

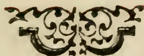
MERCURIALIS
OF
WINTER-GROEN,
Dat is:
AANGENAME EN VERMAAKELYKE
GESCHIEDENISSEN
EN
GEDICHTEN,
Waarin verscheide Zedelyke
LEERSTUKKEN.
En eene zeer ryke Voorraad van BYBELSCHE CONCEPTEN gevonden worden, voor alle bedroefde en vrolyke Gemoederen, Leeraars, Predikers, en Geestelyke Persoonen; als mede voor alle Byzondere Leezers tot een Voordeelig Tydverdryf, namelyk, om vrolyk te Leven en Blymoedig te Sterven.

DOOR

P. ABRAHAM à St. CLARA,

Met Platen.

EERSTE DEEL.

Te AMSTERDAM,
By STEVEN VAN ESVELDT, in de Kalverstraat, het derde Huis van de Roomsche Kerk de Papegaay, 1763.

AAN DEN

WELMEENENDEN

LEEZER.

D*at ik aan dit Werkje den Naam van* WINTER-GROEN *geeve, daarvoor is geene andere reden, dan gelyk als dat ſelve in zynen wasdom altyd begeert, zig in de Hoogte, te verheffen, en langs de Muuren, Boomen, of Steen-Rotſen opklimt; en zyn Groen even, zoo wel in den onaangenamen Wintertyd, onder de Witte Sneeuw-Vlokken, als in de aangenaamſte Zomer-Dagen, by het lagchende Aangezicht der Majestueuſche Starren-Princes, de Zonne, behoud: zoo ook deeſe kleine zamenvoeging, nergens anders toe is aangelegt; als op dat een Chriſtlyk Hart, door het Gebruik daarvan, zig van het Aardſche tot het Hemelſche mogt verheffen, in een gelyke inwendige kleeding, zoo wel by de koudbruiſſchende Winden der Wederwaardigheden, als by het lieflyk waaijend Luchtje van Geluk en Voorſpoed, in eene onveranderlyke Vereeniging met* GODT. *Zulke eene kleine bondel nu, even als het* WINTER-GROEN, *houdt zig aan de* Steen-Rotſe

welke CHRISTUS *is*, 1 *Cor.* 10: 4. *en aan den Heilwerkende Boom des Kruisses: terwyl hy by eenvouwdige Spreekwysen met byvoeginge van aangenaame Dichtstukken zig uitstort in korte Lessen, ter Navolging van de Deugden, het Leven en den Dood van* JESUS, *in welken wy* Leven en ons bewegen, *Act.* 17: 28. *Niemant denke hier iets ten Kwaade, maar ten Beste, in welken zin dit Werkje is te zamen gesteld geworden.*

VAAR WEL.

HET

HET I. HOOFTSTUK.

Die 't goed wel onderhoud,
Word van elk een vertrouwd.

Toen Godt de Almachtige, na zyn ondoorgrondelyke Barmhertigheid, den Mensch uit *Niets*, na zyn Evenbeeld had geschapen, en hy door de Zonde zig de Beveelen van zyn Schepper had ontrokken, zoo was in hem niets overgebleven, dat de verlorene *Genade* weder konde herstellen, en

hem daar toe eenige *hoope* geven; nademaal door geen Schepzel, de Goddelyke *Gerechtigheid* konde voldaan worden: Dog eene ongehoorde *Raad* en *Daad*, volgde daar op door die Bron van alle Genade en Goedheid, om den *Mensche* niet te verderven, en hem alle tydelyke en eeuwige ſtraffen, te doen wedervaaren: Want eene *Belofte* volgde, dat namelyk, de *tweede Perſoon*, uit het Drieëenig Goddelyk Weſen Jesus Christus, in de *Volheid* des *Tyds*, zynen hoogen Hemel-Throon zoude verlaten, de menſchelyke Natuure aannemen, en in plaatſe der *Uitverkorene Zondaren*, de toorne Gods dragen, ja zelfs met zyn dood de Goddelyke *Majeſteit* genoeg doen. Zie Rom. 1: 5. en Gal. 1: 4. Nadien nu door de doodelyke *Overtreeding* van één éénig Menſche, het gantſche Menſchelyk Geſlacht in den dood ware gevallen, zoo was van noden, dat de *Eeniggeboren* Zoone Gods, zig met de menſchelyke *Natuur* bekleedde, zoo als de Koninglyke Propheet *David*, lange te vooren voorzegt had, Pſ. 40: 8, 9. *Ziet ik kome: in de Rolle des Boeks is van my geſchreven. Ik hebbe luſt, ô myn Godt, om u welbehagen te doen: ende uwe Wet is in 't midden mynes Ingewants.* Als wilde Hy zeggen: in den aanvang des *Boeks* der *Eeuwigheid*, en alle toekomende Dingen Uwer *Voorzienigheid* en *Wysheid*, ſtaat geſchreven, dat ik de Menſchelyke Natuure zoude aannemen; zoo ben Ik dan nu ook bereid, in de *Wereld* te komen, en voor de Zonden van alle *Uitverkorene*, genoeg te doen.

Als zekere *Sunamitiſche* Vrouwe haar eenigen

gen *Zoon*, het leven met de dood had verwisſeld, vervoegde zy zig terſtond tot den grooten Propheet *Eliſæum*, en viel voor hem neder, weende en ſchreyde zeer bitter, klaagde en plaagde den goeden *Ouden Man*, dat hy eens zyn Dienaar *Gebaſi* met zyn Staf, geliefde aan haar Huis te zenden, alſoo zy in meening was, dat hy haaren lieven *Zoon* weder zoude van den doode opwekken: Maar dewyl dat zulks vergeefs werk ware, is *Eliſæus* zelfs daar heen gereisd, om het *Kind* weder in 't leven te brengen: Aldaar gekomen zynde, leide hy zig terſtond op het geſtorvene *Lichaam* van den Jongen; namelyk zynen *Mond*, *Oogen*, en *Handen*, op die van den zelven, en verwarmde alſoo met zynen *Adem* en warmte zynes geheelen lichaams, alle Leden van den in de dood geblevene, en ſchonk hem alſoo wederom het leven, 2 Reg. 4: 34, 35. Deeſe *Sunamitiſche* Vrouwe is dat Menſchelyk Geſlacht, haar *Zoon* onſen Vader *Adam*, en wy allen. Want nadien deeſen *Adam* en zyne *Nakomelingen*, door Overtreding des Goddelyken *Gebods* moeſten ſterven, zoo heeft echter het *Menſchelyk Geſlacht*, door hun veelvoudig en ernſtig Gebed, van GODT den HEERE verworven, dat Hy zig over hun erbarmde, en veele zyner Dienaars, *Patriarchen*, *Propheeten*, en *Koningen*, met beveſtiging der Wonderwerken heeft geleert en onderweſen, dog alles te vergeefs, en geenzins machtig en bekwaam, om daar door 't verdorven en geſtorven *Menſchelyk Geſlacht*, het leven weder aan te brengen; maar werde vereiſcht, dat GODT

zelve, door erbarmlyk bidden en ſmeeken der Menſchen opgewekt, en in gedaante van een *Menſche* op de Aarde kwame; dan het Menſchelyk Geſlacht, en alle elendige Nakomelingen *Adams*, riepen immermeer: Pſ. 143: 1. *ô Heere, hoord myn Gebed, neygd de ooren tot myne ſmeekingen: enz.* En wederom: Exod. 4: 13. *Ach Heere, zend dog door de hand (des geenen dien) gy zoud zenden.* Zoo dra Hy nu in deeſe Wereld, daar in den dood lag, was afgekomen, *die in de geſtaltenisſe Gods zynde, geenen roof geacht en heeft Gode even gelyk te zyn: maar heeft Hem zelven vernietigt, de geſtaltenisſe eens dienſtknechts aangenomen hebbende, ende is den Menſche gelyk geworden.* Hy maakte zig uit GODT tot eenen *Menſche*, uit eenen onſterflyke tot eenen ſterflyken, en wierd alſoo het *Menſchelyk Geſlacht*, eene oorzake des Levens. Daarom al by den Propheet *Jeſaias* is uitgeroepen Cap 7: 14. *Ziet, een Maagd zal ſwanger worden, ende zy zal eenen Zoone baren, ende zyne name* IMMANUEL *heeten.* En Joh. 1: 14. *Het Woord des Vaders, welk is Vleeſch geworden.* Dan wy waren alle te *gronde* gegaan, wanneer niet had willen te *grond* gaan, den geenen, welke niet te grond gaan kan. O groote *Liefde*! O lieffelyke *Zoetigheid!* O zoete *Barmhertigheid*! dat GODT alſoo lief de Wereld gehad heeft, en zynen eenigen Zoon daar voor gegeven, op dat wy door hem *kinderen des levendigen Gods zouden genaamt worden:* Rom. 9: 26. Dan te vooren waren wy gelyk *Akker* en *Ploeg*, *Water* in de *Kroeg*, *Hoeren* en *Boeven*, *Speelders* en *Troeven*, *Haanen* en *Hennen*, die

niet

niet *weeten* nog *kennen*, en alsoo der *Hellen*, waren wy *Gezellen:* maar nu hebben wy de *Verlossinge door zyn Bloedt.* Coll 1: 14.

Als *Zamson* zig in een mooi *Philistyns* Meisje had verliefd, gaven zig zyne Ouders veel werk, om hem daar van een afwending te maken; zeggende onder andere tot hem : *Is 'er geen Vrouwe onder de Dochteren uwer broederen, en onder al myn volk, dat gy heenen gaat, om eene Vrouwe te nemen van de Philistynen, die onbesnedene?* Judicum 14: 3. Hadde hy niet anders tot zyn *onschuld* in te brengen, als slechts alleen, dat hy zoodanig in Liefde jegens haar *ontsteken* waar, dat hy geene andere konde beminnen, wyl zy in zyne oogen welgevallig was geworden? Een gelyke antwoord, geeft ook onsen hemelschen *Zamson* CHRISTUS JESUS: want, nadien Hy by zig zelven had besloten, het *Menschelyk Geslacht* te verlossen, verlieft Hy zig ook in onse *Philistynsche* Natuur, daar over zig de geheele Wereld, met te zamen de guldene Sterren onder het azuure Hemelrond, verwonderden, wanneer zy zeiden : *Wat is de Mensch, dat Gy zyner gedenkt? ende de Zoone des Menschen, dat gy hem besoekt.* Ps. 8: 5. Hy echter in de *Liefde* gantsch ontsteken, wiste zig niet anders te verantwoorden, als dat Hy zoodanig in de *Menschelyke Natuur* was verliefd, dat Hy geene andere als deese, met *Liefde* konde ontfangen. Want *zyne vermakingen zyn met der Menschen kinderen.* Prov. 8: 31. Een *Werk* zonder Byvoegzel! Een *Vernedering* zonder Maat! Eene *Genade* zonder Verdienste! Ach allergoedertierenste GODT!

kan dan Uwe oneindige *Liefde* zulks te weeg brengen, dat Uwen eeniggeboren Zoon, die ſwakheid der *Menſchelyke Natuur* aanneme? of zig de ſterflykheid door zynen aangebodenen dood onderwerpe? waren dan onſe *Zielen* zulks waardig, dat wy anders niet konden *verloſt* worden, als door vergieting van dat allerwaardigſte *Roſynverwige Bloed*, Uwes geliefden Zoons? Ach Liefderyke GODT, wy ellendige Menſchen! dat wy zulken liefhebbenden GODT, niet uit allen krachten beminnen! nademaal dog zyne Liefde anders niet begeert, als dat wy Zyne overmatige Liefde, met kleine vonken van Wederliefde bejegenen. Laaten dan ons Gemoed en Gedachten, alleen op deeſe hoognodige *Plicht* geveſtigt zyn, en alle ydelheden der Wereld uit onſe *Herten* geſloten worden; zoo zullen wy in deeſen leven vrywillig, van het tydlyke tot het Eeuwige geraken: Maar, ach helaas! *de natuurlyke Menſche en begrypt niet, de dingen die des Geeſtes Gods zyn*, 1 Cor. 2: 14.

Daar plagten in voorgaande tyden *Leermeeſters* te zyn, welke om de ſtudeerende Jeugd *Luſt* te maken, en dezelve tot eenen *Geeſtelyken ſtand* aan te moedigen, hun aan zulke Plaatſen te leyden, alwaar de ſtomme *Echo* de halve woorden naſpreekt; daar de *Leerlingen* zig dan inbeelden, als of hun *Beſchuts-Engel*, aan zulken *Oord* tegenwoordig ware, en hunne vraag als een *Oracul* beantwoorde, wat zy voor een *Religie* behoorden te verkieſen. Derhalven, tot welke *Orden* zy dan hunne *Diſcipelen* geneigt zien, laten zy dezelve noemende roepen;

pen; als namelyk: *Debeo ne fieri Jesuita? Servita, Minorita? Barnabita? Carmelita?* en diergelyken; waar op dan de *Echo* eene wederklank geeft, en spreekt, *ita*, Ja: Dus gaat het ook met onse *Zielen*, wanneer wy die naar buiten in de *Woestenye* willen laten voeren, zoo bevinden wy ook van een wederroepende *stemme*, wat wy te bearbeiden hebben. *Jesaias* de *Propheet*, wyst ons Cap. 40: 3. eenen zulken weg aan, daar hy zegt: *Een stemme des roepende in de Woestyne: Bereidet den weg des* HEEREN. Wat men hier door den Weg des HEEREN te bereiden, verstaan moet, leerd ons het volgende 6. *vers*; dat die *stemme* des *roepende*, niet anders zoude zyn, als het woordeken *Clama*: dit *Clama* zal ons onderrichten, door ons roepen by die Mondeloose *Redeneerster*, van 't geene wy doen moeten, namelyk; dat wy ons zullen *bezig* houden in de *Liefde*. Want, wanneer wy de *Echo* toeroepen *Clama*, geeft zy op die twee *Vocalen Clama*, een aannemelyk *Consonant*, Toestemming, en Wederklank: *Ama*, dat is: *Liefd*, of gy zult *Lieven*. Liefde wil gelieft worden, in den *Hemel* en op *Aarden*. De Liefde van JESUS is nooit onbestendig nog verkort; en liefd men Hem *recht*, zoo liefd Hy ons *eeuwig*. Daarom zal t'allertyd in onse Zin en Gemoed, niet anders klinken op de woorden des Propheets, aan bovengemelde Plaats, daar hy zegt: *Quid clamabo?* als de wederklank *amabo?* Ik wil Lieven, en zulks ik zal Lieven, zullen wy in ons *Werk* steeds moeten vertoonen; dewyl na den *H. Gregorio* de Proeve der

Liefde, de getuigenis aan het *Werk* geeft. *Probatio Dilectionis, est exhibitio Operis. Hom.* 30. *in Evang.*

Toen de Propheet *Jonas* van den Allerhoogsten GODT, naar de groote zondige Stad *Ninive* wierd gezonden, en zig met zekere vlugt, door de onzekere Zee naar de Stad *Tharsis* vervoegen wilde, verhefte zig een zoo groot *Onweder*, op zulken glasen grond, dat alle die in het *Schip* waren, in het grootste Gevaar raakten, en voor *Schipbreuk* begonden te vreesen. *Jonas* echter zeide tot hen: *neemt my op ende werpt my in de Zee, zoo zal de Zee stille worden van U lieden:* Jona 1: 12. De verbodene Vrucht, van onse *Eerste Ouderen* in den Paradyse gegeten, veroorzaakte in de *Zee* deeses *Jammerdals*, een zoo sterk *Onweder*, dat het gantsche *Menschdom*, in gevaar eenes algemeene *Schipbreuks* geraakte; dog zoo dra echter den hemelschen *Jonas*, de tweede Persoon in dat Drieëenig *Opperwesen*, de Menschelyke Natuur had aangenomen, en zig in de *Zee* van onse *Elende* en Jammerstaat, had laten werpen, heeft die *Zee* van ons afgelaten, en is dat Onweder gestilt.

Den *H. Augustinus* verhaald *L.* 21. *de civitate Dei*, van den Arcadischen steen *Asbestos* genaamt, dat, wanneer hy in het *Vuur* ontsteken word; nooit uit te lessen zy: Alsoo behoorden wy mede gesteld te zyn, wanneer wy iets van de *Liefde Gods* ontfangen. Wy hebben ons niet te vreesen, als of wy in zulken *Liefdevuur* zouden verbranden; Neen: maar GODT heeft onse Herten, als met de eigenschap van

ze-

zeker *Indiaansch Ertz* begaafd, dat in het Vuur meer en meer *gezuivert* wordt; alsoo ook onse herten, hoe meer die ontbranden in het vuur der *Liefde Gods*, hoe schoonder, glansender, en reinder zy worden. En dit is wat GODT, aan *Moses*, wegens de Arke bevolen hadde, dat hy haar in- en uitwendig zoude vergulden. Exod. 25: 11. De Liefde is dat *Goud*, met welke ons hert als een *Arke*, daar in dat Goddelyke en hemelsche MANNA CHRISTUS JESUS verlangt te rusten, binnen- en buiten overtogen moet worden. Niemant kan met de Goddelyke *Zoetigheid* verrykt werden, dan dat men hebbe tegen alle *aardsche Lieflykheden* een afschouwen, als tegen de *Dood* zelve. Den geenen echter, kan zeer haastelyk met het hemelsche *Erfgoed* begenadigt worden, welkers gedachten van alle het Wereldsche, naar den Hemel gericht zyn. Dog welke daarentegen zynen tyd zonder *geestelyke Nuttigheid* verslyt, die verërgerd, en voerd slechts de bloote naam van een *Christen*: want, wat een Leger is zonder *Tent*, wat een Raam is zonder *Prent*, wat een Vyver zonder *Visch*, wat zonder spys een gedekte *Disch*, wat een Schipper zonder *Zeyl*, wat een Kooker zonder *Pyl*, wat een Hof dog zonder *Bloem*, wat een Krygs-Vorst zonder *Roem*; ook niet meer is een *Christen*, die altyd zonder *Deugt* is. Ach wy elendigen! dat wy niet alle onse krachten richten, om GODT te loven en te danken! terwyl wy niet ons zelven moeten leven, maar Dien alleen, die aller Levendigen *Leven* is. Welken, op dat Hy ons le-

levendig maakte, verlangde die Menſchelyke *Wederhoorigheid* op zig te nemen, en by ons te woonen; en daarom ook zoo veelmaal aan onſe *Herten-Kamer* aanklopt. Maar, Ach! nauwelyks één éénige te vinden is, die Hem eenen *Toegang* in zyn Herte vergund; alſoo dat Hy zig by zynen *Aarts-Cancelier* (een Schriftgeleerde) beklaagde; zeggende: *De Voſſen hebben holen, en de Vogelen des Hemels neſten: maar de Zoone des Menſchen en heeft niet, waar hy het hooft nederlegge.* Matth. 8: 20. O groote ondankbaarheid der Menſchen!

Een jong Vrouwsperſoon, welke de *Vrouwen-Orde* nog niet had ingetreden, wilde echter de *Maagden-Stand* verlaten, en ware niet alleen van wegen hare name *Amanda*, maar ook wegens hare overſchoone geſtalte te beminnen. Deeſe, daar mede zy dat *Menſchelyk Geſlacht*, meer en meer tegen zig ontſteken mogte, en met die tedere Band *Cupidinis*, derzelver oogen konde verklaren; wende het alſoo met hare van Liefdebrandende *Oogenſtralen* daar heen, dat niet weinige in Liefde jegens haar ontſteken wierden. Hare *Lippen*, welke waren als een *Moſſel* vol van ſchoone *Paarlen*, die zig door dezelven vertoonden, en ſcheenen zoo beminnelyk, dat veelen door die onſtuimige *Liefdes-Bronnen*, die *Amor* veroorzaakte; en zig beweegt vonden naar binnen te dringen, en deeſe ten minſte met de *Mond* te vereeren, en gevolglyk, zy door de zulke meer als *Cleopatra*, met haar *Paarlendrank*, de herten der Menſchen in hare *Liefde* wiſte te betoveren. Hare *Wangen* lieten zig aanzien, als of

zy

zy ware eene van *witte* en *roode Roosen* schoongecierde *Lusthof*, deeden niet min aanzetten, om te wenschen zoo *gelukkig* te mogen wesen, de zulke op het tederste te genieten, nadien zy by de *Aanzienlyke* ook zoodanig ervaren waar, als *Volumnia* om *Coriolanum* te bedwingen; of als een tweede *Delila* haren *Zamson*, in haren Wille over te halen. Haar *Hooft* waar gecierd, met goudstralende gekrulde *Hairlokken*, en veelverwige *Strikken* van allerhande Banden, waar in veele verlangde hunne *Vryheid* te verliesen, en daar in *gevangen* te mogen zyn; want zy hadde de kracht en het vermogen, als *Judith* op *Holofernem* met hare valsche genegenheid te verblinden. Ach, wilde GODT! dat niet veele door zulken Verblinding, in de eeuwige Duisternisse waren gestort geworden. Wanneer de Liefde *Kuis* en *Eerlyk* is, werd zy op eenen Wagen zittende, van vier witte *Swaanen* voortgetrokken, waar aan men haar kan kennen: steekt echter de *Liefde* vol kwade onordentelyke begeerte, dan zyn aan haren Wagen veel meer voorgespannen *koolswarte Raven*, die met haar *valsch* en *verkeert* geschreeuw, een gewissen dood en ondergang verkondigen. Het is zeker ook niet onbillyk, deese onreine Liefde, eene zulken *ligten Tuyg* van diergelyken Verwe voor te spannen, in betrachting harer *Ligtzinnigheid*, die zig somwylen wel met een *Hairtje* laat vangen, of die van haar Gevangene gehaat, ter *Helle* werden verwesen. Onder andere, was 'er eenen *Jongeling*, zoo wel begaaft van *Zeden* als *Adelyk Bloed*, met name *Venerandus*, welke zig in dee-

se

ſe *Amandam* verliefde, dog die daar door in geen klein ongemak geraakte, en daarom wel tot *Waarſchouwing* mag dienen, van veele *Jongelingen*, die zig tegenwoordig zoo ligt laten vervoeren, om eenen *betere* en *zekerder Weg* in te ſlaan. Deeſe wachte haar deswegen beleeft op, en ſpreekt haar *vriendlyk* aan; dog zy heeft hare Ooren meer verſtopt voor deeſe Aanſpraak, als *Ulyſſes* voor het Gezang der *Sireenen*. Dog ongeacht dit alles, ware hy van zyne *hoope* nog niet beroofd; maar terwyl hem wel bewuſt was, dat zy eene Liefhebſter van *Tydverdryf*, en diergelyke dingen was, byzonder dat zy de *Bas* in den *Alt* gaarne mogte veranderen, wilde hy zulks door een treflyk *Muſicq* by *Nacht* verzoeken; maar nauwelyks was hy by het naaſte *Huys* aangekomen, of wierd hem niet alleen de *Ingang* tot harent toegeſloten, maar daar beneven nog met *Vuyligheid* en *Steenen* weg-gedreven.

De Goddelyke *Venerandus* en Liefhebber onſer Ziele CHRISTUS JESUS, werd niet minder van ons alſoo ſpottelyk afgedreven. Hy laat zig bekent maken, door de *Predikers* en *Biechtvaders*: Hy komt zelfs met een treffelyk *Muſicq* zyner *Inſpraken* en *Aanmaningen*, zoo als de Koning *David* zegt: *Hoe zoet zyn Uwe redenen myn Gehemelte geweeſt! meer dan Honing mynen Monde*, Pſ. 119: 103. By de donkere Nacht, als wy in de *Duiſterniſſe* der *zonden* zyn, wil Hy ons in zyne *Liefde* aannemen, en op de *ware Weg* der *Zaligheid* leyden: Maar Ach! wy ſluiten Hem de *Deuren* niet alleen van onſe herten, maar dryven Hem met

vui-

vuiligheid en *Steenen* van allerhande Laſter van ons, daar wy in dezelve verharden. Hierom roept ons *Moſes* niet onbillyk toe: *Zult gy dit den* HEERE *vergelden, gy dwaas ende onwys volk*? Deutern. 32: 6.

Iemant wierd eens van een vrolyke *Potſemaker*, met deeſe woorden te *Gaſt* genodigt: Hy zoude morgen zyn Gaſt zyn, zoo hy konde. Deeſe den *Pots* niet merkende, beloofde te zullen komen, zoo als hy dan ook dede; dog vond de *Deur* geſloten. Als nu den genooden *Gaſt* aanklopte, riep de andere uit een Venſter van boven naar beneden: hebbe ik u niet gezegt, gy zoud myn Gaſt zyn, wanneer gy konde? dog dewyl gy nu niet de geſlotene Deur konde inkomen, zoo wild dan verder gaan.

Gelykerwyſe maken wy het Menſchen, met den hoogſten en goedertierenſten GODT! Wy nodigen Hem ten tyde, wanneer ons eene *Aandacht* voorkomt, door eenige zuchtingen in onſe herten: maar als Hy komt, vind hy de *Deur* geſloten door de Zonde, en de *Grendel* daar op gedaan door den Laſter; alſoo dat Hy gedwongen word zonder in te komen, de te rug reiſe aan te nemen. Dan wy zyn in zulken verkeerden *Stand* geraakt, dat wy van Hem afgewend, ons aan den Laſter overgegeven, en in dezelve *erbarmlyk* in ſlaap leggen; daar wy dog geen uur ja geen oogenblik zeker zyn voor de *Pylen* des *Doods*, en daar beneven nog *den Menſch zyn einde niet weet; gelyk de Viſſchen die gevangen worden met het*

boo-

boose Nette, *ende gelyk de Vogelkens*, *die gevangen worden met den Strikke*: *gelyk die*, (*alsoo*) *worden de kinderen der Menschen verstrikt*, *ter booser tyd*, *wanneer de zelve haastig over haar valt*. Predik. 9: 12. Veele vermeenen de *Schepzelen* te gebruiken in der Jeugt, maar de *Dood* komt ook in der Jeugt. Daar sterven zoo veel *Jongen* als *Ouden*: men brengt zoo veel *Kalf-* als *Koehuiden* ter Markt. Veele gedenken datze de *Gelukzaligsten* zyn, dog op den klaaren Middag komt de duistere *Doodt*, wanneer zy hem op het minste hadden verwacht; maar die van de bedriegelyke *Meerminne* deeser *Wereld* belooft waren, een lang en vrolyk leven te zullen genieten. Ach! gelyk met den *Sickel*, met welken de onbarmhertige *Dood*, de rype Airen affnyd, doet hy ook die nauwelyks uitgekomen Bloemen niet verschoonen. De *Dood* neemt nog Geld nog Gave. *Vorst*, *Keizer*, *Koning*, *Jong* en *Oud*, zyn alle in zyn geweld; en dit is nog het verschrikkelykste, wyl de *dood* zeker, maar die *Tyd* onzeker is. Deswegen onsen *Verlosser* en *Zaligmaker* veelmaal heeft bevoolen, die onzekerheid wel in acht te nemen. Maar waarom dat? Daarom, zegt den *H. Augustinus*: *Quia ultimus Dies absconditus est*, *vult* DEUS, *ut omnes bene impendantur*. Dat is, *Dewyl de laatste Dag verborgen is*, *als verlangde* GODT, *dat alle wel aangewend waren*. Ter oorzake deeses, vermaant ons ook dien Leeraar der Heydenen *Paulus*, af te leggen *alle werken der Duisternisse*, *en aandoen de Wape-*

penen des Lichts. En, alſoo ook niemant *twee Heeren* dienen kan, zoo kan ook niemant de *Werken* der *Duiſterniſſe*, namelyk, de *Zonde*, en te gelyk het *Goddelyke Licht* ontfangen; maar moet zulke verhinderingen, om *Godt* alleen te dienen, geheel verlaten; op dat het *Licht* daar door niet verduiſterd, en de *Genadeſtraalen* niet uitgebluſcht mogen worden; terwyl de allerzuiverſte Godt, aan geenen anderen plaats wil inkomen, als in een met allerhanden *Deugden* vercierd herte.

Wanneer wy alſoo Godt in ons waardig willen ontfangen, als onſer Zielen beſte en aangenaamſte *Gaſt*, zoo moeten wy dat *Beddeken* onſes herten, met de verliefde *Bruid*, gantſch lieffelyk vercieren: *Lectulus noſter floribus*; als met den *Hyacinth* des Geloofs; met den hoogopwaſſende *Keiſerskroon* der Hoope, met de *Roos* der brandende Liefde; met de *Kruisbloemen* van Gedult; met de *Meibloem* der Reinigheid, met de *Violierbloem* van Ootmoedigheid; met de *Zonnebloem* van Gehoorzaamheid; met die der *Dag en Nacht*, des onophoudelyken Gebeds; met die *Vergeet myn Niet*, der Tegenwoordigheid Gods; met het *Hoe langer hoe Liever*, der Doodinge van den Ouden Menſch; met de *Ammaranth* der Beſtendigheid; en eindlyk met de *Duiſentſchoonen* der allerbeſte Deugden. Want Jesus is geen ondankbaar Gaſt, maar betaald een ieder rykelyk en goed; zoo als te zien is by de Bruiloft te *Cana* in *Galileën*, daar Hy de Waterkruiken in Wynvaten veranderde. Joh. 2. Als Hy in het Huis van *Zachæi* kwam,

is

is het zelve een groot *Heil* toegekomen. Wanneer Hy tot het Huis *Matthæi* was ingekomen, wierd dezelve uit een *Publicaan* en *Woekeraar*, een *Apostel* en *Euangelist*. Matth. 9. Als hy zig te *Betbania* bevond, maakte hy aldaar den afgestorven *Lazarus* weder levendig; alsoo dat by Hem waarachtig is: Niets om NIET..

Wie eenen aangenamen *Gast* in zyn Huis ontfangen wil, en hem eenen tyd verhoopt te herbergen, die doe het *Vertrek* ofte Kamer, met goede *Voorraad* van allerlei Lust en aangenaamheden, aanvullen en vercieren; dog alles moet zoo verkwikkelyk wesen, als *Lelien* aan de Waterkant, en gelyk de *Wierookboom* in de Zomer, zoo als de wyse Koning *Zalomon* aanpryst. De *Lelien*, zyn een kenteken van de Maagdelyke *zuiverheid*, zoo als zulks de *Glossa* leert; en de *Wierook* werd van alle H. Oud-Vaders, als een *Zinnebeeld* van *'t Gebed* uitgelegd; tot welke oorzaak geeft, de hoogvliegende *Adelaar*, daar zy het Reukwerk der H. Engelen, *'t Gebed der Heiligen* door verstaan; en door hun klaarlyk werd beweesen, uit Apocal. 8: 4. alwaar gezegt word: *Ende de rook des Reukwerks*, (*met*) *de Gebeden der Heiligen*, *ging op van de band des Engels*, *voor Godt*. Gelyk nu den reuk des *Wierooks* zeer krachtig en lieffelyk riekt, wanneer die in 't *Vuur* werd geworpen; alsoo is ook het *Gebed* der Uitverkorene, in tyden van *Benauwtbeden* en *Vervolgingen*, waar door zy uit alle *Tegenspoeden* en *Wederwaardigbeden* kunnen verlost worden.

Hoe

Hoe Liefderyk den reuk deeses *Wierooks* zy, heeft bevonden eenen *Valerius*, de Bruidegom van de H Juffrouw en Martelaresse *Cæciliæ*, met haar Broeder *Tiburtio*, toen zy in den kouden Wintertyd, zekere Kamer met *biddende Juffrouwen*, waar inne de edelste *reuk* van *Lelien* en *Roosen* was; Alzoo dat zy daar door tot het *Christelyk Geloove* bekeert, en dat zelve met haar *Bloed* bevestigt hebben. Zulke *Bloemen* behoorden ook te vercieren, dat Bed van onse Herten, en met zulken *Wierook* dat zelve berookt; wanneer wy den *Geliefde* onses Herten JESUS, daar in ontfangen wilden. En gelyk als een *Hovenier* in de vroege *Lente-tyd*, wanneer de Zonne door den hemelschen *Dierkring*, ons nader by komt, de Boomen *besnoeit*, de Aarde *omspit*, en het *Onkruid* onderbrengt, op dat het daarin niet meer mogt gevonden worden; alsoo moet den *Mensch* ook met groote neerstigheid, zyn met *Onkruid* der Zonden verdorven Hof *omdelven*, de Boomen, namelyk zyne Zinnen en verdorvene krachten *besnoeijen*, alle *Onkruid* van Ongerechtigheden en Laster, met de Wortel *uitrukken*, en alle verhinderingen uit de weg ruimen; op dat de *Zonne* der *Gerechtigheid*, met haren glans daar in kan straalen, en door hare kracht mede-werken: Want in een geslotene Kamer, de *Zonne*, hare *heilstralende* schyn niet kan in werpen; ten zy dan dat haar *verhindernissen* zyn weggenomen. En dus op gelyke wyse, gaat het met dat Goddelyke Licht CHRISTUS JESUS, van wel-

 ken

ken den *Psalmist* zingt, Ps. 36: 10. *Want by uw is de Fonteyn des Levens: in u Licht zien wy het licht.* Zulk een *Genaden-schyn*, kan in geen Mensch ingeworpen worden, dat met *Zonden* bedekt is.

HET II. HOOFTSTUK.

Wat Mensch bid immer goed!
Met leugens in 't Gemoed.

Eenen *Johannes Monteville* verhaald, dat in *Ierland* Boomen gevonden worden, die eene zoo wonderlyke *vrucht* dragen, dat, wanneer dezelve ryp zynde, in het naby gelegene *Water* vallen, daar uit een levendige *Vogel* ontspringt; van welkers zachte Vederen en Pluimen, de voorname Lieden, zig aldaar

bedienen. Zie *Munster de scotia Cap.* 14. Die Vrucht echter, als dezelve op de Aarde valt, verdervende, verandert in *Vuiligheid* of *Drek.* De Mensch is een zulken *Boom*, welke Vruchten draagd van Goede *Werken* en boose *Daaden.* Zyne Werken, zoo als die vallen op de Aarde in *Ydelheid*, eigene *Eer*, of misschien met geen *Oprechte* meening verricht worden, die verderven, en zyn maar alleen *doode* Werken. Dog die evenwel vallen, door Ootmoedige Overgeving in het Water der Goddelyke *Genaden*, en met ware *Liefde* verzinken, in die onuitputbare *Zee* der *Verdiensten* van JESUS CHRISTUS, dezelven werden levendig, en op zulken rust de Allerhoogste GODT, met groote Vreugden. Deswegen, wie de *Liefde* zynes *Gods* wil genieten, die moet alvoorens Liefde tot de *Deugt* hebben. Dan gelyk als het niet wel voegt, dat een *Hoog-adelyk* Heer, in een uit Stroo en Leem gebouwde *Hutte* zou te Gaste gaan; alsoo kan het veel minder schikken, dat de allerzuiverste GODT, in een van *Zonde* en *Lasteren* bevlekt Bed, zyne Rust verkiese.

De H. *Augustinus Tract. IX. in Job.* zegt: *Sit tibi domus Deus, esto domus Dei; die zullen hun Godt een Huis, en Gy zult een Huis* GODS *zyn.* Of Blyft in GODT, en GODT zal in u Rusten. Wat hebben wy in den Hemel en op Aarden? Wat konnen wy van GODT begeeren, zonder Hem? Ach! meer als goed is het ons, wanneer wy ons by GODT houden, en onse hoope op Hem zetten, daar mede wy verkondigen alle zyne *Werken*, in

de

de *Poorten der Dochteren Zions.* Waarlyk, *plane bonum ſi ex omni parte adhæreſis*, is het goed, wanneer wy ons volkomentlyk aan GODT houden. Wie zig evenwel geheel aan GODT en onſen *Heiland* houden wil, die moet zyn *Vleeſch* gekruiſigt hebben, met alle zyne Laſteren en Begeerten; *qui autem ſunt Chriſti, carnere ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.* Gal. 5: 24. Deswegen is van noden, dat zulke zoeken en trachten, na de *Dingen* die *Boven* zyn, en niet, na die op *Aarde* zyn, zoo als den Apoſtel ſpreekt: *Quæ ſurſum ſapite non quæ ſuper terram.* Coll. 3: 2. Wel is in acht te nemen, dat ons die *uiterlyke Zaken* niet alles verwarren, daar mede wy door haar, niet geheel van GODT afdwaalen; maar wy moeten ons jegens Hem alſoo beveſtigen, dat alle het *Wereld-Gebaar*, geen vermogen hebben, ons van den *Hemel* te berooven; op dat wy in Waarheid kunnen zeggen: *Ego autem in Domino gaudebo; & exultabo in Deo* JESU *meo.* Dat is: *Ik zal in den* HEERE *van Vreugde opſpringen: Ik zal my verheugen in den* GODT *mynes Heils.* Waar uit dan volgen zal, dat, *gelyk als gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, gaudebit ſuper te Deus tuus, een Bruidegom vrolyk is over de Bruid,* (*alſoo*) *zal uw* GODT *vrolyk over u zyn.* Jeſ. 62: 3.

Eene ſwarte dog Hofaartige *Juffrouw*, leide eens aan eene *Minne-Wonde* krank, en zulks in een ſneeuwit gewaſſen *Bed*; en als zy van haar Gezellinne wierd bezocht, vraagde dezelve aan haar, of haar *Bed* niet ſchoon ware gewaſſchen? Zy antwoorde: Zeer wel; dog is

voor u niet goed, wyl men u daar in zou zien leggen, als een *Vlieg* in de *Melk*. Merk eens: Hoe veelmaal doen wy Menſchen ons *Licbaam*, als onreine *Maaden*, *Vryven* en *Baaden*; *Aanſtreiken* en *Bleyken*; *Blanketten* en *Smetten*; en *Cieren* als *Dieren*, tot dat het zacht en wit ſchyne. Maar, hoe woont onſe *Ziel* daar in? Ach! wanneer men haar konde zien, zoude zy veel *ſwarter* zyn, als een Vlieg in de Melk. *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum & non ſunt cogniti in plateis.* Thren. 4: 8. Wyl haar Aangezicht ſwarter is als *Koolen*, zoo dat men haar op de *Straaten*, niet meer kent; en gelyk *Amos* ſpreekt: *Nunquid non ut filii æthiopum vos eſtis mihi. Zyt Gylieden my niet als de Kinderen der Mooren, O Kinderen Iſraëls*? Amos. 9: 7. Daar aan GODT geen welbehagen heeft. Want GODT is de allerrynſte, en zulken *Ziele* gantſch bevlekt; GODT is de allerzachtſte, en zulken *Ziele* geheel ruuw; GODT is de allergoedertierenſte, en zulken *Ziele* gantſch Boosaartig; GODT is de allervolmaakſte, en zulken *Ziele* gantſch vol Gebreken; GODT is de allerbeminnelykſte, en zulken *Ziele* geheel Haatelyk; GODT is de allerſchoonſte, en zulken *Ziele* gantſch zeer ſchandelyk: Kan alſoo zulken *Ziele* dan wel leggen, in haar Ruſte *goed*, wanneer zy Hem Aanbidden *moet*?

Het voornaamſte is, in eene regte ware Liefde, GODT wel te ontfangen. GODT verlangt bemind te worden, als een *Bruidegom*, en daarom zal de *Bruid* niemant zoo wel genegen zyn, als Hem, welke het geheele *Hert*

en

en eene volkomen *Liefde* begeert. *S. Bernh. Serm.* 33. *in Cantic.* Daarom zegt ook den *H. Augustinus. Tract.* . *in Job. Liefd, zoo zult gy geliefd worden: Bewoond, zoo zult gy bewoond worden*: Want het woonen onder elkander, dat alfoo doet herbergen, *herbergt* over en weder. Niet alleen bereiden wy Hem een zacht *Rust-Beddeken*. zoo wy Hem Liefhebben, maar ook wanneer wy onze *Naasten* om zynent wil Lief hebben. Zoo veelmaal bereiden wy het Beddeken onfes Herte, voor de geliefden *Heiland*, zoo veelmaal wy Zynentwegen, onzen *Naasten* dienen in ware Liefde. De *H. Johannes* Epist. 1. Cap. 4. 12. fchryft; *si diligamus invicem, Deus in nobis manet, Charitas ejus in nobis perfecta est.* Dat is: *Indien wy malkanderen Liefhebben, zoo blyft* GODT *in ons, ende Zyne Liefde is in ons volmaakt.* Overzulks, veelwaarde Hert! Bemind den *Naasten* in Hem, welke in U heeft beginnen te *woonen*, daar mede Hy door volkomener *Bewooning* u volkomener make. Bereid den HEERE in uw Herte een zoete *Rust* der *Liefde*, en gy zult bevinden, dat Hy in U zal woonen, met alle Lieflykheid.

In den *Staat* der *Echt*, veroorzaakt dat Bedde, niet zelden veel Onrecht. Want 't is wat te *zeggen*, te zamen te *leggen*; en rusten en *slaapen*, als Dienstbooden *Gaapen*; die doen wat ze *willen*, Kost en Tyd *verspillen*; zoo is het een *wond*, de Neering gaat te *grond*. En legt men niet te *zamen*, of de Min niet wil *raamen*; dan ontstaat 'er een *Morren*, van beide een *Knorren*; een Haaten en *Nyden*; en zomtyds een *Schyden*: Daar uit dan Man en

Vrouw *verwerven*, hun eigene *Verderven*; byzonderlyk, wanneer het Wyf den *Man*, met hare Nagels in 't Gezicht, zeldzame *Letteren* tekend; en de Man daarentegen op haar Rug, met een *gezont end Hout*, eene ongemeene *Fractuur* doet gevoelen: Zoo dat by hun niet blykt; gelyk men Openb. 3: 19. leeſt: *Zoo wie ik lief hebbe, die beſtraffe en kaſtyde ik.* Maar by de ſchoonſten en klaarſten Hemel, werden dan door dat *ſlaan* en *Stokviſchbeuken*, veel duiſent vloeken van *Hagel* en *Donder*, onder eene goed getal van *Muilpeeren* uitgedeelt, daar op dan een *Plasregen* van *Toorntranen* volgen.

De kleine *Zonnebloemen*, begooten met de *Verkwikkings-Daauw*, by de Opgang der groote *Licht-Vrouw* der Zonne, werden door hare *Straalen* aannemelykerwyſe geopent, alſoo datze zig lieffelyk verkwikken en bevallig uitbreiden. Door zulke *Verkwikking* getrokken, volgen zy den gantſchen Dag de *Zonne* na, zonder andere Wending, te zamen als dankende; maar by *Afwyking* der Zonne ſluiten zy zig toe, en nemen eene zulke Gedaante aan, als of zy geheel *verwelkt* waren. Alſoo is het met ons *Menſchen*; wy neigen en wenden ons van *Liefde* getogen jegens GODT, zoo lang Hy ons met zyne Liefderyke *Mildadigheid*, en milde *Barmhertigheid* beſtraald; maar zoo dra Hy van ons *ontwykt*, tot de Uuren die de *Zonden* veroorzaakt, en Avondtyd en Donkerheid der innerlyke *Duiſternis*, dan heeft onſe *Ziele* geene Kracht nog Schoonheid, tot dat na een zoo lang vergotene *Tederen Daauw* eener ſmertelyk

Be-

Berouw en volkomene *Biecht*, de Zonne der *Gerechtigheid* by ons wederom opgaat, en met hare *Genade-Straalen* en *Liefde-Glanssen* beschynt en verkwikt.

Plinius Lib. II. §. 47. schryft van de *Natuur* der *Winden*, dat de *Westewind*, welke van den Nedergang der Zonne voorkomt, de door den Winter gedoode *Planten* en *Kruiden*, wederom hervoort brengt, hen weder krachten byzet, en dezelve in het Leven verwekt. Dit werkt ook de H. GEEST, by de zig tot GODT bekeerende Herten: Nademaal hy is als de *Weste Wind*, welke met zyn lieflyk aanblaasen, alle *goede Werken*, die door de *Vorst* der *Zonden* verkoud zyn, wederom levendig maakt; verwekkende die gestorvene *Zielen*, zoo als den H. Euangelist Joh. Cap. 6. schryft: *Spiritus est, qui vivificat, De Geest is het die levendig maakt.* Waarom dan ook *Paulus* getuigt: *Vivificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis*: Rom. 8: 11. *Die uwe sterffelyke Lichamen levendig zal maken, door zynen Geest, die in uw woont.*

In de *Palmboomen*, vind men tweederlei *Geslacht*, namelyk *Manneken* en *Wyfken*. Deswegen, wanneer men de geene die alsoo te zamen behooren, van den anderen verzet, verliesen zy hunne *groene Gedaante*, en vertoonen zig niet anders, als of zy *sterven* wilden; maar alsoo dra men dezelve weder *byeen* voegt, vernieuwen zy haar Ouderdom, verkwikken zig, spruiten uit, en verçieren zig wederom met hare groene bladeren. Op zulken wyse is

'tgelegen met de *Ziele*, die afgezondert is, van haren *Bruidegom*, wiens Name J E S U S is, die niet anders doet, dan alle hare ſchoone *Gedaante* af te leggen, dat zy voor het Aangezichte van haren *Hemel-Heer*, niet anders ſchynt, als of zy reeds verwelkt, op het *uitgaan* ſtond, en in den Dood der Zonden is geſtorven. Evenwel, wanneer zy door waarachtig *Berouw* en volkomene *Boete*, zig van de Zonden onthoud, en wederom nadert tot haren allergoedertierenſte G O D T, zal zy by wedergebragte *Tegenwoordigheid* dier Liefhebbers, zoo verre verkwikt worden, dat zy niet minder in haar *ſchoonheid*, volkomen erkent word, voor een *Evenbeeld* hares *Herſcheppers*, als *Nebucbodonoſor* Daniel 4. voor een Menſche, doe hy zyn Oſſen-Gedaante hadde afgelegt door de Boete. Hy ware zeker niet beluſt op *Loof* en *Gras*, dog het ware evenwel met hem zoo gelegen, om dat hy te vooren zoo vermeeten was, echter nog gelukkig zyne *Zonden* bekent en geboet heeft. Wel is het gelegen, met den H. Patriarch *Jacob*, toen hy op Aarde bad, en de *Engelen* van den Hemel langs een *Ladder*, open neder zag klimmen. Wel is het gelegen, met den *Egyptiſchen* Jongeling *Nicetas*, toen hy in de zachtſte *Pluimen* en *Vederen*, hem zelve de *Tonge* heeft afgebeten, en evenwel de Reynigheid heeft behouden. Zie *S. Hyr. in vita S. Pauli* I. *Erem. C.* 3.

Wel is het gelegen den geene, die als de *Verlorene Zoon*, welke op Bevel der H. Jongvrouw *Eydwina* voor zyne zoo veele begaane Zonden, een geheele *Nacht* in het *Bed* had ge-

gewaakt; alwaar hy van goede Gedachten gedreven, zyn *Zonden* beklaagde, voornam een beter Leven aan te vangen, en voorts voortreffelyke *Vruchten* der *Boete* voortbragt. Zie *Surius tom.* 7. *d.* 14. *April.*

Wel is het gelegen, van een gantſch aan de Wereld overgegeven *Menſch* van welken *Benedictus Renatus* meld: Want, gelyk hy het *Vaſten* en *Waken* ongewend was, alzoo liet hy ook in zyn Luſt- en Vermaaklykheden, de Slaap niet achter. Op eenen Nacht echter, had hy begrepen, dat hy geenen *Ruſt* konde bekomen, en in welken Onruſt hy door een bedroeft weenen, den GEEST GODS, en zyne Werking betrachte, na het Woord Jeſ. Cap. 33: 14. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis.* Dat is, *Wie is 'er onder ons, die by een verteerende Vuur woonen kan? Wie is 'er onder ons, die by eenen eeuwigen Gloed woonen kan?* Daar op hy de Wereldberoemde *Ciſtercienſer-Orden* heeft aangenomen. *Lib. V. magni ſpeculi Ord. Ciſterc.* daar in Godzalig geleeft, en op gelyke wyſe geſtorven is.

Wel is het gelegen, met den *Quaatdoender* op het Bedde des Kruiſſes, doe hy door toelating zynes Dieſſtals, het *Paradys* heeft verkregen. Wel zyn alle deeſe gelegen, en GODT in *haar*, dan zy Hem ook wel *gebeden* hebben.

Maar miſſchien zal hier iemant vragen, van waar komen dan die *Vederen*, om zoo wel te bidden? De *H. Auguſtinus* zegt in Pſalm 4.

De *Gerechtigheid* der Menschen in deesen Leven is, het *Vasten*, *Aalmoessen* geven, en het *Gebedt*. Wilt gy, dat het Gebedt tot GODT opvliege, zoo make uw twee *Vleugelen*, door Vasten en Aalmoessen te geven. Hoe men evenwel *Vederen* verkrygen kan, meld zeer schoon den *H. Gregorius*, daar hy spreekt: Wat is het den *Rave* wel gevoed te maken? (Zie Job 39.) wat is van den *Zuiden Wind*, dat zy een ieder Mensch beroert, want het Geblaas en de *Wind* des H. GEESTES, verwarmt. De gewoonte der Oude Bywooningen, de *Oude Gezelschappen* te verwerpen, en aan te neeme de *Gedaante* eenes nieuwen *Mensche*? De oude *Pluimen* en *Vederen* te verliesen, is niet anders, als de geoeffende *Ondeugden* te vermyden, en om nieuwe te ontfangen, is van noden, zig in nieuwe *Deugden* te oeffenen. Zyn alsoo de *goede Werken*, de beste Pluimen en Vederen, waar op de *Ziele* rust, en GODT in haar: Wie dan met gelyke Vederen zyn *Hertens-Bedde* vervult heeft, die is niet onnootwendig, met de verliefde *Bruid* uit te roepen: *Judica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum*: Cantica 1: 7. *Zegget my aan, (Gy) die myne Ziele lief heeft, waar gy Weidet, waar gy (de Kudde) legert in den Middage: Want waarom zoude ik zyn, als eene die haar bedekt, by de Kudde uwer Medgezellen?* Ongeacht, hoe de *H. Augustinus* schryft: *Lib. I. Confess. Cap.* I. Dat ons Hert gantsch onrustig zy, tot het in GODT ruste. Den geliefden *Heiland* heeft genoeg

aan

aan ons *Hert*, derhalven zal ons Hert ook genoeg hebben, aan den Liefderyken JESUS. Zoo als dan de verliefde *Bruid* zingt: *Fasciculus Myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Cantic. 1: 13. *Myn Liefste is my een bundelken Myrrhe, (dat) tusschen myne Borsten vernacht.* Zal hy evenwel tusschen de *Borsten* blyven, en tusschen deese wel leggen, zoo is nodig, dat men Hem geduurig *Bidde*: men kan Hem wel bidden, als men tot Hem wil komen: Want den *H. Jacobus* zegt: *Appropinquate Deo & appropinquabit vobis*: Jacob. 4: 8. *Naket tot Godt, ende Hy zal tot u genaken.* Wy naderen tot GODT, wanneer wy ons beneerstigen tot de *Deugt*, en de *Ondeugt* haaten; en hier toe werkt veel het *Gebedt*, nademaal het Gebed des Rechtvaardigen veel vermag. Jac. 5: 16. En alsoo, dat het alle *Kracht* en *Macht* der Natuur overtreft; want de *Natuur* kan geen Lichaam zonder spyse onderhouden, zoo als het *Gebed* 40 Dagen en Nachten gedaan heeft. Zie Exod. 14: 18. De *Engelen* beweegen den Hemel, maar het *Gebed* beweegt den Schepper der Hemelen zelve; niet als eene lichamelyke Beweeging, maar door zyne *Deugt* en *Kracht*, dewyl dat Hem dryft en beweegt, alsoo, dat Hy ons in onsen nooden helpen, en zig *genadig* en *goedig* betuigen wil. De Kracht des Gebeds, heeft de *sterkte* der *Engelen* overtroffen, den Hemel als onbeweegt gehouden, en die steeds rennende *Paarden* van de twee *Vorsten* der *Planeeten*, in haren loop gestuit. Zie Jos. 10. Het *Gebed* overtreft het vermogen

gen aller *Creatuuren.* Want wat voor Schepzel heeft ooit de Kracht gehad, eenen *Dooden* in het Leven te verwekken? dog het Gebed kan zulks doen, zoo als ELISEUS heeft getoont, die door zyn Gebed, den doodverbleekten *Zoon* eener *Weduwe*, wederom dat Leven verkreeg; 't geen naderhand ontelbare *Heiligen* in Opwekking der *Dooden*, hebben nagevolgt. Geen eenige *Creatuur* is uit te denken, welke in den Schepper verandert worden kan; maar door het *Gebed* geschied zulks dagelyks, wanneer in het Ampt der *H. Misse*, de *Substantie* des Broods en *Wyns*, door het *Gebed* des *Priesters*, en door de Woorden der H. *Consecratie*, wonderbaarlykerwyse, in de *Substantie* des allerkostbaarsten Lichaams en Bloeds CHRISTI JESU verandert wordt. Want, of schoon CHRISTUS zoo veel Hy een *Mensch*, eene *Creatuur* is, zoo is Hy dan nog door dien hy GODT is, een Herschepper.

Het *Gebed* des geenen, welke zig verootmoedigt, dringt door de *Wolken*, Ecclesiast. 35: 21. De *Vogelen* verkrygen zig wel door hare Vleugels de Hoogte, maar met haar Staart *richten* zy haren Vlugt; en wanneer zy met de *Beweegingen* harer Vleugels ophielden, zouden zy hare voorgenomene Plaats niet bereiken. Alsoo gaat het ook met het *Gebed*, of schoon het zig al met *Vasten* en *Aalmoessen*, tot in den Hemel verheft, wanneer dat evenwel niet van eene *Ootmoedige Bestendigheid* begeleid werd, verkrygt het van GODT, zeer weinig.

Esther hadde twee Kamer-Juffrouwen, als ook

ook ter zelver Tyd de Hoog-Adelyke Dames en een *Page* by zig, doe zy tot den Koning *Ahasveros* in zyne Kamer ging, en Hem om iets *gewigtigs* bidden wilde; op de eene *leunde* zy, en de andere droeg den *Sleep* van haren Rok na: *Assumsit duas famulas, & super unam quidem innitebatur, altera autem famularum sequebatur Dominam, defluentia in humum indumenta sustentans.* Dat Gebed is *Esther*, door welken wy eene *Toevlugt* verkrygen tot Godt, den Koning des Hemels ende der Aarden, te spreken; en op dat het aangenaam mogte ontfangen worden, moet het ook twee *Kamer-Juffrouwen*, by zig hebben, daar mede het zig op die eene *leune*, en de ander de *Kleedere* nadrage, als eene op den Voet volgende *Dienaresse*; en deese zyn de *Ootmoedigheid* en de *Standvastigheid.*

Als *Xenophon* eens zyn Goden offerde, en hem de onverhoopte Tyding wierd gebragt, dat zyn *Zoon* in een *Veldslag* 't Leven had verlooren, liet hy daarom niet na te *Offeren*, maar bleef daar by Standvastig, om dat te voleinden. Zie *Valerius Lib. II. Cap.* 20. Maar wy *Christenen*, laten ons één éénig Woord, een Vloobeet, Geruisch, of Gerucht, onse Aandacht en Gebed verhinderen. Maar niet alsoo, door het Bloed Jesu Christi vrygekochte Christenen! niet alsoo: maar gelyk als *Abraham* uit Goddelyk Bevel, eenige *Dieren* opofferende, de *Vogels* die uit de Lucht naar beneden kwamen vliegen, en dat *Offer* opëeten wilden; yder tyd en zoo lange daar van afdreef, tot het *Avond* wierde, en hy

al-

alſoo in ſlaap geraakte. Zie Gen. 15: 11, 12. Aldus zullen wy ook in het *Gebed* volharden, tot wy by gewenſchte *Avondſtond* en *Ondergang* aller Wederwaardigheden, in den ruſt der Goddelyke *Vertrooſtingen* en *Genaden* ſlaapen, en in dezelve zoetelyk ruſten: Ondertuſſchen zig een ieder beneerſtigende, wil hy de *Vriendelykſte* en *Liefderykſte*, onder de Menſchen-kinderen, dan in den Hof van zyn Herte innemen; zy zullen zig als dan na genoegen *Verluſtigen*, en met zyne *Genade-Straalen* beſcheenen worden.

1.

Wie zal my geven
Jesu *myn Leven,*
U, ô myn Trooſt! myn Toeverlaat!
Om u te ontfangen,
Is myn verlangen,
Op rein verliefde Herten ſtaat
Al myn vertrouwen;
Op U te bouwen,
Zal zyn en blyven ſteeds myn zin:
Gy zyt het Leven,
Die zig U geven,
Gaan tot een Schuilplaats veilig in.

2.

Laat ons niet ruſten,
Maar nu met Luſten
Afſchieten een verliefde Pyl;
Dat is geen Zonden
Nog ooit bevonden.
O Jesu, *myner Zielen Heil!*

Daar

Daar gantſche hoopen,
Naar Hem toe loopen,
Om Trooſt, en Hulp, in alle nood;
En niet te lyden,
Die Zonden myden,
Van U verloſt zyn van de Dood.

3.

Een Eind' van ſmerten,
Gy, mynes Herten,
Kom Jesu, *van myn Ziel bemind;*
Ik kom geloopen,
En wil nu hoopen,
Gy zyt myn Vader, ik uw Kind;
En Schaap, Gy Herder,
Ja Bruid, en verder,
Die my voor Eeuwig heeft verloſt:
Om eens te woonen,
Vercierd met Kroonen,
Hier boven, heeft u Bloed gekoſt.

4.

Thans moet ik wachten,
Zeer vol gedachten,
O Jesu, *allerhoogſte Heer!*
Leert my Uw Wegen,
Ik ben genegen,
Te zoeken U in Liefde teêr
Ey! dog wat reden,
Zoo lang geleden,
Heb ik Uw Aangezicht gezocht?
't Is waar misdaaden,
My overladen;
Dog Gy, gy hebt my vry gekocht.

5.

Myn Hof ſtaat open,
U wou ik nopen,
Myn Lief die zou weêr komen in;
Als van te vooren,
En dan daar hooren,
Hoe dat ik Hem oprecht bemin.
Laat 't U gevallen,
Gy als Corallen,
Dootbleeke ſchoone Appelboom:
Wilt U hier koelen,
Zephirus *voelen,*
Aan Beek' en zoete Waterſtroom.

6.

Flora *genegen,*
Koomt U daar tegen,
Met Korfjes, Bloemen veellerhand';
Van Reuk en Verwen,
'k Zal dan verwerven,
Van U een ſchoone Lenteſtand.
Laat my niet zuchten,
Eet van Uw Vruchten,
Gy hebt de Boom en Vrucht gemaakt:
Ik weet, Gy doet het,
Uw Werk verzoet het,
Als Gy maar eens myn Herte raakt.

7.

Kom Heer der Heeren,
'k Wil van U leeren,
De Weg des Levens, waar Gy gaat;
Laat my niet dwaalen;
Schiet op my ſtraalen,

Van

Van Gunst, Genade, want myn staat,
Is gantsch vervallen,
't Lykt niemendal, en
Als 'k my te regt bedenk en weet;
Dat myne Wellen,
Zig tegen stellen,
En nooit niet trouwlyk zyn besteedt.

8.

Ik wil gedenken,
Uw zoet inschenken,
Een Drank van liefdens Eigenschap;
Komt dan gegangen,
Gy, myn verlangen!
Belust op zoete Liefdens-zap.
Uw Liefd' erbarmet,
En my verwarmet
O gantsch ontstoken Liefde-vlam!
Uw bloed vergooten,
Van elk genooten,
Is JESUS *ons, uit Davids Stam.*

9.

De Deugt te vinde,
Zyt Gy, Beminde!
Myn Heiland! die het al vermag;
Gy kund my geven,
Een beter Leven,
Uw Vuur, dat brand vast alle Dag:
Verkoorne stammen,
Vol Liefde-Vlammen,
Die werpen op U al hun zorg;
Terwyl hun smerten,
Die zy van Herten
Bekennen, dat Gy zyt hun Borg.

10.

Niemant zal noemen,
Of zig beroemen,
Dat hy kon op zig zelfs bestaan;
Niemant dan isser,
Die dog gewisser,
Als op den Heiland aan kan gaan.
Die zyn medoogen,
En zyn vermogen
Ter Herten gaat; Hy zyne Bruid,
Daar toe kan dringen,
Dat zy mag zingen,
Ter Eer des Bruigoms overluid.

11.

Komt Gy in boeken,
Myn Hof bezoeken,
Daar zig vergadert 't Pluimgediert';
Dat U zal loven,
De Lucht verdoven,
En met haar Stemme 't al pleisiert:
Ook heldre Bronnen,
Zoo veel zy konnen,
Vast ruisschen in den Avondstond;
Uw Dank bewysen,
En alsoo prysen,
Als wisten zy 't Genâ-Verbond.

12.

De Bloem, geladen,
Met schoon cieraden,
Voor U, ô Gy, de Liefde myn!
Daar Gy van verren,
Ook als de Sterren,

Be-

Bewyst nog Uw Genade-schyn:
Aan die zig buigen,
By overtuigen,
Van Wind beroerd, dan hier dan daar:
Veel meer in Vreugden,
Vermaakt in Deugden,
Als ik in U nabyheid waar.

13.

Wilt Gy dan slaapen,
By Uwe Schaapen,
Zoo voer dezelv' dan in Uw' Hof;
Of laat zy weiden,
In Beemd' of Heiden.
De and're Herders hebben stof,
Om daar te waaken,
Daar Lamm'ren blaaken,
Dat die gespyst zyn en gevoed?
O Gy, myn Leven!
Zeer hoog verheven,
Geef Licht, geef Troost, in myn Gemoed.

14.

Daarom te beiden,
In Hof of Heiden,
Daar 't droevig is alleen te zyn;
Kom my daar tegen,
Ik ben verlegen,
Ach Bruigom! laat my niet in pyn.
Verlaat uw Bruid niet,
Want 't zeer náár uit ziet,
Zoo Gy niet haastig tot my koomt:
Leer my recht smeeken,
Vergeef Gebreken,
Verschuil niet langer in 't Geboomt'.

15.

Gy wilt ligt hebben,
Dan Vloed, dan Ebben,
Dan Zorg, dan Quaal, dan Pyn, dan Smert;
Blyf niet verborgen,
Nog laat my zorgen,
Gy kent en weet myn angſtig Hert:
Ach, Heer der Heeren!
Ik zal nu leeren,
Hoe dat een Bruid ſteeds dient vercierd;
Wanneer men wachten,
Vol van Gedachten
Hoe dat men Hemel-Feeſten vierd.

16.

Daerom myn Leven,
Voor my gegeven,
Kom, Kom, met Uw' Genaden-ſtraal;
Die ik begeere,
Ter uwer Eere,
En Wenſch daar na wel duiſentmaal:
Om U te roemen,
En my te noemen,
Uw' Liefdens-Schat van Eeuwigheid:
Dan heeft myn zuchten,
Veel goede vruchten,
Gantſch lekker voor de Bruid bereid.

17.

Laat my verkwikken,
Om my te ſchikken,
Naar alles wat U wel behaagt;
Want, my is bekend,
Myn zonde en elend,

En

En hoe Gy Lam! myn Zonden draagt:
Laat voor myn ſterven,
Ik dog verwerven,
De Kroon, U Bruid voor lang belooft;
Geen Dood te vreeſen,
Geen Hel zal weeſen
Die my, myn Bruigom dan berooft.

18.

Nog is myn zorgen,
My ook verborgen,
Die ſchoone en klare Zilver-dag;
Dog die zal komen,
Voor alle Vroomen,
Zoo heerlyk, als nooit Menſch en zag:
Een zoet beminnen,
Van Hert en Zinnen,
Dat Klopt, dat Bid, word opgedaan;
Wie zou niet branden,
Om aan te Landen,
En in de Bruid-Zaal in te gaan?

19.

Ik ondertuſſchen,
Zal JESUS *Kuſſchen,*
En gaan op 't Pad des Levens voort;
Daar word bevonden,
Tot aller ſtonden,
Dat alles daar is zoo 't behoort,
Dit zyn myn zangen,
Kom, myn Verlangen,
Ei leſch! leſch dog myn Liefdes-brand!
Laat U gevallen,
Myn Hert voor allen,
Zeg Ja: en geef daar op uw' Hand.

20.

Verdryf myn Plagen,
Stuyd al myn Klagen,
Door Uwe groote Kracht en Macht;
Laat die benyden,
En my bestryden,
Ook baast eens onder zyn gebracht:
'k Zal U dan Loven,
En prysen boven,
Verbeerlyken; daar nooit geen pyn,
Nog smert, nog vreesen,
Maar Gy gepresen,
Daar altoos zonder eind zult zyn.

Dat de *Kunst* de Natuur navolgt, als een *Aap* de Zeden, of dat de Kunst een *Aap* der *Natuur* is, dat is gemeen; nadien de *Kunst* de Natuur in veelen deelen na äapt. Want, gelyk als de *Natuur* ordentlyk, en na zekere trappen voortgaat, en van het onvolkomene, tot het *volkomene*, en dat voortbrengende tot het *Voortgebragte*, gelyk te maken, navolgt; alsoo neemt de *Kunst* niet onordentlyks aan, maar werd door zekere *Regelen* als Gezelschap gehouden, niets zonder de Natuurlyke *Stoffen* uit te werken. Want, alsoo zegt een *Engelsch* Leeraar: Het Werk der *Kunst*, is gegrond op het Werk der Natuur, en het Werk der *Natuur*, op het Werk der *Herschepping*; of wel het Werk der Natuur niet zoo volkomen, als het Werk der *Herschepping*, nog het Werk der *Kunst* zoo volkomen, als het Werk der *Natuur* is. Zulks onaangezien, beärbeiden dog

de

de *Alchimisten* een zeker zoort van Goud, trots de *Natuur* voor den dag te brengen, en te *Goudscheur* in de *Elsas* binnen te komen; maar zy bevinden zeer veel, dat zy te *Steekborn* in het *Turgousche* aanlanden; nadien zy in haren aangevangene Arbeid dikwyls nog steken blyven; of zoo zy daar iets schynbaarlyks uitbrengen, kan het dog tegen zommige *Edele steenen*, geene Proeve houden, en van zeer weinig nut zyn, terwyl het de Eigenschap van het ware *Goud* niet hebben kan. Want het ware Goud het *Vuur* wederstaat, en zeer Vruchtbaar is in de *Geneeskunde*, om de Hersenen te versterken; zoo als wyders dien *Engelsche* Leeraar zegt: *Quædam formæ substantiales sunt, quas nullo modo ars producere potest, quia propria activa & passiva inveniri non possunt, sed in his non aliquid simile facere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro, quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quia forma substantialis auri non est, per calorum ignis, sed per calorem solis in loco determinato, ubi viget virtus mineralis.* Deeze Moeder is byna als een *Goud Gebergte*, daar van de Vader de *Zonne* is. Het gemaakte *Goud* heeft dit gebrek, dat wanneer het dikwils gesmolten werd, alles in *Rook* vervliegt; behalven, dat nog op eenige tyden, door *Kunst* en *Behulp* van boose Geesten, natuurlyke *Werkingen* kunnen voortgebragt worden. Zie *August. Lib.* 3. *de Trinit* C. 8. *Tom.* 3.

De *Goede Werken*, zyn ligt te vergelyken by het *Goud*. De Mensch is als een *Aap*, en aapt na andere Zeden, veel liever na de *Boose* als

de *Goede*; echter is hy nog op zekere Tyden zoodanig *genatureert*, het goede na te doen: niet evenwel uit *liefde Gods*, of der *Deugt*, maar uit eigen Nut, menſchelyk Aanzien, en meer andere Oorzaken. Dog niet alles wat blinkt is *Goud*, en bedrogen die zich daar aan *Houd*. De *Alchimiſten*, hoewel zyna den uiterlyken ſchyn, een *Goud* voortbrengen, zoo acht dog den geenen zulks niet hoog, die het echt kent, dewyl hy zyne *Onſchatbaarheid* en verborgen *geringheid*, ligt kan bemerken.

De allerwyſte GODT, een doorzoeker van het *innigſte* des menſchen Herte, acht niet veel zulk nageäapt *Deugden Goud*; wanneer het niet uit een rein Herte, als eene *Moeder*, en door de Zonne der brandende liefde GODS, als eenen *Vader*, geboren word. Want zulke Werken wederſtaan niet het *Vuur* der *Beproeving*, deugen niet tot eenige heilſame *Artſeny* en *Gezontheid* der Zielen, maar vergaan door Eigenliefde in *Rook* en *Ydelheid*, of werden door onnutte Gemeenſchap, ſchadelyke Dingen. Daarom zulks bevindende, den *H. Bernhardus* uitroept: *Ach, dat dog uitterlyk niet een Menſch by my ware, op dat ik innerlyk in myn Herte met Godt ſpreken konde.* Zie *Cap. 66. de intern. domeſtic.* Derhalven, moet men de *Vertrooſtingen* en *Geſprekken* der Menſchen vlieden, op dat wy in het binnenſte van ons Hert GODT mogen ontfangen, en Hem aldaar tot eenen *Inwoonder* hebben. Want zoo lang 't Gemoed vermengt is onder 't Gemeen, kan dat GODT niet opwachten, maar moet daar van afgezondert zyn. Derhalven, Gy

Zie-

Ziele, daar Gy alleen GODT op te wachten, hebt voorgenomen; blyft alleen, en vlied de Menschelyke *Gezelschappen*, vermydende daar beneven alle onrustige *Aanspraak*, daar mede gy Hem, voor U alleen behoud, dien gy boven alles hebt uitverkooren. Derhalven zegt zeer wel *Blosius ex Taulero: Instir. spicit. append. 4ta. c. 4. num. 5to.* Van allen den geenen, welke GODT niet een ware *Oorzaak* en *Begeerte* is, zult gy u onttrekken; de kleinste Verlies der nuttigste tyd, die de ergste is vlieden: Daarentegen u de *Eenzaamheid* bevlytigen, in welke men zig vereenigen kan, met den allerzoetsten GODT. Ook zoo den Honingvloeijende *Bernhardus* zegt: De Ziele kan niet *begelukzaligt* worden, met de bezoekingen des HEEREN, die aan *Afwykingen* overgegeven is. *Impleri visitationibus Domini anima non potest, quæ distractionibus subjacet.* Zie *Serm. 3. Ascension. Domini.* Zomtyds gebeurt het, dat men *bemind*, en weet niet wie; *verkrygt*, en weet niet wat. Daar zou wel eens Iemant denken, zyn Hert ware *tweemaal* gewond, en in zulken *Verwondings-Smerten* zoude hy niet overweegen konnen, of de Liefde een *Smert*, dan of de Smert eene *Liefde* zy. Het gantsche menschelyk Geslacht, is voortgekomen van éénen Mensche, alsoo zullen wy ons allen ook wenden, na éénen Mensche, die GODT is. CHRISTUM JESUM, *in quo vivimus, movemur & simus. In Hem leven wy, ende beweegen ons, ende zyn wy.* Act. 17: 28.

HET

HET III. HOOFTSTUK.

Wanneer men dikwils vraagd;
Het Geven niet behaagd.

Gelyk als de voornaamſte onder de *Propheeten* al zuchtende uitriep, en uitroepende zuchte: *Rorate cæli deſuper*, & *nubes pluant juſtum: Aperiatur terra & germinet Salvatorem.* Jeſ. 45: 8. Dat is: *Druipet gy Hemelen van boven af, ende dat de Wolken vloei-*

jen

zyn van Gerechtigheid: de Aarde opene haar, ende dat allerlei Heil uitwasse. Alsoo is ook een ander in *Troostryke woorden* uitgekomen, daar hy zegt: *Exulta filia Sion: Jubila filia Jerusalem: Ecce Rex tuus veniet tibi justus & Salvator.* Zie Zacch. 9: 9. *Verheugd u zeer gy Dochter Zions, juicht gy Dochter Jerusalems, Ziet u Koning zal u komen, rechtveerdig, ende hy is een* HEILAND: Matth. 21: 5. en Joh. 12: 15. Vermits de eeniggeborene Zoone GODS, *qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo: semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus & habitu inventus ut homo.* Daar hy in *Goddelyk gestalte* ware, het voor geen Roof heeft gehouden, GODT gelyk te zyn, maar heeft zig zelven vernedert, en is andere Menschen *gelyk* geworden, ontfangen van eene *Maagt*, geboren van eene onbevlekte *Moeder*, *& habitavit in nobis*, en heeft onder ons *gewoont*, om de Zondaren *Zalig* te maken, *quorum primus ego sum*, onder welke ik de *voornaamste* ben. Zie 2 Philip. 2: 6; 7. Joh. 1: 14. en 1 Tim. 1: 15. Want gelyk den *H. Augustinus* zegt: Doe CHRISTUS had voorgenomen, een *Groot Gebouw* in zyne Kerke op te richten, heeft Hy tot deeser *bevordering* gedacht, op den grond der *Ootmoedigheid*; daar mede, wanneer Hy het *Fundament* daar toe had gelegt, Hy ook des te beter en hoger *Gebouw*, daar op zetten, het *Fundament* zelfs had gegraven, in het *benedenste* na beneden was gegaan; op dat ook alsoo den *Gevel* van dat

dat *Gebouw*, na den aart der *Ootmoedigheid*, opgericht zoude worden. Zie *Serm. X. de Verbis Domini.* Daarom heeft Hy den *Zaphir*-blaauwen *Hemel-Zaal* verlaten, en na *Kroon* en *Scepter* afgelegt te hebben, in het Jammerdal der *Wereld* ingetreden, heeft Hy als GODT gemaakte Mensch, en Mensch gemaakte GODT, den Zondaar, uit de Vuiligheid der Zonden en Misdaaden, tot de staat der Genade verheft. Want aldus spreekt Hy by den Propheet: *Quod perierat, requiram, & quod abjectum erat, reducam, quod confractum fuerat alligabo, & quod infirmum fuerat, consolidabo.* Ezech. 34: 16. *Het verlorene zal ik zoeken, en het weggedrevene zal ik wederbrengen, ende het gebrokene zal ik verbinden, ende het Kranke zal ik sterken. Non enim veni vocate justos, sed peccatores*, Ik ben niet gekomen, om te roepen Rechtvaardige, maar Zondaars, *non egent, qui sani sunt medico, sed qui male habent.* Wyl de Kranken, en niet de Gezonden, de *Medicyn-Meester* nodig hebben. Zie Marc. 2: 17. Luc. 5: 31.

Gelukzalig is alsoo eene *Ziel*, die van den Allerhoogsten GODT, een zulken *Medicyn-Meester* verordineert is; welke anders, zoude 't leven verlooren hebben, by aldien Hy met den kostlyken *Balzem* zynes dierbaren *Bloeds*, niet had geholpen. *Iste consolabitur nos ab operibus & laboribus manuum nostrarum in terra; cui maledixit Dominus.* Gen. 5: 29. *Deese zal ons troosten over ons Werk, ende over de smerte onser handen, van wegen 't Aardryk dat de* HEERE *vervloekt heeft.* Want, als zoo eene *Ziele*

er-

erkent, de gevaarlykheid harer Krankheid, die zulken voortreffelyken *Medicyn* gebruikt; alſoo kan zy zig ook vertrooſten, dat haar *Krankheid* zoo gevaarlyk niet zy, of zy kan *geneeſen* worden; vermits zoo een voortreffelyk *Konſtenaar*, welke de *Eeuwige Wysheid* zelve is, de Geneesmiddelen om *Niet* geeft, en niet nodig heeft, wanneer zy geene *Werkingen* zouden doen, die voor te ſchryven; *in quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus:* Coll. 1: 14. *In den welken wy de Verloſſinge hebben door zyn Bloed, (namelyk) de vergevinge der Zonden.* En wel met zulken Liefde, die *Hemel* nog *Aarde* heeft konnen begrypen, wiens *Zitbank* den Hemel is, dat Hy gedult nemende, zig *arm* en *bloot*, tuſſchen den *Os* en *Eſel*, op *Hooy* en *Strooy*, by groote *Vorſt*, in *Doeken* gewonden, in eene *Kribbe* heeft willen leggen. Zie Pſ. 60. en Luc. 2: 16. Maar waarom dat? Daarom, dewyl de *Jooden* niet milder nog barmhertiger waren, tegen Hem in zyne *Jeugt*, als zy geweeſt zyn, in zyn *Ouderdom*. CHRISTUS JESUS hadde geen *Huisveſting*, *Herberg*, nog *Wooning*, *quia non erat eis locus in diverſorio.* Zie *Vers* 7. Want de *Jooden* wiſten beter te *multipliceeren* als *divideeren*: Zy wiſten beter te *conjugeren* als te *ſepareeren*; Zy wiſten het hare dapper te zamen te houden, en waren geene *Zachæi*, die het halve Deel van zyne *Goederen* den *Armen* uit- en mededeelde; Luc. 19: 8. nog veel minder volgden hare Wyven, de *H. Martha* na, om CHRISTUM te herbergen Luc. 10: 38. De Vrouw *Benigna* en Zuſter *Charitas*, waren haar te dier tyd nog

niet

niet bekent; overmits de *Klooster Maagden*, ter zelver tyd zoo zeldzaam geweest zyn, als de Zonne in de *Egyptische Duisternisse*; onaangezien zy de Liefde en Goedwilligheid van hare *Voor-ouderen*, hadden kunnen leeren, als zy hadden willen. Maar, wanneer men den *Hond*, na de *Jagt* moet dragen, zulks geeft een slechte *bitte*, werd weinig *gevangen*, en de *Keuken* niet zeer voorzien. Met willige *Honden*, is ligt iets te vangen. Wie *loopt* die behoeft men niet te *trekken*. Wie vrywillig *geeft*, van den geenen zal men niet *eisschen*. Een *Gierigaart* haat GODT, en een *blymoedigen Gever heeft* GODT *lief*. 2 Cor. 9: 7. Wanneer iemant tegen den *Armen* hardnekkig is, en *Gebhardus* genaamt werd, en niet in de Voetstappen treed van den *H. Gebhardi*, die een byzonder Liefhebber van den *Armen* geweest is, en die de jaarlyksche *Uitdeeling* des *Broods*, in het Beroemde Godshuis *Petershuisen*, des vermaarden Ordens-regel *S. Benedictus* te Conflans aan den boden Zee, bezorgde, zal niet veel *Goeds* van GODT ontfangen. Wie daarentegen den *Behoeftigen* helpen, en van *Vreugdenberg* afkomstig is, en *Hilarius* genoemt werd, die kan zig zonder Vreese en Misslag verzekert houden, dat hy geen *gebrek* aan trouwe Vrienden zal lyden; alsoo diergelyke Menschen by GODT in groote waarde zyn. Want Hy in de gedaante eenes *Armen*, veelmaal tot de zulken is ingekomen, *in Legend. vit. Sanct.* Wanneer zig Iemant den *Armen* betoont van *Benevent* te zyn, en jegens den Behoeftigen *Bona-*

von-

ventura genoemt werd, die de *Armen* zeer welkom zyn, en daar beneven zyn *Zak* en *Hand* voor haar opent, die zal den allergoedertierenften GODT, in eene Vreugdvolle *Hemels-Zaal*, tot de eeuwige Rufte doen ingaan. Wanneer Iemant tegens den Vreemden en Nootlydende wil zyn *Armogaftus*, ik wil zeggen, den *Armen* Gaftgever, die heeft te hoopen, dat zyn *Keuken en Kelder* nooit ledig zal worden. *Maakt u zelven Vrienden uit den Onrechtvaardigen Mammon*, fpreekt Chriftus, Luc. 16: 9. *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis. Hieronymus* zegt, het woordeken *Mammon*, beduid den Rykdom. *Comment.* in *C. 9. Matth. L.* 1. Deefe *Rykdom* werd Rykdom der *Ongerechtigheid* genaamt, dewyl zy gemeenlyk door onrechte *Middelen* werd verkregen, of dat zy den Menfchen, tot de *Ongerechtigheid*, *Gierigheid*, en *Wellufien* beweegt. Zoo evenwel zulken Rykdom tot *Aalmoeffen* werd aangewend, dan doet zy den *Uitdeeler* groote voordeelen, gelyk als *Daniel* de Koning Nebucadnezar raade; zeggende: *Peccata tua eleemofynis redime.* Dan. 4: 27. *Breekt uwe Zonden af door Gerechtigheid.*

Als *David* zyn Teftament maakte, begeerde hy van *Salomon*, dat hy de Zoon van *Berzellai* des *Galaditers*, altyd aan zynen Koninglyken *Tafel* zoude eeten laten, om dat hy *David* in zyne nooden, als hy voor *Abfolom* vlugte, had bygeftaan, en met Spyfe en Drank voorzien. *Iliis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, erruntque comedentes in menfa tua; occurrerunt enim mihi quando fugiebam a facie Abfalon Fratris tui.* CHRISTUS JESUS, is ook tegenwoordig

in de Perſoon aller *Armen* verdreven, en van de Bezitting der tydelyke *Goederen* berooft; Hem zullen wy daarom, als deeſen *Galaditer* tegen gaan, en Hem met zyn gantſche *arme Krygs-Heir* Spys en Drank mededeelen; daar mede wy *eeuwig* aan de Tafel JESU CHRISTI, des Zoons *Davids*, ons verkwikken konnen.

Maar onaangezien, dat CHRISTUS zelfs belooft, Matth. 19: 29. zulks in de *Wereld*, behalven de hemelſche *Belooning*, hondertvoud te vergelden, geeft het weinig diergelyke *Gaſthouders*. Onaangezien, dat het *Aalmoeſſen* geven, is als een *gouden Sleutel*, met welken wy de Schatkamer GODS openen, wil dog niemant de *band* daar aan leggen. Onaangezien, dan het *Aalmoeſſen* geven, is als een *Gieter*, door welken wy uit die onuitputtelyke *Zee* der *Barmhertigheid Gods* mogen putten; wil dog niemand in die *Genade-Zee* baden. Onaangezien, dat het *Aalmoeſſen* geven is, als eene Roede *Moſes*, met welke wy den toornigen GODT, als eenen harden *Steenrots* vermurwen konnen, en voorſpringend maken zyne *Genade-Welle*, op de Dorheid onſer Zielen, wil dog niemand dit *Middel* verkieſen. Deeſe is te *arm*, geene drukt de *Kinder-Zwarm*; deeſe is in *Nood*, geene heeft in Huis geen *Brood*; deeſe is in groote *Schulden*, geene moet zig zelfs *dulden*, als een tweede *Smalhans*. Maar daarentegen, of men ſchoon tot het *Aalmoes* geven, van eene *arme ſtaat* is, zoo is men dog tot de Vermakelykheden van *Lichtenauw*. Of men ſchoon jegens den *Armen* iets mede te deelen van *Manglenburg* is, zoo is men dog om de Hand eener geile *Smots* en *Vodde* te vullen, van *Glukſtad*.

Of

Of men ſchoon den Nooddruftigen met een Stukje *Brood* te begunſtigen, van *Bedelsgarſten* is, zoo is men dog in de *Kroeg* te gaan, van *Geefbuiſen*, en geeft daar zoo veel in *uit*, dat *Wyf* en *Kinderen* in Huis niet hebben een *Duit*; onaangezien de Wyven in de Keuken zitten, en meſten haar Buik met *Wyn* en *Sprits-gebak*. Dus het veeltyds gebeurt: Is de Man *vol*, zoo is het Wyf *dol*. Is de Man in 't *Waards-Huis*, gaat het Wyf in 't *Schenk-Huis*; Smult de Man by den *Ploeg*, dan zit het Wyf in de *Kroeg*; Gaat de Man na 't *Roode Cruys*, het Wyf is ook haaſt *buitens Huis*; Is de Man in de *Groene Crans*, het Wyf, gaat meê dra *ten Dans*; Teerd de Man in de *Gulde Sterre*, het Wyf is van daar ook *niet verre*; gelyke *Kern*, gelyke *Schaalen*, de een raakt door den aâr aan *'t dwaalen*.

De twee Verſpieders, die van *Joſua* waren uitgezonden, om *Jericho* te verſpieden, in het Huis *Rachabs* gekomen zynde, wierd dat Huis, by de *Overwinning* der *Stad* verſchoond, en deeſe Verſpieders door *Rachab* onder de *Vlasſtoppelen* verborgen, om alſoo voor het *Verderf* bevryd te zyn. Joſ. 2: 6. *Operuit eos ſtipula lini.* Deeſe Vlasſtoppelen, zyn de *Overvloed* der *Goederen*, daar door wy vermaant werden, dat die geene, welke het *Leven* der *Armen* van het *Verderf* willen behouden, het *Gevaar* van hun afwenden, en hun uit den *Overvloed* harer *Rykdom* onderhouden, en gaarne *Aalmoeſſen* geven, *Uitverkoren* en *Zalig* zullen worden, wanneer dat algemeene Verderf van dat *Jericho* der gantſche *Wereld* zal zyn. Want de *H.*

Auguſtinus zegt: Libro 50. Homil. 39. Voor de Poort der Helle, ſtaat de *Barmhertigheid*, en laat niemant daar in *Gevangenis* ſluiten; namelyk van de geenen, die ook *Barmhertigheid* getoont hebben. Dog diergelyken werden weinig gevonden, die zulks wel behertigen, en wanneer hen dog al eene *Aandacht* aankomt, door een *Aalmoes* harer Ziele wel te laten geſchieden; zoo zyn zy daar mede zoo onbekrompen, als den *ryken Vrek*, welken GODT met eenen verkwiſtenden Zoon *begelukzaligt*, zoo als het dan veeltyds geſchied, dat een Oude *Servatius*, eenen jongen *Bonifacius* de Wereld achter laat. Deeſe hoorde eens, hoe zyne *Strco-Goederen* met zyne *Gezellen*, alles Goeds *beſtellen*; voor het *Studeeren*. *Trappuleeren*; voor *Leeſen* en *Schryven*, de Tyd *verdryven*; met *Teerling* en *Kaarten*, op veelerlei *Aarten*; dan *Danſſen*, dan *Springen*, nu *Juychen*, dan *Zingen*; ook *Speelen* met *Pypen*, haaſt na de *Wyn grypen*; en *Waaren vermeeten*, in *Drinken* en *Eeten*; *gezooden*, *gebraaden*, zoo veel den *Buik* kon laaden. Onderwylen kwam den *Oude* uit zyn *Muiſe-Hol* voor den Dag, en ſprak tegen zyn *Hofmeeſter*: Ei! terwyl myn *Zoon* zoo mild is, zal ik my mede wat goeds doen; daarom neemt deeſen *Creutzer*, en laat my een *Salaade* voorzetten, ik wil ook dapper *ſmullen*. Wel luſtig, dat GODT erbarm! Even alſoo maken het ook veele, wanneer zy andere zien, hare Zielen ten nutte, een *Aalmoes* geven, vermeenen zy ook daar door den *Hemel* te koopen; zoeken een ongangbaar *ſtukje Geld* op, 't zy een kope-

re *Heller* of *Penning*, en beelden zig daar by in, wat zy voor wat *Goeds* dan gewerkt hebben. Maar ach! met eene zoo geringe *Gave*, verkrygt een Gierigaart den *Hemel* niet, dan zoo eenen geeft meer om de *Oogen* der Menſchen te behagen, dan om zyne Ziele het *eeuwige Leven*, te doen beërven.

Als de *Duive* wederom in de *Arke* was gekomen, Gen. 8. hadde zy in haar Bek een *Takje* met groene bladeren van een *Olyf boom*; beduidende, dat, wanneer wy in de *Arke* der hemelſche *Heerlykheid*, begeeren in te komen, wy in ons *Hert* en *Mond* ook hebben moeten, dat groene *Takje* der *Barmhertigheid*. Daarom heeft miſſchien ook *Zalomon*, de Deur des binnenſten *Tempels* met louter *Olyfboomen Hout*, betimmeren laten: Overmits de *Olyf boom* is een Zinnebeeld der *Barmhertigheid*, door welke de *Olyfboomen-Deur* ons indachtig maakt, dat men door de *Barmhertigheid*, in dat hemelſche *Jeruſalem* kan binnen komen. 't Welk dan ook zeer ſchoon de *H. Hieronymus Epiſtola ad Nepoti* medeſtemd; zeggende: *Ik gedenke niet geleeſen te hebben, dat ooit Iemant, die de Werken der Liefde zeer gaarn geoeffend heeft, een kwade Dood geſtorven is; want de zulke heeft veel Voorbidders; en 't is onmogelyk, dat het Gebed van veele niet verhoord zoude worden.* Gelyk ook CHRISTUS zegt: *Biddet, en u zal gegeven worden.* Luc. 11: 9. *petite & dabitur vobis.*

Zoo lang zekere arme *Weduwe* haar Oly in de ledige *Pot* had ingegoten, is die meer en meer *wonderbaarlykerwyſe* toegenomen; maar doe zy ophield te *gieten*, heeft de Olyvloejing ook opge-

houden te *wassen*: 2 Kon. 4: 6. Alsoo ook, zoo lang wy de ledige *Pot* der *Armen*, met de Oly der *Barmhertigheid* aanvullen, zoo nemen onse *Goederen* altyd toe, en hoe meer wy ons bevlytigen den *Armen* te helpen, hoe meer wy ons verryken. Want hoe meer het *Bronwater* geschept werd, hoe meer en overvloediger het *opwelt*; alsoo zyn de Rykdommen *Bronnen*, uit welken hoe meer en meer daar uit voor den *Armen* getrokken werd, hoe meer zy toenemen en vermeerderen. Hierentegen alwaar geene *Aalmoessen* uitvloeijen, daar plagt ook geen *Overvloet* voorhanden te zyn. Beide leert de Ervarenheid.

Zeker *Spanjaard*, welke al zyn *Geld* aan *Kleederen* te koste leide, vertoonde zig alsoo als een *Heer* van een groote *Heerschappy*: Wanneer het echter tyd om te Eeten ware, vergenoegde hy zig met wat *Roggenbrood* en een dronk *Water*. Toen hem evenwel dit van Iemant verweten wierd, zeide hy, dat hem meer aan *Reputatie*, als aan lekker *Eeten* en *Drinken* was gelegen: Ook is de *Wereld* alsoo gesteld, dat ze meer de *schoone* en *prachtige* Kleederen, als *Weetenschap* en 't *Verstand* Eeren. Wilde GODT! dat onder de *Duitschen* waren, deese zoo *Spaansche* herten, welke haar *Eeten* en *Drinken*, met schoone Kleederen te bedekken, en te Markt wisten te brengen! Maar om tot ons voorneemen te komen, melde ik nu, dat onse Herten meer de *Reputatie* eener Reinigheid der Ziele, behoorde laten gelegen zyn, als na te denken de *Witte-* en *Geele* Aarde, van het *Zilver* en *Goud*. De schoonste *Hoogachting* voor ons is, wanneer de

Ziel

Ziel gecierd werd met kostelyke Kleederen van allerhande *Deugden*, en het *Licbaam* gansch *spaarzaam* verzorgt met Eeten en Drinken, daar mede het zig den GEEST onderwerpe.

Abjicite Deos alienos, & mundamini: Surgite & ascendamus in Beth-El, ut faciamus ibi altare Deo. Gen. 35: 2, 3. Sprak Vader *Jacob tot de Zynen, en alle die by hem waren; Doet weg de Vreemde Goden, die in 't midden van u zyn, ende reynigt u, ende verandert uwe Kleederen.* Laat ons dan toezien, en naar *Beth-El* trekken, op dat wy den HEERE ook een *Altaar* bouwen.

De overvloedige *Rykdommen* zyn vreemde *Goden*, die de *Gierigen* meer vereeren, als den *Schepper* aller *Dingen*, welke is een eenige GODT, en geen andere. Zie Deut. 6: 4. Deese *Rykdommen* zullen wy uitwerpen onder de *Armen*, daar wy ons keeren van de Afgoden, tot den ware en levendigen GODT, en alsoo gereinigt worden, van alle onse Zonden. 1 Tess. 1: 9. Wy moeten heen optrekken naar *Beth-El*, om te bezoeken de *Armen*; dewyl *Beth-El* zoo veel zegt, als een *Huis* GODS, dat zyn de Behoeftigen, *quod estis Vos*; aldaar moeten wy opbouwen een *Altaar* der *Barmhertigheid* den HEERE, en Opofferen een rein Offer onser *beste Meening*, in mededeeling aan de Behoeftigen. Wat nut doen de Rykdommen in *Kasten* en *Kisten*, by zulke *Phantastyken*, daar zy ter Tyd wanneer zy deese *Wereld* moeten verlaten, niets mededragen, dan alleenlyk hunne *Goede* of *Kwade* Werken. Wanneer de *Moeras-* en *Vyver-Wateren* stille staan, en niet vlieten, zoo trekken

zy *vuiligheid* en *slym* aan zig; daarentegen de levendige of vlietende zyn *louter*, *zuiver* en *ryk* van *Visschen*; gelyk ook de *Rykdommen* en *Goederen*, wanneer zy steeds in het duistere verborgen leggen, en niet tot *Aalmoessen* uitvlieten, zyn zy gantsch niet nuttig nog vruchtbaar. Gelyk als ook het *Koorn* in de Schuuren niet wast, maar in de *Aarde* moet geworpen worden, om Vrucht te dragen; alsoo ook het *Geld*, brengt zoo lang dat nog in de *Beurs* is, geen voordeel aan, tot dat het onder de *Armen* werd geworpen. Dit heeft zeer wel ondervonden zekere *Voorstanderesse* op het *Swartewald Ord. S. August. Can. Regul.* Welke haren HEILAND, door zuiken billyken Woeker, zoo lieffelyk heeft weeten te *Kussen*, dat het gantsche Hemelsche *Heir-leger*, daarover verheugt is geweest.

Groote Heeren, welke in een ander Land willen reisen, zenden daar toe de nodige middelen vooruit, die zy dan navolgen. Alsoo zullen wy ook vooruit zenden. onsen *Rykdom* door de Armen in den *Hemel*, alwaar wy die *eeuwig* kunnen bezitten en genieten: want al wat wy GODT in Liefde den *Armen* schenken, werd dan eerst ons eigen, na dat wy het *weg* hebben geschonken.

Johannes Ludovicus, Graaf van *Sultz*, Landgraaf in *Klegau Zal. Ged.* was zoo mild jegens den *Armen*, dat hy niet alleen zyne *Onderdanen* veel goeds deed, maar ook vreemde en arme *Kloosteren* rykelyk begiftigde, *Kerken* en *Altaren* vercierde, ja geheele *nieuwe* opgericht heeft: zoo als dan nog klaar kan blyken, aan de Capel van O. L. V, te LORETTO, daar

zyne *Milddadigheid* rykelyk aan te koste gelegt is; waar door hy by GODT zoo veel heeft verkregen, dat hy op de *Wereld* gepresen, en in den *Hemel* voor een rechtmatigen *Bezitter* zyner *Goederen*, die hy door zyn *Milddadigheid* daar heen, en vooraf had gezonden, is *erkent* geworden. Want *Zalig zyn de Barmhertige*, Matth. 5: 7. en anders, *misericordia volo*, Ik verlange en wil de Barmhertigheid.

Johannes Graaf van Montfort, had zulke milddadige *handen* jegens den *Armen*, dat hy geenen in den Naam zyns *H. Patroons* ontmoette, die wat van hem begeerde, van zig liet gaan: hy droeg doorgaans een byzonder *Sakje* by zig, om den *Behoeftigen* wat mede te deelen, waarom hy in zyn *Leven* niet onbillyk wierd bemind, en na zyn *dood* is beweent geworden.

Eenen in zyn Leven *Hoogvorstelyk* Persoon, had deese gewoonte, dat zoo veelmaal hy tot een *Kaartenspel* op *Zondagen*, of *Mariæ Vigilium*, wierd genodigt, en zulks niet afslaan konnende, alles wat hy dan plagt te winnen, onder den *Armen* liet uitdeelen. Daarom zy *tweemaal* gewinnen, als een *Geld* voor den Armen, en haar zelve een *Schat* in den Hemel. Dit is het wat *Jacob* zeide, als hy zig met zyn broeder *Esau* hoopte te verzoenen: *Mitto legationem ad Dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo* Gen. 32: 5. Want een zulke *Afzending* in de Hemelen, tot den rechtvaardigen *Richter*, is eene waare Oorzaak, daar mede ook die geenen, die zulke *afzenden*, by hare Aankomst *genade* vin-

den, en een Genadigen *Heer* verkrygen.

Maar, misschien werpt gy tegen, gy zyt *arm* van *Goed* en *ryk* van *Bloed*; ook uwe Kinderen *Huisen* te *Mulhuisen*, diens Monden geduurig willen maalen *Brood*, en gy zelve steekt in *Nood*. Hoor hier den *H. Petrum Damiani Tom. I. L. L. Epist.* 15. *ad Alexand.* 2. *Pontif.* welke van eenen armen *Daglooner* verhaald, die met de *Toereiking* eenes geringen *Aalmoes*, die dog zyn geheele *Inkomst* waar, tot groote *Middelen* is gekomen. Waarom dan ook den Vroomen Ouden *Tobias*, zulks ook wel heeft bemerkt, doe hy aan zyn *Zoon* dit Bevel gaf: *Ex substantia tua fac Eleemosynam, & noli avertere faciem ab ullo paupere: Ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini &* Tob. 4: 7. *Van uw Goed geef Aalmoessen, en verbergt uw Aangezicht niet voor den Armen; zoo zal* GODT *zyn Aangezicht ook niet van u wenden.*

Misschien voert gy een *Rechtshandel*, of begeert eene bevordering tot een hooger *Ampt*; derhalven gaat veel van uw *Hooftzom* af, en kund daarom zoo veel niet aan den *Armen* geven? Ei! zoo behertig het geene, dat den *H. Gregorio Magno* is wedervaaren; Want, dewyl hy den *Armen* na vermogen mededeelde, is hy tot een *Stadhouder Christi* verkoren geworden, en heeft alsoo die *Hoogste Eere* verkregen. Zie *in Vita L.* 2. *n.* 23.

Eene arme *Vrouw* daarentegen, aan de *Aalmoessen* overgegeven, moeste den Rechter het Recht uit goddelyk *Bevel*, tegen zynen wille uitspreken. Daarom *geeft, ende u zal gegeven*

wor-

worden, Luc. 6: 38. Want, *met de Maat daar gy mede Meet*, *zal u gemeeten worden.* Hoe meer men *geeft*, hoe *ryker* men word. Verlangt gy evenwel zeer *ryk* en *verhoogt* te worden, zoo konnen u de Armen, tot de *Graven*, *Vorsten*, en *Hertoglyken Stand verheffen.* Wanneer gy *Laauw* werd van *Gierigheid*, en niet als de *Heidenen* zelve, het *Goud* voor uw *Godt* houd, Ps. 113: 4. milddadiger u betoont jegens den *Armen*, zoo zyt gy een *Hertog* van *Saxen-Laauwenburg* Wanneer gy byspringt den *Behoeftigen* en *Huis-Armen*, met mildryke *Vrygevigheid*, dat zy in haar Huishouding niet zoo grooten *Gebrek* lyden; zoo zyt gy een *Hertog* van *Wirtenberg*, dan deese is de beste *Huishouding*, alwaar men zig van de *Schulden* der *Zonden* ledig maakt. Dit evenwel doet dat Aalmoessen geven, *Eleemosyna ab omni peccato liberat*, Tob. 4: 11. Zit gy in een *Hoog Ampt*, en kund den *Noodlydende* met een *Hooftgeld* of *Steur* te gemoet komen, als zeker *Koning* by den *H. Euangelist* Matth. Cap. 18: 27. *Misertus autem Dominus servi illius*, *dimisit eum*, *& debitum demisit ei*, en doet het: zoo zyt gy een *Hertog* van *Steurmark.* Wilt gy u beneerstigen, om te laten zien, wat de *Hulpeloosen* afgaat in de *Armenhuisen* en *Hospitaalen*, of als een scherpziende *Lux*, door navorssing, ziet de *Nooddruftigheid* der geslootene *Kloosteren*, *Eleemosyna tua sit in abscondito*, Ibid. C. 6: 4. en springt haar by; zoo zyt gy een *Hertog* van *Luxemburg.* Zyt gy *Grootmoedig*, en deelt uw *Overvloedig*, *Onnoodwendig* niet benodigt *Goed*, onder

de

de Armen, *Hoogbenodigde*, *Nietsbebbende* uit, zoo zyt gy een *Grootbertog* van *Florence*: *Merces tua magna nimis*: Gen. 15: 1. Want in de toekomende Werelt is GODT uw grooten *Loon*, in deese zal u Goed nu meer *floreeren* en waſſen. Zyt gy evenwel *Ootmoedig*, en begeert geene groote *Eere*; deswegen gy te vrede zyt, met een *Vorſten-* ofte *Graven-Stand*; zoo ſtrekt uwe hand uit jegens den *Verlatenen*, als dan zyt gy Vorſt van *Diedrikſtein*: Want door ontſluiting uwes *Zaks*, en aanbieding uwes *Gelds*, opent gy u zelfs, als een waren *Diedrik* den Hemel. *Eleemoſyna facit invenire miſericordiam & vitam æternam*, Tob. 12: 9. Vermits het *Aalmoeſſen* geven, ons doet verkrygen het *eeuwige Leven*. Zyt *Barmbertig* jegens den *Nietsbebbende*, *Blinden*, *Lamme*, en *Kromme*, voor de *Chriſtenbeid* ſwaar gekwetſte arme *Soldaten*; dan zyt gy een *Vorſt* van *Lichtenſtein*, nadien uwe *Milddadigbeid* en *Genegenbeid* tot den Armen, in den Hemel meer lichten zal, als de vergulde *Sterren*, by de *duiſtere Nacht*. Zie Eccleſiaſt. 31: 11. *Eleemoſynas illius enarrabit omnis Eccleſia Sanctorum*. Zyne *Aalmoeſſen* zullen de gantſche *Gemeente* der *Heiligen* pryſen. Zyt *Mildryk* jegens den *Geſcbeurden*, *Gelapten*, en *Slecht-gekleedde Weduwen* en *Weeſen*; zoo zyt gy een *Markgraaf* van *Baaden*. *Date Eleemoſynam & ecce omnia munda ſunt vobis*. Luc. 11: 41. *Dog geeſt tot Aalmoeſſen het geene daar in is*; *ende ziet*, *alles is u reyn*. Want alſoo het *Water* het *Vuur* uitbluſcht, alſoo ook de *Aalmoeſſen*, de *Zonden*. En is dit dat voortreffelyke *Bad*,

waar

waar in de *Zonden* afgewasschen worden. *Ignem ardentem extinguit aqua & Eleemosyna resistit peccatis.* Trek een *weinig* in uw gespannen *Boog*, van verkwistende onnutte *Uitgaven* en *Speelen*, en schietze af jegens zulke Onnodigheden, op de *Armen*, als na de *Schyven* waar na gy met zulke van GODT, u gegevene *Goed* u oogen vestigd; zoo zyt gy een *Graaf* van *Zeil.* Verlangt gy eindlyk te zyn een *Graaf* van *Heiligenberg*, *Waardenburg*, of *Palm*, zoo geef den Armen met een *milddadig* Gemoed, *si multum tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Tob. 4: 9. Daar mede gy *Heilig* leeft, GODT waardig zyt, en den *Palmtak* der *eeuwige Zaligheid* moogt verkrygen. Want gelyk de *Wyse Man* zegt, Prov. 21: 21. *Die Rechtvaardigheid, ende Weldadigheid najaagt, zal het Leven, Rechtvaardigheid, ende Eere vinden. Qui sequitur Justitiam & misericordiam, invenit Justitiam, vitam & gloriam.*

Quod uni ex minimis meis fratribus fecistis, mihi fecistis. Matth. 25: 40. *Voor zoo veel gy (dit) een van deese myne minste Broeders gedaan hebt, zoo hebt gy (dat) my gedaan:* spreekt den HEILAND. Zyn *Apostel* tot de *Hebreeuwen* schryvende, zegt ook: *Beneficientiæ autem & communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur* DEUS. Hebr. 13: 16. *Vergeet de Weldadigheid ende der Mededeelzaamheid niet: want aan zoodanige Offerhanden heeft* GODT *een welbehagen.* Daarom zegt zeer schoon en billyk den *H. Chrysostomus*, *Homil.* 27. *in Genes. Benefacere homini est beneficium magnum*

apud

apud DEUM *deponere.* Een Mensche goed te doen, is eene groote *Weldaad* by GODT afleggen. Maar, hoe kan men merken, dat, den Mensche goed te doen GODT zoo aangenaam zy? dewyl men daar door verdient, te zyn een Kind des *Allerhoogsten* GODS. Want alsoo onderwyst ons die *eeuwige Waarheid* zelve. *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos & ut sitis filii patris vestri, qui in cælis est.* Matth. 5: 44, 45. *Hebt uwe Vyanden lief, zegentze die u vervloeken, doet wel den geenen die u haaten, ende bid voor de geene die u geweld doen, ende die u vervolgen. Op dat gy meugt Kinderen zyn uwes Vaders, die in de Hemelen is.* Deswegen ook de *H. Gregorius Nyssenus* de *Weldadigheid*, op de volgende wyse met een *Lofspreuk* vercierd, daar hy in zyn *Oratione de paup. Amand*, zig aldus laat hooren: *Beneficentia est omnium virtutum Laudatarum præstantissima, hæc est felicitatis Comis, hæc assidet* DEO, *& magna est cum ipso necessitudine conjuncta.* Als wilde hy zeggen: Die *Weldadigheid* is eene zulken *Deugt*, welkers *Voortreffelykheid* alle andere *Deugden* in *Lof* te boven gaat; zy is een allerzoetste *Gelukzaligheid*, en GODT, om zoo te spreken, als aangeboren, daar Hy, als het *hoogste Goed*, en als zonder haar, geen goed GODT zoude zyn, of zyn konde. Alsoo wy dan Kinderen werden onses *Vaders*, die in den *Hemel* is, zoo is noodwendig, dat wy zynen Eeniggeboren *Zoon* navolgen in de *Barmhertigheid*, mildelyk te hulp komende de beswaarlykheden onse *Naasten*, en in zynen *Noot* eene geopende

Hand

Hand voor hem hebbe. Daarom zegt zeer wel, den *H. Bernhardus*, *Serm.* 14. *in Cantic. Credis in Christum*, *fac Christi opera*, *& vivat fides tua*; Dat is: *Gelooft gy in Christum*, *zoo doet ook zyne Werken*, *daar mede u geloove leve.*

Ik hebbe grooten lust in zyne schaduwe, *ende zitter (onder:) ende zyne Vrucht is myn Gehemelte zoete*: Dus spreekt de *Bruid*: Hoogel. 2. 3. Door de Schaduwe verstaan alhier de *Clarevallische Leeraars*, het geloove in CHRISTUM, echter deese *Schaduwe* moest zyn onder den groenen *Boom* der *Liefde*, op dat hy eene lieffelyke *Verkwikking* veroorzake. Want, als den Apostel zegt, Gal. 5: 6. *Maar het Geloove*, *door de Liefde werkende.* Daar mede dan ons *Geloove* vruchtbaar schyne, moet het *Swanger* zyn met de Werken der *Liefde*, *de* Schaduwe CHRISTI moet hy alleenig begeeren, welke ons voor de *Hitte* der *Laster* kan beschutten, en ons met *Lust* en *Vreugt* der *Deugden*, kan vervullen. Daarom zegt de Propheet: *In umbra tua vivemus*, Tren. 4: 20. *In uwen Schaduw wy leven.* Ja waarlyk leven wy onder zyne *Schaduwe*, wanneer ons *Geloove* gepaart gaat met *Goede Werken*; wyl anders zonder de Werken het Geloove *dood* is. Jac. 2: 17. Onse goede *Wil* moet vooraf gaan, de *Goede Werken*, zoo als vooraf gaan de *Bloemen* voor de *Vruchten* eenes *Booms*. Maar, gelyk als het nootwendig is, dat de *Bloeizem* uitkome tot de *Vrucht*, alsoo is het ook billyk, dat de goede *Wil* zig doe zien, in de *Goede Werken*. Wanneer echter het *Vermogen* by u

tot

tot *Goede Werken* ontbreekt, zoo brengt ten minsten voort, de *Bloemen* des *Goeden Willens.* Derhalven noemt den *H. Augustinus*, de Liefde ook een Goeden Wille. GODT begeert van niemant meer, als dat hy hem inwendig heeft verleent. De *Goede Wil*, is een *Schat* der *Armen*, in welke Schat de zoetste *Rust* en waarachtigste *Zekerheid* is. Houd gy eenen Goeden *Wil* tot GODT en uwen *Naasten*, zoo zit gy onder de *Boom* der *Liefde*, onder den *Schaduw* van JESUS, welkers Vrucht uw *Gehemelte* zoet zal zyn. Wie geproeft heeft de *Vrucht* der *ware Liefde*, die heeft ook gesmaakt, hoe zoet de HEERE zy. Weshalven *vigilate, state in fide, viriliter agite & confortamini*, 1 Cor. 16 13, 14. *Waakt, staat in het Geloove, houd u Manlyk, zyt sterk. Dat alle uwe dingen in der Liefde geschieden.* Want zonder de Liefde is GODT geene *Deugt* aangenaam. Die *Liefde* en *Goede Wille*, moet alle onse *Goede Werken* verzellen, zullen die GODT behagen. Het is wel niet vreemt, dat de *Deugt* veelen hard voor komt; maar even daarom zegt den *H. Gregorius Homil.* 37. *in Evang.* Men kan niet tot groote *Belooning* geraken, zonder groote *Moeite* en *Arbeid.* Op groote *Moeite*, past een *Goeden Dronk*; en zulken *Dronk* zal ons GODT *geven*, na deesen *Leven*; wanneer hy ons wil *cieren*, en wy zullen *vieren*, in zyn *Wynkelder*; om ons te *Laven*, met zyne *Gaven*, en *Genade*, in alle *Eeuwigheid*. Zie Cant. 2.

HET

HET IV. HOOFTSTUK.

Ligt komt een bloem,
Om haren roem.

Doe de Kinderen *Ifraels*, zig in de Babylonifche *Gevangenis* en *Elende* bevonden, waren zy in de grootfte *Treurigheid*, zoo als zy genoegzaam te kennen gaven, wanneer zy zeiden: *Aan de rivieren van Babel, daar zaten wy, ook weenden wy, als wy gedachten aan Zion. Wy hebben onfe Harpen gehangen*

aan de Wilgen die daar inne zyn. Als aldaar die ons gevangen hielden, de woorden eenes Lieds van ons begeerden: ende zy die ons overhoop geworpen hadden, vreugt: (zeggende,) Zingt ons (een) van de Liederen Zions. Pſ. 137: 1, 2, 3. Maar die arme *Gevangenen* gaven tot antwoord: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena* vers 4. *Hoe zouden wy een Lied des* HEEREN *zingen in een vreemt Landt?* Den *H. Augustinus* zegt: Pſ. 143: 9. *Qui non habent charitatem cantare non possunt.* Welke niet *Lieven*, konnen zig in 't *Zingen* niet *oeffenen*; maar die het wel gaat kan ligt zingen. *Cantabo Domino, qui bona tribuit mihi:* Zie Pſ. 12: 6. Maar, wanneer het *Blad* zig wend, en de *Welstand* zig end, dan heet het terſtond met den anderzins geduldigen *Job: Pereat dies, in qua natus ſum, & nox, in qua dictum eſt: conceptus eſt homo:* Job 3: 3. *De dag vergâ, daar in ik geboren ben: ende de nacht (daar in) men zeide; een Knechtken is ontfangen.* En verdriet ons met *Rebecca* terſtond *langer te leven:* Zie Gen. 27: 46. *Tædet me vitæ meæ*, wanneer ons de *Wederwaardigheden* ergeren, de *Liefde* verſterft in Droefheid zeer ligt; zoo dat wy wel met *Paulo* uitroepen mochten: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Rom. 7: 24. *Wie zal my verlossen uit 't Lichaam deeses doods?* En waarlyk, dewyl het *beste* onſes *Levens* niet anders is, als moeite en verdriet, zoo is niemant daar in te verdenken, dat hy na *Verlossing* uit zyn *Elende* en *Tegenspoeden* verlangd. De *Paauw*, wanneer hy zyne *voeten* beziet, zoo laat hy zyne

uit-

uitgeſpannen *Pronkvederen* der *Staart* terſtond vallen. Wanneer wy ook ons *armoedig leven* betrachten, hebben wy mede geen Oorzaak ons te verhoogmoedigen; want

Als een Vogel door zyn vliegen,
Als een Pyl
In der Yl,
Kan des Menſchen Oog bedriegen;
Alſoo ſnel den Menſche gaat
In zyn Treden, tot den Staat
Der Dooden, ja dat kan niet liegen.

Dies noſtri quaſi umbra ſuper terram, & nulla eſt mora. 1 Chron. 29: 15. *Onſe dagen op Aarden, zyn als een Schaduwe, en daar en is geen verwachtinge*: En dan nog zyn 'er veelen, die als *Daglooners* voor anderen arbeiden, en zelfs voor zig *niets* hebben, en buiten de Barmhartigheid van andere Perſoonen, niet beſtaan konnen. Zy zyn geduurig in *Angſten*, geduurig met *Vreeſe* omringd, en zoo weinig *zeker*, als de geenen, die aan een gevaarlyk *Oord* van eenen *Hoogen Berg* of *Klip* ſtaan. Dog alles kan in een *Oogenblik* veranderen; het eene *Ongemak* dryft het andere *uit de Weg*, en neemt ook veelmaal een *Vrolyk* begin, maar een *droevig* einde. Zie Gen. 3: 19. *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* Een kleine *Wind*, verwaait *geſwind*, een grooten hoop *Aſſche.*

Damades of *Democles*, zoo als hem *Sidonius Appollinaris* noemt, als hem de Tyran *Dionyſius* een bloot, en aan een kleinen *Zyden Draad* gehangen *Zweerd*, over zyn Hooft liet han-

gen, heeft hy van de gantſche hem toebereide Koninglyke *Tafel* en *Maaltyd*, niet gebruiken willen, ook zelfs niet de geringſte Vreugde by die allerlieffelykſte *Muſik* bevonden. Diergelyke *Sweerden* hangen zeer veel over ons; nooit zyn wy zeker, voor onderſcheidelyke *Toevallen* en *Ontmoetingen*; alles vergaat als een *Schaduwe*, en ons *Leven* vliet daar heen als *Water*: 2 Sam. 14: 14. *Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur.* Ja, gelyk als geſteld werd de *Koning* onder de *Kegels*, het *Koorn* onder de *Vlegels*; de *Wolf* onder de *Schapen*, de *Katten* onder de *Aapen*; den *Eſel* onder den *Dryver*, de *Penne* onder den *Schryver*; alſoo ſtooten ons veel duiſent *Wederwaardigheden* aan, eer wy deeſe *Wereld* recht bezien. Alle *Wysheid*, *Sterkte* en *Schoonheid*, heeft by ons een *einde*, eer zy te regt is begonnen. Daarom niet onbillyk een ieder Menſch, den eerſten *Glans* des *Wereldlyken Lichts*, met Traanen begroet, met klaaglyk *Weenen* zyn toekomende *Elende* beweent, en zyne Stem tot zyn *Klaaglied* gebruikt, te bejammeren zyn *Geboorte*, door welke hy komt in een Staat, die billyk is te beweenen en te beklagen; nadien den Menſch niet anders is, als een *Huis* der *Zorgen*; een *Zitplaats* der *Droefheid*, en een *Inkeer* der *Krankheden*. Al is het, dat dat wederwaardige Geluk, geen Verkieſing nog Omzichtigheid van nooden heeft, waar heenen zulks zynen *Gang* zoude leiden, om een *Intrek* te vinden. Onſe welbewuſte Ongemakken en Swakheden, maken de *Beraadſlaging* niet alleen onverzoeklyk, maar

wen-

wenden het ook geheel af, als om niets werkende zinnen.

Paucitatem dierum meorum nuntia mihi: Pf. 102: 24. *Myne dagen heeft my verkortet*, fpreekt *David*: Zoo lange wy op deefe Aarde zyn, zyn wy aardfch, en arme *Kluifenaars* en *Reifende* Lieden op deefen Aardbodem, welkers Dagen vol *Smerten* en *Droefheid* is. *Cuncti dies ejus Doloribus & ærumnis pleni funt, nec per noctum mente quiefcit*: Wy brengen niets in de Wereld, en wy zullen daar van niets weer uit dragen, zoo als JOB klaagt en zegt: Job 1: 21. *Naakt ben ik uit myn Moeders buik gekomen, ende naakt zal ik daar heenen wederkeeren. Nudus egreffus fum de utero matuis meæ, & nudus revertar illuc.* Het welke ons de *Wyfe Man* nog beter te betrachten geeft, daar hy fchryft: *Alle Dingen gaan voorby gelyk een Schaduw, en als een Looper voor gaat, en als een Schip dat de Golven doorfnyd; dog men ziet daar by niet, waar die heen zyn gegaan.* Even alfoo zyn wy ook, zoo dra wy geboren worden; houden wy op te zyn, en laten geen *Teken* onfer *Deugden* na, maar komen alzoo in onfe Boosheid en Verderf om. Ons *Leven* is als een *Nacht* die tegenwoordig is: Onfe *Dagen* zyn weinig en moeijelyk, werden geëindigt in korten tyd, en zyn, als waren zy *Niets*. De *Gedachtenis* des Menfchen, verdwynt als een *Rook*, Pf. 102: 4. de *Rechtvaardige* alleen blyft in ware gedachtenis, en welke niet fterft in eeuwigheid, maar vereenigt met GODT. Een Menfch, met *Vernuft* begaaft, zal dan begeeren te

woonen, en verlangen te zyn, aan zulken *Oord*, die met alle Moeijelykheid is vervult. Welker Verstand zou zyn *Rust* zoeken by de Onrust. Zyn *Vergenoegen* by de allergrootste Zorgen; Zyn *Waschdom* by het dagelyks afnemen, en zyne *Gelukzaligheid* in de herberging der Plaatsen van Verandering; vermits alle Vreugden en Blydschap in een Oogenblik vergaat. *Non habemus hic manentem Civitatem.* Hebr. 13: 14. *Wy hebben hier geen blyvende Stad.* Het verdriet ons zeer veelmaal te leven, nademaal wy aan allen zyden, met veele *Moeijelykheden* omringd en als belegert werden; maar het kwaat *Gewisse* vreest te sterven, dewyl het niets heeft, om voor al haar Werk eene *Rekening* te maken. *Venient in cogitatione peccatorum suorum timide, & traducent illos ex adverso iniquitates eorum.* Sapient. 4: 20. Veelen is wel dit *Leven* te lang, maar zulk een ingebeelde langte, veroorzaakt veel *Moeijelykheid* en *Elende*; dewyl eene met Wederwaardigheden swangergaand Herte, de tyd altyd te lange valt, terwyl hy dog die te korte tyd niet verkorten kan.

Tot *Sagunthe* was een jonge Knaap, die zoo dra hy op de Wereld geboren was, weder in zyns Moeders Lyf ingegaan zoude zyn. Deese moet al zeer haast, de Verdrietelykheden deeser Wereld *Vaar Wel* gezegt hebben. Niets des te minder, heeft de Eeniggeborene Zoone GODS, zig alsoo in onse Natuur verlieft, dat Hy zig niet geschaamt heeft, de zulke aan te nemen, en in de zulke geboren te worden, en ook alle onse aangeborene *Elende* en *Zonden*

op

op zig te nemen, en die te dragen en uit te ſtaan. Maar, Ach myn JESU! moeſt dan ons Heil in de *Lentetyd* Uwer eerſte Dagen Uw zulk een groot Ongemak veroorzaken? dat Gy terſtond doe Uwe Lippen nauwelyks verzoet waren van de *Melk* der *Maagdelyke Borſten*, die moeſt verwiſſelen, voor de bittere *Aloë*? Ja, alwaar de *Bruid* is, daar wil ook de *Bruidegom* zyn; en waar de *Bruidegom* is, daar heen zal zig de *Bruid* ook voegen. Zy moet zyn, als een *Heliotropium*, of Zonne *Apollonis*. Deeſe Bloem, welke het Aangezicht hares *Apollinis* niet miſſen kan, keert en wend zig altyd na den loop der *Zonne*, en over hare hoogſten Weg, zoo als die aan den *Hemel* ſtaat. Wanneer de Ziel zig deeſe loop in aandacht voorſtelt; kan zy veronderſtellen, dat zulks een goed *Teken* is, om dat men zig van de *Opgaande* Zonne kan verzekeren, wanneer de klaare Morgen-Sterre benevens de purperverwige Straalen des morgen rood zig aan den *Circul* des *Hemels* laat zien. Onaangezien ook veelmaal de Guldene *Morgen-Glans*, door eene donkere *Wolke* word bedekt: Een ieder Ding komt daarom voort, dat het wederom ten einde loopen en verderven zou. Den *Hemel* zelve, met alle zyne *Sterren*, hoe recht hunne Beweegingen ook zyn, hebben hare *Op-* en *Ondergang*. Een *Bloem*, die te vroeg hare *Knop* opdoet, kan niet anders verwachten als te verwelken, en met de aankomſt des Dags, ten einde hare Schoonheid te komen. En geſteld, dat wy wat met groote *Zorgen* verkrygen, zoo komt dog de *Dood*, die ons lagchende van ter zyde aanziet, en zomtyds in onſe Vreugden een *groot Gat* maakt,

en eindigt haar met groote Nood, Spot, en Smerten. *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis, qui quasi flos egreditur & conteritur.* Job 14: 1, 2. *De Mensche van een Vrouwe geboren, is kort van dagen ende zat van Onruste. Hy komt voort, als een Bloeme, ende word afgesneden: Ook vlugt hy als een Schaduwe, ende en bestaat niet.* Hy gaat wel ter regter tyd, door veranderlyke loop van het *Geluk* open, als een *Bloem*, in *Rykdom*, *Eere*, en *Roem*; maar *geswind*, een kleine *Wind*, der Wederwaardigheden, waaid haar omver, en maakt *bekend*, haar *Vreugd* en *End.*

Adam heeft geleeft 930 Jaar, *Seth* 902, *Enos* 905, *Cainan* 910, *Mahaleel* 895, *Jared* 962, *Henoch* 365, *Methusalem* 969, *Lamech* 777, *Noach* 950, *Thare* 205, *Abraham* 175, *Isaäc* 180, en *Jacob* 147. Zie Gen. 4: 4, 8, 11, 14. 17, 20, 23, 27. en op andere plaatsen. Wat voor Vreugde, Vrolykheid, Zoetigheid, en Troost, hebben zy in haar Leven ontfangen? *Adam* is uit de allerlustigste Oord der gantsche Wereld, het *Paradys* gestooten. *Seth* moest de *Straffe* zyner ongehoorsame *Moeder* helpen dragen. *Enos* wierd gedwongen, de *Vloek* zynes *Grootvaders* onderworpen te zyn. *Cainan*, hadde alle *Moeijelykheden* uit te staan. *Mehalaleel* en *Jared*, hebben meer zuur als zoet gesmaakt. *Noach* moest de allergevaarlykste *Watervloet* uitstaan. *Abraham*, als een Landverwesene, moest zyn Vaderland verlaten. *Isaäc*, zoude als een *Dier* geslacht worden, en *Jacob* moeste om een Wyf 14 Jaa-

Jaaren, in *Sweet* en *Arbeid* zig afmatten. Allē deeser, waren met veele *Moeite* omgeven, alle hare *Dagen*, en zoo als die ons voorkomen, waren zy *weinig en kwaat*. Gen. 47: 9. *parvi & mali.* Hun Levensloop, met alle hunne Nakomelingen, waren niet ongelyk een *Uurwerk*, in welke het eene Gebrek het andere veroorzaakt; en door één Rad hoe gering dat ook is, het geheele *Uurwerk* verderven kan. Dit zy nu zoo als 't wil; het in *'t Vleesch* gekomen *Woord*, wil met ons gedult hebben, of schoon in een *Stal* geboren: *Ne penitus pereat qui abjectus est*, op dat wy wederom de *Genade* der *Goddelyke Majesteit* mogten verkrygen.

Ach! konde ik nu wenschen, en myn wenschen het *Werk* vervullen, dan zoude ik begeeren, zoo als ik verlange, dat myn *Lichaam* ware bereid in zynen *Stal*, en myn *Hert* aldaar was geweest de *Kribbe*; of dat my in stede der onvernuftige *Dieren*, ware begunstigt geworden te zyn aan Uwe zyde; daar mede ik door vlammende *Zuchten*, die Uwe brandende *Liefde* in my aangestoken heeft, U gantsch zitterende van Koude en Vorst, verwarmen, of anders vereeren mochte. Hoe *Troostryk*, *Hertlavend*, en *Verkwikkend*, zoude dat my zyn, wanneer ik hadde kunnen medestemmen, een lieflyk klinkend *Gezang*, 't welk die Hemelsche Geesten by uw' Geboorte en Komst in de *Wereld* gezongen hebben; Luc. 2: 14. *Gloria in altissimis* DEO: *Eere zy* GODT *in de Hoogste Hemelen.* Dewyl nu evenwel nog zulks niet zyn kan, zoo zal ik my dog als eene van Zonden wilde *Steen-Leewerik*, tot Hem

vervoegen, en zyn *Dood* na vermogen opheffen; daar meede zy uit melding myner *Begeerte* Uwe Hooge Waardigheid gedachtig, in Uw' Heilſtraalende Klaarheid, des te meer verfriſcht werde, met alle Opmerkzaamheid Uwen *Lof* uitbreide: Gelyk nu als eene lieflyk zingende *Nachtegaal* aangeriſcht werd, van een éénzaam *Kortswyl*, eene aangename *Melodie* te ſlaan, en die ſchaduwryke *Wouden*, met te zamen Bloem- en Grasgecierde *Velden* met hare ſtemme te vervullen. Daarom

1.

Ach ſchoonſte Zoon! uit Davids ſtam,
Onnozele onbevlekte Lam,
Myn Trooſt, myn Heil, myn Leven:
Hoe geef ik dankbaar U den Lof,
Ik, die maar ben elendig Stof;
Dog Gy kund alles geven.

2.

Ik, die maar ben een Stof en Aard',
Voor U, myn GODT, *geen ſtofje waard,*
Gy hebt een Niets *verkooren:*
Ik heb in Zonden my misgaan,
Ik kan niet op my zelfs beſtaan,
Ik moet dan zyn herbooren.

3.

Gy wilt dan zyn, ô Hoogſte GODT!
Myn Hulp, myn Deel, en eeuwig Lot;
Daar door ik niet blyf ſteken,
In Kruis, en groote Zielen-ſmert,

Maar

Maar kom Heer JESU *in myn Hert,*
Uw Liefde geef daar Teken.

4.

Kom dan, Gy ſchoone Vreugden-Oord,
En Uitverkoren Schat, verſtoord
Het al wat my is tegen;
Kom, laat my Uwe Kribbe zyn,
Kom, Ach! ik ben U, en Gy myn
Schenk my Uw Geeſt en Zegen.

5.

Ach! kom dan JESU *tot my in,*
Maak met een Liefde-Kus begin,
En wilt die aan my ſchenken;
Myn Zin, en Moed, Gedachten, Hert,
Dan door deez' Kus gemoedigt werd,
Uw Liefde te gedenken.

6.

Daar zoude ik in zoete Stand,
Vereeren Uw liefryke Hand,
En zelfs wat veel betrachten;
My zouden myne Lippen t'zaam,
Steeds Loven Uwen Grooten Naam,
En daar niet lang meê wachten.

7.

Ik zou in zulk een warme Bad,
My baaden, zonder Moê of Mat
Te worden; ô zulk Baaden!
Veel duiſent Kuſſen onder dies,

Daar

Daar leed nooit iemant by verlies,
Nog Gy, myn JESU *ſchaaden.*

8.

Myn Hert, dat Bekken-Bad moet zyn,
Wanneer 't belieft U JESU *myn,*
U daar in zoet te zetten;
Daar meê het, ô myn Liefdes ſchat!
Dat aangename Vreugden-Bad,
Uw Geeſt niet mag beletten.

9.

Hoe veelmaal zoude ik U met luſt,
Als U myn Herte heeft gekuſt,
Ach, ſchoonſte JESU *drukken!*
Waar door myn Ziel- en Herten pyn,
Met veel van Uw Genaden-ſchyn,
My duurzaam mogt gelukken.

10.

Hoe veelmaal zoude ik by Nacht,
Steeds houden by U goede Wacht,
Als Zalomon *zyn Helden;*
Schoon Zeſtig in getal en ſterk,
Voor 't Bedde van dien Vorſt haar Perk,
Hun waakzaam Leven ſtelden.

11.

Ik wil een regte Argus *zyn;*
Voor U, ô allerſchoonſte myn,
Gantſch Zorgzaam U bewaaren;
Dat niet een onverhoopte leed,

U, ô Gy, myner Zielen Vreed',
Misschien mogt wedervaaren.

12.

Dan ik moest ja regt dwaaslyk zyn,
Wanneer ik d'Allerliefste myn,
Niet waakzaam zou bewaaren;
Ach, gy zyt my veel meer plaisier,
En liever als een Juwelier,
Met all' zyn Schat en Waaren.

13.

Wyl Gy zyt die onschatbre Schat,
Die nu is van myn Hert omvat,
My aangenaam verborgen;
Zou ik dan niet by stille Nacht,
Als Vroome Zielen houden Wacht,
Genoegzaam voor Hem Zorgen.

14.

Wilde ook d'Aards-Engel van Aquin,
Hem houden voor zyn grootst' Gewin,
En anders niet begeeren;
Als nu de Liefste JESU *ryn,*
Waar mede hy kon waardig zyn,
En Hem alsoo vereeren.

15.

Wie eenen Schat is g'Openbaart,
En dien behoedzaam niet bewaart,
Die wil Hem niet genieten;
Wyl hy voor zoo'n goudryken Staat,

De

De Wereld met haar glans verlaat
Die zal geen Moeit' verdrieten.

16.

Hier toon ik ieder myne Schat,
Hoedanig my die 't Hert bevat,
Dies wil ik onverdrooten;
Hem houden eeuwig in myn Hert,
En daar in altoos zonder ſmert,
Bewaart zyn en beſlooten.

17.

Kom dan; myn JESU, *Ei kòm nou,*
Beantwoord dog eens myne Trouw,
Die jegens U, ik drage;
Ach, dat ik U, ô Wonder-Kind;
Niet altyd in myn Herte vind,
Dat is 't, dat ik U klage.

18.

Hoe zoude ik niet vol Vreugden zyn,
Als een Verliefde zonder pyn,
U met myn Liefd' omvangen;
Dan U alleen te Lieven is,
De hoogſte Wysheid: En gewis
Daar in ſtaat myn verlangen.

19.

Ja, ik ben vol van Vreugden zoet,
Zoo dat ik ook wat ſchenken moet,
En wil geen Trouwe breken;
Myn Hert, Gedachtnis, Moed, en Zin,

Leert my, wat is myn best gewin,
Myn Liefd' werd meer ontsteken.

20.

Wyl Gy ten Hemel zyt de Poort;
Des Vaders Raad, en Eeuwig Woort
De Waarheid, en het Leven:
Vervullen kund Gy allen Deel,
Wat my ontbreekt nog in 't geheel:
Wil nu dat Ja-Woord geven.

Zeer billyk zoude het zyn, ons *Gemoed* t'allertyd vernedert te houden, in den Allerzoetsten Jesum, en onse *Gedachten* te verbergen in zyne jegens ons gedragene ondoorgrondelyke *Liefde.* Maar, ach Helaas! Wy willen maar alleen met den *H. Petro* Matth. 17. op den Berg *Thabor* de Vreugde genieten, en die overschoone Klaarheid, eer en te vooren wy aanvangen die Lieflykheid der Menschwordinge Christi, tot onsen Nutte te gebruiken; dog anders verlangde den *Engelschen Leeraar*: Want hy wilde liever by de *Kribbe*, als op eenen *Berg* zyn, doe hy uitriep: *Gy, welke tegenwoordig zyt in de Schoot des Vaders, die zal geven, dat Gy Mensch en deelachtig onse Natuur, myn Broeder genaamt werd; op dat ik U door een Openbaar Gezichte aanschouwe, alsoo ik heden geheel en al door den Geloove begeere, welke voor my geboren is.* Zie hier over, Cantic. Cap. 8.

Hoe wy evenwel uit Godt zullen geboren worden, verhaald den hoogverlichten *Eccardus. Concione Nativit. Domini.* Zeggende: *Dat*

zulks zou gefchieden, door een waar Berouw over alle Zonden, door onnuitbluffchelyke Vuurvlammende Begeerten, Ootmoedige Overgave zynes Zelfs, in de Tegenwoordigheid Gods, *en door de Liefde dryvende Vereeniging met Hem.* De *Geest* zoude alleen daar heen trachten, daar mede hy die eenige Hemelfche Schoonheden mogte aanzien. Het *Verstand* zig verwonderen over de Wonderwerken des *Scheppers* van alle Dingen. De *Wil* eenig en alleen, daar mede bezig zyn, hoe hy Godt Eeren, Lieven, en Dienen konde. Het *Geheugen* indachtig maken, en zig ophouden, in de *Mildigheid* zyner Gaven en Genaden. Zyne *Oogen* om te mogen zien en te aanfchouwen al dat voortreffelyke en wonderbaare Werk, der met goude Sterre bezette *Firmament*, en den geheelen *Aard-Kloot*, waar mede het *Gemoed*, zig over des Werkmeesters en Scheppers allerwaardigfte *Lof*, door de gantfche *Wereld* kan verkondigen, de *Kniën* daar voor te buigen en daar op neder te vallen, de allergoedertierenfte Godt aan te roepen, en ook de *Handen* te zamen te vouwen, om alfoo de Goddelyke *Barmhertigheid* over de Zonden te verkrygen. De *Mond* en de *Lippen*, zullen zig nooit openen, als om den *Uitverkorenfte* onder veele *Duifenden* te pryfen, en zyn *Lof* uit te breiden. Cantic. 5: 10. en vervolgens. Het Herte evenwel moet men gebruiken, Godt volkomen getrouw, en in den *Geloove* op wel gegronde *Liefde*, boven alle Dingen waard en achtbaar te fchatten,

ten, en alſoo den gantſchen Menſch, boven alle *Dingen* zig Hem onderwerpen, en ook alle *Eere* en Ootmoedige *Dienſten* bewyſe.

Daarom veelwaarde *Herten*, gaat dog in u zelven, verlaat eens den *Weg*, op welken gy niet anders, als het *wilde Vee*, tot de helſche *Slachtbank* gevoerd werd. Wykt uit de Slibberige *Straaten* der *Allerrampzaligſte*, daar gy nu eenen onzekeren *Oogenblik* des vliedenden Levens, van de *Verdoemeniſſe* zyt; erbarmt u dog over uw *Zelven*, en over uwe eigene *Zielen*, welke de Getrouwe Herder, door *Diſtelen* en *Doornen*, door zyn bloedig Sweet, zoo *trouwhertig* verloſt heeft, om *Zalig* te maken. Staat af van uwe *Misdaden*, op dat Gy door ware *Boete*, door den geenen moogt *Wedergeboren* worden, die voor uw uit GODT, is Menſch, geboren enz.

HET V. HOOFTSTUK.

Al wat wel Stut,
Is Goed en Nut.

De *Dag* begint veelmaal ſchoon aan te breken, en het *Morgenroot*, dat klein Geſternte, met haren *Glans* te bedekken; alſoo dat de *Zonne* haar te vooren komt, om alle Zaken hare natuurlyke *Schoonheid* en *Verwen*, weder te geven; maar onverwagt door een vreemde *Wederwaardigheid* klimt over haar uit

uit de Zee, tegens hare Straalen een kleine *wolk*, welke na zynen Aart den gantſchen *Hemel* overtrekt, en als met een treurige ſwarte gewaterde *Voorhang*, een geringe Vreugde veroorzaakt. De geenen, die op de *Zee* vaaren, konnen niet te vroeg bemerken, hoe het op den Avond zal kunnen worden. Alſoo kunnen ook die, welke op de *Wereld*, in een ware en duurſame voorſpoed leven, zig geene Vergenoeging belooven, en, als of niet wat *Kwaats* daar tuſſchen konde invallen, gedachten maken. De *Wereld* is een gevaarlyke *Zee*, zoo dat die geene, welke de *regte Tyd* al waarnemen, en in allen Voorvallen gereet zyn, en goede Weetenſchap hebbende, kunnen echter op Klippen Zeilen, en alſoo hun *Schip* te gronde doen gaan. Voor zulk *Gevaar* is geen Menſch zeker, en de *Ondervinding* zelfskan veelmaals niemant, tot hare vermyding eenige *Zekerheid* aan de hand geven. Geen Ding is alhier in *geſtadige Ruſt*; de Winden zelfs veranderen zig zoo veel niet, als der Menſchen *Werken* en *Willen*. De Bloemen, die op het vaardigſte *bloeijen*, vallen het eerſte af, en hoe langzamer zy uit haren *Knop* voortkomen, hoe langer zy ſtaan blyven, hoewel zy beide *verwelken* en *vergaan* moeten. Wanneer de Zonne hare Straalen in den *Opgang* toont, zoo geeft zy te kennen, dat zy op den *Ondergang* toeloopt, en de Tyd met haar voert: Alſoo dan ook ons *Leven* tuſſchen Smerten en Ongeluk, ten allen zyden beſprongen, *verdwynt* en *neemt* af. Wy meenen veeltyds

verre van *Gevaar* te zyn, maar wy zyn in de grootste Elende en doodelyk verwond; Alsoo zeker, dat de Eeniggeboren Zoone GODS om onsent wille moest *besneden* worden, om daar mede door zyne *Besnydenisse* onse Wonden te heelen. Want *Ecce Agnus* DEI, *qui tollit peccata mundi*, Joh. 1: 29. *Ziet het Lam* GODS *dat de Zonde der Wereld wegneemt*, Micha 7: 19. *die alle onse Zonden in de diepte der Zee werpen. Sanguis* JESU CHRISTI, *filii ejus, emundat nos ab omni peccato.* 1 Joh. 1: 7. *Het bloed* JESU CHRISTI *zynes Zoons, reinigt ons van alle Zonden.* Hoe gevaarlyk en doodlyk, moeten dan zulke *Wonden* zyn; om welke te heelen, dat Goddelyke *Kind*, is verwond geweest? Betracht dan, ô waardig *Gemoed*! en in Betrachting deeser *Besnyding*, te gelyk uwe onbandige *Zinnen*; en besnyd uwe *Oogen* in reine gestalte, op dat gy u met deese niet vergaape; want als gy u besnoeit van al wat Aardsch is, zoo zult gy hier na eene onuitsprekelyke *Vreugde* en *Schoonheid* der eeuwiger *Heerlykheid* verkrygen.

Besnyd uwe *Ooren*, die al te veel opgespert zyn, op dat gy met dezelve, zoo gy die gesloten hebt gehouden voor het gebeurlyk *liefkoosen* der *Menschen*, aanhoord de lieflykheid der *Engelsche Geesten.* Besnyd uwe van *Bredenfeld* niet verre van *Mondendaal* beroerende *Mond*, en immergaande Waterwerpende Staart uwer *Tonge*, daar mede dezelve, welke uw *Eerschendige* Woorden en *onbekwame* Reden ver-

verraad; anders kan niet meedeſtemmen uwe zoet- en lieflyk-luidende *Lofgezangen* des Hemelſchens *Jeruſalems*, *quia oportet circum cidi*, Act. 15: 5.

Beſnyd uwe *Voeten* en *Armen*, met welken uwen Voeten (ik ſwyg van de Armen) gy den Weg van de Geboden GODs niet geloopen hebt, maar aan geenen *Oord*, alwaar uwe Armen, die gy hier niet ledig hebt, van *onredelyk* en *onrechtvaardig* ontfangen, moogt vervullen met de Beminnelykſte Bruidegom uwer Zielen.

Beſnyd uwe zeer te grooten *Kleederpracht*, en *Naaktheid* uwes Lichaams; daar mede, wanneer een *Kuis Oog* jegens uw een *Lonk* laat blyken, die twee Kogelronde *Gezichten* en *Sterren*, niet verzocht werden aan te zien eene *Vleesbank*, die den aanziender veel *onreinder* maakt, als een *Jood* in het eeten van *Verkens-Vleeſch*.

Beſnyd uwe al te groote *Hoogmoed* en *Hovaardy*, daar mede gy de ligtvaardige *Pluimen* deeſes *Laſters* uw niet te hoog verheffen, en gy uwen *Oſſenkop*, welke met ſtrooherſſenen vervult zyn, niet opbranden; of met *Icarus* verſmolten *Vleugels*, niet na beneden valt, in de *Zee* der grootſte *rampzaligheid* en eeuwig *Verderf*. Derhalven *circumcidimini Domino* Jer. 4: 4. Beſnyd dan uwe *Herten*, en verlaat zulke gevaarlyke *Klippen*, der *Hovaardye*.

Beſnyd uwe zeer brandende *Neiging* tegen alle *Schepzelen*, en uwe te veel verkoude *Liefde* jegens uw *Schepper*; en hebt meer opzicht op de *Deugt*, jegens welke overtreffelyke Schoonheid van andere Aanritſingen, geen *Ge-*

weld kunnen hebben, op dat gy niet zoud vallen in den *Strik* eenes *Zielen-Roovers* 1 Petr. 5: 8. die altyd omgaat als eene *Brieſſende Leeuw*, *zoekende wien hy zoude mogen verſlinden.* Maar dat men wel verzekert blyve, in de Onoverwinnelyke *Veſting* des Heeren JESU, Coloſſ. 2: 11. *in quo & circumciſi eſtis*, in welken wy beſneden zyn en verordineert tot het eeuwige Leven.

Die geene wentelen zig ligt in des lelyken *Zatans* ſtrikken, welke geringe *Deugden* verſuimen, en kleine *Gebreken* niet willen vermyden; want hare Godzaligen *Yver* vergaat van Dag tot Dag, tot zy beginnen het Geſchreeuw te maken van een *Rave*, en niet meer hoopen te *verwerven*, als een eeuwig *verderven.* Maar niet alſoo, myn waarde *Hert*, niet alſoo: Want als die *Iſraëliten* uit de Egyptiſche *Gevangenis* waren uitgetrokken, en van de *Pharaoniſche* Dienſtbaarheid bevryd waren, moeſt zulks met zoo een *vaardigheid* verricht worden, dat zy nauwelyks zoo veel Tyd genooten, hun *Brood* half te kunnen bakken: Want het Volk nam zyn deeg op, eer dat het gedeeſemt was; hare Deeg klompen, gebonden in hare Klederen, op hare Schouderen. Exod. 12: 34.

Als de Koning *David* had vernomen, dat de Stad *Ziklag* van de *Amalekiten* verovert, en alle Inwoonders gevangelyk wierden weg-gevoert, *weende* hy zeer, en haaſte hen geſwind na, nam haar alle den *Roof* weder af, en bluſchten de *brand* in de Stadt. 1 Sam. 30. Doe eene *Sumanitiſche* Vrouwe, haar troetelkind, een eenige

Zoon

Zoon door de *Dood* verloren had, verliet zy haar *Huisgezin*; op dat zy den Propheet *Elisæum* mogt overylen, om van hem haren Zoon het *Leven* weder te doen bekomen; onaangezien ook haar *Eigen Man*, haar vermaande, niet zoo zeer te haasten; dewyl geene *Nieuwe Maan* of een *Sabbath* was, achte zy zulks niets, maar Zadelt de *Ezelinne* en spreekt tot den *Knecht*, 2 Reg. 4: 24. *Dryft, ende gaat voort: ende houd my niet op voort te ryden, en doe wat ik u zegge.* Alsoo ook, ô Zondaar en Zondaresse! Wanneer uwe *Ziele* door de Zonden, in de Helsche *Dienstbaarheid* gevangen heeft gelegen, en nu bereid is dien *Band* van zig te werpen, moet zulks alsoo geswind geschieden, dat men ook by versmading van *Lichamelyke Zaken*, tot de Roode Zee der *H. Sacramenten*, welke van het *rootverwige* Bloed en Lyden JESU, hare Werking en Kracht hebben, u toegeschikt, in de *Woestyne* der *Boete* vliet, aldaar zig in zekerheid op te houden; wanneer de Zonden, in de *Stad* uwes *Herten*, het Vuur der *Begeerlykheid* aansteekt, de *Genade* beroofd, en de *Verdiensten* der *Deugden* gevangelyk weg-gevoert hebben. Ach! zoo weent dan in de *Biecht*, vervolg zeer ras uwen Vyand, namelyk de *Misdaden*, slaat die op de Vlugt, en haal wederom uw afgenomen *Roof* der *Genaden*. Wanneer uwe Zielen in de Zonden *dood* en *gestorven* is, zoo haast u tot *Elisæo* den Priester, om u deesen Erbarmlyken *Doodzonden-Val* aan te toonen. Wanneer evenwel het *Vleesch*, de *Werelt*, of de *Duivel* mogten begeeren, u te verhinderen, en uwe

 Biecht

Biecht langer te verſchuiven ; Ei! zoo geef ſtoutmoedig tot Antwoord: *Vadam, ik wil gaan.* 2 Reg. 2: 23. Beveelt alle kwade *Begeerte* weg te wyken, en ook aan uw eenige Verhindering tot de *Boete* by te brengen. Erken zeer haaſt, met de *H. David* uwe Schuld *peccavi & malum coram te feci*, met een Ootmoedig *Berouwbebbend* Herte, ſprekende: Pſ. 51: 6. *Ik bebbe gezondigt, ende gedaan dat kwaat is in uwe Oogen.* Of met den Verlooren Zoon: *Pater peccavi in Cœlum & coram te.* Luc. 15: 18 en 21. *Ik hebbe gezondigt tegen den Hemel, ende voor U. O goedigſte Vader!* Op dat ook Godt, in gelyke verrukking als zeker *Vader* tot zyne Dienaars, by de Aankomſt zynes *Zoons* riep: Brengt haaſtelyk hier het beſte Kleed, *cito proferte ſtolam primam*, tegen de verlorene *Genade*, welke gy by uwe te Rugkeering van uwe *Ongerechtigheden* te hoopen hebt, allergenadigſte mag mededeelen. Deswegen aller waardigſt *Gemoed*, op dat gy zoud ſchynen vol van Hemelſche *Deugden-Waren*, te verdienen en te vermeerderen, de *Verdienſten* der *Onſterffelykheid*, zoo werde gegrond in onvervalſchte *Vroomheid*, en door de *Ootmoedigheid* diep ingeworteld; daar mede u de *Winden* van onbehoorlyke *Begeerten*, niet als een ſwak en teder *Riet* beweegt, of als een grooten *Boom*, van de Eergierigheid opgeblaſen, uittrukken: Wyl men de *Ydele Eer* zeer ligt aankleeft, en uit lieflyk-waaijende *Lucht*, des menſchelyken *Lofs*, opgeblaſen wordt. Zie Luc. 7: 24. Houd uwen *Wille*, met die der Goddelyke geſloten, Hebr. 12: 13.

Op

Op dat zulken *Band* niet verbroken, en dat Slot door uw eigen *Wille* en ongehoorzaamheid niet lam moge worden: Doe uwe *Zinnen* werkzaam zyn, in die Heilwerkende *Wonden*, uwes gekruisigden Jesum; op dat zy als eene van den *Roofvogel* vervolgde *Tortel Duive*, in zekere *Steenklove*, voor den Helschen *Zielen-Valk* bevryd zy. Uwe *Gedachtenis* vermaken, in de Vriendlykheid uwer Ziele *Hoogadelyken Liefhebbers*; op dat gy te allertyd gedenkt, met wat voor *Armen* van *Tegen-Liefde* gy Hem wederom beminnen en omhelsen konde, in hertelyke *Neiging* jegens Hem. Alsoo, gelyk als een *Steen*, uit natuurlyke *Eigenschap*, steeds nederwaarts geneigt is, en na de *Aarde* tracht; ook dat deese Eigenschap den *Steen* zonder Verderf en vermindering zynes *Wesens*, niet kan onttrokken worden, al zou hy veele *Jaaren* geweldigerwyse, in de *Lucht* opgehouden zyn, verblyft dan nog deese *Neiging* nederwaarts te vallen, by hem. Ook gelyk als het *Wyzertje* in een welgesteld *Compas*, daar dat eenmaal de *Kracht* der Ysertrekkenden *Magneet-Steens*, heeft aan zig genomen, het *Yser* niet meer aflaat en geäart is zig altyd naar de *Noordsterre* te wenden, en met zyn *Beweeging* uit onrustige *Liefde*, daar als zitterende na toe te keeren; alsoo zal ook eene *Godtlievende* Ziele, zig t'aller tyd neigen, en na Godt verlangen; dat, of schoon voor- en toevallende Zaken, hem *geweldig* tot wat anders wilden trekken, hy dan nog jegens Godt geneigt, wyl niemant zyne *Liefde* deelachtig kan worden, buiten byzondere Zorg.

Als de Koning *Demetrius*, de Stad *Atheenen* had veroverd, is de Philosooph *Lachares*, zyn Aangezicht met *Inct* bezoedelt hebbende, in een *Boerenkleed* en onbekent, door eene der kleine Poorten ontvlooden. Als hem evenwel de *Tarentinische* Ruiters, sterk hebben nagezet, en hy dezelve dachte te bedriegen, heeft hy zig op een *Paard* gezet; strooijende overal op de Straaten *Geld:* nadien nu die Ruiters dat opzamelden, is hy ondertusschen naar *Beötien* gerend. Wanneer wy Menschen de *Hemelsche Goederen* willen verkrygen, zoo moeten wy alle *Ydelheid*, *Vreugden*, en *Wellusten* der *Wereld*, van ons werpen. Want, gelyk de *H. Chrysostomus* zegt, *in Epist.* 1. *ad Thim. homil.* 11. *Wie gedenkt die geene Zaken te genieten, die in de Wereld zyn, die zoek den Hemel; en wie de Tegenwoordige wenscht te hebben, die verachte dezelve met de grootste vlyt; Overmits op deese Wereld het grootste Gewin is, Verliesen dat men Wint, en Verliesen dat men behoudt.*

Theoprastus Lib. 2, 3, 4. Van de Oorzaak der *Planten* sprekende, verhaald; dat de *Olyfboom*, wanneer hem zyn oude ondeugende *Takken* afgehouwen en gesneden is geworden, dezelve van wegen zyn aangeboren overvloedig Zap, nieuwe *Scheuten* en *Takjes* heeft voortgesprooten, en alsoo ook *Schoonder* en *Vruchtbaarder* te zien zy: Op gelyke wyse, moeten wy ook dat ondeugende en onvruchtbare aan ons, namelyk de *Ondeugd* besnoeijen, wanneer wy schoone *Vruchten* der *Deugden*, verkrygen willen. Jer. 30: 17. *Ik zal u de*

ge-

gezontheid doen ryſen, ende u van uwe plagen geneeſen. Van welke *Beſnydings-wonden*, de allergoedertierenſte GODT ons wil heelen: *A vulneribus tuis ſanabo te.*

Een *Vogeltje*, wanneer het zig maar met *ééne Vleugel* in de Hoogte wil begeven, zal het zig niet verre in de *Lucht* van de Aarde opheffen. Wanneer den Menſch door dat teere *Luchtgeſtel*, zig jegens den Goddelyken *Throon* begeven wil, moet hy geen geringe moeite aanwenden, maar zig van twee ſterke *Deugden-Vleugelen* bedienen, namelyk het *Kwade* myden, en het *Goede* oeffenen. 2 Petr. 1: 10. *Daarom, Broeders, beneerſtigt u te meer, om uwe Roepinge ende Verkieſinge vaſt te maken. Want dat doende zult gy nimmermeer ſtruikelen.* Wy moeten alle *Laſter* en *Ondeugden* ſtuiten en dooden, welke ons anders in meer *gebreken* zouden ſtorten. Als men de *Hooftzonden* kan overwinnen, de mindere zullen ook dra in onſe *macht* zyn. Wanneer de *Bron-Welle* uitgedroogt is, houd de *Beek* op te loopen; en als de *Slang* den *Kop* vertreden is, dan is 't fenyn verlooren: Gelyk ook den *Medicyn-Meeſter* den geenen, welke met veele *Krankheden* bezocht is, voor eerſt de Gevaarlykſte moet geneeſen; alſoo moet den geenen, die onderneemt zyne *Gebreken* te verbeteren, en de *Deugt* te verkrygen, zig eerſtlyk onderzoeken, wat hy voor een Zedelyke *Natuur* hebbe, en welken Misdaad hem de grootſte ſchade veroorzaakt: of ſchoon zulke *Ondeugden*, welke kleine Ongelegentheden bybrengen, ook op het vlytigſte moet geſtuit worden:

den: *Qui spernit modica, paulatim decidet.* Zie Eccleſ. 19: 1.

Want, gelyk *Storm* en groot *Onweêr*, van geringe Dampen, die uit de *Aarde* in de *Lucht* opklimt, voortkomt, alſoo verheffen zig veel van ſlechte Zaken, groote kwetſingen in 't *Gewiſſe*; en alſoo, dat men nimmermeer meent, dat zy zoo een *kwaat* gevolg zouden hebben. Daarom, wie begeert de *Zonden* te myden, moet ook vermyden alle dat geene, dat tot eenige hindernis aanriſt. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Eccleſ. 3: 27. De Allerhoogſte GODT, beval den Kinderen *Iſraëls*, welken onder den Koning *Pharao* gevangen waren, dat zy alle met haar *Huisgezin*, *Vee*, en allen *Goederen*, uit Egypten trekken zouden. Exod. 10. Als *Loth* met zyn gantſche Huishouden uit *Sodoma* weg ging, liet hy daar in niets blyven, om niet genootzaakt te zyn, weder daar heen te gaan, en dat te haalen, Gen. 19. Ach, Gy ô waardigſte *Herten*! Gy zyt de Kinderen *Iſraëls*, welke in des helſchen *Pharaonis* gevangenis ingeſloten zyt geworden; maar GODT beveeld u uit de Zonden *uit te gaan*, en geene eenige Gelegentheid achter te laten; maar gy meer als *Loth* ſwaare *Zondaars* zult uitgaan, van uwen Laſter en Ondeugden, de Goddelyke *Beloften* gelooven, en tot den Berg der zekere *Boete* vlieden. In die Hoedanigheid dog, dat gy die *vlugt* neemt, met uw gantſche *Huisgezin*; met alle Gelegentheden en Gewoontens, daar mede u alle gelegentheid, om weder te keeren, benomen werde: Gelyk als GODT den Koning *Saul* Bevel gave,

ve, de *Amalekiten*, met haar gantſche *Krygs-Heir* te verdelgen, en zelfs geen *Dieren* te verſchoonen. Zie 1 Sam. 15.

In gelyke hoedanigheid, moeten wy ook de *Zonden* uitrukken, en de geringſte Oorzaken tot dezelve, tot in den *grond* verſtooren. Derhalven ware Vrouw *Zara* niet te vreden, dat *Iſmaël* uitgejaagt en verdreven wierde, maar de *Moeder* moeſt ook de reis aannemen. Zie Gen. 21: 10. *Ejice ancillam hanc & filium ejus*, zoodanig zullen wy niet alleen dat *Kind* der *Zonde*, maar ook de *Moeder*, gelegentheid en Oorzaak, als eene die deeſe gebaard heeft, uitdryven en verjagen. Daarom werpt van u, alle *Overtreding*, met wien gy Overtreden hebt, en maakt u een *nieuw Herte*, en eenen *nieuwen Geeſt*: *Odite malum & diligite bonum*, *Hatet het kwade en doet het goede. Lavamini*, *mundi eſtote*, *auferte malum*, *& quieſcite agere perverſe*. Amos 5: 15. Jeſ. 1. *Zyt rein*; *laat af van kwaat doen*, *en leert goed doen*; want niemant verkieſt een *nieuw Leven*, ten zy dan dat hy het *Oude* hebbe afgelegt. *S. Auguſt. Homil.* 27. Deswegen om GODS wille, werkt beſtendige *Boete* ter *Zaligheid*. Zie 2 Cor. 7: 10.

HET VI. HOOFTSTUK.

't Is veel dat men verlieſt,
Zoo men niet regt verkieſt.

Julius Cæſar ſchryft van den Koning van *Aracam*, dat hy om eene Gemalinne te verkieſen, twaalf *jonge Dochters* liet uitzoeken, die hy alle bevel gaf *Witte Kleederen* aan te trekken, en zig op zekere tyden in een *Bad* te baden, en *zuiver* te waſſchen; daar by moeſten zy in eene warme *Kamer* ſtaan, en in zulken wit-

witte Kleeding *Sweeten*, en wiens Kleed als dan het beste *riekte*, diezelve wierd tot *Koninginne* verklaart. Zie *Scal. Exert. L.* 1. *C.* 4. CHRISTUS JESUS heeft uitgezocht een ieder *Christelyke Ziele*, welke in het *Badwater* des *Doops* gewasschen, en door dezelve haar een *Wit Kleed* van *Onschuld* aangetrokken hebben, ook zulken in een *warme* Kamer der *Boete* te staan, *Bevel* gegeven. Die geene welkers Kleed, door de *Penitentie*, een goeden *reuk* der *Reinigheid* en *Liefde* verkrygen, die werden voor eene *Bruid* aangenomen, en zyn van Hem van *Eeuwigheid* verkooren. Welke daarentegen eenen stank der Zonde van zig geven, die zullen als een stinkend *Aas*, in de Helsche *Vilders* kuil geworpen worden. 2 Cor. 2: 15. *Want, wy zyn Gode eenen goeden reuk Christi, in de geene die Zalig worden, ende in de geene die verlooren gaan.* Wie verlangt een zulk *welriekend Kleed* te verkrygen, die beneerstige zig met den *H. Paulo*, een goed Christen te zyn. Hy doe wat hy doen moet, en dat doe hy *goed* en *wel*, zoo zal hy winnen, en niet verliesen, of het verliesen terstond merken, op wat wyse dat weder *in te winnen* is. Men moet alle krachten tot alle *Deugden* te betrachten ter hand nemen, en deese *neerstigheid* niet nalaaten, maar zoeken te vermeerderen; dewyl daar niet zoo veel aan gelegen is, dat hy *wat doe*, als dat hy iets *volkomentlyk* doe. Alle Eer is *Ydel*, die niet op eene volkomene *Deugt* volgt, en op deese gegrond is.

Twee *Wyven*, die in één Dorp naby elkander

der woonden, hadden langen tyd tegen malkander groote *Vyandschap*; alsoo wanneer de eene haar Huis *uitveegde*, wierp zy de andere de *Vuiligheid* in haren Hof. Eindelyk bedacht die eene hoe zy de andere eene trek zou speelen, nam ten dien einde eenige kleine *Steentjes*, en deet die in een *Tobbetje* met heete Asch, en worp die de anderen in haar *Thuin*. Maar deese kwam met 'er haast gelopen en willende dezelve oprapen om ze de andere na 't hoofd te werpen, verbrandde daar aan zoodanig de *Vingeren*, dat zy zulks achterwegen liet.

In de Menschen woonen te zamen *Geest* en *Vleesch*, die altyd Vyandschap tegen malkander voeren; en d'een d'ander daar door *onderworpen* wil maken. Daar mede nu den *Geest* het *Vleesch*, van zulken *Vyandschap* kan afhouden, en zyn geheimen Vyand, het Lichaam, met eene *Godzaligen* wederstand, weêrloos maken, en zyne moetwilligheid mogte breken; zoude hy hem de *Assche* en *Steenen*, in den Hof zynes *Gemoeds* werpen; de Assche, namelyk, zyns zelfs eigene *Bekentenisse*, terwyl den Mensch niet anders is als *Stof* en *Assche*, en weder in zulke moet verandert worden. Zie Gen. 3: 19. Want ook de *Steenen* der *Zonden* en *Laster*, die geene zyn, door welke hy het Hoogste Goed, alsoo swaar beledigt en zoo veelmaal te kort gedaan heeft. Dagelyks kan zulks geschieden, door navorssing des *Geweetens* en *Bekentenisse* der Zonden. Want gelyk *Seneca* zegt, *Epist.* 2. Het begin des *Heils*, is de *Bekentenisse* der *Zonden*. Den geenen, die niet erkent *gezondigt* te hebben, die be-

begeert zig ook niet te *beteren.* Hier toe vermaant ons zeer schoon den *H Basilius*, sprekende: *Wat gy dagelyks voor Werk oeffend*, *zoo brengt zulks des Avonds in uw Gemoed*, *en vergelykt de zulke tegens de geene*, *die gy den vorigen dag bedreven hebt.* Waar mede ook overeenstemt den *H. Ephraim*, *Serm Common. ad Monach. Serm. Asces. Tom.* 3. daar hy schryft: *Alle dagen by den Avond*, *behertigd vlytig*, *op wat voor wyse*, *gy uwe Zaken*, *eer en te vooren gy u ter Ruste begeeft verrigt heb en gaat dan in de Kamer uwes Herten*, *en overdenkt dan zoo veel mogelyk alles wat buiten en binnen u gepasseert is.* Daarom dan ook de nieuwe ingetredenen in de *H. Predik-Ordens* insgelyks indachtig gemaakt worden, dat zy haar *Geweeten* voor den *Slaap* onderzoeken, en vòor de *Middag-Tafel* door-zien. *Pædag. Ascet. C.* 1. Want het geschied zeer veelmaal, dat wy veel meer af- als toenemen, en verliesen, eer wy het vernemen, nadien wy door Nalatigheid, in de Zonden verouderen; waar door wy dan de *Smaak* der Hemelsche Dingen verderven, en de *Warmte* des Geestes laauw gemaakt wordt.

Een *Oud Wyf*, die zig lange tyd in *Christalyne Waarseggers* had beschouwt, (zoo zeldzaam by de Wyven) ging eens over een *Plaats*, alwaar veele *Spiegels* te Koop waren, in welken zy zig bezag; en als zy daar in had waargenomen, dat zy *veroudert* en *vervallen* waar, sprak zy over hare *Lelykheid* ongeduldig: Het is eene *Schande*, dat men tegenwoordig zulke *Onnutte Spiegels* maakt; voor deesen, toen ik nog *Jong* was, maakte men veel

ſchoonder *Spiegels*; zoo moeſte alſoo by deeſe Tandenklappende *Moeder*, de Spiegels oorzaak zyn van hare *Wangeſtalte*.

Veeltyds gaat het alſoo met ons Menſchen, wanneer wy in de *Spiegel* onſes *Geweetens*, door geduurig nazoek inzien; dan zoo hebben wy geene *goede Gedaante*; want onaangezien, wy door de *Zonden* veeltyds ongemak vinden, zoo waſſchen wy die weder af, door eene volkomene *Biecht*. Wanneer wy door Nalatenheid zulk afwaſſchen, *verzuimen*, en na langen tyd eerſt in ons *Geweeten* inzien, zoo hebben wy eene hatelyke *Gedaante*, en zyn ons zelven niet meer gelyk: byzonderlyk, als wy niet erkennen willen, dat de *Schuld* aan onſe zyde is, en wy zulks vermeeten. Wie zyn *Geweeten* regt doorzoekt, zal niet verlieſen, maar door *naſpeuring* ligt bevinden, wat hem *hinderlyk* zy. Want het *Geweeten*, is als een Dienaar JOBS, welke zeide: *Evaſi ſolus ego, ut numtiarem tibi*, Job 1: 15. *Ik ben alleen overgebleven, dat ik het u aanzegge.* Niet gelyk een *Swyn*, daar door hy aangeſpoord werd, ſlechts alles om te vroeten, wat op Aarde is; maar zyne Gedachten meer tot de Hemelſche Dingen, *quæ ſurſum ſunt ſapite*, 2 Petr. 2: 22. en Coll. 3: 2. Wy moeten onſe Oogen naar de *Aarde*, en ons Gemoed naar den *Hemel* verheffen, wyl het zeer ongerymd zoude zyn, van diergelyke Wereldlyke Dingen een *Trooſt* af te bidden, welke ons den Hemel overvloediger in ons *Herte* uitſtort, en met Goddelyke Straalen ons Gemoed, een veel hoogere *Schouwburg* opent. *Si cor nos-*

trum

trum non reprehenderit nos fiduciam habemus ad DEUM, 1 Joh. 3: 21. *Indien ons Herte ons veroordeelt, zoo hebben wy Vrymoedigheid tot* GODT. De *Hemel-Vesting* is een schoon ontwerp voor onse Oogen, door welken wy aangespoord werden, het *Eeuwige* zorgzamer te bevlytigen, de zulke ook na te jagen, en al het tydelyke te vergeten: *Qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, præterit enim figura hujus mundi.* 1 Cor. 7: 31. Wat kan lieflyker zyn, als dat Blaauwgesternde *Firmament*, aan welke duisenden Sterren, minder Glans in de *Beschouwing* onser *Herten* geeft, echter meerder aansteekt, GODT liefte hebben. Haar klaarglansendenschyn, roept ons met stilswygende Stemme, dat wy onsen *Schepper* moeten eeren. Daarom, regte *Christelyke Herten*, hebben eenen grooten Lust daar in, wanneer zy hare Oogen des *Lichaams*, met de Oogen des *Gemoeds*, in de zulken konnen verkwikken en verzadigen; dat zekere in den Weduwen-Staat, Hoog-Adelyke Matroone, zeer wel te kennen gaf, doe zy my voor korten tyd dit heeft geschreven: *Nu maakt my de Winter gantsch Melancholyk, vermits hy met zyn graauwe Wolken, het gantsche Firmament bedekt; in welkers Aanschouwing, ik by vriendelyke Zomertyd, myne Verkwikking hebbe: Wanneer ik my niet in myn Wooning ophoude, tot bestemder tyd, en met een Zee myner Traanen, de Lucht met myne Zuchten vermenge, zoo ben ik nogthans niet getroost; en, wilde* GODT! *dat ik konde afwasschen en wegblaasen, de Schuld der verloorene Tyd, die ik de Creatuuren ter Liefde, zoo meenigen uur daar*

by hebbe myn vermaak genomen: Ach, ik weet niet hoe ik myn Hemelſchen DAPHNIS *genoeg zal aanbidden! Ik bevinde eerſt, hoe gelukzalig een Hert is, dat vry van Creatuuren is, alleenzig aan* GODT *houdt, en van Herten tot zyn Schepper kan zeggen:*

Neem 't Hert te Pand, van myner Hand,
'k Weet beter niet te vinden;
Dat my met U, en U met my
ô JESU! *mag verbinden.*
'k Mogt weeten nu wat Gy begeert,
U Geeſt my eens wil trekken;
Die niet als Liefde Gods my leert,
Ja doode Zielen wekken.

Ziet, myn waardigſte Gemoed! wat voor *Trooſt*, wat voor *Verkwikking* en *Trooſtryke Aanmoedigingen*, wy van den Hemel en het hemelſche *Jeruſalem* ontfangen, *quæ ſurſum eſt Jeruſalem.* Gal. 4: 26. *Maar Jeruſalem dat boven is, is vry, 't welk onſer aller Moeder is.* Door *verachting* des Aardſchen, zoo lang men zig van het *Aardſche* onttrekt, zoo lang komt het *Hemelſche* naderhand ieder ten goede. Wie echter zynen *Trooſt* niet by der Aarde zoekt, die zal GODT eene beſtendige *Verluſtiging* zyn.

Miſſchien verwondert gy u, dat uw *Gemoed* de Zoetigheid des Hemels niet in 't een of 't ander ontmoet? Ach! onderzoek uw *Herte*: Want, miſſchien zyt gy afgeweken, van de *Bronnen* der *Waare Zoetigheid*, tot de bedroefde *Wateren* der *Ydelheid*; gelyk den *H. Auguſ-*

gustinus zegt: *Hoc es, quod diligis, terram diligis, terra eris*, DEUM *diligis*, DEUS *eris.* Dat is: *Dat zyt gy, dat gy bemind: Bemind gy de Aarde, zoo zult gy Aarde zyn: Wanneer gy evenwel* GODT *lief hebt, zoo zult gy als* GODT *zyn.* Wyl gy een Geest met Hem wilt zyn, *qui adhæret Domino unus Spiritus erit.* 1 Cor. 6: 17. Derhalven eene getrouwe Bruid CHRISTI, terwyl zy nu haren Bruidegom *alleen* bemind, zet zy op geenen anderen hare *Neiging*, maar beneerstigt zig, om hem *alleen* te behagen. *Cogitat quæ sunt Domino, quomodo placeat* DEO. Zy gedenkt nu, wat haar *Werk* is, en hoe zy den Allerhoogsten GODT kan behagen. *Nullius injuria est, cui* DEUS *omnipotens præfertur S. Ambrosius Epist.* 30. Niemant geschied onrecht, alwaar den Almachtigen GODT voorgesteld werdt.

Veele verslokken zig in *harde Beeten* op deeze Wereld, daar mede zy haar Leven, om iets weinigs mogten onderhouden. Andere laten hare *Armen* en *Beenen* afzetten, om het overige van hun Lichaam te behouden, en zyn te vreden, als zy maar tot de *helfte* van haar *Leven* mogen komen. Die van de *Steen* gepynigt worden, laten zig met groot *Gevaar* en *Pynen* die uitsnyden, in hoope daar van *geneesen* te worden. Wanneer een *Schip* op de *Zee* aan stukken breekt, dan swemt een ieder om het *Leven* te behouden; of schoon zulks wegens de *afgelegenheid* des *Oevers*, onmogelyk is, daar aan te landen, maar zulks alleen, om den grouwsamen *dood* te vermyden, en de

Natuur, die zig niet gaarne afſcheuren laat, een weinig genoegen te geven. Waarom zouden wy ons niet meer bemoeijen, onſe *kwaade Begeerten* te beſnyden, het voornaamſte Deel, *nonne anima plus eſt*, namelyk de *Ziel*, te behouden, en den eeuwigen *dood* te ontgaan? Alleen, gelyk als de *Athenienſers* nooit van de *Vrede*, of van de *Middelen* om het verwarde gemeene beſt, te recht te brengen ſpraken, of zy hadden dan te vooren een *Treur-Mantel* en *ſwarte Kleederen* aangetrokken: Alſoo gedenken ook veelen op deeſe Wereld, niet eerder aan hare *Verzoening* met den allergoedertierenſten GODT, welken zy ten hoogſten vertoornt hebben, nog aan die *Aflegging* harer onordentelyke *Begeerten*, vooren aleer zy met een *treurig Kleed*, van eenig *Lyden* bedekt zyn. Onaangezien een ieder wel te merken ſtaat, die *ſchrikkelyke* Sententie: *Stulte! hac nocte animam repetunt à te.* Luc. 12: 20. *Gy Dwaas, in deeſe Nacht zal men uwe Ziele van u afeiſſchen.*

De *Wereld* werd zeer wel by de *Zee* vergeleeken. Evenwel de *Scheepslieden* op de Zee, zien niet na *Stormen* en *Bruiſſchen*, wanneer het op haar ſtormt, maar hebben de *Oogen* doorgaans naar den *Hemel* en *Sterren* gewend, als van welken zy den gelukkigen *Loop* des *Schips* verwachten moeten. In het Onweêr deeſes Levens, terwyl het Lichaam op de Zee der *Verſchrikking* en *Gevaarlykheid* hobbelt, zal het *Hert* de Oogen zyner Gedachten, van alle *Wederwaardigheden* af, en tot hogere Zaken, van welke het rechte

Roer

Roer te hoopen is, altyd opheffen: *State super vias, & videte*, spreekt de Propheet, *quæ sit via bona, & ambulate in ea, & invenietis refrigerium animabus vestris, Staat op de Wegen, ende ziet toe, ende vraget na de Oude Paden, waar dog de goede Weg zy, ende wandelt daar in, zoo zult gy ruste vinden voor uwe Ziele.*

Het *Koorn* verlieſt zyne *Doppen*, wanneer het daar toe gedorscht werdt; alsoo ook rechte *Christenen*, verliesen door geringe aanstoot, alle hare *Ydelheid* en *Misdaden*, en reinigen haar des te meer, hoe meer zy *geschud* en *gedrongen* worden: *Homo justus tentatur tribulatione*, Eccles. 17: 6. In het *Koorn*, wanneer men dat niet schud en omkeert, komen de *Wormen*: Wanneer men een *Kleed* niet wel bezorgd, eeten en verknagen het de *Motten*: Wanneer men het *Hout* niet met Verwe bestrykt, dan word dat *Wormstekig*: *Yser*, dat men niet gebruikt, werd *roestig*; en een Oud gebakken *Brood*, beschimmeld. Even eene zulke *Gedaante* en *Geschapenheid*, heeft het met ons Menschen; want niets maakt ons *verdrietelyker* en *nalatiger*, nog zoo *verzuimlyk*, als wanneer wy een tyd lang geene *Aanvechtingen* hebben. Daarom zeid den *H. Jacobus: Omne gaudium existimate, cum in tentatines varias incideritis.* Jac. 1: 2. *Acht het voor groote Vreugde, myne Broeders, wanneer gy in veelderlei Verzoezoekingen valt.* En genomen, het *trotseren*, maakt veeltyds al een *tegenstreven*; zoo is dit het beste *Middel*, dat wy het alsoo maken als die geene, welke een *Brandende Turf* uit het *Vuur*

 nee-

neemende, zig wel voorziet, dat hy hem niet op de *zyde*, alwaar hy *glimt*, aangrype, maar waar hy niet *aangeſtoken* is. Want wy moeten de ſtreeken, die ons treffen konnen, niet aan dat Deel, dat ons ſmerten en beleedigen kan, aangrypen; maar aan dezelve plaats betrachten, van waar het ons *vruchtbaar Nut* kan toebrengen, en de Eere GODS daar door bevordert. Het moet een van Deugt ontbloot *Gemoed* zyn, welke zyn Vergenoeging meer in zyne *Begeerte* zoekt, dan die in den Wille GODS, en meer overdenkt de Vervulling zyner *Begeerten*, als de Verheffing der *Name* zynes *Scheppers*; byzonderlyk, wyl de Vergankelykheid der aardſche Gelukzaligheid, niet ongelyk is, aan zulke *Nacht-Vuuren*, welke den Wandelaar daarom voorlichten, op dat hy gevoert werde in een *Moeras*, *Poel*, ofte *Graft*, als in het Tweede Boek *Esdræ* te leeſen is; *vanitate ſeducti ſumus*, Cap. 1: 17. *Door de Ydelheid zyn wy verleid geworden.* En is by haar de gemeenſte *Weg*, dat zy de *Genieting* derzelve kort af doet; daar mede men by haar *Eindiging*, de Waarde der genooten *Luſten*, met ſchadeu erkennen moeten.

Voor eenige Jaaren, liet een *Ryk Man* by zyn afſterven, twee *Zoonen* na, welke zyne *Nalatenſchap* in twee gelyke Deelen erfden, echter met ongelyke *Nuttigheid* aanleiden te gebruiken. Want de *Oudſte* waar een onvermoeid Man, die zyne Huishouding *vlytig* en *Waakzaam* voorſtond; daarom dan ook alles na zyn *Wenſch* uitviel, en hy in korten tyd met meer *Rykdom* overladen wierdt. De

Jong-

Jongste daarentegen waar een *Luijaart*, *Ledig-ganger*, en *Smulbaart*, die goede *Tafels*, maar geen *Arbeid* gewoon was; de *Huiszorg* aan zyn *Huisgezin* overliet, en die dan deeden 't geene zy wilde, zonder zig ergens mede te bemoeijen: Hy en zyn Wyf sliepen tot laat in den Morgen, en waren daar benevens zeer zelden te huis: *spanceerden* en leiden een Leven, als ware dat hun tot een *Huwelyks-Goed* gegeven, en lieten alsoo goede *Vogeltjes* zingen en kweelen. Ondertusschen nam zyn *Geld* en *Have* dagelyks af, en wierd alsoo *Schaap* af, tot den *Bedelstaf*. *Omnis piger semper in egestate*, Prov. 21: 5. *De Gedachten des Vlytigen, zyn alleen tot Overschot.* Hy bespeurde dat hy *verloor*, dog merkte niet hoe dat geschiedde; dog daar hy nu zag, dat zynen Wagen meer en meer van *Kreeften* wierd voortgetrokken, en zig over zyns Broeders *Voorspoed* verwonderde, bad hy den zelven, hy wilde hem uit *Broederlyke Liefde*, die Kunst ook mede-deelen, door welken hy tot zoodanigen *Welstand* was gekomen: *Diligentibus* DEUM *omnia cooperantur in bonum.* Rom. 8: 28. *Wy weeten dat den geenen die* GODT *lief hebben, alle Dingen medewerken ten goede.* Die Ouder Broeder bemerkte zeer wel, waar de vuile Hond begraven lag. *Qui sectatur otium replebitur egestate.* Prov 28: 19. *Die zyn Land bouwt, zal met Brood verzadigt worden: maar die ydele (Menschen) volgd, zal met Armoede verzadigt worden.* Hy beloofde hem deswegen een heimelyk *Kunststuk* te geven, zulks dat het hem alle *Morgen*, *Middag*,

en *Avond*, in de Kelder, Stal, Schuuren, Hooy- en Koornzolders, van veel nut zoude zyn. Maar wat geschiede? De *Oudste Broeder*, naaide een weinig *Mos* in een *Doekje*, en gaf hem dat met een *ontstelde Ernst* over. De *Jongste* geloofde het, en droeg dat *Zakje* alle Dagen driemaal om. Doe bevond hy in de *Kelder*, hoe men met *Wyn* en *Bier*, in de Schuuren met *Hooi* en *Strooi*, in de Vrucht-Kamer met het *Koorn*, op eene *verkwistende wyse* omgegaan hadde; over het welke hy een groot *leet* liet blyken, zelfs beter op zyn Zaken heeft gelet, en van Dag tot Dag *ryker* is geworden. Alsoo is 't met de Menschen. Want wy zyn doorgaans veel te *achteloos*, in onse regeering van *binnen*, en bemoeijen ons weinig zorg te dragen, hoe het staat met ons *Geweeten*; derhalven wy zonder *Naspeuring* veel verliesen. Maar, wanneer wy ons beneerstigen zorge te dragen, om de Gesteldheid van onse *Binnen-Kamer* te onderzoeken, hoe namelyk de *Wyn* der *Goddelyke Genade*, en de *Vrucht* der *Inspraak* des *H. Geestes*, en 't Woord GODS, zoo schandelyk verlooren werden, moeten wy daar af een ongemeen *berouw* hebben, aangezien aan onser *Zielen Zaligheid* te veel gelegen is.

Dat men dan niet verliese de *Naspeuring*, die niet weinig Nut en Voordeel geeft, om de Allerheiligste *Name* onses *Verlossers* JESUS, die Hem in de Besnydenisse is gegeven geworden Luc 2: 21. die met eene Helderstraalende *Zonnen Glans*, niet alleen alle *Bitterheid* van de Herten verdryft, maar ook alle *Geluk*-

za-

zaligheid vermeerdert, en eene onuitſprekelyke zoete *Vergenoeging*, geduurzaam doet genieten. *Daarom heeft Hem* GODT *eenen Naam gegeven, welke boven allen naam is*, Phil. 2: 9. *Daar en is ook onder den Hemel geenen anderen Naam, die onder de Menſchen gegeven is, door welken wy moeten Zalig worden*, Act. 4: 12. Overmits deeſe *Naam* als uitgegooten *Oly* is, om aan te nemen, die gelooft. Derhalven alle gy die wenſcht, uwe Zaken wel te verrichten, ſchept deeſen *Oly* op; want in Hem is alle *Genade* des *Wegs*, en der *Waarheid*, en alle Hoope des *Levens* ende der *Deugt*. Zie Eccleſ. 24. JESUS is de *Naam*, met welken wy het *Jaar* aanvangen, en daar mede indachtig gemaakt worden, het gantſche Jaar door, alles wat wy verrichten, in den Name JESU te doen. Een *Koning* in de Regeering, een *Veldheer* in de Verweering; Een *Krygsman* in de Slag, vol Zegen alle dag; Een *Koopman* in de Waar, een *Kind* by Erfnis klaar; Een *Schipper* op de Zee, een *Kranke* by pyn en Wee; Een *Ambachtsman* in 't Werk, een *Leeraar* in de Kerk; deeſe verkrygen van Hem groote *Voordeelen*. Op deeſe *Naam* is wakker, den *Boer* ſteeds op den Akker; Die *Ouderlooſe Weeſen*, en *Zondaars* ook by deeſen; De *Armen* in den Nood, de *Stervende* in de Dood; Deeſe Heilbrengende *Naam*, kan Menſchen die *Lieven*, volkomen *gerieven*; *vereeren*, en *eeren*; Deeſe gezegende *Naam*, met zyne Vlammen, verteerd te *zaam*, alle *kwaaden* en Zonden-*Zaaden*; en brengt voort de allerkoſtelykſte *Vrucht*, welker lieflykheid alle aard-

aardſche *Luſtigheden*, onvergelykelyk te boven gaan. Ja, als de *H. Bernhardus* zegt: *Tom.* 2. *Fer.* 4. Of Iemant ſchoon het allerondeugendſte Leven leid, zoo veel hy evenwel met een *Ootmoedig* Hert en waar *Berouw*, deeſe Heilwerkende *Naam* aanroept, zal hy zig *Gelukzalig* afzonderen, tot de *Hemelſche Glorie*. Wat voor lieflykheid, zal dan die geene genieten, die met de *Kracht* van zulken *Naam* begaaft is? Wie geene *Aandacht* ſpaart, deeſe zal ligt bevinden, dat Hy woont door het *Geloove* in onſe Herten. Eph. 3: 17. *Op dat Christus door 't Geloove in onſe Herten woone, ende gy in de Liefde geworteld, ende gegrondet zyt.* Derhalven zegt de *H. Bernhardus* : *Paradiſum habemus meliorem, & longè delectabiliorem, quam primi Parentes habuerunt. & Paradiſus noſter Chriſtus Dominus eſt. Serm. I. de Nativ. Domin.* Onſe *Eerſt-Ouderen*, hebben een Luſtvol *Paradys* genooten, welke het Onſe daar in veel te boven gaat, en welke is CHRISTUS, een Middelaar GODS, ende der *Menſchen*, de Menſche CHRISTUS JESUS, welke ik my uit alle verkooren hebbe: *Dilectus meus mihi*, Cantic. 2: 16. *Myn Liefſte is myn, en ik ben zyn;* Hy zal my nimmermeer verlaten, dewyl Hy is het alleraangenaamſte uit allen Zaken, die het Hert eenes Menſche verkwikken kan. Overmits

I.

Kunnen ooit gedachten baaren,
Dat een Menſche liever zy

Als

Als de Trouw, kom zeg dat my?
Men zou bebben groot beſwaaren,
Als men my bereden wou,
Dat 'k anders glooven zou.

2.

Een verliefde Trouw kan maken,
Dat zig een bedroefde Hert,
Veel verkwikt in groote ſmert,
Veel in Liefde-gloed kan raaken;
Jegens zynen Vriend beproefd,
Daar by weende aârs bedroefd.

3.

Dat doet veel de Liefd' verkwikken,
Door een beete Liefde-gloed;
Bruidegom de Bruid' zoo voed,
Als Hy zoetigheid kan mikken;
In zyn friſſche Goden-Wyn,
Voor verliefde Herten-pyn.

4.

Zomtyds doet ook wel verwonden,
't Zoete, door een Liefds-Tyran;
Als het Hert prangt in een ſpan,
Dat door veelen is bevonden:
Hoe Hy op de Herten ſlaat!
En ſchier naar het Leven ſtaat.

5.

Lieflyk zyn dog my de pynen,
Liefryk Hy zyn Pylen ſchiet,

Stroo-

Stroomen Waters Hy uitgiet
Beide op Groote en op Klynen:
Leggen Hem zoo na aan 't Hert,
Dat de Bruid vergeet baar ſmert.

6.

Volle Vreugde is ook te ſchatten,
Die gewenſchte Lente-Tyd
Met all' bare Lieflykheid,
Als wy dan Elkaâr omvatten
By bet Goudgeele Avondroot,
En daar Elk zyn Luſt genoot.

7.

Als dan d'Aard draagt op baar Vlakte,
Bloemtjes teer en veellerband';
Die ontſprooten op het Land,
Toen Uw Trooſt niet nederzakte;
Maar verbeſte zig met Luſt,
Als ik wierd door u gekuſt.

8.

Dog bet eind was ras gekomen,
Van zoo ſchoonen Aards vermaak,
Door ontſtoke Phebi-*blaak;*
Wyl geen Schaduw' van de Boomen
Beek, nog Gras, nog Klavergroen.
Maar de Liefde ons beide voên.

9.

Dog boe boog moet ik niet pryſen,
Schoon van deeſe Schildery,

Met

Met een zoet Musyk *daar by;*
Niemant kan my aârs bewysen,
Datter is meer Vreugd op Aard',
Als in 't Groen te zyn gepaard.

10.

Maar het kan my niet vermaken,
Nog verdryft het Herten-leet;
Ach! 't is aan my nu besteedt,
Dat Gy my weêr komt genaken:
Want myn Hert is vol verdriet,
Wyl myn Oog U niet en ziet.

11.

Ei! neem weg al myn beswaaren,
Kom eens weder tot my in;
Geef, dan heb ik weêr, Uw Min,
En zal Liefde-Vruchten baaren:
Zegt my Jesu, *waar Gy Weid,*
En dat ge Uwe Kudde leid.

12.

Deese heeft my ingenomen,
Hy liefde my, en ik min Hem;
Laat my hooren Zyne stem,
Onder 't lommer van de Boomen:
Slaat een gunstig Oog op my,
'k Werd dan weèr van Herten bly.

13.

U Zie 'k nog voor Oogen Wand'len,
Dog in Beeldnis en niet meer,

Ach,

Ach, wat Smerte! Ach, wat keer!
Wyl my dat, zoo zoet te hand'len,
Heugd, en niet vergeten mag,
Toen ik **U** *in 't Herte zag.*

14.

Oogen, *als der Duiven oogen,*
Die aan Water-Beeken zyn,
En met Melk gewasschen ryn;
'k Moet Hem daar by nog verboogen,
Zeggen, dat uit Elpenbeen,
Zy zyn Buik, en Edele Steen.

15.

Zyne Handen Goud, en Ringen,
Met Turkoisen omgeboord,
Van Keele zoete, als 't beboord,
Zuilen-Voeten: ô, wat Dingen!
Wangen als de Bloemen schoon,
En in Hoven is gewoon.

16.

JESUS, JESUS, *is zyn Name,*
JESUS, JESUS, *is myn Schat,*
Die alleen myn Hert omvat;
Laten wy ons weêr te zame
Voegen, door de Liefde-Band,
Vast gezet in Vreugden Stand.

17.

Hy wil aan myn Herte geven,
Voor geleden Treurigheid,

Vreug-

Vreugden-Oly, Vrolykheid;
Alſoo, dat by Hem myn Leven,
Vind een zoete zachte Ruſt,
Eindeloos in volle luſt.

18.

Hy, myn Trooſt in allen lyden,
Laaft my met zyn dierbaar Bloed,
En verkwikt myn Hert en Moed;
Helpt my om den Hemel ſtryden:
Ziel en Lichaam is verheugt,
In Hem, Vader van de Deugt.

19.

Na Hem heb ik ſteeds verlangen,
Dat ik Hem behagen zou,
En met ware Liefdes-Trouw,
Kan gantſch hertelyk omvangen:
Dan zyn zoete byzyn is,
Myne Luſt en Vreugd gewis.

20.

Niets zal my van Hem meer ſcheiden,
Hy zal zyn de Liefſte myn,
Als ik hoop by hem te zyn:
Dan zal Hy, my doen verbreiden,
Altoos zynen Lof en Eer,
JESUS *noemen mynen Heer.*

Dat men onvoorzichtig niets verlieſe, daar toe zyn die *Voorbereidingen* noodwendig; namelyk, de *Dapperheid*, de *Geſtrengheid*, en de *Zachtmoedigheid*, die de Wapenen zyn, met

welke de *Ziel* ten allen Tyden moet gewapent zyn, om allen *Laster* ter neder te werpen, en de *Deugt* te planten. Door de *Dapperheid*, werd de Ziel van de *Slaapzucht* en *Nalatigheid* opgewekt, om volkomener Verrichting der *Goede Werken* te doen. Wie *Waakzaam* is, op de *Huishouding* zyner Ziele, zal niet ligt verliezen. Zie *Gerard. Zutph. de ascens. Spir. C.* 10. Door de *Gestrengheid*, behouden wy een *Wederzegging* van alle *Beweegingen* der *Begeerlykheid*, en daarentegen eene Liefde tot *Boet-Werken*, en *Zelfsverlochening*. Wie zig zelve *veracht*, meer naar den Hemel *tracht*. Door de *Zachtmoedigheid*, werd de Ziel in haar *Lyden* en *Beswaarnissen*, vrolyk gemaakt, dat zy zulks met een goed *Gemoed* kan verdragen. Wie *Gedult* in al zyn Lyden heeft, die zal niet weinig gewinnen, en deese *drie Deugden* zyn een drievoudige *Knoop*, zeer beswaarlyk te breken. Wie zig deese drie Deugden bevlytigt, by dien zal geenen *Laster* te vinden zyn, en by welke hy niets kan verliesen; maar aan deese *Deugden* gedurig gedenkende, en daar by groote neerstigheid plegende, zal hy nog meer andere *Deugden* daar by vergaderen.

HET

HET VII. HOOFTSTUK.

Wie toelegt om te Stroopen,
Die moet den ſtryd Ontloopen.

Wie Slaapt goed, die geen Kwaat en doet. De *Slaap* is eene aangenaame Zaak! Door deeſe werden de *Geledereren* verkwikt, de *Krachten* verſterkt, het *Gemoed* verzacht, de onrustige *Gedachten* aan een zyde gelegt, en de veelvuldige *Zorgen* vergeten. Ja, zonder de *Slaap*, kan den Menſch niet lange zyn *Gezont-*

heid behouden ; daarom zommige eertyds meenden, dat des Menſchen grootſte *Vreugde* en *hoogſte Goed*, beſtond in het *Slaapen.* Want, wanneer den Menſch ſlaapt, zeiden zy, zoo *bekommert* hy zig nergens om. Hy bevind geene *Smerten* des Lichaams, geene *Aanvechting* des Geeſtes, geene *Onruſt* der Bezigheden, en geene *Verwarring* in 't Gemoed. Daarom wil den *Leeraar* der *Heidenen* niet dat wy Slaapen, maar veel meer *Waken* zullen, daar hy ſpreekt: Rom. 13: 12. *Laat ons dan afleggen de Werken der Duiſterniſſe, en aandoen de Wapenen des Lichts.* Dewyl ons Leven niet anders is, als een gevaarlyke *Reiſe* en *Wandeling*, onder welke geen tyd van *Slaapen*, maar men zig tegen allerhande *Gevaarlykheden*, wel voorzichtig mag zyn, om niet in den *Slaap* overvallen, en als een andere *Holofernus*, omgebragt te worden. Zie *Judith* 13. Ach, door den dood JESU, vrygekochte Zielen! Wanneer gy ter *Herten* neemt, en in uw *Gemoed* overweegt, hoeveel Kwaat de *Slaap* veroorzaakt, gy zoud niet zoo zeer daar aan overgegeven zyn. Als *Noach* ſliep, waar hy van zyn ſchaamte ontbloot, en van zyn eigen *Zoon* beſpot, Gen. 9: 21. Als *Loth* in zoete Slaap ruſtte, heeft hy zig in *Bloedſchande* met zyne *Dochters*, te buiten gegaan, Gen. 19: 33 en 35. Als de *Egyptenaars* wel in de Slaap waren, wierden alle hare *Eerſtgeborenen* omgebragt. Exod. 12: 29. Doe *Zamſon* in de Schoot eener ontrouwe *Delila* waar ingeſlaapen, is hy van de *Philiſtynen* gevangen, en omgebragt geworden, Judic. 16: 21 en 30. *Isboſeth*, leide

zig

zig verhit zynde in 't *Bedde*, en verloor in de Slaap zyn *Leven*. 2 Reg. 4: 7. *Tobias*, de Vader van den *Jongen*, wierd in zyn Slaapruſt van het *Gezicht* beroofd, Tobi 2: 11. By de Slaap des Heeren JESU, op de woedende *Zee*, wilde het *Schip* te gronde gaan, Matth. 8: 24. en als de Menſchen aan de Slaap waren overgegeven, kwam de *Vyand*, en zaaide zyn *Onkruid*, onder het *Goede Zaad*, Matth. 13: 25. Derhalven is ten hoogſten noodzakelyk, dat wy ſteeds tegen onſen Vyand, de *Zonden* ſterk gewapent zyn, als *Hannibal* tegen *Scipionem* te Veld leggen, en alle ſlaap uit de *Oogen* verdryven. Want, wanneer den Menſch *onderlegt*, en zynen Vyand, de *Laſter*, de Overhand neemt, ach, dan verderft de *Ziel*! Vermits, wanneer de *Zonden* den Menſche onder haar Geweld brengt, Joh. 8: 34. en Rom. 6: 15. zoo valt hy zonder twyffel ten laatſten, in eene onuitſprekelyke *Elende*, en eeuwige *Verdoemeniſſe*; als hy niet door een veilige *Vlugt* ontvlied, hare zoo ſware *Dienſtbaarheid* afwerpt, ten hoogſten *haat*, en *vervloekt*, 2 Petr. 2: 19. Vlieden wy niet zulken *Dienſtbaarheid*, dan vlied van ons de Liefdenrykſte GODT; nadien het onmogelyk is, dat GODT en de *Zonden* te gelyk, het menſchelyk *Hert* kunnen bezitten; alſoo min is het onmogelyk, dat den Menſch met Zonden beladen, GODT te gelyk kan genieten: Daarom vlied de *Bruidegom*, wanneer den Menſch door de *Laſter*, zig meer neigd tot de *Creatuuren*, als der Creatuuren OORZAAK. Terwyl zulken *Hert* met zyne Liefde, eenen anderen aanhangd,

 en

en den *Geliefde* aan een zyde zet. En is geheel niet van nooden, dat wy met de verliefde *Bruid* roepen: *Fuge dilecte mihi*, Cantic. 8: 14. maar het geschied geheel niet te vroeg.

De *Bruidegom* vlied, wanneer des Menschen *Opmerking*, meer daar heen held, dat hy aannemelyk aangezien werde, in zyne sterffelyke *Oogen*, als in den *Hemel*; dat zig meer in Hem zyn *Geslacht* verliefd, als in den allerliefdenrykſten GODT. Derhalven de *Zonden*, als zy by onse Zielen inkeerd, moet zy die houden als een *Gast*, en maken dat die haastelyk weder afreist, en niet als een *Inwoonder* daar blyft. Zie *Chrysost. Hom. XII. in Epist.* 1. *Corinth.*

De *Bruidegom* vlied, wanneer men zig in de strikken van *Toorn*, *Nyd*, en *Wraakgierigheid*, en allerhande *Moordery* der Ziele, inlaaten. Ja, wy verdryven Hem zeer veel, tot onse grootte schade, en onaangezien, dat wy al bevinden de *Straffe* van onse *Boosheid*; dog niets te minder, veranderen wy de *gewoonte* niet van te Zondigen, O *homo Dei hæc fuge*, 1 Tim. 6: 11. Alleen zulke *gewoonte* moeten wy vlieden. Ons Leven zucht onder de *Smerten*, evenwel willen wy nog niet betreden, den *Weg* der *Deugden*. Wanneer de Bleektoornige *Richter*, zyne Hand uitstrekt om te slaan, dan belooven wy *goudene Bergen*. Wanneer Hy daarentegen, zynen *Geessel* te rug trekt, zoo heeft men de zekere *Beloften* van ophouden. Wanneer hy *straft*, zoo bidden wy om *Genade*. Wanneer wy al in *Genade* werden aangenomen, zoo vergen wy Hem dog met onse Zonden, tot de *Straf*.

Wan-

Wanneer Hy zig tot ons wil *naderen*, zoo verdryven wy Hem door onsen *Lafter* op de Vlugt. Wanneer Hy zig betoont als het *Hoogfte Goed*, dan keeren wy ons door de ydele *Wellusten*, tot het allerhoogste *Kwaat* en *Verderf*. Want de *Wellust*, dien wy zoo begeerig najagen, zyn de gevaarlyke *Syreenen*, wiens zoetigheid ons tot hare *Dienften*, en van de Weg der *Deugd*, tot het *Verderf* lyden. Zy Schenken ons, daar mede zy ons naderhand *verdrukken* en als verwurgen. Daarom moeten my wel acht geven, daar omtrent door *Nalatigheid* niets te verzuimen, maar in de beste rust met de verliefde *Bruid* te konnen zeggen: *Ego dormio, & cor meum vigilat*, Cantic. 5: 2. *Ik Sliep, maar myn Herte waakte.* En, gelyk den *H. Augustinus* zegt in Pf. 62. vers 2. *Daarom heeft* GODT *de Slaap aan het Lichaam geschonken, ten einde zy de Wakende Ziel, zoude verdragen en behouden.* Dit is wel te verhoeden, dat de *Ziele* niet inslaape, wyl de Slaap de Ziele zeer schadelyk is. Een regtmatigen *Slaap*, behoord tot het *Lichaam*, door welke de *Gezontheid* in staat gesteld en onderhouden word. De *kwaatste Slaap* is die der *Zielen*, wanneer dat men den *Allerhoogsten* vergeet.

De *Zee-Kreeften*, plagten met Lust het vleesch der *Paarl Mosselen* te eeten; en, dewyl zy in hare *Schaalen* dermaten gesooten zyn, dat hy dezelve niet openen kan, zoo wacht hy, dat zy by *warmer dagen* hare *Schaalen* afwerpt, en zig door de *Zonne*, die hare *Paarlen* voed, en grooter maakt, laat beschynen; als dan werpt hy ongemerkt een *Steentje* in de *Mond* der *Schaa-*

len, daar mede zy zoo haaſt niet toevallen kan, kruipt alſoo verzekert naar *binnen*, en eet na genoegen.

Wanneer de Menſch door *Nalatigheid* zig overgeeft en zyn Gemoed by Verſchyning der *Aardſche Gelukzaligheden* de Welluſten opdoet, dan werpen daar na die *Helſche Geeſten*, alle onbetamelyke *Gedachten* naar binnen. Die Gedachten brengen hem tot onbehoorlyke *Begeerten*, en die Begeerten tot Ontuchtige *Daaden* en *Zonden*; welke zoo dra zy in hem niet gekomen zyn, dat zy hem alſoo haaſt *opeeten*, en heenwyſen naar den *eeuwigen Doodt*. Want, *Noviſſima ejus ducent ad mortem.* Spreekt de *Wyſe Man*, Prov. 16: 23.

De groote *Lichtvrouw* der *Wereld*, de Zonne, kan na de meening der *Philoſophen*, niet *verduiſtert* worden; dewyl zy 80 maal grooter is als de *Aarde*; en gelyk als de *Sterren* aan het *Firmament* geene Verduiſtering lyden, nademaal zy te wyt van de *Aarde* ſtaan, en derzelver *Schaduwe* haar niet bereikt. Maar de *Zonden*, verduiſterd ons de *Zonne* der *Gerechtigheid* CHRISTUM JESUM; en verdonkerd ons die klaarglanſende *Hemel-Toortſen* aller Heiligen en Uitverkorene GODS.

ô Jammerlyke Elende! zig wegens eene ſnelvoorbyvlietende *Vreugd*, de Eeuwige *Zaligheid* moetwilligerwyſe te berooven. Betracht dan, door dat duure Bloed CHRISTI JESU gekochte Zielen, wat het zy, van het ſchoone Aangezicht GODS, zig af te zonderen; en te vervreemden van de *Gemeenſchap* aller *Heiligen*; en daarentegen zig zoo *ligt-*

veer-

veerdig inſtorten, in het helſche *Gezelſchap* der *Duivelen*! in dat brandende *Bedde* en onſterffelyke *Vlamme*, in die onophoudelyke *Pynen* en *Martelisatie*. ô Smert! ô oneindelyke Droefheid! Wat is die Smert, die van geen *einde* weet? Wat, dat *eeuwig Verderf*, daar dat *Vuur* altyd brand, en nooit *uitgebluſcht* word; want zulken *dood* is bitterder als alle *Dood*. Steeds ſterven Menſchen, die nimmer kunnen *ſterven*! Steeds branden zy, die nimmer kunnen *verbranden*! Geen Dood is zoo *verſchriklyk*, als waar de Dood nooit ſterft. Dan nog heeft het grootſte Deel van *Adams-Kinderen*, deeſe Gebreken aangenomen, dat zy CHRISTUM, de Bron der ware *Gelukzaligheid*, aan een zyde zetten, en *Bakken* bakken, die geen *Water* houden, Zie *S. Auguſt. L.* 6. *de Civitate Dei. Cap.* 12. Overmits zy hunne *Gelukzaligheid* zoeken, alwaar die niet te vinden is. Nog het *armzaligſten* is het, dat wy ons volgende *Ongeluk* niet zien; en het *Vergif*, dat onder de *Wyn* gemengt is geworden, dat is ons aangenaam, om *dronken* te maken, wegens zyne ingebeelde *lieflykheid*, die men in het *Drinken* bevind. Derhalven heeft men zig wel te voorzien, dat men niet met den *Wyn*, de *Dood* inſlokt. Door *Artzeny* kan men de *Onzinnigheid* geneeſen, maar de *Wellusten*, die veel woedender zyn, als de *Dolheid* zelve, verderven het *Gemoed* der Menſchen, tot eene hooggevaarlyke en byna onherſtelbare *Krankheid*.

Hoe is evenwel zoo een Gevaar te ontgaan, en deeſe Krankheid te geneeſen? In *Neder-*

Hongaryen, niet verre van *Stoel-Weissenburg* is een Oord, dat *Anderen* werd genoemt. Wie daar heen vlugt, die kan ligt van dit *vergiftig Onheil* verloſt worden. Ik wil zeggen: Wie zyn Leven *beterd* en *Verandert*, zig van de *Welluſten* der Wereld afzondert, en beneerſtigt tot de *Deugt*, die heeft zig voor deeſe meer als *Peſtilentiale* Lucht niets te vreeſen: Of eenen zulken vervoege zig tot de Drievoudige *Doorſtrooming* des *Rhyns*, in de *Boden-Zee*, zonder Vermenging deszelven, daar in zig te *Waſſchen*, zoo is hy bevryd; als namelyk in de drie *Deelen* der *Boete*. Want deeſe drie *Deelen*, maken, dat den Menſch zig met het *Zee-Water* der *Ydelheden* niet verontreinigt, nog dat zy de groene *Verwe* der *Hoope*, tot de Zaligheid verlieſen: Maar gelyk als de *Olyfboom*, in de *Zee* geworpen, in *Steen* werd verandert; alſoo ook die Zielen als teere *Planten* in de *Boete*, daar dat Bloed en Verdienſte CHRISTI JESU word geverwt, ingeworpen, in *Steen* en *Klippen* der *Sterkte* en *Standvaſtigheid* verandert worden.

Na dat de *Natuurkundige* meenen, verdryft de *Diamant* de Werking des *Magneets* en het *Yſer*; wanneer hy in het midden tuſſchen den eenen en den anderen gehouden word. Wie eenige *Luſt* en *Neiging* tot de Zonden, in zig bevind, die zet zig tuſſchen den eenen en anderen CHRISTUM JESUM, zoo zal hy bevinden, dat hy niet de minſte *Gedachten*, in zyn Herte zal beſpeuren, die zyne *Schuldigheid* tegen loopt. Want het kan niet wel zyn, dat Iemant zyn Hert *verdeele*, zoo lange hy den

gee-

geenen voor Oogen heeft, dien hy de gantſche *Bezitting* van zyn *Herte* toevertrouwt. En waarlyk daarom heeft ons de Allerhoogſte GODT niet geſchapen, dat wy de *Ydelheden* deeſer *Wereld*, als onſe hoogſte *Bezittinge* zouden najagen. Niet daarom heeft de Eeniggeborene Zoone GODS, uit zyn *Hemelſche Vaderland* de vlugt genomen, en zig in de *Elende* begeven, dat wy begeeren zoude, in de *hoogſte* Elende te verblyven. Niet daarom heeft ons de H. GEEST ingegooten, zyn meer als *Serapynſche* Vuur der *Goddelyke Liefde*, dat wy zulks aan eene *onverdiende* plaats leggen, daar het niet *brandt*; maar dat wy ons van de *Creatuuren* zullen afwenden, terwyl op de gantſche Wereld geen Schepzel is, welke Iemant tot een beter Leven, niet verhinderlyk kan zyn. Wat in de Liefde GODS niet beveſtigd werd, kan niet lang beſtaan, nademaal aldaar de Grondveſten afgaan. Deswegen de *H. Bernhardus. Serm.* 2. *Quadr.* zegt: *Merk wel op, wat gy Liefd, wat gy Vreeſt, wat u verheugd, en wat u bedroeft*: Want uit deeſe vier *Neigingen*, werkt het Hert alles. Zoo als dan dit te verſtaan is: *Convertimini ad me ex toto corde veſtro*, Joel 2: 12. *Bekeert u tot my met u gantſche Herte.* Uwe *Liefde* zal zig daar heen wenden, daar meede gy niets Liefd, als alleen *Hem*, of zekerlyk van *wegen* Hem. Uwe *Vrees* zal zig na Hem keeren, wyl alle *Vrees* verkeert is, door welken gy iets *vreesde* buiten Hem, of uit *Beweeging* jegens Hem. Alſoo zal ook uwe Vreugde en Treurigheid, gelykerwyſe na Hem *doelen*, en

zig

zig *neigen*; 't welk zal geſchieden, wanneer gy u wegens niets, als wegens *Zyner* zult bedroeven en verheugen. *Hucuſque Bernhardus.*

Wy lagchen over de *Hond* van *Eſopus*, welke, als hy met een *ſtuk Vleeſch* door een Water zoude ſwemmen, en de *ſchaduwe* van dat Vleeſch in het Water ſcheen, heeft hy geſtadig naar het Vleeſch happende, 't zelve verlooren.

Ach, waardigſte Herten! Ach! Ach! Ach! ziet, dat gy als met *vernuft* begaafde Menſchen, niet na de *Schaduwe* der *Eeuwige Goederen*, in het vlietende *Water* deeſer verloopene *Wereld* te begeerig zyt, en de eeuwige *Gelukzaligheid* verlieſt; uw *Leven* te veranderen, zoo moet gy alle *Winkels* uwer *Ziele* met vlyt nauwkeurig *doorzien* en *doorzoeken*, of gy miſſchien iets daar in vind; het welke gy met onordentelyke *Luſt* bezeten hebt, of nog bezit. Bevind gy iets, zoo moet gy zulks *uitdelgen*, zoo veel dat van nooden is; kond gy dat niet verdryven, zoo vlied dat; want de *Vlugt* in de *Zonden*, is de Zegen. Daarom eenen tot een *Jongvrouw* zeide, die haar *Kransje* aan hem preſenteerde: Gâ weg, zoo blyft gy Vroom.

Zulks heeft ook zeer wel in agt genomen, een in 't bloed, Rykdom, en Deugt Adelyke *Jongeling*; daar na Wurtsburg- en Bambergſche Biſſchop, *Johannes Godefridus*, in wiens Aangezicht, de *Geſtalte* en *Tucht* gantſch lieflyk met malkander *Speelden*, en zeker alſoo; dat ieder een zyne Oogen met het Gemoed, in zyne *Schoonheid* en *Kuisheid* verkwikken

ken mogte. Dit zoo voortreffelyk *Cieraad* wilde die begeerige *Deugden-Roover*, met deese byzondere *List* gewinnen. Eenigen uit de voornaamste *Jonge Juffrouwen*, uit onbetamelyke *Liefde* tegen hem ontstoken, onder schyn van *Eer*, nooden hem te Gast. *Godefridus*, die eene Hoffelyke Vriendelykheid was aangeboren, verscheen, dog niet alleen, maar verzeld van zyn *Hofmeester*. Na Hoffelyke Ontfangst, gaat men ter *Tafel*, van de Tafel tot het *Spel*, van het Spel tot eenen *Dronk*; waar door den *Hofmeester*, door de Kandelbergsche glasen *Kogels*, zoodanig in de *Kop* wierd getroffen, dat hy zig krachteloos bevond, om te gaan of te staan; 't welk dan het eerste *inzicht* was, dat hy aldaar te blyven wierde gedwongen, en ware alsoo de *eerste* waar by dit *Klucht-spel* scheen een einde te zullen nemen. By de stille *Nacht*, wierd *Godefridus* insgelyks genootzaakt, aldaar eene onrustige *Rust* te nemen; en derhalven niets *kwaats* vermoedende, heeft hy zig mede, in een voor hem toegerust Bedde laten voeren; dog deese *Onkuissche* Jongvrouwen in de Kamer ingekomen, bemoeiden zig zoo door *Gebeerden* als *Woorden*, den kuisschen *Jongeling* tot de *Onkuisheid* aan te voeren. Hy ontwaakte by die gelegentheid zeer ras, meer verschrikkende, als voor een *Helsch gespook*, en springende uit het Bedde, slaat hy zig door die *Dames* heen, en ontvlied alsoo in het naaste Huis; alwaar hy GODT voor de verkregen *Zegen*, en ongemeene *Krachten*, de overige Tyd der Nacht heeft *Dank* gezegt; hebbende

al-

alſoo door de Vlugt zegeryke *Eer* behaald. Zie *Hieron. Drexelius in Niceta.*

Alleen het geſchied veel, dat wy het maken, als zeker *Boer* en arge *Loer*, welke, daarhy zynen *Buurman* zyne Boomen had zien beſnoeijen, dezelve met *Wortel* en al uit de *grond* heeft getrokken. Een *ander*, als hy in een *Herberg* was ingegaan, de *Kelder-Knecht* niet alles wel verrichtende, heeft den *Waard* uit Ongedult, een *Teljoor* het Venſter uit geworpen. Den *Gaſt* daar op, grypt alles 't geen op de *Tafel* ſtond te zamen, en ſmyt dat het *Teljoor* achter na. Als nu den *Waard* vraagde, wat zulks beduidde? Antwoordde den *Gaſt*: Hy hadde gemeent, zy zouden op de *Straaten* eeten. Alſoo maken wy het ook veel; zien wy Iemant eene *Misdaad* begaan, of ons daar toe aan te leiden, ontwyken wy de zulke alleen niet, maar zetten de *Voeten* te ſpoediger voort, en loopen tot de zulke, tot de *Ooren* toe daar in.

Tegen zig *zelven* te ſtryden, is een ſwaare *Kryg*; maar zig zelven en de *Laſter* te vlieden, valt niet ligter; want de *Schaduwe* volgt op den Voet. Als *Carolus* de V. met de *Athenienſers* Kryg voerde, en een *bevelhebber* hem vraagde, hoe ſterk de Vyand zyn mogte? zeide hy tot hem: Een dappere *Soldaat* moet niet onderzoeken, hoe *ſterk* de Vyand zy, maar waar hy beſt aan te *treffen* is Want het eene is een *Teken* der *Vlugt*, en het andere eene *Begeerte* om te *vechten.* Zie *Ant Que. in Epiſt.* De Heldenmoedige *Bias*, als hy met *Yphicrates* Koning te *Athenen* Oorloogde, en hy onvoorzichtiger wyſe, onder de *Vyand*

ge-

geraakte, ook bereids overwonnen was; vraagde Hem zyn *Soldaten*, wat men doen zoude? Waar op hy antwoordde: zegt den *Levendigen*, dat ik sterve in Kampen en Stryden; ik echter wil den *Dooden* verkondigen, hoe gy en andere daar van zyt gevloden. Niet weinige willen ook veel liever *sterven*, als *gevangen* te leven. En hebben het voor eene groote *Eere* gerekent, door de *scherpte* des *Zabels*, dat Leven te verliesen, als dat door de *Vlucht* te behouden. Het is roemwaardiger *Eerlyk* te sterven, als *schandelyk* te vlugten; wyl men door zulken *Dood*, leeft in de *Gedachtenisse*, na den *Dood*. Maar, wie sterft in de *Zonden*, is aan 't Verderf *gebonden*; verwerft een slechte *Name*, verliest Lyf en Ziel te *zamen*, en zulks voor *Eeuwig*; en alsoo is hier veel nuttiger de *Vlugt*, en *zekerder*. Daarom roept de Propheet: *Fugite, salvate animas vestras*, Jer. 48: 6. *Vlugtet, reddet Ulieder Ziele.* Gelyk ook den *Apostel* toeroept: *Fugite ab Idolorum cultura*, 1 Cor. 10: 14. *Vlied van den Afgodendienst.* Vlied alle Zonden en Laster, *& fugiet mors* Apoc. 9: 6. Zoo vlied ook de *Doodt*. Want wie vlied in 't *stryden*, Roofd en Plonderd *beiden*. Wie vlied de *Zonden*, heeft Zegen *gevonden*.

HET

HET VIII. HOOFTSTUK.

Wie levend hier ter Helle daalt,
Voor Eeuwig in den Hemel praalt,

Wanneer ik Iemand een Plaats wilde aanwyze, alwaar hy *Eeuwig* moeste opgesloten blyven, dan ware mynen *Raad* kwalyk te volgen. Dat *Orestes* de *Nymphen* tot in den *Afgrond* der *Helle* heeft nagevolgt; *Æneas* zyn Vader daar heeft gezocht; en de voortreffelyken Luitslager *Orpheus* van daar heeft

heeft uitgehaalt, *Hercules* de Poorten der Helle verbroken; en dat den Reus de Helhond *Cerberum* aan den *Æthna* heeft vastgeklonken, zyn Verdichtzels der oude Poëeten. Dan, wanneer den Mensch eenmaal die *Helsche Hoolen*, is ingetreden, zoo moet hy immer en eeuwig in dezelve *volharden*, dewyl uit de Helle geene *Verlossinge* is. Niet te min wil de *Koninglyke* Harpslager Ps. 55: 16. dat wy zullen heen vlieden, in den Afgrond des diepsten *Accharons*, en tot de grouwsaamste *Pynen* der *Helle*; overmits geen beter *Middel* is, om van Zonden aftelaten, als de *Gedachtenis* der *Helle*. Een zeer nuttig Werk is het, wanneer men by zyn Leven, in de *Helle* vlied, op dat men niet na den Dood, daar in geraake; door dien alsoo kan betracht worden, die groote *Pynen* en *Smerten*, die de Verdoemden aldaar uitstaan en lyden, van wegen hare begaane Zonden en Misdaden.

Wie van *Fryburg* in 't *Brisgauwsche*, begeert naar *Heydelberg* te reisen, die moet zynen Weg door de twee Stedekens *Engen* en *Ach* nemen. Die begeert op den heiligen en hemelschen Berg SION, alwaar alle Heiligen en Uitverkorene GODS, in onuitsprekelyke Vreugden *Eeuwig Rusten*, te komen, die komt over *Engen* en *Ach*, zeer ligt heen: Wanneer hy namelyk, met zyn *Gemoed* en *Gedachten*, dat Enge *hellen Gat* beschouwt, daar zoo veel Verdoemde Zielen, als het *Kruid* in een *Tobbe* te zamen gedrukt wordt; en alwaar men wegens de ongehoorde *Smerten*, niet anders hoord, als dat erbarmelykste *Ach*,

 in

in alle *Eeuwigheid.* Daarom, waardigste *Gemoed*, daar gy te vooren dan gantsch vry, zonder *vrees* in de Zonden u hebt omgewenteld, en in allen *Lasteren* omgegaan, behertige, hoe in zulken *Plaats* de *Hovaardige* vernedert, de *Luije* en *Traage*, gespoort, de *Vreeters* en *Zuipers* uitgehongert, en met Vuurstinkenden *Swavel* gedrenkt, de Vleeschelyke *Lusten* verteerd, en de *Toornige* verootmoedigt worden; zoo zal u deese *Engen Ach- volle Dal*, op den Berg der eeuwige en hoogste *Gelukzaligheid* helpen. Een *Spoor-Hond* of *Brak*, als hy van het *Wild* niet riekt, kan aan een kleine *Strik* ligt geleid, en zonder moeite gehouden worden, maar als hy op het *Spoor* komt, Spad hy uit en zet het *Wild* achter na. Alsoo is het ook met ons *Menschen*, zoo lange wy de *Verdiensten* der *Deugden*, of de straf der *Misdaad* niet rieken, zoo zyn wy langzaam tot het *Goede*; en laten ons door een kleine *Strik* der *Ydelheid* op- en tegenhouden, alleen dat *Goede* te rieken, is voor onse *Neus* zeer bezwaarlyk. Waarom evenwel? *Pelagius* verhaald, Lib. 7. n. 28. dat een Jong Geestelyk Persoon, tot den *Abt Achillam* komende, deese Klagte voorgebragt hebbe: *Myn lieve Vader! wat zal ik doen? want zoo ik in de Celle alleenig zitte; stoot my de Traagheid en het Verdriet boven maaten aan; wat hebbe ik nodig de zulke te wederstaan?* Waarop den *Ouden* antwoorde: *Dit ontstaat daar uit, dewyl gy de Pynen, die wy vreesen, nog niet hebt gezien.* Wanneer gy door *Gemoedsbeweeging*, dezelve gemaakt had, zoud gy alle *Verdriet* ligt te

bo-

boven komen ; onaangezien gy ook ſtaan zoud, tot aan den *Hals*, onder die levendige *Wormen*; zoo veel vermogen hebben de Gedachten, levendig te vlieden in de *Helle*.

Deswegen betracht, aandachtige Ziele zoo veel vervlogen *Dagen*, waar in gy de *Ydelbeden* nagegaan, en de vlugtige *Tyd*, van het *Goede* afgekeert, onnuttelyk hebt doorgebragt. De *Vlugt* der *Tyd* is oneindelyk, welke die geene beſt kennen, die hare *Oogen* op de voorgaanden wenden, en zy *bedriegen* haar, die op de *Tegenwoordige* acht geven. Het is maar een *Punct*, die wy leven, en zoo weinig deeſe is, kan men het eenvoudige Weſen, begrypen. De *Kindsheid*, de *Manbaarheid*, en den *Ouderdom* zyn te ruim, in welke ons *Leven* verdeelt werd, alſoo dat, 't geene wy in onſe *Kindsheid* niet vlieden, dat hangd ons aan in de *Manbaarheid*, en blyft ons by in den *Ouderdom*. Het allerſchandelykſte is, datter eenige gevonden werden, die voor de *Deugden* vliedende, het meeſtendeel der Vlugtende *Tyd*, met onnutte *Zaken* toebrengen. Men bemoeit zig met *Gezelſchap*, daar mede de *Tyd* mag verdreven worden, die *tyd* namelyk, die ons tot *Naſtreeving*, *Gebruik*, en *Aanwending* der *Tyd* gegeven is, die *Edelſte*, *Duurſte*, en *Waardſte* Tydt. Ieder een verlangt *Vrolyk* te zyn: Deeſe begeert te woonen tot *Geſpasbuiſen*; geene te *Poppeſtein*; een andere te *Spielberg*. Geene verkieſen hare woonſteden te *Scherzingen*, en deeſe te *Vreugdendaal*; daar mede men altyd zy by goede Dingen. Daar dagelykſche *Speilen*, *Gaſteryen*, en *Gezelſchappen* geſchieden,

den, waar mede men de *Tyd* tracht te verdryven; onderwylen denkt niemant, hoe zulke *Vermakelykheden* gestraft werden. Het *Exempel* van den *Ryken Brasser*, Luc. 16. is genoeg bekent; Daarom zegt den *H. Petrus*, *Sobrii estote & vigilate*, 1 Petr. 5: 8. *Zyt nuchteren (en) Waakt.* Want, de *Dronkaarts zullen het Ryke Gods niet beërven*, 1 Cor. 5: 11. Dit alles werd zeer schoon bevestigt door, de H. Kerken-Leeraar *Augustinus*, daar hy zegt: Door *Dronkenschap*, werd de Ziel verlooren, den Mensch tot GODS Vyand, en schüldig aan 't *Jongste Gericht*, Zie *Sermone* 231. *de Tempore.* En niet alleen, nevens zulk een *eeuwige Straf*, veroorzaakt de *Overvloet* des *Wyns*, allerlei *Ongemak*, *Smerten*, en *Krankheden*; gelyk dat de Wyse *Eubulus* den Onwaarachtigen *Cosbi*, hem met zyn *Gezellen* op de volgende wyse aansprekende, genoegzaam te verstaan heeft gegeven.

1.

COSBY.

Ei, dorstige Broeders! zet u eens by elkand'ren,
Bespot en veracht dog, allen met den and'ren,
De Duivel, Dood en Hel die me u in 't gezigt
Zo stoutlyk voorboud in dit Paaps Gedigt.

2.

Suipen en Vreeten, met allen goed te leven,
Heeft my myn Vader ten Huwelyk gegeven;
Daar nevens een Meisje, met Geld en met Goed,
En intusschen preekt de Paap van hels gebroed.

3.

3.

In lustigen Tyden, denkt men niet om Paapen
Die ons noemen Sotten en houden voor Apen;
Heel anders van Sinnen was Machiavel,
Die droomde zeer weinig van Hemel of Hel.

4.

Zoo lang ons een Penning in de zak zal blyven,
Zoo laat ons met Suipen de Tyd slechts verdryven;
Den Hemel verliesen, dat heeft dog geen Nood,
Daar geen Vreugde is te hoopen na onse Dood.

5.

EUBULUS.

Ach, myn Broer! daar 's niet te hopen,
Nu gy hebt zo lang gezoopen,
En een Tyd Barvoets geloopen
Als een slechten dood te koopen!
Merk hier wel op myn beste vriend
Want die alleen de Wereld diend,
Komt zo nimmer in den Hemel,
Maar in de Hel, en zyn gewemel.

6.

COSBI.

Niet alsoo myn Broeder, niet alsoo waarachtig,
Want anders wierd gy my, in Vriendschap verdachtig;
Zet u hier neder, en neemt met my een Worst,
En ook dit Glas, ledig het, en lest uw Dorst.

7.

EUBULUS.

Hoe zal dan te lesschen wesen,
Dorst, dus uit de hel gereesen;
Want de Hel die is te vreesen,
Is en blyft nog als voor deesen.
Maak geen Potsen meer op Aarden,
Clotho *komt met zyne Paarden,*
Brengt u in de Hel naar waarden,
Daar by de zulken meer vergaarden.

8.

COSBI.

Beter te Rotten, als weg te loopen,
Als 'k moet Rotten, is 't beter gezoopen,
En heb ik gezoopen, Venus *in top,*
Men loopt ter Helle op een galop.

9.

EUBULUS.

GODT, *laat zig zo niet bespotten,*
Niemant kan zyn Oog bedotten,
Die hun Vreugt niet willen knotten,
Maar de Lusten laten vlotten
En steeds loopen in de Kotten,
Als veel geile Hoeren Zotten:
En zoo Zonde op Zonde potten.
Kan in Eeuwigheid niet botten.

10.

COSBI.

Met u geswets, zal ik myn Hooft niet breken,
Wyl niemant van d'Hemel word eeuwig versteken;
Want Zalig worden GODT *van alle verlangt,*
Daarom Hy gestorven, aan het Kruise hangt.

11.

EUBULUS.

Die zig de Wereld overgeven,
Zonder Wet nog Kennis leven.
Spreken altyd zulker wys';
Maar gy die van jonger Jeugden
Opgetrokken zyt tot Deugden,
En tot GODES *Eer en Prys.*
Moest meer aen uw GODT *gedenken,*
En uw Harten aan hem schenken,
En uw Wenschen op Hem wend:
Zoo kost gy gewis'lyk hoopen,
Dat u was den Hemel oopen,
Als dit Leven nam een End

12.

COSBI.

Myn Jeugd nog heden op't beste aan het bloeijen,
Zou ik dan van Vreeten en Zuipen besnoeijen,
Want krank zyn en Sterven, heeft dus nog geen Nood,
Men ziet niet, nog kent niet, de grimmige Dood.

13.

EUBULUS.

Ach! wilt uw niet zeker achte,
Maar veel meerder dog betrachte
Uwe Naakte Nietigheid;
En hoe dat gy in gevaaren,
U gestort heb meenig jaaren,
Door uw' dolle Dronkenheid.

14.

COSBI.

Gy spreekt van gevaaren, zo nu als voor deesen,
Eer in my ware deese Volheid verweesen?
Ik deede tourneeren, ja als een dood Schaap,
Ben ik dan zo dronken, zoo leg my ter Slaap.

15.

EUBULUS.

Waarom wilt gy niet gelooven,
Ei! neem 't aan, ('k spreek voor geen Dooven)
Myn zeggen; wat voor Angst en Nood,
Kommer, Spot, Elende en Dood,
Komen 'er van zoo veele drank;
Ei wilt dit zelfs doch erkennen,
En zo van 't Gevaar ontwennen,
Wyl uw Hooft is altyd Krank.

16.

COSBI.

Wanneer ik dan deese Wyn-Beker aangrype,
Daar tegen zegt men, Sing op, Speel op, of Pyppe,

Al wat u behaagt, en dat gy wel beproeft;
Maar verlangt geenzins na't geen dat u bedroeft.

17.

EUBULUS.

Alles mag lustig en vrolyk ook wesen,
Zoo lang 't geschiede in GODE *te vreesen;*
Behaagt u dat niet, zoo als gy gelooft,
Zoo fronsel de Neus, en plooi uw Voorhooft.

18.

Wanneer zonder Maat veelmaal is gedronken,
Is men in Zonden en Schande gezonken;
Wie zoude daar van niet hebben een schrik,
Wyl Dronkaarts zyn Zondaars alle oogenblik.

19.

Wie zig tot Smullen en Smeeren wil geven,
En daaglyks by Bacchus *en* Cerus *wil leven,*
Die Leere ten laatsten wat dat is dat kruis,
Als Kisten en Kasten zyn ledig in huis.

20.

Duizelig, Onmachtig, gantsch Ydel van Zinnen,
Dryft men de zulken als de Beesten naar binnen,
En rold en wenteld die gelyk als een Swyn,
Om Vlegel, Vuilik, of Groviaan te zyn.

21.

Houwen, Steeken, Slaan, en Maagden bekruipen,
Komt altyd, dat 's wis, van't onmatig zuipen;

Angſt, Smerten, Wee-klagen, Verlamming, en Grys,
Kwade Oogen, en Jicht op allerlei wys'.

22.

Hooftpynen, korte Adem, wat zal ik meer zeggen?
Zoo gaat het, die zig op het zuipen toeleggen,
Podagrammiſch, Contractiſch, *maakt de ed'le Wyn,*
Geeft Beroerdheid en Steen, Graveel, en Buikpyn.

23.

By zulke Kwaalen en ſmertelyke Plagen,
Moet men dan nog geſcheurde Kleederen dragen;
Veel ſchryft men met Kryt; de zulke aan de Wand,
En dikwils de Waardin den Mantel te Pand.

24.

Veracht, en beſpot, wil niemant hem vertrouwen,
Daar het Geld ontbreekt, wil niemant hem aanſchouwen,
't Is alles verlooren, Verſtand en de Zin,
En blyft hem dan eigen den Nar ten Gewin.

En waarlyk, daar kan geen grooter *Zotheid* zyn, als tot verkryging van zoo veele *Smerten* en *Plagen*, die onſchatbre Schat der onwederroepelyke *Tyd*, zoo onbedachtlyk te verkwisten. Alleen, dewyl wy niet weeten, wat die *Tyd* is, zoo achten wy dezelve niet zeer hoog. Want het is daar mede als *Auguſtinus* zegt: *Quid eſt tempus? ſi nemo quærat a me ſcio: ſi quærenti explicare velim neſcio. II. Confeſſ. Cap.* 14. *Wat is de Tyd? Wanneer het niemant*

mant van my begeert te weeten, zoo is het my bewuſt; maar als ik dat den Vragende wil beantwoorden, weet ik het niet: Vermits, of wel de *Tyd* ons door eene duiſtere Kennis *bekent is*, wyl wy geduurig in dezelve *handelen* en *wandelen*; zoo kan zy dog nauwelyks *bemerkt* worden, wegens haar geſtadig *vlieden*, en geringſte *zyn*. Deswegen heeft *Euſebius* zeer wel eene *Platoniſche* Reden gelooft, door welke hy zeide: *Duo eſſe, quorum alterum ſemper eſt, & nunquam fit, ſcilicet Deus; alterum nunquam eſt, ſed ſemper fit, ſcilicet tempus. Lib. II. de præparat. Evangel. Cap.* 8. *Daar zyn 'er Twee, welkers eene altyd is, en nooit word, namelyk* GODT; *de andere is nooit, en word altyd, namelyk, de Tyd.* Dewyl dat *Weſen* en *Zyn*, geene Zaak toebehoord, als de *Tegenwoordige*. Derhalven, wyl niets eigentlyk tegenwoordig is, van het *Weſen* der *Tyd*, als van haar gezegt werd; dat zy *nooit* zy, en ongeacht, dat zy *nooit is*, zoo vervolgt zy ons dog ter *Dood*; dat Leven loopt daar heen, en ook in ſtede dat wy leeren zouden, de *Ondeugd* of de *Dood* te ontvlieden, en de Deugt of het Leven ons niet ontgaan te laten, zoeken wy, hoe wy de *Tyd* zullen verkortswylen, en van haar vry komen mogen. *Pluviarum guttæ parvæ ſunt, ſed flumina implent & arbores cum radicibus tollunt. S. Auguſt. Sermon.* 244. *de Tempóre. De Regendroppen die zyn wel klein, maar zy vermeerderen in een groote Vloed, en voeren met zig Boom en Wortel.* Alſoo ook de *Tyd*, hoe klein zy ons ook ſchynt, die wy verzuimen, zoo verlieſen wy daar in zeer veel *Goede Werken*,

ken, en hoopen alle onſe Zonden op één. Wy behoorden te behertigen, dat de *Gelukzaligheid* des *Levens*, niet in de lengte der *Jaaren*, maar in haar *regte gebruik* gelegen is: *Cum metu & tremore ſalutem noſtram operemur*, Met Vreeſen en Beven, zullen wy ons Heil bewerken, en zoekende hoopen. *Qui enim ſperat & non timet, negligens eſt, qui autem timet & non ſperat, depreſſus eſt, & diſcendit in profundum quaſi lapis*, *S. Auguſt. Serm.* 15. *ad Fratres in Eremo.* Want wie *hoopt*, en niet *vreeſd*, die is *Nalatig*; wie echter niet vreeſd en niet hoopt, die werd *onderdrukt*, en valt als een *Steen* in de *Diepte*. Iemant die lang geleeft heeft, heeft meenigmaal het *kortſte* geleeft; want men leeft alleen die *Tyd*, die wel aangelegd en tot onzer *Leering* aangewend word. Wie altyd gedenkt dat hy *ſterflyk* is, en de *Helle* wel beſchouwt, heeft een *dorſtig* en *hoopend* Herte, tot de hemelſche en eeuwige *Vreugde*, welke GODT zelve is: *Neque enim aliquid ſperandum eſt ab ipſo Deo, quam ipſemet Deus*, *S. Thom.* 2. 2. *q.* 17. *art.* 2. Nademaal niet iets minder van GODT te hoopen is, als *Hy* zelven.

De *Laſtdragers*, zoo veelmaal zy om te dragen geroepen werden, beſchouwen de *Laſt* te vooren zeer wel, en onderzoeken, of zy *Krachten* genoeg hebben, die te dragen. En wy armzalige *Menſchen*, die aan de Zonden overgegeven zyn, betrachten niet, dat wy voor een oogenblikkelyke *Wellust*, ons bukken en drukken, onder den Laſt der *eeuwigblyvende* Pynen. Want, wanneer wy geen goede *Boete werken*, vallen wy in de *Hand* des

Hee-

Heeren, en niet in de Handen der Menschen, wiens straf maar *Tydelyk*, dog de straffe GODS eeuwig is. Eccles. 2: 22. Welke *eeuwige* Straffe geen ander End heeft, als de *Eeuwigheid* GODS, die zonder alle *End* is. Welke onder u, zal dan by eene eeuwige *Gloed* woonen konnen? Wiens Schouderen zouden alsoo *Keisteen hard* zyn, die zulken Swaarte, zoo langen *Tyd* konde verdragen? Welke Tyd zoo wyt uitstrekt, dat, wanneer Iemand uit de *Verdoemden*, slechts alle duizent Jaar, één éénig *Dropje* Speekzel, die de Aarde, dog terstond inslokt, zoude vergieten moeten, zo zoude nog zulken *Droppen* veel eerder alles, dat buiten den *Hemel* is, vervullen, als zulken *Tyd* ten *Einde* loopen; en in Overweeging deeses, wanneer alle de *Pynen* der *Helle* niets anders waren, als slechts een *Naaldensteek*, zoo zoude die genoeg zyn, om de Menschen tot *Beterschap* te beweegen, ten aanzien der *Eeuwigheid*; daar de Rechtveerdige GODT, zyne Oogen tegen de *Boosen* zet, en niet tegen de Goeden. *Ponum oculos meos super eos in malum & non in bonum.* Zie Amos 9: 4. enz. Jer. 44: 11. Deswegen laat ons heden in de *Helle* vlieden door Betrachting; op dat wy niet mede komen tot de *Eeuwige* Verdoemenis. Laat ons by tyds daar in vlieden, dewyl wy nog konnen te rug keeren, op dat wy niet hierna daar in getrokken worden, en *eeuwig* daar in blyven. Want de HEERE *is een Wreeker, een Wreeker is de* HEERE, *ende zeer grimmig: een Wreeker is de* HEERE, *aan zyne Wederpartyders, ende by behoud (den*

Toorn)

Toorn) zyner Vyanden. Nahum 1: 6. *Zyn Toorn is uitgegoten als Vuur, en de Rotssteenen worden van Hem vermorselt.* Zulken *Toorn* te ontgaan, daar geeft de Propheet *Micha* Cap. 6: 8. goede raad toe, daar hy zegt: *Indicabo tibio homo, quit sit bonum, & quid Dominus requirat à te, utique facere Judicum & diligere misericordiam & sollicitum ambulare cum Deo tuo: Hy heeft u bekent gemaakt, O Mensche, wat goed is: ende wat eischt de* HEERE *van u, als recht te doen, ende Weldadigheid lief te hebben, ende ootmoediglyk te wandelen, met uwen* GODT.

Aristippus de Philosooph wierde eens gevraagd, van waar hy was. Waar op hy ten antwoord gaf, wysende met de Vinger naar den *Gesternden Hemelboog*, zeggende: Deese is myn *Vaderland*, deese is myn *Erfdeel*, deese neeme ik in *Acht*, en niet wat op de *Aarde* is. Eene regt *Christelyke Leer* voor een Heiden, en in 't byzonder daar den Apostel spreekt, Hebr. 14: 14. *Wy hebben hier geen blyvende Stad, maar wy zoeken de toekomende.* Deswegen laaten wy ons indachtig maken de *Voorstelling*, van onsen Vriendelykſten *Bruidegom* te dienen, daar door wy dan zekerlyk, ons *Vaderland* bekomende, de *Helle* vlieden. Ik evenwel in deesen, wil zyne *Vlugt* in *Egypten*, om onse *Zonden* en *Misdaaden*, met klagelyke stemme aldus betreuren.

I.

Houd in myn JESU *uwen Vlucht,*
Houd in Uw' ylend wyken;

Wilt

Wilt dog voor my en myn gezucht,
Niet ras voorby gaan ſtryken?
Ach! niet zoo ſnel,
Uw vlugt aanſtel,
Uw Liefd' laat op my ſchieten,
En langer U genieten.

2.

Waar wilt Gy heen, neem aan myn raad,
Wilt myner dog verſchoonen;
Kom met Uw Liefde my te baat,
En wilt myn' meening loonen.
Ach! blyf by my,
Wyk niet ter zy,
Want, wilt Gy van my trekken?
Wie zal my dan bedekken?

3.

Ei! laat U dog niet vallen ſwaar,
Langer by my te blyven,
Een Dag die ſchynt my duiſent Jaar;
Wat doet U van my dryven?
Myn Zonden niet,
Dat Gy zoo vlied,
Als ik maar na u trachten,
Zult Gy geen Bruid verachten.

4.

Neemt Gy de Vlugt, trek my U na,
Laat my zoo hard niet ſterven;
Want ziet, hoe Krank ik gâ of ſtâ,
Zo zou ik zo verderven.
O Gy myn Heer!

Ach! vlugt niet weer,
Neem uitstel met Uw vlugten,
Zoo blyf ik buiten zuchten.

5.

U is bekent, dat zonder U,
Geen Mensch op Aard' kan leven;
Waarom wilt Gy zoo snel dan nu,
Van my U weg begeven?
O Gy, myn Heil!
Een klein Verweil,
Ach! wilt my niet verlaten,
En nog veel minder Haaten.

6.

Want ik ben Krank uit zuivre Min,
Uit lout're Liefde ik lyde;
Daarom myn Schat, stel uit u zin,
En wilt uw Vlugt vermyde:
Wagt beet're tyd,
Gelegentheid
Om spoedig weer te komen,
Daar na u reis genomen.

7.

Gy zyt nog klein, en kond niet gaan,
Waar heen wilt Gy 't dan wagen?
Blyf langer hier my by te staan,
Daar na wil ik U dragen,
Aan ieder Oord,
En verder voort,
Waar heen Gy zult gebieden;
En waar gy heen wilt vlieden.

8.

Want uwe Voeten zyn te ſwak,
Een verre Weg te loopen;
Waar is 'er iets tot u gemak,
Op deeſe Aard te hoopen:
Hoe wilt Gy dan,
Nu treden an,
Den Weg naar vreemde Straaten,
Uw Vaderland verlaten.

9.

Gy konde ligt aan eenen Steen,
Uw teedre Voeten ſtooten;
Maak liever my met u als een,
Dan blyf ik onverdrooten:
Neem my tot U,
Zoo volg ik nu,
Wilt U niet veel vertrouwen,
Om vreemden te beſchouwen.

10.

Waar Samſon *in zyn Vaderland,*
Nog langer Tyd gebleven;
Had Hy in zoo'n bedroefde Stand,
Geen Handmoolen gedreven:
Zyn Oogen wis,
Met groot gemis,
Daar by zyn jonge Leven,
Heeft moeten overgeven.

11.

Veel ligt werd Gy eens Overmand
Als Iſraël, dat Nypte,

Toen zy in 't woeste en vreemde Land,
Met name in Egypte;
Een swaare Last,
Den Vreemden Gast,
Ras wierde opgedragen,
En Gy wilt U nog wagen!

12.

Weet gy niet wat te Babylon,
Aan drie gevangen Mannen
Uit Israël, *gebeurt is? Kon*
Men die wel felder bannen?
Dan in het Vuur,
Te werpen duur,
Met smaatheid en verachten:
Breng dat eens in gedachten.

13.

Geen vreemde Gast is aangenaam,
Nog kan geen Eer ontfangen,
Inzonderheid als men te zaam,
Na hem heeft geen verlangen:
Want zoo zeer ook
Den slechten Rook,
De Winden ras Verdryven,
En haar niet doen verblyven.

14.

Schoon dat een Wind zig eens verheft,
Maar nauwlyks is verheven,
Of Eures *hem op 't selfste treft,*
En komt hem wederstreven;

Ter-

Terſtond verjaagt,
Tot Vlugten ſlaagt,
Wanneer hy komt verſchynen;
Zoo moeten zy verdwynen.

15.

Nephtunus *ook in zynen Schoot,*
Niets vreemds en wil verdragen;
Als Winden hem beroeren bloot,
Geeft hy de Golven ſlagen;
Zoo ras hy Suiſt,
En woedend bruiſt,
Zyn Gaſt niet wel genegen;
Uit vreemde Land' en Wegen.

16.

Niet minder ook een kleine Spin,
Als zy een Mugg' komt vinden,
En tot haar Webb' gevlogen in,
Gaat zy die fluks omwinden;
Zy die verſtrikt,
Dat zy verſtikt,
En moet haar Leven laaten,
In Lugtgebouwde gaaten.

17.

By eenen Wolf durft nooit een Schaap,
Geruſte Slaap genieten;
En een Verliefde zou den Slaap,
Zonder zyn Lief, verdrieten.
Gy zyt een Lam,
Uit Davids *Stam,*

Ont-

Onthoud U van de Dieren;
Wilt my met Deugt vercieren.

18.

Ei, liefte Schat, Ei, blyf by my,
Gâ nooit in geen Gevaaren,
Dan blyven wy dus beide vry
Ik ben ook in befwaaren:
Blyft Gy in my,
Zo ben ik bly,
Waar gy zyt wil ik wefen,
Dan ben ik buiten vreefen.

19.

Wyl ik fteeds legge in Uw Hert,
Verliefderwys verborgen;
Als Gy bevindet, groote Smert,
En hebt veel Kruis en Zorgen:
Denk dan aan my,
En maak my bly,
Doordring tot in myn Herte,
En neem eens weg myn Smerte.

20.

Daar Gy dog weet myn fwakke ftaat,
En ik niet lang zal Leven;
Daarom kom my gantfch fnel te baat,
En wilt my nooit begeeven:
Ach gy myn Licht,
Tot u Gericht,
Wilt my doch nooit Verlaten
Nog om myn fwakheid Haaten.

Daar mede echter een Mensch in zulke *Verlating* en *Droefheid*, niet terstond van *Haatenburg* zy, als hy in zyn *Welstand* meende, een ingeboorne van *Leeuwendaal* te zyn: Of doe hy in *Vreugde* geloofde, hy ware van *Vestenburg*, maar in eene *Wederwaardigheid* wel wilde van *Loopenburg* zyn, om meer te ontvlieden de *Voorzienigheid* des *Allerhoogsten*, als eenen van *Rechberg* ofte *Hirschfeld*; zoo moet hy weeten, dat zulks geschied tot zynen *Nutte*, want hy draagt een *Gewin* daar van, zoo wel van zynen *Toegang*, als van zynen te *ruggang*. Hy komt tot *Troost*, dog keert zig tot de *Behoedzaamheid*, op dat niet de *Grootheid* des *Troostes*, den Mensche verheffe. Hy komt, op dat Hy hem zyn *Genade* schenke, en wend zig echter weder, op dat hy niet uit gestadige *Bywooning* veracht, en gering *geschat* zoude worden: Hy ontrekt zig maar *uitterlyk*, dog innerlyk blyft hy *volstandig*, en staat achter de *Wand*, *ziet door de Vensteren*, *blinkende uit de Tralien*, Zie Cantic. 2. Want veelmaal is GODT aldaar met zyn *Genade*, alwaar Hy het minste bemerkt werd; en ook veeltyds is de *Bitterheid* en *Ongemak* des Herten, den Mensche nuttiger, als de uitgegotene *Volheid* der *Zoetigheid*. Want dan erkent hy zyn eigen onmagt, ziende dat hy uit zyn zelve Niets vermag, ook wordt hy by Tyden niet verhoord, dewyl zulks niet tot zyn *Nutte* dient: gelyk zeer schoon den H. Kerken-Leeraar *Augustinus*, *Lud. Blo. Inst. Spir. Cap.* 7. schryft; *Non exaudit & ad volunta-*

tem, ut exaudiat ad ſalutem, pete ab ipſo ſalutem, & ſalus tua ipſe erit. GODT verhoort ons niet na onſen Willen, maar op dat wy verhoord werden tot ons *Heil*, begeeren wy van Hem Heil, zulks zal hy zelve zyn. Zie Pſ. 85: 5. Geene mag hem ook deeſe *aardſche Gedachten* maken, als of zulken *Verlatenheid* hem niet goed, of een groot Kwaat tot zyn *Verderf* ware. Neen, maar hy zal gedenken aan deeſes: *Kind, gedenkt, dat gy uw Goed ontfangen hebt in uw Leven, en Lazarus desgelyks het Kwaade, ende nu word hy vertrooſt, en gy lyd ſmerte*, Luc. 16: 25. Wie zal dan niet een kleinen tyd, de *Afweſenheid* GODS, om zoo te ſpreken, in iets met *Gedult* verdragen, op dat hy Hem in *Eeuwigheid* geniete? Wie zal niet een *klein Kwaat*, in de Wereld willen lyden, op dat hy *Eeuwig* in Vreugde leve? Wie zal niet voorzien het *Kwaade* in deeſe Wereld ten *Goede*, wyl de ware *Goederen* hem voor alle *Kwaad* behoeden zullen. Nadien den *H. Bernhardus Tract. de Contemſ. Mundi*, zegt: *Dat geen Kwaat in deeſe Wereld, den Menſche ſchadelyk zy, dan alleen het Kwaat der Zonde: Non ſunt mala in hoc mundo homini nociva, niſi peccata.* Andere *Kwaaden*, zyn niet ongelyk aan eene *goudene Munte*, met welke men de *allervoortreffelykſte Goederen* inkoopen kan.

Het is wel niet zonder reden, dat zulks eene der grootſte *Straffen* en *Pynen* is, wanneer GODT den Menſchen verlaat, en de Hand zy-

zyner Vaderlyke *Voorzienigheid* van hem trekt. Want., gelyk het een *Wyf* ſmertelyk valt , wanneer ·zy van haar *Man* veracht en verlaten werd , alſoo kan ook niets *ſwaarders* , eene arme Ziel bejegenen , als wanneer zy van GODT niet geacht wordt. Want, wat is de Ziel zonder GODT? Waarlyk niet anders als een *Hof* zonder *Hovenier*, een *Schip* zonder *Schipper*, een *Leger* zonder *Veldheer*, en een *Liebaam*, om zoo te ſpreken zonder *Ziel.*

Niet te min moet den Menſch niet *ontſteld* werden, nog in eene *Vertwyffeling* geraken; vermits GODT ten allen tyden handeld als een *Voorzichtig Vader*, welke, wanneer zyne *Kinderen* Onvoorzichtigerwyſe te veel *Wyn* gedronken hebben , haar *Water* laat inſchenken , tot dat zy leeren de *Wyn* matiger gebruiken. Alſoo doet ook GODT met zyne *Uitverkorene* Kinderen, nadien hy de zulke op zommige tyden , van den *zoeten Wyn* zyner liefryke *Tegenwoordigheid* en *Genade* , laat drinken , zoo veel zy believen; dog wanneer Hy ziet dat zy zulken *Genaden* misbruiken, en hun een *Onheil* daar uit ontſtaan zal , zoo ontrekt hy zig, en den liefdenryken *Wyn* zynes *Trooſtes* eene tyd lang, en ſteld hun voor een gantſch bitteren *Kelk* des *Kruiſſes* met *Water* van *Elende*; daar mede zy zig weder *Ontnuchteren* , en beter leeren de Goddelyke *Genade* te gebruiken, tot dat Hy hun weder in zyne *Wynkelder* invoert, Cantic. 1. alwaar zy zig dan vermaken kon-

nen, in het beſchouwen des Goddelyken *Aangezichts*, in de hoogſte Overvloed, ten *Eeuwigen Tyden.* Wanneer wy namelyk, die *Misdaad* vlieden, en levendig in de *Helle* klimmen, door welke Betrachting, men zal aangeſpoort en aangedreven werden, tot de *Deugden*, welker Loon zal zyn de *Eeuwige Vreugde* en *Vrolykheid.*

HET

HET IX. HOOFTSTUK.

Wie dat steeds Stryd,
Den Roof vermyd.

De *Wyse Man* vermaant ons, dat, nadien den Mensch nu voortaan de *Ydelheden* der *Wereld*, met hare Verlustiging aan een zyde heeft gezet, en zig bemoeit, de *Weg* der *Geboden* Gods te bewandelen, zyne Ziele behoord te bereiden tot de *verzoekingen*; daar hy spreekt: *Fili, accedens ad servitutem Dei,*

sta in Justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem: Eccles. 2: 1. *Myn Zoon, wilt gy de Godsdienst waarnemen, zoo staat in Gerechtigheid en Vreese, en bereid uwe Ziele tot de Aanvechting.* Niet ongelyk spreekt den *H. Paulus*: *Omnes, qui pie vivere volunt in* CHRISTO JESU, *persecutionem patientur*, 2 Tim. 3: 12. *Alle die Godzalig willen leven in* CHRISTI JESU, *die zullen vervolgt worden.* Derhalven ons CHRISTUS zelfs Matth. 4. zulks heeft te kennen willen geven, doen hy van den *Duivel* zig had laten verzoeken; terwyl ons Leven niet anders is als een *Stryd*, moeten wy ons bereiden; zoo als zig bereid, eenen *Dapperen Soldaat*, tot eenen harden *Strydt*, Zie Job 7.

De Kloekmoedige *Judas Machabeus*, gaf den geenen, welke hem, doe hy met den *Vyand* slaan wilde, ter Vlugt vermanende, dit Antwoord: *Absit istam rem facere, ut fugiamus ab eis, & si appropinquavit tempus nostrum, moriamur in virtute. propter fratres nostros, & non inferamus crimen gloriæ nostræ*, 1 Mach. 9: 10. Dat wil GODT nimmermeer, dat wy onse *Naam* deese Schande aandoen; maar wil dat wy *eerlyk* Sterven, en ons *Geloove* en *Broeders* verdedigen, en niet met *Schande* by 't Leven blyven. Een Welgezint Hert.

De Griekse Koning *Ogiges*, als hy de *Cicaoners* Slag wilde leveren, en hem gezegt wierde, dat de *Vyand* veel te sterk was; sprak hy: *een die over veele gedenkt te beersschen, die moet ook met veele Stryden.* Daar

zyn

zyn veel *Verzoekingen*, tegen welke een Jong *Christen* veel te stryden heeft: Ik zal hier alleen drie Zaken aanwysen, van welke kortlyk de hoogverlichte *Taulerus Concio Domin. I. Quadr.* meld.

Die *eerste* is eene onordentelyke *Droefheid*, door welke zomtyds de *Gemoeds-Geesten*, zeer hard bestreden worden; alsoo dat den Mensch geene genegentheid bevind, iets *Goeds* te verrichten, en kan ook niet weeten, wat hem ontbreekt; aangezien hy zyn binnenste *Herten-Kamer* doorzoekt, om dat te vinden. Dit raad de *Wyse Man*, sprekende: *Fili conserva tempus, & devita à malo*, Eccles. 4: 23. *Myn Kind, neem de Tyd wel in acht, en wykt van den Boosen.* Deeze *Droefheid*, of liever *Traagheid*, heeft veelmaals haar Oorsprong, uit *Onstandvastigheid* des *Gemoeds*. Want, gelyk als een *Roerloos Schip* zonder leyding des *Schippers*, op eene Onstuimige Zee, door de Golven heen en weder gedreven werd; alsoo ook den *Mensch*, wanneer het Scheepje in zyn *Gemoed*, zonder *Roer* en leyding der bestendigheid, in de Golven, der na de *Egyptische Knoflook* riekende Gedachten, naar buiten zet, en van verzaagder onordentelyke *Droefheid* aangevochten en verzocht word, zy doet ook den Mensch veelmaalen, dat geene verlaten, dat hy zeer wel had begonnen. Zie *Gregor. l.* 31. *mora. c.* 21. Waar uit volgt, *Boosheid*, *Kleinmoedigheid*, *Verslagentheid* en *Vertwyffeling*. Onaangezien die onoverwinnelykste *Standvastigheid* en bestendige *Sterkte*, deessen Mensch meer van nooden is, als de geenen, die

die den *Zegen* in de Beſtryding der *Laſter* behouden wil. In alle onſe Werken, moeten wy na de *Beſtendigheid* doelen. Zekere Vrouwe wierd ernſtig bevoolen, dat zy in den Uitgang uit *Sodoma* naar *Zoar*, niet te rug zien zoude, gelyk haren Man *Loth*; dog wyl zy echter *onbeſtendig*, en zonder *Standvaſtigheid* was, is gevolgt, dat zy in een *Zoutpilaar* is verandert geworden. Zie Gen. 19. Een onbeſtendig en van goede Gedachten ledig Herte, is een *Neſt* des *Duivels*. Deeſe zyn *beeſtachtige* Menſchen, die geenen *Geeſt* hebben. *Hi ſunt animales, ſpiritum non habentes*. Judæ vers 19. Daarom zegt CHRISTUS de HERRE: Luc. 17. *Wie op den Velde is, die keere niet weder te rug: ende gedenkt aan het Wyf Lots.* Ondertuſſchen, alſoo dat *Wyf* door haar terug zien, in een *Zoutpilaar* verandert is geworden, is zy daar door ons tot een *Voorbeeld*, van welke wy dat *Zout* moeten nemen, en onſe *Nalatigheid* tot *Deugden* verbeteren. Gewiſſelyk, wanneer 'er niet veel meer voorbeelden waren om den Menſch tot wederſtand in de Verzoekingen aan te ſpooren, zo zoude dit alleen genoeg zyn, op dat hy zig gewende den *Duivel* te overwinnen; om niet in zyn *laatſte Uure*, van hem Overwonnen te worden. *Homo naſcitur ad laborem*, Job 5: 7. *Den Menſch werd tot moeite geboren.* En zulken *moeite* en *arbeid*, moeten wy by tyden tegen hem aanwenden. Want, wanneer Iemant gezont zynde, zig niet betrouwt, eenen anderen die *Sterker* is, aan te grypen, hoe zal hy *Krank* en in *Doodsnood* leggende, den *Duivel* overwinnen? Nademaal

een

een ieder *ontfangen* zal na zyn Arbeid, 1 Cor. 3: 8. *Unusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem.* Zie ook Rom. 2: 6. en Gal. 6: 5. Gelyk Iemand *Stryd*, alsoo deelt hy ook in de *Buit*. Ach, waarste Herten! Strydt by Tyds tegen hem, en doet als *Andreas Lampugnanus*, een *Maylandsch* Edelman, welke, na dat hy besloten had, den *Hertog* deeser Landschap, *Mariam Galeacium* te Ontzielen, een Afbeelding van hem liet maken; op dat hy den *Hertog* namaals zelfs, nadien hy zig dagelyks aan deese *Afbeelding* oeffende, des te Heldhaftiger aanvallen, en geweldddadigerwyse *ombrengen* mogte. Dagelyks hebben wy den *lelyken Duivel* voor ons, die ons zonder ophouden met *Verzoekingen* bestryd; in zulke Verzoekingen zullen wy ons beneerstigen, te overwinnen, Ten einde wy in den *laatsten Stryd* niet onderleggen Dog dat niemant deesen Stryd onderneme, ten zy hy van goede *Wapenen* wel voorzien is. Merk wel op zyn *Arglistigheid*, op dat gy met Vrolykheid zyne *Valstrikken* kund ontgaan. *Resistite diabolo & fugiet à vobis*, Jac. 4: 7. *Wederstaat den Duivel, ende hy zal van u vlieden.* Wie het *Begin* niet wederstaat, die heeft een gevaarlyk *End* te wachten. Want de *Duivel* zorgt en worgt, holt en sleept anders de Menschen in de eeuwige Verdoemenis.

De andere *Verzoeking*, is eene onordentlyke *Angst* des *Gemoeds*, met welke den Mensch door den *Duivel*, in *Kleinmoedigheid* gestort werd; wanneer hy zyn Natuurlyke en Zondige

Ge-

Gebreeken betracht, dat hy alsoo gantsch *bedroeft* en *beangst* werd, den Duivel dan zulks merkende, komt als een *brullende Leeuw*, en springt hem aan met verscheiden *Gedachten*, en *ongebeurlyke* Zaken; alsoo dat den *armen Mensch* meent, by allen zulke Aanvechtingen *swaar gezondigt* te hebben. Ja, zulke Aangevochtene Menschen, beelden zig in, dat alle *Gedachten*, die in hunne Herten insluipen, Zonden zyn, waar door zy haar zelven groote *beswaarnissen* veroorzaken. Onaangezien dog geene *Zonden* begaan werd, ten zy dan, dat iemant met een vrye en welbedachte *Moed*, *Wille*, en volle *Erkentenisse* van GODT zig afwende, en zig tot de *Boosheid* keere: Gelyk als den *H. Augustinus*, *Lib. de vera relig.* Cap. 14. spreekt: De *Zonde* is een zeker *Willekeurig* Kwaat, want niets kan Zonde zyn, wat niet met onsen *Wille* geschied. Derhalven zal niemant *Kleinmoedig* worden, in deesen Stryd, welke met de ingeblasen *Verzoekingen* des *Duivels*, te bestaan is. Want zoo lang men niet met vryen *Wille*, na hem hoort, en aan hem geen behagen heeft, heeft men niet te *vreesen* over eenige *Zonde*, maar veel meer zig te *verheugen*, over zoo eene groote *Nuttigheid*. *Sicut igne probatur argentum & aurum: sic homines justos tentatio tribulationis*, Zie Prov. 7: 3. Ecclesf. 27: 6. Gelyk als het Vuur het *Goud* beproeft, alsoo doen ook de Aanvechtingen den Menschen; Overmits hy door de zulken werd *gereynigt* en *Onderwesen*, alsoo dat eenen andere *Paulus* uit hem worden kan, gelyk hy zelve zegt: *Id*

enim

enim quod, est in præsenti momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2 Cor. 4: 17. *Want onse ligte Verdrukkinge, die zeer baast voorby (gaat,) werkt ons een gantsch zeer uitnement eeuwig gewigte der heerlykheid.* Is iemant iets *onbehoorlyk* ingevallen, die late het wederom uitvallen, wende zyn Hert tot Godt, en zie geene boose *Ingevingen* aan, maar keere zyn *Gemoed* en *Gedachten* van die af. Zeker *Heilige*, vergeleek de *Verzoeking* by een *Watervloed.* Zie *S. Cyrill. Episc. Jerol. Catech.* 5. *mystag.* 9. Wanneer wy verzocht worden, dan *swemmen* wy, wanneer wy de Verzoeking inwilligen, dan gaan wy te *gronde.*

Zoude het evenwel zyn, dat men te *sterk* aangevochten wierde, men bidde: *Leid ons niet in Verzoekinge*; en volge de *Harten Dieren* na; want het *Hart*, wanneer dat bemerkt, dat de *Honden* hem voorkomen, en aan hem hangen willen blyven, zoo sleept hy haar in den *Loop* mede tot eenen *Boom*, vryft zig daar aan, en ontlast zig alsoo van haar; op dat hy zyn *loop* vervolgen kan op Gelykewyse zal een Mensch, wanneer hem de *Honden* der *Verzoekingen*, te na komen, en hy zig van haar niet bevryden kan, tot den *Boom* des *H. Kruisses* loopen, daar hy hun gewis zal *vermorsselen*, *overwinnen*, en in zyn Herte *vrede* zal verkrygen. *Fidelis* Deus, *qui non patietur vos tentari, supra id quod potestis*, 1 Cor. 10: 13. Godt *is getrouw, welke u niet zal laten verzocht worden, boven het geene gy vermeugt*

meugt. Wie zyne Toevlugt tot GODT heeft, die kan geen *Kwaat* schaden, overmits

Geen Kwaat zoo groot, of 't baard nog altyd eenig Goed,
Het Kruis plaagt wel bet Lyf, maar beterd dog 't Gemoed;
Des Werelds snood Bedrog, der Blinden doods bedryven,
Der Valsche Spotters Haat, der Nyders magre Lyven,
Der Helsche Grouzaambeid, ja al des Zatans List,
Heeft tegen GODT, *zyn Volk, altyd en nog gemist.*

Pytirion een Abt en Leerling des *H. Anthonii*, plagt te zeggen: wie den *Duivel* begeert te verjagen, die verdryft te vooren zyne kwade *Neigingen*, dan zal het andere ligt volgen. Zie *Palladius in causiaca* 47.

De Derde Verzoeking, is een al te groot *Mistrouwen* tegen zig zelven. Zie Ps. 52. Zulk *Mistrouwen* ontstaat uit eene Onbestendigheid in het aangevangen *verbeterde* Leven, nadien den Mensch veeltyds vreest voor *Zaken*, waar voor dog niet te vreesen is. Dit *Mistrouwen*, stort de Ziel in allerhande *Kwaat* en *Elende*, want het is eene Swakheid der Ziele: nadien. zoo lang de Ziele met deese *bebebt* is, is zy nooit in *goeden staat*; maar bevind zig altyd *gevaarlyker* in 't Onderleggen, nadien zy onbekwaam word om te *Stryden.* Het is eene

Be-

Beswaarnis der Ziele, door welke zy verhindert word, op den *Weg* des *Hemels* voort te gaan, verbant alle *Hemelsche Gedachten*, verderft alle heylige en zuyvre *Aanmoedigingen*, en Overreed den Mensch, dat hy tot veele Werken niet bekwaam is, die hy dog met weinig moeite en vlyt, had verrichten konnen. Daarom zegt de *H. Augustinus*, *Lib. de Nat. & grat.* 43. Doet wat gy kunt, en wat gy niet te doen vermoogt, bid GODT om bystand, en Hy zal u helpen. Hy, welke zig van de *Vrees* dier *Beswaarnissen* laat innemen, kan nooit eenigen *Voortgang* in de *Deugt* maaken, vermits het noodig is, dat men lyde. Zulke *Wantrouwigen* vergelykt CHRISTUS by een *Riet*, dat zig laat buygen, en dat van alle *Winden* herwaarts en derwaarts gedreven wordt. Zie Matth. 11. Waarom ook de *H. Paulus* de *Galatiers* dit verwyt geeft: *Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini.* Gal. 3: 3. *Zyt gy zoo uitzinnig? daar gy met den Geest begonnen hebt, voleyndigt gy nu met het Vleesch?* En dit is eene oogschynlyke *Verzoeking*, een wel aangevangen *Goed Werk* te laaten vaaren; dewyl het begin niet werd gekroont, maar die *volhard tot aan het Eynde, die zal Zalig worden*: Apocal. 7. Want zonder zulke Kloekmoedige *Bestendigheid*, en zonder zulke bestendige *Sterkte*, verdient de Mensch geene *Eere*, en de Deugt geene *Kroon*, gelyk als zonder haar, de Strydende niet Zegepraalend is, en de Zegepraalende den *Palmtak* niet verkrygt. Deswegen zegt de Koninglyke

lyke Propheet *David: Zyt ſterk, en Hy zal ulieder Herte verſterken.* Pſ. 31: 25. Want men vermag veeltyds veel meer, als men meent. Mannelyk geſtreeden, is half gewonnen. *Viriliter agite & confortamini; nolite timere.* Wel gewaagt, onverzaagt, en zonder Vrees geſtreden; zonder Schuld, met Geduld, geene Moeite geleden. De *Hoop*, zal niemant hier bedriegen. Alſoo gedroegen zig die drie *H. Vrouwen*, by het Graf CHRISTI, Marc. 16. Onaangezien zy te vooren zagen, met wat voor groote Moeite de *Steen*, van de Opening des *Grafs* ware af te wentelen, zy gingen echter in een goed vertrouwen voort, vervullende de Vermaaning van den *Pſalmiſt*, Pſalm 31: 15. *Zyt ſterk, ende Hy zal Ulieder Herte verſterken.* De Mistrouwende, zyn *Kleynmoedig*, en niet vlytig genoeg, wyl zy ten aanzien van de moeite, welke zy om het hemelſche *Jeruſalem* te veroveren, uitſtaan moeten, een ſlegt vertrouwen hebben. *Propter frigus piger arare noluit.* Waarom zy van het *Goede* afſtaan, en de eeuwige *Zaligheid* niet met Ernſt najagen: wordende ook alſoo verdrietig tot *betrachting* van het Goede, terwyl zy in 't begin geen Tegenſtand doen, zy nemen meer en meer af: *Qui ſpernit modica, paulatim decidet*, Eccleſ. 19: 1. tot zy eyndlyk geheel in Kleynmoedigheid en Mistrouwen omtrent GODT geſtort worden. Zulke nu hebben niet anders te verwachten, als den brandenden Toorn en Straffe GODS, zoo als den *Apoſtel* zegt: *Venit ira* DEI *in filios*

lios diffidentiæ, Eph. 5: 6. *Om deese dingen, komt de toorne* GODS, *over de kinderen der Ongeboorzaamheid.*

Gelykerwys nu de *helsche Vyand* met drie Verzoekingen den Mensch beangst maakt; zo laat ook GODT om driederley *Oorzaken* toe, dat hy verzocht werde; en wel tot zyn Nutte. Het eerste *Oogmerk*, *Eynde*, en *Oorzaak* is, op dat desselfs *Trouw* beproeft werde. Dewyl allen den geenen, die tot de *Dood* getrouw blyven, de *Kroone* des *Levens* belooft is, Matth. 10: 22. Jac. 1: 12. Weshalven de *H. Augustinus* zeer wel zegt over Ps. 69: 4. die niet *Verzocht* word, die word niet *beproeft*; en wie niet *beproeft* word, die neemt in de Deugt niet toe, overmits de *Deugden* met Stryden en Overwinnen, verkreegen, en vermeerderd worden. Door de *Deugt*, groeit het Voordeel der Ziele. Ja, daar is geen *Verdienste*, als uit het Zegenpraalen, over de *verzoekende* ondeugd. Want daarom word de *Deugt* geoeffent; op dat de *Ondeugt* zoude overwonnen worden. By de Overwinning der *Ondeugt* blinkt de Deugt heerlyk uit en *Triumpheert*. *Die Overwint, zal alles beërven*, Apoc. 21: 7. De *Overwinnaar*, krygt de Kroon tot *Belooning*, wyl niemant gekroont word als die *Overwint*; en niemant Overwint, dan die *Stryd*: Niemant echter kan Stryden, als die een *Vyand* en *Verzoeking* heeft; of schoon 'er onder *Vrienden* veeltyds ook de *argste* Stryd is. Zie *S. Augustinus over Ps.* 6: *vers* 3.

De andere *Oorzaak* is zulk eene toegeschikte *Verzoeking*, ten einde de Mensch werd ge-

 bragt,

bragt, geoeffend, en gehouden in de *Ootmoedigheid*, wyl die noodzakelyk is tot ons Heyl, zoo als gezegt werd, Tobiæ 12: 13. *Necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Want ons Leven, kan in deese *Pelgrimagie*, zonder *Verzoeking* niet zyn; nadien onse *Voortgang*, door de Verzoeking zig versterkt, en niemant komt tot de regte kennis van zig zelven, zonder Verzoeking. Door deese *Kennis* van zig zelven, klimt de Mensch als naar beneden tot *Ootmoedigheid*, die hem met GODT verzoent, zyne Goddelyke *Genade* verwerft, en hem een Plaats bereyd in den Hemel. Waarom de *H. Gregorius* schryft *Lib.* 31. *moral. c.* 35. dat door de *Ootmoedigheid* de Menschen wederom heen gaan, waar uit de Helsche Geesten, door de Hovaardy gevallen zyn. Zonder *Ootmoedigheid* is 'er geene ware *Boete*, geene *Verzoening* met GODT, geene *Hoope* van *Vergiffenis*, en geene *Vertroosting* des *Eeuwigen Levens*. De *Ootmoedigheid* alleen brengt GODT tot ons, en ons tot GODT: De *Ootmoedige* heeft altyd den vryen Toegang tot GODT. De *Liefde* heeft wel den Eeniggeboren Zoone GODS, op de Wereld gebragt, om ons te verlossen; maar in het lighaam der *Overengelsche Jongvrouw*, ten einde hy Mensch wierd, heeft Hem getogen de Ootmoedigheid van *Maria*. Waarom zeer wel de Honingvlietende Leeraar *Homil. I. super miss.* aanmerkt; dat wel de Maagdelyke Moeder GODE behaagt hebbe, van wegen haren *Maagdelykén* staat, maar *ontfangen* hebbe van wegen haar *Ootmoedigheid*. Alsoo ook een reyn Hart is GODE aan-

aangenaam; dog een *Ootmoedig* Hart ontfangt in zig den *Allerhoogsten*, en in kracht zyne *Genade*, door de *Ootmoedigheid*; weshalven de *H. Paus* LEO *Epist. ad Dioscorid.* billyk de *Discipline* eener Christelyke *Wysheid* eene Vrywillige *Ootmoedigheid* noemt. Want de Ootmoedigheid is een *Grondvest*, uit welke opklimt ons *Voordeel* en *Voortgang*; maar, ten einde de Ziel door de Ootmoedigheid niet afneme, zy versterkt en onderhoud de *Oeffenende* en *Opwekkende* Verzoeking en Droefheid.

Het Derde *Oogmerk* en *Eynde* is, op dat door Ootmoedigheid, ontstaande uit de *Verzoeking*, ook andere Gebreken in ons verbeterd, onderdrukt of verdelgt worden. Want alsoo word *gezegent de Man, die den Heere vreest, en Gelukzalig is de Man, die de Verzoekingen verdraagt, dewyl, als hy zal beproeft zyn, hy de Kroone des Levens heeft te hoopen, welke* GODT *belooft heeft den geenen die Hem Lief hebben.* Jac. 1: 11. Op *onervarene* en *onverzochte* Lieden, vertrouwt niemant veel. Maar wat my aangaat, wie niet verzocht is, wat weet hy, of wat heeft hy ondervonden? *Qui tentatus non est, qualia scit.* Eccles. 34: 11. *De Verzoeking bewyst, wat de Mensch vermag.* Deswegen ook den *H. Augustinus Sermon.* 72. *de tempore*, zeer fraay zegt: *De Mensch kent zig niet, wanneer hy het niet in de Verzoekinge leert.* De *Verzoeking* is nodig, op dat wy eenen goeden *Kamp* Stryden, den *Loop* voleynden, *Trouw* en *Geloove* behouden. Wanneer wy zulks doen, *dan word voor ons weggelegt de Kroone der Rechtvaardigheid, welke*

ons de Heere de Rechtvaardige Richter, *in dien dag geven zal*: 2 Tim. 4: 8. welke een voortreffelyke *Arts* is; wiens *Artsenyen* zyn de Droefheden, door welke Hy de Menschen tot een *beter Leven* leyd: *Vulnerat & medetur.* Job 5: 18. *Hy doet Smerte aan*, *ende Hy verbind: Hy doorwond*, *en zyne handen heelen.* Hy heelt, als de *H. Gregorius Lib.* 26. *moral. c.* 15. zegt, en verdryft het *vergift* der *Zonden*, met het *Yser* der Wederwaardigheden en Verzoekingen. En zo als de *Apostel* meld: *Flagellat omnem filium quem recipit.* Hebr. 12: 6. *Dien de Heere lief heeft*, *kastyd Hy: ende Hy geesseld een jegelyk Zoone*, *dien Hy aanneemt*: ten einde wanneer hy ergens in zal geleden hebben en beproeft zyn, hy hem waardig make, tot de *Hemelsche Glorie* en algemeene *Vreugde* der Uitverkorenen.

HET X. HOOFTSTUK.

Op GODT *vertrouwt,*
Is wel gebouwt.

Frojus Pompejus ſchryft op veele plaatſen, dat de heerlykſte Overwinning, welke de *Romeinen* verkregen, niet zy gekomen ofte veroorzaakt door *Gewelt*, en *Veelheid* des *Volks*; maar dat zy altyd met goede *Veld-Overſten* en *Bevelhebbers* waren voorzien. Want wy ook dagelyks bevinden, dat die gelukkige

Toevallen, niet zoo zeer aan de gemeene *Soldaten*, die geſtreden hebben, worden toegeſchreven, als wel aan de *Bevelhebbers*, die hun gecommandeert hebben.

Tegen den *Duyvel* te ſtryden, is ons ook van nooden een voortreffelyk *Hooftman* en goede *Behoeder*, die ons Verdedige tegen alle *Verzoekingen* deſſelven, namelyk die geen, naar welken wy Chriſtenen genoemt worden, ik meene JESUS CHRISTUS, welke is een *Beſchermer* van alle de geenen, die op *Hem* hoopen. *Protector omnium ſperantium in ſe.* Pſ 17: 31. Want, wanneer wy ons by zyne Zegeryke *Kruys-Vaanen* laaten vinden, en onder zynen over ons uitgerekten *Arm* Stryden en Vechten, dan hebben wy niet minder de *Overwinninge* te hoopen, als of wy de Victorie alreede *verkregen* hadden. *Qui ſperat in Domino, beatus eſt*, Prov. 16: 20. Ja, wy mogen ons verzekeren, dat ons niet minder als het Veld te ruymen, zal miſſen, als de dappere *Alcibiades* dat heeft behouden; want wanneer deeſe beroemde *Krygs-Vorſt* hoorde, dat zyn Volk in 't Leger ſchreeuwde: *Alarm*, *Alarm*, wy zyn reeds in de *Hand* onſer *Vyanden*; riep hy: *Neen*, *Neen*, myne *Broeders*, zyt Manlyk en Vreeſt niet; want wy zyn niet in *hare*, maar zy in *onſe* Handen gevallen. Wie zynen Toevlugt tot JESUM neemt. *qui ſalvat ſperantes inſe*, die valt door de Verzoeking, niet in de *hand* des *Duyvels*, maar hy in de zynen, wanneer hy maar anders wil, *eſt ſcutum omnium ſperantium in ſe.* Want GODT *is getrouw, welke u niet zal laten verzocht worden,*

den, boven het geene gy vermeugt, maar zal met de Verzoekinge ook de uitkomst geven, op dat gyse konnet verdragen, 1 Cor. 10: 13. Daarom zegt de *Wyse Man*, Glooft en Vertrouwt op GODT, zoo zal Hy u uithelpen, Ecclef. 2: 6. Wie onder de *Hand* des *Allerhoogsten*, en onder de Bescherminge van den Almachtigen GODT des Hemels blyft, die spreekt tot den HEERE: Myn *Toeverzicht* en *Behouder* zyt Gy myn GODT, op U wil ik *hoopen*. Want Hy zal my redden van de *Strikken* des *Jagers*, ik zal gezeten zyn in de Schuilplaats des Allerhoogsten; wie zyne gantsche hoope op GODT zettet, die kan dan ook met den *Apostel* zeggen: *Godt zy Dank, die ons de Overwinninge geeft, door onsen* HEERE JESUM CHRISTUM, *door welken wy alles vermogen, en die ons sterkt*. Philip. 4: 13. *Ik vermag alle dingen door* CHRISTUM, *die my kracht geeft*. De *Rechtvaardigen* moeten wel veel lyden, dog uit allen deesen *reddet* haar de HEERE. Hy verlost de *Ziele* zyner *Knechten*, en alle die op Hem hoopen, zullen niet Zondigen. Hy doet den *Wille* der geenen die Hem vreesen, en *verhoord* haar bidden, en helpt haar. Hy *behoed* allen, die Hem lief hebben, en zal *verdelgen* alle Godloosen. De HEERE is goed den geenen die op Hem *hoopen*, en de Zielen die Hem zoeken. Daarom vermaant de *H. Augustinus* een ieder, wanneer hy zegt: Zoekt Hem welke nooit *Afwezend* zyn kan; zoekt Hem met *Aanroeping*, *Begeerte* en *Liefde*, en Hy zal u altyd zyne *Hulp* mildelyk mededeelen, *in spem vitæ æternæ*. Want Hy

maakt Zalig die op Hem, en in Hem hoopen. *Salvos facit ſperantes in ſe.*

Barſidas, welke tegen de *Thraciers* Kryg voerde, nam van zynen Vyand eene *Veſting* met Geweld in, beſchutte haar ook zodanig, als het eenen dapperen *Krygsman* paſte: maar, wanneer hy van zyn *Tegenparty* gevraagt wierd, waarom hy zulk eene Plaats zoo tot het *uiterſte* verdedigde? Gaf hy tot Antwoord: Men zal weeten, dat my deeſe *Veſting* is aanbetrouwt geworden, niet daarom, dat zy my, maar dat ik haar *beſchermen* zoude. Wanneer ten deeſen Tyden, ons *Duitſchland* zulke *Eerzuchtige Soldaten* gehad hadde, zouder 'er niet zoo veele *Plaatſen* in eene vreemde magt geraakt zyn. Ons is ook aanbetrouwt eene *Veſting*, namelyk de *Ziel*, welke met den *Wal* des *Lichaams* omgeven, van ons tegen den *helſchen Vyand* moet beſchermt worden; alſoo dat wy als *Chriſtelyke Soldaten* eerder het Leven, als zy verlieſen moeten: Byzonderlyk daar CHRISTUS onſe *Verloſſer*, als de voornaamſte en ervarenſte *Krygs-Held*, met byzondere *Neiging* zyner *Liefde*, ons byſpringt. Hy heeft *Medelyden* met ons, want Hy is onſe *Broeder* en ons *Vleeſch*. Hy is onſe *Helper* in allen Nood, en een trouw *Beſchut-Heer* in alle Gevaaren. Zyn Lichaam, dat Hy den *ſlaanden* heeft gegeven, *verberaverunt me*, Prov. 23: 35. heeft Hy gemaakt tot onſe *Toevlucht* en *Beſchutting*, zoo als Hy zelf van die geenen, die hunne *Zekerheid* by Hem genomen hebben, vermeld, Cantic. 2: 14. *Myne Duive zynde in de Kloven der Steenrotſen.* Waar zyn die *Kloven*?

In

In het gewonde Lichaam CHRISTI JESU. 't Welk zeer fraay *bevestigt*, met zyne Honingvlietende Penne *Bernhardus*, wanneer hy schryft: De Kloven der Steenrotsen, zyn de *Wonden* CHRISTI. *Petra autem erat* CHRISTUS: 1 Cor. 10: 4. *Ende de Steenrotse was* CHRISTUS. In dese heeft de *Mosch* een *Huis* gevonden, en de *Tortel-Duive* haar *Nest*, daar zy hare *Jongen* heeft heen gelegt. In dezelve is de *Duive* wel verzekert, en kan den rond om vliegende *Sperwer*, onverschrikt aanzien. Want hoe zekerder zy aldaar is hoe sterker en machtiger. Hy is, om haar te verdedigen. Daarom waardigste Hert! in allen uwen *Nood*, bereid u te nemen uwen Toevlugt, in deese *Klooven*, in deese *Steenrotse* en *Wonden* JESU; zoo zult gy *beschut* en *zeker* zyn. Zie *Sermone* 61. *in Cantic.* Vermits *by den* HEEREN *is Barmhertigheid*, *en veele Verlossingen*, Ps. 130: 7. Op deese Steenrotse zult gy verhoogt en bevestigt worden, tot eenen Heer van eene Hoogen rots.

Keiser *Augustus* plagt te zeggen: Wanneer een *Kryg* gelukkig zoude gevoert worden, dat het nodig was, de *Goden* dien te vooren aan te beveelen, en door de *Bevelhebbers* dien te doen voeren. Tot zulk eene vermaant ons de *H. Petrus*, tegen den Duivel, daar hy zegt: *Humiliamini sub potenti manu* DEI, *ut vos exaltet in tempore visitationis: Omnem sollicitudinem vostram projicientes in eum*, *quoniam ipsi cura est de vobis*, 1 Petr. 5: 6, 7. *Vernedert u onder de krachtige hand* GODS; *op dat hy u verhooge tot zyner tyd. Werpt alle uwe bekommernisse op Hem*, *want hy zorgt voor u:*

Wyl

Wyl zulk een aangevochten *Gemoed*, het *Anker* zyner *Hoope* met het grootſte Vertrouwen zal werpen in de onmeetelyke *Barmhertigheid* GODS, die van zig zelven zegt: *In me omnis ſpes vitæ*, Eccleſ. 24: 25. *In my is alle Hoope des Levens.* Gelyk die geenen, welke op de *hooge Zee* in gevaar zyn, haar *Anker* diep in den Afgrond laten vallen. Want zyne ondoorgrondelyke *Barmhertigheid* zal niemant verlaten, maar een ieder byſtaan, vermits Hy zelve ſpreekt: Ezech. 33: 14, 16. *Als ik tot den Godloozen zegge, Gy zult den Dood ſterven: ende hy zig van zyne Zonden bekeert, ende recht ende gerechtigheid doet: Alle zyne zonden, die hy gezondigt heeft, en zullen hem niet gedacht worden: hy heeft recht ende gerechtigheid gedaan, hy zal zekerlyk leven.* Welke *woorden* ons billyk behoorden aan te zetten, al ons Vertrouwen alleen op GODT te ſtellen, *in ſpe fructus percipiendi*, in hoope van alles te verkrygen, wat wy begeeren. 1 Corinth 9: 10 Want Hy zal ons zyn tegen de Verzoekingen, een *Diamante Schild*, en in den Overlaſt der Zonden onſe Verloſſer, welke voor niemant zyne onuitputtelyke *Genaden-Kamer* toeſluit. Wanneer wy met een vaſt vertrouwen op Hem ons Hert naar boven heffen. *Spes non confundit*, Rom. 5: 5. *Dan beſchaamt de Hoope niet.* GODT zal de Menſchen nooit verlaten, welke op Hem hoopen, maar veel meer ſterken, en haare Verzoeking en Wederwaardigheid, in *Vreugde* veranderen. Of ſchoon GODT zomtyds toelaat, dat de *Zynen* verzocht en bedroeft worden, zoo geſchied zulks egter uit geene an-

andere oorzaak als tot hare *Volmakinge*, en *Welvaart* der Zielen. Daarom zegt de *H. Augustinus in Epist. S. Pauli ad Hebr.*, zeer wel: Die geen, welke de *Vylen* heeft verordineert tot het *Yser*, en het *Vuur* tot het *Goud*, ook den *Vlegel* tot het *Koorn*; dezelfde, heeft den Menschen, de *Droefheid* en *Aanvechting* geordineert. De *Vyle* beneemt het *Yser* den roest, het *Vuur* het *Goud* den Schuym, den *Vlegel* het *Koorn* het Stroo; alsoo maakt de Verzoeking en Wederwaardigheid de Menschen *Vroom* en *Heilig*, wanneer zy met een waar *Gedult*, en onbeweeglyke *Hoope* op GODT verzeld gaat. Zo als dan de *Apostel* ons vermaant, dat wy met *Lydzaamheid* moeten loopen de loopbaan, die ons voorgesteld is, en zien op den *Voleinder* onses *Geloofs* JESUM, en alle onse *Hope* op Hem zetten, om alsoo daar door *gesterkt* te worden. Zie *Augustinus* over Hebr. 12: 1, 2. *In igne probatur aurum & argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis*. Eccles. 2: 7. Onderwerpt u Ootmoedig aan de Goddelyke *Tuchtiging*, welke gantsch *Vaderlyk* is, en gy zult zekerlyk bevinden, dat zy zeer *lieflyk* is. Wanneer gy waarachtig *lief* hebt, en in waarheid *hoopt* dan zult gy u zelven tot *Lydzaamheid* vermaanen en Opwekken; zeggende met den Psalmist: DEO *subjecta esto anima mea*; *quoniam ab ipso patientia mea*. Gy, ô myne Ziele, zwyg Gode; want van Hem is myne Verwagtinge. Ps. 62: 6. In U is myne *Hope*. DEUM *nemo vidit unquam*, niemand heeft ooit GODT gezien. Joan. 1: 18. *Maar, indien wy hoopen het geene wy niet zien*, zoo *verwachten*

ten wy het met Lydzaamheid. Rom. 8: 25. Het *Goud* glinstert in den Oven eenes *Goudsmits* niet, maar na 't bewerken en het *vuur*, waar in het gelouterd is. Zie *Augustinus* over Ps. 61. De Wereld is de *Oven*, de Rechtvaardige het *Goud*, de Droefheid het *Vuur*, en GODT de *Goudsmit.* Van Hem komt de *Smerte*, maar ook te gelyk de *Rust*; van Hem komen de *Droefheden*, maar ook te gelyk de *zuiveringe.* Daarom is het goed GODT aan te kleven, en op Hem alle *Hoope* te zetten, Ps. 72. nademaal Hy den Mensche uit alle *Droefheid* en *Treurigheid* verlost, en hem *Kracht* en *Sterkte* verleent; alsoo dat hy alles vermag; zoo als den *Apostel* zegt, Phil. 4: 13. *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Deswegen schryft de Honingvloeijende Leeraar *Serm.* 85. *in Cantic.* DEUS *in se sperantes quasi omnipotentes facit*, dat GODT, die op Hem hoopen gelyk als Almachtig maakt. Maar hoe dat? *Cum ipso sum in tribulatione*, Vermits GODT met den zulken is, die Hy geroepen heeft in CHRISTO JESU, tot zyne eeuwige *Glorie*, *Vreugde*, en *Gelukzaligheid.* Zie Ps. 90: 15. en 1 Petri 5: 10.

Swart fraay te zyn, is niet *schandelyk*; zoo als de verliefde *Bruid* uitriep: *Nigra sum, sed formosa*, Cantic. 1: 5. *Ik ben swart, dog lieflyk.* Waar van is dog de *Bruid* swart? Het is van buiten, door de uiterlyke *Ootmoedigheid* en *Treurigheid*, dog fraay door de innerlyke *Kracht* en *Deugt* der Ootmoedigheid en Lydzaamheid. Derhalven *Paulus* 2 Cor. 12: 9. zegt: *Ik wil veel liever roemen in myne swakheden, op dat*

de

de Kracht CHRISTI *in my woone.* Waar mede zeer lieffelyk overeenstemt, die *Claravallische Zon*, daar hy *in Cantic. Serm.* 25. schryft: *Optanda infirmitas, quæ Christi virtute compensatur. Het is te wenschen eene zulke swakheid, die door de kracht* CHRISTI *vergoed word.* Een aangename Smaak is het *Kruis* den geenen, welke dèn *Gekruisigden* niet ondankbaar is. Het is eene *Swartheid*, maar daar en boven te gelyk ook eene *Gedaante* en *Gelykheid* des HEEREN. *Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra*, welke ons *Troost* in alle onse Droeffenissen, en wel zoo, dat, wanneer wy met Hem *geleden* hebben, ook met Hem verheerlykt zullen worden.

Niet wyt van den *Rhyn*, daar zig de *Zee*, met deesen vereenigt, is een *Stove* of *Kamer*, in welke 24 *Kagchels* zyn te vinden; en hoe zeer de zulke in den *Winter* gestookt worden, geen Mensch nogtans kan in den *kouden Winter*, zig midden in dezelve Kamer verwarmen: *Non est operimentum*, Job 24: 7. Hoe zeer daarentegen die *Ongarische Kagchel-Ovens*, veele warm gemaakt heeft, weeten die geene zeer wel, welke byna hun gantsche leven daar voor *gesweet* hebben. Niets zonder *moeite*, en dan nog, waar het vertrouwen op GODT niet is, is de *moeite* niet zeer vruchtbaar. *Absit ut Christianus in seipso vel confidat vel glorietur, & non in Domino, cujus tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.* Zie *Concil. Trident. Sess.* 6. *Cap.* 16. Deswegen moet niemant zyn vertrouwen op GODT vaaren laten, wiens *Goed-*

heid

heid zoo groot is, dat Hy begeert te zyn onſe *Verdienſte*, welke dog zyn gantſch onverdiende *Genaden* en *Giften* van Hem zelven.

De Perſiaanſche Koning *Cyrus*, willende zyne Krygslieden een Hert onder den Riem ſteken, om de *Vyanden* dapper te beſtryden, heeft haar op deeſe wyſe *aangemoedigt*: Hy voerde haar in een zeer groot *Boſch*, beveelende haar, dat zy alle Boomen om verre *bakken*, en zoo dat Boſch, met de Aarde zouden *gelyk* maken. *Lætetur de labore ſuo*, Eccleſ. 5: 18. Het welke ook met byzonderen *arbeid* en *moeite* geſchiedde. Den volgende *Dag*, liet hy haar op het heerlykſte *ſpyſen*, en daar na reed *Cyrus* door het gantſche *Leger*, en ſprak: Gy, myne lieve Broeders, welken Dag heeft u beter behaagt, die van giſteren, of van heden? zy antwoorden zoo veel is die van *heden* beter, als die van *giſteren* ſlechter geweeſt is: *Recte judicaſti*, Luc. 7: 43. Daar op *Cyrus* haar zeide. Gelyk als gy van wegen de arbeid en moeite, op den *Dag* van *giſteren* uitgeſtaan, het heerlyke Maal op heden verdient hebt, even alſoo kond gy geenzins *Gelukzalig* geſchat werden, zoo gy niet te vooren de *Meders*, uwe *Vyanden*, hebt overwonnen.

Deeſe Geſchiedeniſſen geeſtelyker wyſe te verſtaan, zegge ik: *Labora ſicut bonus miles*: 2 Tim. 2: 5. *Indien ook iemant Stryd, die en word niet gekroont, zoo hy niet wettelyk en heeft geſtreden.* In zoo verre wy de overwinning over den *Duivel*, onſen *Vyand*, behouden willen, en de *Ruſt* der eeuwige Vreugden bezitten; wy moeten de *Verzoeking* of *Aanvechting*,

ting, *Lydzaamheid* en *Standvaſtigheid* verdragen, hoopende op GODT, *bonum eſt confidere in Domino*: *Op* GODT *vertrouwt*, *is wel gebouwt.* De Allerhoogſten laat zomtyds zulke *Verzoekingen* toe, ten einde wy zien, hoe goed en bereid Hy zy, om ons te *helpen*; wanneer wy anders in den Nood Hem *Aanroepen*, *Bidden*, en in zyne *Hulp* ons vertrooſten; na de Vermaaning: *Confide in Deo.* Vertrouwt den HEERE. Eccleſiaſt. 11: 21. Daarom ſpreekt de Propheet Pſ. 119. *Ik hebbe geroepen tot den* HEERE *in mynen Nood*, *en Hy heeft my verhoort.*

Al wat in de Wateren, *in de* Zeën, *ende in de* Rivieren *Vinnen en Schubben heeft*, *die zult gy eeten zegt Godt.* Levit. 11: 9. Het welk de *H. Gregorius*, lib. 5. moral. cap. 6. op de volgende wyſe *geeſtelyk* uitlegt, daar hy zegt: *Schubben* beduiden *manlyke* en *ernſtige* Zeden, en eenen goeden *uitterlyke Wandel*, midden onder de Wereld-Kinderen; maar de *Vinnen*, verheve geeſtelyke *Gedachten.* Zoo als nu de Viſſchen door hare *Vinnen* zomtyds ſprongen over het Water doen; alſoo verheffen zig waare *Chriſtenen* in het Water van allerhande *Droefheden* deeſer Wereld, door hemelſche *Betrachting* en Hoope tot GODT in de HOOGTE, en door een *Streng* en als *Schubbig* leven zyn zy *gewapent*, tegen alle onordentlyke *Begeerten.* Zie *Ælian. L.* 2. *Hiſt. de Animal. c.* 13. De allergrootſte Viſſchen in de Zee, worden van kleyne Viſſchen, van eene *Witte kleur* en lange *Koppen* vergezeld, en van de éene plaats tot de andere *geleid*; alſoo

M ook

ook kleine *Verzoekingen* baanen den *Weg* voor grootere *Moeijelykheden.* Ook gelyk als een kleine Visch van maar eene *Spanne* lang, van zulk eene groote kracht en sterkte is, dat hy een *groot Schip*, wanneer hy niet bytyds afgewesen word, in vollen Loop op en stil houden kan: Alsoo ook eene kleine *Verzoeking*, die niet bytyds wederstaan werd, stild en houd op den *Loop* ofte *Voortgang*, eenes volmaakten Levens. In zulk een geval nu moeten wy all' ons vertrouwen op CHRISTUM den *Gekruisten*, met den *H. Augustinus* zetten, daar hy in *Libro de Virgin.* zegt: *Inspice vulnera pendentis, sanguinem morientis, pretium redimentis, cicatrices resurgentis.* Dat is: *Ziet aan de Wonden des Hangenden, het Bloed des Stervenden, de Waarde des Verlossenden, en de Wondtekenen des Verrezenen.* Hy heeft een genegen Hooft, om te *Kussen*; een geopent Hert, om lief te hebben, uitgestrekte Armen, om te *Ombelsen*; en het gantsche Lichaam, om te *Verlossen*; Hem aanschouwen, Hem vertrouwen: Op deese wyse zal alles *Goed* worden, *non est confusio confidentibus*; Hy houd voor niemant zyn *Genaden-Kamer* gesloten. Betracht dit mede, waardigste Hart, en laat slegts anderen zoeken, *quæ sua sunt*, wat zy willen en believen; maar gy werp u volkomentlyk, in die *liefdenryke Armen* der Goddelyke *Voorzienigheid*, met geheel u vertrouwen. All' het andere Hoopen is *Vruchteloos*, 't welke niet gegrond is op JESUM, zo als de Godzalige *Thomas a Kempis Lib.* 3. *de Imit. Christi c.* 5. *n.* 3. zegt: *Quia totum infirmum & instabile in-*

invenio, quidquid extra te conſpicio. Alles is vrugteloos. *Vreugde*, *Liefde*, en *Gunſt*, waar JESUS niet by is. Wanneer de *Hoope* ergens anders heen doelt als op GODT, word men met zulk *Hoopen* ligt ten *Spot*. Daarom wil ik Hem al myne zaaken beveelen, en voor het voorledene met den Propheet, Hem met een dankbaar *Gemoed* toeroepen: *Benedictus es Domine, quoniam tu adjuviſti me & conſolatus es me*, Pſ. 85. v. ult. Zyt gezegent O HEERE, dewyl Gy my *geholpen* hebt, en *getrooſt*. Voor het toekomende echter, wil ik met all' myn betrouwen, my in zyne Genadenryke *Armen* werpen, ja behalven myne *Krachteloosheid*, in alle Voorvallen, Hem in alle Ootmoedigheid *klaaglyk* voordragen:

1.

Wyl niets anders is myn Leven,
Als een ſteeds Gemoeds-Gevecht,
Waar argliſtig my omgeven,
Des Plutonis *Oorlogs-Knecht;*
In âen ſtryd zeer wel ervaaren,
Komend met geveinsde Schaaren;
Waarom ik verlies altyd,
In zulk eenen ſwaren Stryd.

2.

Hoe verdrietig is dat Krygen,
Wyl ik niets van hem en wiſt;
'k Dagt hem aan myn Pyl te rygen,
Dog dit wierd' daar my gemiſt:
Ik door kuiſſche Liefdes-Luſten,

Laat den Vyand nimmer ruſten;
Daar ik nogtans altyd hoor,
Dat hy zelden ſtryd verloor.

3.

Ik des Stryds zeer onervaaren,
Weet niet hoe ik my nu ſchik,
Wyl ik vrees voor zyne Schaaren,
En voor haaren naam zelfs ſchrik:
Mars, *die kan my geenszins leeren,*
Hoe ik beſt my zal verweeren;
Want hy mynen Stryd niet kent:
En daar toe niet is gewent.

4.

Regts, of Links, waar zal ik loopen,
'k Weet het nauwlyks, dat is waar;
Een alleen, voor zoo veel Hoopen
Van die Vechters, valt te ſwaar:
'k Zal my elders gaan verſteken,
En my aan myn' Vyand wreeken,
Door Geduld en Lydzaamheid,
Daar de ziel zig toebereid.

5.

Een Musquet *als zy te laden,*
Is my nog gantſch onbekent;
Om dat niemand my komt raaden
Waar ik ook myne oogen wend;
Niemant komt my meê berichten,
Hoe 'k de Vyand kan doen ſwichten;
Daarom, wat ik ook verkies,
Ik ſteeds tegen hem verlies.

6.

'k Weet zelf niet hoe te vermeeren,
Een Quadraat, *of Wigg', of Schut;*
Noch den Zabel regt te keeren,
In den Kryg van zo veel Nut:
Pulver, Speer, en nog meer and'ren;
Krygs-Geweeren met malkand'ren,
My ontbreken, immermeer,
Wykend daarom keer op keer.

7.

Als hy my den Stryd komt bieden,
En verschynt in 't open Veld,
Zoude ik wel van Angst gaan vlieden;
Voor zyn machtig groot Geweld;
'k Moet my echter manlyk stellen,
Om, waar 't mog'lyk, neêr te vellen,
Mynen Vyand, maar myn kragt
Is te zwak voor de overmagt.

8.

Als ik wil den Slag aanvaarden,
Tot een regte Tegenweer;
Met dien al van ouds vermaarden
Krygsman, en zyn machtig Heir,
Dan zelfs, by het eerste waagen,
Doet hy my te rugge jagen;
Nooit ik eens victoriseer,
Maar moet deinzen met oneer.

9.

Als de Trom begint te speelen,

 En

En de Veld-klank word gehoort,
Kan dit myn gemoed verveelen,
En het word 'er door gestoord,
Ja van vrees zoo ver gedreven,
Dat de Moed om lang te leven;
Door Verlies in deesen Stryd;
My begeeft op zulken tyd.

10.

Als dan de Schalmeyen klinken,
En elk een word opgewekt,
Om de Zabels te doen blinken,
'k Hou my best eerst wat bedekt:
Of ik gaâ op die geruchten,
My begeven om te vluchten;
Want dit wel by tyds gedaan,
Heeft vaak Iemant vast doen staan.

11.

Maar zoo daar werd Vuur gegeven,
En 't Gevecht dan regt gaat an,
Ik in groote Vrees moet sweeven,
Als ik niet meer Vechten kan;
Ook 't Canon begint te speelen,
Dat myn Hert zoo kan verveelen,
Wyl ik dan wel meest verlies,
Als men daar zoo sterk uit blies.

12.

Zo ik ware Alexander,
Die steeds Zegenryken Held;
Of kon ik gelyk een ander,
Hector *haastig uit het Veld,*

Zon-

Zonder groot Gevaar verjagen,
En met recht zoo aan hem wagen,
Dat ik geen Voetſtap verloor,
Dit klonk heerlyk in myn oor,

13.

Ook zoo zeer de ſwakke Wyven,
Gantſch behertigt, onverzaagt,
Hebben hare teere Lyven,
In deeſ' harden Stryd gewaagt:
Vaak Bellona *met haar Vechten,*
Hare Vyanden kon ſlechten;
Dog myn winſt is nog niet groot,
Wyl ik nog lei ſtoot op ſtoot.

14.

Pentafilæa *desg'lyken,*
Was gelukkig in den Stryd;
Dikwerf door manhafte blyken,
Heeft zy zig Triumph bereid:
Stryden, dit dient wel begonnen,
Waar door zy heeft overwonnen;
Ik, die niet Victoriſeer,
Zie geen Winſt nog voordeel meer.

15.

Nog de Vyand blyft op handen,
Dus ontvalt my Hert en Moed;
Wyl dat hy heeft veellerhanden
Liſten, die zyn Boosheid voed:
Daarom moet zyn Liſt my leeren,
Dat ik my dog moet verweeren;

Schoon ik nooit niet op hem win,
En ook heb in hem geen zin.

16.

't Ware ook nog wel te verdragen,
Als het ging om Lyf of Goed;
'k Zoude my ook niet beklagen,
Om de my ontzonken Moed;
Maar een ongelukkig treffen,
Zou myn Ziel niet zeer verheffen;
Billyk klaag ik, 't is my leet,
Dat ik van geen winnen weet.

17.

Al die boose Helsche Vechters,
Dryven nog den Spot met my;
'k Ben belaag'lyk door hun Rechters,
Die zig altyd houden bly:
Maar wat zyn dat voor Gezellen,
Die zoo wreed my willen vellen?
Is daar nog geen Hulp voor my?
Och! ik ware zeker bly.

18.

Wie zal myner zig erbarmen,
Als Gy niet, ô Groote GODT!
Eens wilt helpen my gantsch Armen,
Uit den strik; en uit den spot:
Ach! ô groote GODT! *my slechten,*
Doe my door Uw sterkte vechten;
Want ik anders weêr verlies,
Wyl 'k geen andre Veldheer kies.

19.

Zonder U ben ik verlegen,
Zonder U ik niets vermag;
Als Gy niet voert Uwen Degen,
Lyd' ik Neêrlaag alle Dag,
Zonder U werd ik gevangen,
Van de valſche Helſche ſlangen,
Help my, is dat ik begeer,
En dat ik Victoriſeer.

20.

Doet die Oude Slang vertreden,
Dryf all' haar Verzoeking af;
Doe my leven hier in vrede,
Onder Uw Banier en Staf:
Op dat, na veel nederlagen,
Ik haar op de Vlugt kan jagen,
Eindlyk eens Victoriſeer;
In myn GODT *en in myn* HEER.

Wie nu de Verzoeking en Strikken des *Duivels*, ontgaan wil, die moet geen *Jonas* van *N.......* zyn, welkers Gedachten altyd naar *Wynbergen* ſtaan, alwaar hy door 't Verhandelen van het *October-Zap* zyne Familie verhoogt, en zig een Heer van *Koperberg* ſchryft, want wie door den wyn natter is als de Propheet *Jonas* van het water in den Walviſch, die is reeds gevangen in den ſtrik des Duivels. Jona 2. Nog veel minder moet hy zyn van *Kagchelen* en *Rooſenfeld*; terwyl hy

van gedachten is, in eene voor *Venus* heet gemaakte Kamer te gebruiken de *Roosen* der *Vermakelykheid*; want wie het gevaar lief heeft, bemind; die gaat met het *Gevaar* te grond; maar hy moet uit *Liefde* jegens GODT alle Zonden, zoo veel als mogelyk is, vermeyden; en daarentegen tot *Betering* en *Genoegdoening* deeses Levens, altyd betrachten, het *bittere Lyden* des Heeren JESU CHRISTI; ja de *Onstuimige* Begeerlykheden meer en meer onderdrukken, zoo veel als de *Natuur* verdragen kan. Want zoo zegt de *H. Jacobus* Cap. 4. *Wederstaat den Duivel, en hy zal van u vlieden.* Om nu dit wel te betrachten, moet men zig in *Werken* Oeffenen, die tot de *Deugt* behooren; op dat de helschen *Zielen-Hond*, nooit zulke Menschen aantreffen ledig, maar veel meer vervult, met allerhande *Deugtvolle* Gedachten, geene Plaats vergunnende aan de onbetaamelyke inblaazingen. Wie zig zoo gedraagt, die heeft voor den *Duivel* niet te vreesen. Dan, gelyk als aan der *Honden hinken*, aan der *Hoeren wenken*, aan der *Wyven weenen*, aan der *Geleerden meenen*, en aan der *Kramers zweeren*, niemant zig moet *keeren*; zoo moet ook niemant de *Verzoekingen* achten, die op bovengemelde wyse *gewapent* is; en genomen, hy wilde door de *Verzoeking* een *Stryd* aankondigen, hy zou dog geene overwinning behalen, al was 't ook, dat hy een *Swaard* mogt voeren, zoo groot als dat van *Degenfeld*, niet wyt van *Creytslingen*, hy zal den Degen en het Veld verliesen: een

klein

klein *Kruis* met Lydzaamheid met Ootmoedigheid verdragen, maakt hem te ſchanden; vermits hy gebonden is, en niets vermag. Apoc. 20: 2. 1 Pet. 5: 8. Hy brult als een *brieſſchende Leeuw*, en zonder Trouw of Schouw. ſpalkt hy zyne kaaken verder op, als een *Woud-Eſel* in zynen loop; dog kan niemand verſlinden. Hy *ſchuiffeld* wel als eene *Slang*, en maakt *Angſt* en *Bang*, maar vermag niet te vergiften; hy blaaſt wel gelyk een *Waterhond*, te ſmyten veelen op den *grond*; dog vermag niet te *byten*. Hy roept wel door zyn *Jager-Hoorn*, en blaaſt daar door zyn *Zonden Gift*; dog vermag niemand te dwingen. Hy komt uit de *Hel*, en als een valſch *Gezel*, wil met den Menſch *verzellen*, om hem gevaarlyk na te *ſtellen*, kan niemand dog vervoeren; dan, of wel hy uit *Yrland* kwam, daar hy door zyn Hoogmoed het *Engeland* verwildert; evenwel vervoert hy niemand zonder eene byzondere toelatinge GODS, en des Menſchen agteloosheid. Deswegen moet men hem maar dapper wederſtaan, en geene *Verzoeking* inwilligen. Men moet zyn als een *Steenrots*; ſtooten daar zoo veele Winden tegen aan, zoo geſchied zulks tot meerdere Verzekering. Slaan daar de Baaren tegen aan, hy word daar door te *zuiverder*. De *Regen* maakt wel een Kleed nat, maar het *Harte* niet. Wie recht doet, acht het niet, hoe ook de *Zatan* hem aanſpreekt: *Gevochten* ofte *verdorven*, *geleden*, of *geſtorven*. Houd het voor loutere *Vreugde*, als gy in meeniger-

gerlei *Verzoekingen* valt. De Menſch verheft het *plagen*, den Bal dryven de *ſlagen*; derhalven zyt als een *Bal*, laat u van de *Aanvechtingen* geſlagen werden, tot in de hoogte des *Hemels*, zy met den *H. Paulus* met Trooſt vervult, en vol van Vreugden in alle uwe *wederwaardigheden*, zoo zult gy na de *Overwinning* der Verzoekingen, en een kort Lyden, *eeuwig* in Vreugden Leven.

HET XI. HOOFTSTUK.

In Hongers - Nood,
Is best het Brood.

TEn tyde doe de gelukzalige Zondaresse *Magdalena*, by de Maaltyd eenes Phariseërs de heilige voeten van CHRISTUS JESUS, heeft gewasschen, Marc. 14. verhefte zig in het verraderlyk Gemoed van *Judas*, een doolende Gedachten, aangaande die Liefde, welke JESUS wierd bewesen. Hoe aangenaam

naam egter zulk een Werk den Liefderyken *Heiland* heeft behaagt, bewyst Hy by dat Werk zelve. Want hy maakte een groot *Avondmaal*, Joh. 13. namelyk, de *Genieting* des Paasch-lams en instellinge des Hoog-heiligen *Sacraments* des *Altaars*, na deesen Verrichting opgestaan zynde, zyne Klederen afgelegt, en zig met een *Schortekleed* omgord hebbende, heeft hy zyne *Apostelen* de Voeten gewasschen. Wanneer wy dit alles wel overwegen, vinden wy onderscheidelyke *Deugden*, die CHRISTUS hierin geoeffend, en ons te oeffenen heeft nagelaten; byzonderlyk de twee *Susteren*, de Liefde en Ootmoedigheid, welke de grond zyn van alle *Goede Werken.*

De *Liefde* betreffende, zoo is zy eene *Deugt*, welke ons met GODT vereenigt, en door welke wy Hem wegens zyn zelven *Lief* hebben, en den *Naasten* van wegen Hem. Deese Deugt is ons zeer hoog aanbevoolen. Want alsoo heeft CHRISTUS dien *Leeraar* der *Wet*, welke Hem verzoekende vroeg: *Welk is het grootste Gebod in de Wet?* geantwoord: *Gy zult lief hebben den Heere uwen Godt, met geheel uw Herte, ende met geheel uwe Ziele, en met geheel uw Verstand. Dit is 't eerste en 't groot Gebodt. Ende het tweede deesen gelyk (is:) Gy zult uwen Naasten liefhebben als u zelven. Aan deese twee Geboden hangt de gantsche Wet ende de Propheten* Matth. 22: 36, 37, 38, 39, 40. Welk Gebod der liefde, CHRISTUS niet alleen heeft geleert, maar ook in het *Werk* by het laatste Geheimnisvolle *Avondmaal*, den Verrader *Judas*, en zyne

Uit-

Uitverkorene *Apostelen* beweesen, ten einde hy te gelyk vervulde, wat Hy by zyn Aarts-Canselier *Mattbæus* heeft bevoolen: *Hebt uwe Vyanden lief, zegentze die u vervloeken, doet wel den geenen die u baaten, en bid voor de geene die u geweld doen, ende die u vervolgen. Op dat gy meugt Kinderen zyn uwes Vaders die in de Hemelen is*, Matth, 5: 44, 45. Die nu zynen broeder niet *lief* heeft, blyft in de *Doodt.* 1 Joan. 3: 14.

By de *Wereldsche Menschen* geschied het veelmaal, dat, wanneer 'er *twee* die elkander zeer lief hebben, en van één scheiden, d'een d'ander zyn *Beeltenis* vereerd, om zomtyds door die *Afbeelding*, de tegenwoordigheid van den *Afwezenden*, te gedenken, en een ontstoken *Liefde* niet te vergeten.

Een veel grooter *Kenteken* zyner Liefde heeft ons CHRISTUS, toen de Tyd zynes bitteren *Lydens* voor handen waar, nagelaten; nadien Hy ons niet alleen zyne *Afbeelding*, tot een goed *Afscheid* vereerd heeft, maar *Wesentlyk* zyn Lyf en Bloed in het *H. Sacrament* des *Altaars*, waar van den *H. Sacraments-dag* ingesteld is, op dat wy hem alle tyd voor oogen hebben, 't welke ons nooit uit de *gedagte* moet gaan. En dit is dat groote Avondmaal en *Banquet*, tot het welke veele zyn geroepen.

Dat eerste *Banquet*, zoo als het in dit Jammerdal geschied is, was dat geene, dat de Boose Vyand voor *Adam* en *Eva* toebereid had; want zulks geschiede in den *Hof*: Uit zulks is gevolgt, de *Ongehoorzaamheid* tegen GODT,

het

het bedrog van *Eva*, de Verleiding *Adams*, en het Verderf van het gantſche *Menſchelyk Geſlacht*: alſoo dat *Adam* en *Eva*, zig door het eeten der Vrucht vergaſt, en ons allen den *Dood* aangedaan hebben. *Een zuure Beet.*

Rebecca hadde voor *Iſaäc* eene Maaltyd aangeregt, door welke *Eſau* om zyn Erfdeel is gekomen, maar *Jacob* het Eerſtgeboorte Recht verkreeg. Zie Gen. 27. Alſoo dat *Iſaäc* den Zegen gaf, dien hy niet meende, en *Eſau* verloor moeite en arbeid by de *Jagt.*

Abſolon hadde alle zyne Broeders een *Gaſtmaal* toegericht, door 't welke zyn Broeder *Amnon* verſlagen, zyn Zuſter *Thamar* geſchonden, *David* haar Vader daar over bedroeft, en het gantſche *Land* daar door is *geërgert* geworden, 2 Sam. 13.

Job hadde zeven *Zoonen* en drie *Dochters*, welke eene vrolyke *Maaltyd* in haar Oudſte Broeders Huis hadden, dog deeſe viel zeer *ſlecht* uit; alſoo dat alle tien *Broeders* en *Zusters* het Leven verlooren, eer zy van de *Maaltyd* opſtonden. *Wel luſtig*, *dat* GODT *erbarm.*

Koning *Belzaſar*, hield alle zyne *Echte-* en *Bywyven* een treffelyk *Banquet*, waar by de *Goudene* en *Zilvere* Vaten, waar mede hy gedient wierde, en uit den Tempel te *Jeruſalem*, door zyn Vader *Nebucadneſar* gerooft, en weggevoert waren, voor den dag moeſten komen. Dog daar op is gevolgt, dat zoo wel de *Koning* als zyne *Wyven*, nog dienzelven Nacht, om 't leven gekomen zyn, Dan. 5.

Ahaſveros; hield eene Statelyke *Maaltyd*,

maar

maar deefe heeft veroorzaakt, dat de Koninginne *Vaftbi* wierd afgezet, veel *Edele* in de Stad *Sufan* verworgt, en *Haman* aan de Galg wierd gehangen. Zulk een *Gaftmaal* duurde gewoonlyk 180 Dagen. Efther 1. Deefe alle zyn *groote Gaftmaalen*, maar een veel grooter heeft gegeven onfen JESUS; dan het was *groot*, nadien Hy van den Grooten GODT; met groote *Liefde* is voorgefteld; terwyl het voortgebragt is met groote *Wonderwerken*, door 't welke Hy gemaakt heeft een *Gedachtenis*, van alle zyne wonderbaarlyke Werken, in welke begrepen waren, alle *Schatten* des Hemels en der Aarde. Daar is alfoo niets meer overig, als dat wy met groote *Zorg*, *Geloof*, *Hoop* en *Liefde*, ons daar toe voegen, want het is niet genoeg dezelve zonder *Deugt* niet alleen te genieten, maar men moet het door de *innerlyke* Ontfanging meer beproeven, als, door de *uiterlyke* Genieting. Zulk een *inwendige* beproevinge nu werken die gemelde *Deugden*, benevens de groote *Zorg*.

Die *Zorg* belangende, dezelve beftaat in *Vlytigheid*, tot Navorfching des *Geweetens*, en *Reiniging* der *Zielen*. Zulk eene Reiniging wederom vordert eene ware *Biecht*, en volkomen *Berouw*. Dog het volkomen Berouw is eene *Befcherming*, welke zyn Oorfprong daar uit heeft, dewyl het hem, den Menfch uit regte *Liefde* en *Trouw* jegens zynen GODT, in zyn *Hart* leet is, dat hy zynen goedertierenften en barmhartigften *Vader*, als GODT vertoornt en beledigt heeft, met voornemen van zig te *beteren*. Zie *Concil. Trid. feff.* 14.

C. 1. En wanneer tegen *Hemel* en *Hel* hem dan nog leet is, dat hy geduurig tegen zyn *Schepper*, als het hoogste Goed, gezondigt heeft. Zie S. Thomas 3. p. q. 85. a 1, 2, 3. Daar zyn 'er wel veelen, die zig zonder nalaten *Zondaars* noemen, en hebben echter *Lust* te zondigen. Dit is wel eene *Bekentenis*, maar geene *Verbetering*. De Ziel word beschuldigt, maar niet geheiligt. Zie *S. Augustinus Serm.* 7. *de Tempore.* Een waar *Berouw*, vordert eenen niet geringen *Haat* tegen de begaane Zonden, een opzettelyk *Voornemen*, zig voor allen *Ondeugden* te hoeden, en zulk uit *Liefde* jegens GODT van gantscher Harte. Een zulk *Hartenleet* alleen doorbrand als *Vuur*, alle inwendige *Ondaaden*, en zoo veel het *kwaat* vind, alles uitwischt, ja gantsch verteert. Zie *S. Chrys. l.* 2. *de compurit: cordis.* Gelyk dan ook de *Propheet* al voor lange voorzegt heeft: *Cum averterit se impius ab impietate sua, ipse animam suam vivificabit.* Ezech. 18: 27. *Als de Godloosen zig bekeert van zyne Godloosheid, die hy gedaan heeft, ende doet recht ende gerechtigheid, die zal zyn Ziele in het Leven behouden.* Zulk een Berouw is GODT een aangenaam *Offer*, een gebroken en verslagen Hart veracht Hy niet. Ps. 51: 19. Daarom noemt het de *H. Ephrem*, een *Heyl* der *Zielen*, eene *Verlichting* des *Gemoeds*, en *Verwerving* van *vergiffenisse* aller Zonden. *Lib. de die Judicii*, Cap. 5.

Zoo nu dan een waar Berouw, in het *Hart* gevat is, dan soo volgt daar op de *Biecht*; welke is eene Bekentenisse, waardoor elke verborgene *Krankheid* der *Ziele* aangewesen word, met

Hoo-

Hoope der *Nalating* en *Vergevinge*; namelyk: wanneer den Mensch alles bekent, daar in hy *schuldig* is: Ook niets weetens- en willens verswygt, en de opgelegde *Boete* in den *Stand* der *Genade* verrichtende, zyne schuld met den *Openbaren* Zondaar bekent, Luc. 13. Deese is als een warme *Borstlap*, der in Liefde jegens GODT verkoude Zielen, wanneer men door waar *Berouw* vermengd, met ontstoken *Liefdes-Vuur* jegens zynen *Schepper*, op de *Borst* slaat, als wanneer het lighaam *omswachteld* wierd met eene gantschen *Baal Boom-Wolle*. Daarom zegt de *H. Bernhardus Serm.* 16. *in Cantic.* kort en wel: *Biecht* alles wat u *Geweeten* knaagt, *Ootmoedig*, *Zuiver*, *Volkomen*, en *Oprecht*; of wel GODT geenen Mensche op den stoel zittende opwacht, zoo laat Hy echter zyne *Ongenade* zeer ligt, als voor de Kniën afbreken; wanneer men voor Hem op de *Kniën* nedervalt, en om *Vergeving* bidt; zoo als dat grooten Kerken-Licht *Augustinus Homil.* 12. *l.* 50. zegt: Onse GODT, alsoo hy Genadig en Barmhertig is, wil, dat wy onse Zonden hier in der Tyd *Biechten*, ten einde wy in het toekomende, om *haarent wille* niet te schanden worden. Want de *Boete* is als de *slinger Davids*, welke met de drie Steenen der *Rouwe*, *Biecht*, en *Boete* gewapent is en de Zonden volkomen *doodet*. Zie 1 Sam 17. Zy is als de Ladder *Jacobs*, Gen. 28. waar op de Christ-geloovige Zielen, als de *Engelen* ten Hemel klimmen. Zy is als de *Jordaan*, die *Naäman* van zyne *Melaatsheid* reynigde, 2 Koning. 5: 10. Zy is dat Badwater, het welke allerhande Gebreken en Krankheden geneest.

Joan. 5. Zy is die weesenlyke groote *Walvisch*, die in de Zee deeses Jammerdals omswemt, en den armzaligen *Jonas*, aan den *Oever* fris en gezont uitwierp. Jona 2. Eindlyk is zy de Staf van *Moses*, welke de *Slangen* der *Egyptenaars* verslind, namelyk onse *Gebreken* en *Zonden*, Exod. 7: 12. Daarom heeft CHRISTUS bevoolen, allen Volken te Prediken de *Boete*, tot Vergevinge der Zonden. Luc. 24: 47. Nademaal Hy begeert, dat allen *Zalig* worden, wanneer wy ons slegts tot Hem bekeeren, en Hem zoeken van *gantscher Hart*, zoo als *Moses* zegt: *Cum quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen toto corde quæsieris & tota tribulatione animæ tuæ*, Deut. 4: 29 en 30: 10. *Wanneer gy de Stemme des* HEEREN *uwes* GODTS *zult gehoorzaam zyn, houdende zyne geboden ende zyne insettingen die in dit Wetboek geschreven zyn, wanneer gy u zult bekeren tot den* HEERE *uwen* GODT, *met uw gantsche Herte, ende met uw gantsche Ziele.* Gelyk als ook GODT zelve door zynen *Propheet* betuigt: *Quæritis me, & invenietis, cum quæsieritis me in toto corde vestro.* Jerem: 29: 13. *Gy zult my zoeken, ende vinden, wanneer gy na My zullet vragen, met uw gantsche herte.* Ende Joël 2: 12. *Bekeert u tot my met u gantsche herte: ende dat, met Vasten en met Geween, ende met Rouwklage.* En door den Propheet *Malachiam*, heeft Hy ook zyne Genade laten bekent maken, Malach. 3: 7. *Keert weder tot My, ende ik zal tot u wederkeeren: Revertimini ad me, & revertar ad vos.* Het begin nu van onse *Bekeering* is, wanneer wy vreesen *Den Geenen*, die Ziel en Lighaam kan verderven in de Hel-

Helle, en ook te gelyk Hem *Lief* hebben. *Timor* DEI *initium dilectionis ejus*, Eccleſ. 25: 16. *De Vreeſe des Heeren, is den Aanvang zyner Liefde.* Waarom ook de *H. Auguſtinus Tract.* 9. *in Epiſt. Job.* zegt: *De Vrees dryft u, maar Vrees niet, de Liefde zal wel volgen; die zal heelen, dat de Vreeſe heeft verwond.* Vrees is de *Medicyne*, Liefde is de *Gezontheid*; zoo als zulks *David* wel heeft ondervonden, daar hy zegt: *Dixi, confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Pſ. 32: 5. *Myne Zonden maak ik U bekent, en myne Ongerechtigheid en bedek' ik niet; Ik zeide: ik zal belydeniſſe van myne Overtredingen doen voor den* HEERE; *ende Gy vergaaft de Ongerechtigheid myner Zonde.* Tot vergevinge der Zonden nu dienen voornamelyk, die *drie* goddelyke Deugden, welke daarom *Goddelyk* worden genoemt, wyl zy haar *eerſte* Opzicht op GODT, en hare voortreffelykheid daar in beſtaat, dat zy voor eerſt op GODT doelen, niet zo zeer als een *Deel* der *Boete*, maar als een *Grondveſt* der Chriſtelyke *Religie*, die allen verſtandige *Ouders* noodig is.

Aangaande het *Geloof*, dat zelve *is een vaſte grond der Dingen die men hoopt, (en) een bewys der Zaken die men niet en ziet.* Hebr. 1: 1. Diesvolgens moet het *Geloove* en deſſelfs *zekerheid* gegrond zyn op het getuigeniſſe GODS, die niet kan werden bedrogen, en niet bedriegen kan; ja ook niet iets openbaren, als dat volſtrekt waarachtig is. Want wanneer GODT iets dat *Valſch* was openbaarde, zoo moeſt

zulks of uit *Onweetenheid*, of uit eene *Boosheid* geschieden. Geen van beiden nu kan waar zyn, nadien zyne oneindige *Wysheid*, en onuitspreekelyke *Goedheid* zulks niet toelaten. Deswegen moet het ons *genoeg* zyn, te verkrygen de *Verdienste* deeser Goddelyke *Deugd* die GODT belooft heeft: *Hoc est corpus meum*, *Dat is myn Lichaam*, Matth. 26. Marc. 24. Lucæ 22. 1 Cor. 11. zonder dat wy verlangen te weeten den *Oorsprong*, de *Oorzaak*, en *Verklaring*, hoe, en op wat voor eene wyse dit geschiede. Want, gelyk de *H. Gregorius* zegt: *Dat het Geloove geen Verdiensten heeft, alwaar het Menschelyk Vernuft zulke eene Ondervinding heeft, dat zy het met de Hand grypt*; dog *Zalig zynze die niet gezien, en nogthans zullen gelooft hebben.* Joh. 20: 29 Wy moeten dan *waarachtig* gelooven, dat CHRISTUS JESUS met GODT en *Menschheid*, in het Hoogheilig *Avondmaal*, dat hy tot een *Sacrament* heeft ingesteld, tegenwoordig zy met *Ziel* en *Lichaam*, *Vleesch* en *Bloed*, als zyne Maagdelyke *Moeder* Hem op haare *Armen* gedragen heeft, ja zo als Hy in den *Hemel* tegenwoordig is, in volkomen *Klaarheid* en *Glorie*: gantsch in eene geheele *Hostie*, en gantsch in een yder *Deel* derzelve. Gelyk als een *gantsch Huis* in eenen geheelen *Spiegel* word gezien: Wanneer egter zulk een *Spiegel* mogt gebroken worden, nogtans in yder *Deel* desselven, het geheele Huis ook te zien is. Niet minder als de *Zon* zig in een *Glas* vol *Water* volkomen vertoont; maar, wanneer 'er meer zulke vaten in de *Zon* gezet worden, zoo zal des niettegenstaande in een

een yder *Glas* dezelfde *Zon*, volkomen gezien worden, alsoo wel als in *één alleen.* Zo mede de *Zon* der Gerechtigheid CHRISTUS JESUS, in yder der *geconsacreerde Hostien*, volkomen te ontfangen is, en in veele dezelfde, die Hy is in *Eene*, en wat Hy is in *Eene*, dat is Hy ook in *Allen*; en zulks noemt de *H. Augustinus*, *Lib.* III. *de Trin. c.* 4. *Sacramentum corporis & sanguinis* CHRISTI. Een *Sacrament* des Lichaams en Bloeds CHRISTI.

Welke geloovige Ziele, by zig zelve *onveranderlyk* gelooft, dat en hoe in dit Hoogheilige Sacrament, CHRISTUS, *Mensch* en GODT tegenwoordig is, dewelke met zyne Goddelyke *Tegenwoordigheid* haar geven en mededeelen wil *alles*, wat zy van Hem bidt, dat tot haar Nut kan dienen, daar mede zal zy zeer dikwils met een troostelyk *Toeverzicht*, en met inwendige *Rust* des *Harte*, overgooten worden. Want zulk een levendig *Geloof* werkt in de Menschen, dat hare Zonden *ligter* vergeven werden, van de *Smetten* en *Vlekken* der gebreken gereinigt, en hare Harten bereid worden, door het Geloove CHRISTI, tot een aangenaam *Rust-beddeken.* Wanneer de Mensch nu dit met waren *Gemoede* gelooft, dat de *Bron* aller *Genaden*, onder de *Gedaante* van *Brood* en *Wyn* is verborgen, zoo dorst hy na Hem, en *schreeuwt als een Hart na de Waterstroomen*, Ps. 42: 2. stellende alle zyne hoope op Hem. Gelykerwys dan de H. Kerken-Leeraar *Augustinus* schryft: *Ipsum desiderium sitis est animæ*; als of hy zeide: *dat het Verlangen der Ziele, de dorst desselven zyn.*

De *Hoope* is die andere Goddelyke *Deugt*, die den *Wille* des Menschen heenen brengt en gewoon maakt, om op, of in GODT te hoopen, als op zyn *Eigendom* en *Hoogste Goed*, en dat zelve, door middel der *Genade* en *Goede Werken* te verkrygen. De Menschelyke *Wille* nu richt zig op GODT, door tweederlei wyse van *Liefde*, namelyk door de *Liefde* der *Vriendschap*, wanneer de Mensch GODT alleen lief heeft, om GODS wille: terwyl het *Geloove* den Allerhoogsten GODT, als het Volmaakste *Goed* voorsteld. En dan nog door de *Liefde* der *Begeerlykheid*; wanneer de Menschelyke *Wille*, zig na GODT verheft en wend, in dit opzicht, dat Hy hem *Goed* is, dien hy begeert te genieten. Deese *Liefde* behoort tot de *Hoope*; dan hy, de Mensch hoopt, in het *H Sacrament* te ontfangen GODT, als dat lichaamlyke *Pand*, waar door de Ziel verlost werd van alle *Banden* harer Zonden. Hy *hoopt* op Hem als een *Verteerend Vuur*, Deut 4: 24. dat door zyne Tegenwoordigheid, alle *Distelen* en *Doornen* der *Zielen* verteerd, welke zyn de *Gebreken* en *Ondeugden*. Hy *hoopt* op Hem, als een ware *Angelica*-Wortel, tegen alle *Aanvechtingen*; als een wezenlyk *Engelen-Brood*, tegen de *swakheid* der Zielen, drinkt, versterkt, en vereenigt zig met haar. Daarom Hy zig aan ons heeft *gegeven*, in de Gedaante van *Spys*, en heeft dezelve aangenomen, op dat Hy door zig zelven den Menschen *geestlykerwyse* verkwikte, en van alle *Gebreken* reynigde. *Zanguis Christi enumdabit conscientiam nostram ab operibus mortuis*. Hebr. 9: 14. *Hoe*

veel

veel te meer zal het Bloed CHRISTI, *die door den eeuwigen Geest hem zelven Gode onstraffelyk opgeofferd heeft, uwe Conscientien reynigen van doode werken, om den levendigen* GODT *te dienen.* Ja, zo als de *H. Damascenus* Lib. IV. c. 4. met *meer anderen* zegt: zoo brengt de *H. Communie* der Menschen zelfs de Lichamelyke *Gezontheid*, wanneer hy uitdruklyk zegt: de *H. Communie strekt Lichaam en Ziele ten Nutte en bescherming:* want de innerlyke *gloed* der *Zonde*, of de gloejende overmoed van de *hittige Begeerlykheden* word sterk gelescht en gedempt door het gebruiken van zulk een heilzaam medicyn. Waar uit volgt, dat de Mensch by het *Ontfangen* daarvan, zelfs naar het Lichaam, juist daarom een beter *Temperament* en Lichaams gestel, bevind, ja ook wel de *Gezontheid* zelve verkrygt. Daarom zegt de *H. Bonaventura in Compendio Theol. veritat l. 6. c 15. Serm. de Cæna Dept.* Dat het eene *Artzeny* voor de *Kranken*, een *Weg* voor de *Reisenden*, en een *sterkte* voor de *Swakken* is: En de *H. Cyprianus* noemt het, *Medicamentum simul & holocaustum ad sanandas infirmitates.*

Twee *Oorzaken* zyn 'er, welke de Menschen, tot de lighaamelyke *Spysen* dryven en aanzetten; de eerste en voornaamste is de *Wellust*, welke de Mensch daarby bevind. De Oorzaak daarvan is veelal zo, als by de *Epicureërs*, die zig te zamen in de *Kerke* vervoegden, en hare *Goden* baden, dat zy hun wilden lange *Kraanhalsen* bezorgen, op dat de *Spysen* langer in de *Keel* mogten blyven, en zy

daar door meer *vrolykheid* ontfingen; want zy meenden, dat niet alleen de ſtrot van Menſchen, maar ook van eenige *Dieren* veel te kort was.

De *Welluſt* in het *Eeten* is niet alleen een gevaarlyk *Kwaat* in het *Geweeten*, en ſchadelyk voor het *Licbaam*; maar is ook een alverteerende *Worm* in de *Beurs*. Een Luſt is het, wanneer hy met *Honger* eet, maar eene *Onluſt* is het, wanneer men zoo dikwils na *Buydelburg* varen moet. Want, offſchoon eene goede *Beete* aangenaam in de *Maage* naar beneden daalt, zoo wil dog het *Geld*, of het ſchoon den *Buydel* verlaat, ongaarn van het Hart wyken. Onaangezien het by veelen geſchied, wyl zy op éénmaal zig meer verſtouten, te *verteeren*, als zy in eene geheele Maand *verdienen*; zoo dat zy gedwongen worden, hare *Kleynodien* en *zilver Servies*, by de Jooden te moeten Verpanden, en *Hebreeuws* te leeren; onaangezien by zulk eene *Buydel-ontlediging*, het Lichaam opgevult werd met *Krankheden*, en de Ziel bezoedelt word met Ondeugden.

Cleopatra, hield haren lieven *Anthonius* eene Maaltyd, zoo als *Majolus Colloq.* 19. *gent. dierum*, verhaald; waarby twee Juweelen die 250000 Kroonen waardig waren, *verſpilt* en *verteerd* wierden: maar in het Hoog-heilige *Avondmaal* worden opgezet die twee koſtelykſte en onſchatbaarſte *Kleinodien*, namelyk de *Godheid* en *Menſchheid* CHRISTI.

De Roomſche Burgermeeſter *Anthonius Geta*, hield een *Banquet*, na de Letteren van het *Al-*

Alphabeth van *Vleesch* en *Visch*: soo dat hy beval, even zoo veel *Spysen* op te disschen, als 'er *Letteren* in het *Alphabeth* zyn: ja by een yder *Letter* alle Spyse van *Vleesch* en *Visschen*, die 'er te krygen waren, welke met zulke *Letteren* begonnen. Om dit A, B, C. te leeren; zouden die Vreetachtige *Smulbroeders*, veel begeeriger zyn, als de in de Schoolgaande *Jeugt*, om te leeren Spellen.

Garzonius in den *Titul* van het *veel Eeten*, schryft; dat iemant zoo verkwistend is geweest, om wat *lekkers* en *veel* te eeten, dat hy zyn *Wyf* in het *Bed* heeft opgevreeten. Wanneer voor tegenwoordig diergelyke *Slokkers* wat veel in de Wereld waren, mogten de *Wyven* wel wat *beboedzamer* worden, in *Byslaapen*; alhoewel 'er by Ontuchtige en geile *zamenkomsten*, van *Schranssen* en *Danssen* geen einde is.

Wie van *Kandel*, eene Rivier in het *Berner* Gebied, naar *Zug* in *Switserland* reizen wil, die neemt zynen Weg over *Onterseijen*, eene Stad in dat zelve Land. Wie van *Kandel* naar sterken *teugen* haakt, die komt zeer dikwils onder de *Varkens*, en word erger als een *Swyn*. Want zulk een Dier, hoe *Wild* of *Tam* dat ook is, is en blyft een *Dier*: alleen de Mensch weet menigmaal niet, of hy *Wyf* of *Man* is, en wenteld zig zomtyds meer in de *Zonden* om als een *Swyn* in de *vuiligheid*; waarom hem ook niet onbillyk nuchteren zeldzame *Beeren* aangebonden worden.

De andere *rede*, welke den Mensche aandryft tot de lichamelyke Spyse, is de *Nood-*

druf-

druftigheid der *Natuur*, ten einde hy niet ſterve. De *Natuur* nu is dermaaten matig, dat zy zig niet alleen in den *Nooddruft* vergenoegt, maar ook den *Overvloet* niet en acht. Wie zig een *Menſche* erkent te zyn; die moet zyne *Vryheid* niet verpanden; vermits het alſoo zyn *Zinnelykheid* begeert, maar wyl het de *Billykheid* raadt. Want de Menſch *leeft* niet om te eeten, maar *Eet* om te leeven; alhoewel 'er meer menſchen *verſuipen* in het *Wynglas*, en *verſtikken* in de *Vreetpotten*, dan dat zy eenen natuurlyken *Dood* ſterven.

Wanneer nu de Menſch de *Welluſt* en *Behoeftigheid*, in de lichamelyke *Spyſen* zoekt, hy zal ze veel meer vinden in het Hoogheilig *Sacrament* des *Altaars*: De *Welluſt* betreffende, zy word in de gantſche *H. Schrift* niet zoeter geleeſen, buiten het *Hemelbrood*, als in den *Honing*, die veelmaal by deeſe *Zielenſpys* vergeleken werdt. Dan als *Zamſon* den *Honingraat*, in den *Leeuw* gevonden had, riep hy uit: *De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo.* Judicum 14: 14, 18. *Spyſe ging uit van den Eeter, ende zoetigheid ging uit van den Sterken.* En kort daar op volgt: *quid dulcius melle? wat is zoeter als Honing?* Deeſe *Figuur* kan zeer wel tot een *Schaduwe* en *Voorbeeld* dienen van het *H Sacrament*; vermits zulks ook uit den *Mond* des *Waren Leeuws*, uit het Geſlacht van *Juda* CHRISTI JESU, in het laatſte *Avondmaal* uitgegaan is, wanneer Hy zelf geſegt heeft: *Hoc eſt Corpus meum*, 1 Cor. 11: 24. *Dat is myn Licbaam.* Zulk eene *Zoetigheid* nu kan niemant na *waar-*

de

de uitſpreken, in welken die geeſtelyke *Zoetigheid*, door *Ondeugden* overtogen werd. Want gelyk den *H. Cyprianus Serm. in Cœna Dom.* zegt: *Dat dit Brood overtreffe den Smaak van alle vleeſſchelyke Spyſen en Wellusten aller Zoetigheid.* Die zulke *Zoetigheid* niet bevind, dien is de *Schuld* zelven alleen te geeven, dewyle hy zulks niet *betamelyker wyſe* geniet.

Wie iets *bitters* in de *Mond* heeft, die is ook *Zuiker* en *Honing* onaangenaam: Derhalven kan niemant deeſe Spys *zoet* zyn, die in zyn Hart de *bittere Galle* van *Toorn*, *Nyd* en *Haat*, *overdaad* en *gulzigheid*, met meer andere *ondeugden* omdraagt. Want waar men op *Zondag* van *Vreeten* en *Zuipen* meer brand als de *Middag-Zon*: waar men op *Maandag* voller is, als de *Volle-Maan*: waar men op *Dingsdag Bacchus* en *Venus* meer dient, als de vlytigſte *Dienſt-boode*: waar men op *Woensdag* legt, midden in allerhande *Zonden* en *Ondeugden*: waar men op *Donderdag*, veel meer dondert met *Vloeken* en *Schelden*, als in dat met *Donder* en *Blixem* aangevulde *Tuighuis* van *Jupiter*: waar men op *Vrydag*, daar onſen *Verloſſer* en *Zaligmaker*, voor ons aan het hout des *H. Kruiſſes* is geſtorven, zig vry en zonder vrees ſtort, in die verſchrikkelyke *Ondeugden*, en dat vergoten Bloed JESU als met *voeten* treed: waar men op *Zaterdag* te zamen komt, en te zamen met *Speelen* en *Lichtmiſſen* afwacht: waar alle *Dagen* een *Vastnachts-Dag*, en altyd, den *Diſch* bereid: yder *ſtond* de *Mond* vol is: waar het ſteeds onophoudelyk moet heeten, maakt het *Drinken*

en

en *Eeten* klaar, loop, draag op, dit en dat; *licht Glasen*, schenk in, *Wyn* en *Bier*, met *pleysier*; *ut*, *re*, *mi*, *fa*, *sol*, alles gantsch *vol*: De zulken zullen weinig, aan deese Goddelyke *Maaltyd*, en hare *Zoetigheid* deel hebben. Want wie op zulken Wyse voor GODT de *Zoppen* vergiet, die heeft geen beter *Tractement* te wachten. *Kruid voor de Narren*: maar wat voor een *Kruid*? Ach, wanneer dat *Duisent Gulden Kruid* der meer als Guldene en Goddelyke *Genade* zoo menigmaal is *verboert* en *verscherst* geworden, dan behoordt niet anders voor haar, als *Yser* en *Besemkruid*, het *Swaard* en de *Roede* der Goddelyke straffen: *Horde-* en *Duivelskruid*, daar haar na zoo veel *Lepelkruid*, door een rechtvaardig Oordeel GODS, de hemelsche *Vreugde* word geweigerd, en worden heen gezonden tot den *Duivel*, om eeuwig van hem *geplaagt* te worden. Nog veel minder moet iemant een *Burger* zyn van *Vlekkenstein*, alsoo de Ziel veel te sterk met *Gebreken* bevlekt is: of een *Inwoonder* te *Swartenrots*, daar hy harder als een *Steenrots* in de Zonden verhard, en zoo *swart* bevonden werd, dat hy in stede van eene *Koole* gebruikt konde worden: maar hy moet zyn van *Wittenburg*, namelyk, gantsch rein en wit aan de Ziele; want de Allerhoogste GODT, by geenen zulke swarte *Koolenbranderscbe* Harten, of *Vlekkesteensche* Harten inkomen wil.

De *Behoeftigheid* der *Natuur*, dryft den Mensche vervolgens mede tot deese *Spys*, ten einde zyne Ziel niet sterve; want, zo als de

H.

H. Cyprianus Alexandr. Lib. 3. *in Joann. c.* 37. zegt: zy maakt het lichaam *levendig*, en brengt het tot de *Onverstoorlykheid* door de *Genieting*; wyl zy niet is eenes anders Lighaam, maar het Leven zelfs van CHRISTUS, en behoud de *Kracht* des *Woords*, *dat Vleesch is geworden* Joh. 1. vol desselven *Kragt*, door welken alle *Dingen Leven en Zyn.* Dan, gelyk als het lichaamelyke *Brood* het Harte des Menschen sterkt, en de *Wyn* dat zelve verheugt; alsoo dat Lichaam en Bloed CHRISTI, onder deese gedaante verkwikt de Ziel: waarom het genaamt word het *Heil* onser *Zielen* 1 Petr. 1.

Wie echter tot dit Hoogheilig *Sacrament* wil gaan, die wende alle vlyt aan, dat te ontfangen met *zuiverheid* des *Lichaams* ende der *Ziele*, met vuurige *Aandacht* en *Beschouwing* der *Liefde*, des *Levens*, en *Doods* CHRISTI JESU; met eene bereidvaardigen *Wille* tot alle *Deugden*, en met eene Ootmoedige *Onderwerping* van zynen eigen *Wille* aan het welbehagen GODS; het *Hert* rein behoudende van alle zondelyke *Begeerte*, maar vervult met allerhande *Deugden* en *Oeffeningen* der *Liefde*, en wel zonder Maate, en zonder Gesellen. Want de *Oorzaak*, waarom de Ziel GODT moet lief hebben, is GODT zelf: maar de manier en wyse, *hoe* zy Hem lief hebben moet, is zonder *Maate*; vermits GODT een oneindig *Goed* is, zoo dat zyne Goedheid niet kan *gemeeten* of *doorgrond* werden: daarom betaamt het eene *Vernuftige* Ziele, GODT te beminnen zonder *Maate.*

Ja

Ja maar, zegt mogelyk iemant: Ik geloove, dat GODT een Oneindelyk *Goed* is, maar juist daarom, wyl Hy oneindelyk en onmeetelyk is, hoe zal of kan eene *Ziele*, die eindlyk en onmachtig is, zulk een oneindlyk en onafmetelyk Goed, zonder *Maat* en *oneindelykerwyſe* lief hebben?

Ik begrype deeſe *Tegenwerping*, en geef daarop tot antwoord: wanneer 'er te vinden ware eene *oneindelyke diepte*, die gevult moeste worden, daar toe was van noode eene *oneindelyke* Zake. Nu GODT heeft onſe Zielen zo geſchapen, dat zy om haare *Begeerten* als eenen oneindelyken *Afgrond* hebben, die anders niet kan gevult worden, als met zulken *oneindlyk Goed*, het welke oneindlyk is. Derhalven, hoe meer eene Ziele GODT begeert, hoe meer zy een Verlangen na Hem kan hebben, en hoe meer *Liefde* zy Hem toedraagt; zoo veel te meer kan zy Hem met *Liefde* ontfangen. Daarom zegt de *H. Paulus*: *Dit bidde ik* (GODT) *dat uwe Liefde nog méer, en meer overvloedig worde*, Philip. 1. 9. 1. *Hoc oro, ut charitas veſtra magis abundet.*

Zy moet Hem dan ook *Lief hebben* zonder daar van iets mede te deelen aan *anderen*; alſoo dat zy geene *Creatuuren* in dien *Graad* der *Liefde* laat komen, in welken graad zy haren *Bruidegom* lief heeft; maar zy moet alle *Creatuuren* niet anders als om GODT tot GODT, en in GODT lief hebben; Alſoo dat zy alles in GODT, en GODT te vooren met zyn gantſche *Harte* in alles liefhebbe. Dan, hoe kan een *Bruidegom* zig inbeelden, dat zyne

zyne *Bruid* hem volkomen *lief* heeft, wanneer hy moet gewaar worden, dat zy hare Liefde aan *anderen* meer bewyse, of laat blyken, als jegens hem: Wyl nu JESUS verlangt, de *Liefste* van zyne *Bruid* te zyn, zoo wil Hy niet hebben, dat zy hare Liefde eenen *anderen* zal mededeelen, maar wil haar *Alles zyn in Allen.* Daarom, haar meer aan te moedigen, tot eene ware *Weder-liefde*, hy geeft zig aan haar tot eene *Spyse*: op dat zy nadien de Spyse tot behoudenisse des *Levens* het allernoodwendigste is, wanneer zy daar van eeten mogt, blyft *in Hem en Hy in Haar.* Zie Joh. 6. Want, *ſicut ſi quis ceram igne liquefactam aliæ ceræ ſimiliter, liquefactæ ita miſcuerit, ut unum quid ex utriſque factum videatur: ſic communicatione Corpori & ſanguinis* CHRISTI *ipſe in nobis eſt, & nos in ipſo*: Zie S. Cyrill. Alex. l. 162. in Joan. 8: 13. Gelyk als twee ſtukken *Waſch*, door het *Vuur* gantſch *week* worden: zoo kunnen onder malkander *bewerkt* werden, dat 'er ſlegts één éénig van ſchynt te wezen; zo ook door de *Genieting* des *Lichaams* en *Bloeds* CHRISTI, is Hy in ons, en wy in Hem.

Een ieder Liefde heeft hare *Kracht* en *Werking*, en de *Liefde* kan in de Harten van den *Verliefden* niet ledig zyn; maar is noodwendig, dat zy ergens heen voer en leide. Maar om te weeten, wat het voor eene *Liefde* zy, zoo is 'er wel aan te merken, waar heenen zy *leidende* zy. Want, gelyk den *H. Auguſtinus* zegt: *Non enim monemus, ut nihil ametis: ſed monemus, ne mundum ametis, ut eum, qui fecit mundum, libere ametis.* Dat is: *Wy begee-*

ren van niemant, *dat niets geliefd werde*, *maar wy verlangen*, *dat men aan de Wereld niet zoo zeer overgegeven is*, *op dat die geen*, *welke de Wereld gemaakt heeft*, *des te vryer gelieft werde.* Want eene Ziele verſtrikt in de *aardſche Liefde*, is als met *Vogel-Lym* beſtreken; waarom zy zig niet in de *hoogte* kan opheffen: Daarentegen zoo zy *ontbloot* is van alle ſchandelyke *Neigingen* der *Wereld*, dan zal zy als met uitgebreide *Wieken* en Luchtſlaande vrye *Vleugelen*, der twee *Geboden*, der *Goddelyke* en des *Naaſtens* Liefde, zig om hoog verheffen. En hoe zou zy niet in de *hoogte* klimmen met vliegen, wanneer zy zig *verhoogt* met *Liefde*; hoe het de *Bruid* in het *Hooge-Lied* gegaan is, blykt uit haare eige woorden: *Quia amore langueo*, Cantic. 7. zegt zy: *Ik ben Krank van Liefde.* Waarom is zy *Krank* van *Liefde?* De 70 Overſetters leeſen voor deeſe woorden: *Amore langueo*, *Charitate vulnerata ſum*, nademaal zy door de *Liefde* verwond is. GODT verwond zyn verliefde *Bruid*, met den *Pyl* zyner *Liefde*, wanneer Hy haar tot de *Liefde* aandryft, ten einde Hy weder van haar, met eene *Wederliefdes-wonde* geklieft werde. Gelyk Hy dan in zulke wonden haar bezonderlyk roemt: *Vulneraſti cor meum*, Cantic. 4: 9. *Gy hebt my het Herte genomen.* Maar waarmede, of waaraan? *In uno oculorum tuorum*, *In één uwer Oogen*, te weeten in dat oog, waarmede zy hare gantſche *Neiging* en *Meening* harer Liefde heen gericht heeft: Die *Ziele*, welke hare volkomene Liefde in GODT ſtelt, ſchiet GODT met eenen *Pyl*, en alſoo

door-

doorschooten, maakt zy Hem zig eigen. GODT, de *Liefde* zelfs, word als *verstrikt*, door de *Liefde*, en wel zeer gaarne; want Hy doet te vooren *verwonden*, ten einde Hy te klieven is. Hy daagt de *Ziel* tot de *Liefde* uit, Hy heeft *Lief*, op dat Hy *geliefd* werde: Hy wil geliefd zyn, ten einde Hy wederom lieven kan, en met zyne Liefde verwonden; wyl Hy verlangt, dat de Ziel gestort werde in eene *heilige* en *lieflyke Swakheid*; in welke Swakheid haar geen Liefde *behiefd*, of *Troost* haar *troost*, als de *Zyne* alleen. Het welke dan ook zeer fraay bekrachtigt is door den *H. Gregorius Homil. XV. in Ezechiel.* wanneer hy zegt: *Mens talis nullam præsentis seculi recipit consolationem, sed ad illam quam diligit, medullitus ad, spirate vilis sit ipsi ipsa salus corporis sui, quia transfixa est vulnere amoris.* Een zulk *Gemoed* behoud zig niets van deese Wereld vooruit, maar *zucht* ernstig tot dat geene dat het lief heeft: Ja, het eenige *Heil* zynes Lichaams, word by het zelve verachtelyk, wyl het *verwond* is met de Wonden der Liefde. Niemant echter moet zig inbeelden, dat, wanneer hy van de *Liefde* verwond is, schootvry zy: Neen, maar wie de Liefde heeft, die heeft *alles*, en zonder de Liefde *Niets*. Door de Liefde loopt men tot GODT, in den Hemel als de *H. Augustinus in Ps.* 33. *ad v.* 6. *Pedes tui Charitas tua est*: *Uwe Voeten zyn de Liefde, bevlytigd dan u te hebben twee Voeten*, en zyt met deese niet *hinkende*. Welke zyn nu die twee voeten? De twee *Geboden* der *Liefde* tot GODT ende den *Naasten*; haast

u met deese Voeten en loopt tot GODT, zoo zal u bestraalen de *Zonne* der *Gerechtigheid*, met hare Genadestraalen, en zal verdelgen alle *Smetten* en *Vlekken* uwes *Harte*, op dat, wanneer de HEERE de *Zynen* zal toeroepen, Gy onder de geenen geteld werd, tot welke Hy Matth. 25: 34. zegt: *Komt gy gezegende mynes Vaders*: Waar heen? *Præparasti in conspectu meo mensam* zingt *David*, Ps. 77: 5. namelyk tot die *Tafel*, welke *toegericht* is, om aldaar te eeten het *Brood* des *Levens*, welke, die daar van eet, *leeft in alle eeuwigheid*, Joh. 6: 48, 59. Daarom alle gy die *hongerig* zyt, haast u tot deese ongemeen gezegende *Spyse*, op dat gy levet. Want, hoe zal iemant kunnen *sterven*, wiens Spyse het Leven is. Ieder werkt om middelen, om het tydelyke Leven te bewaaren, maar waarom ook niet dat *Eeuwigen*? Zie *S. Ambros. in Ps.* 118. *Serm.* 18. Alles zoekt zyn onderhoud: want zulks brengt de *Natuur* mede, dat zig niet alleen de Menschen bemoeijen, de *Spyse* te verkrygen, wyl het de *Behoeftigheid* vordert; maar ook de onvernuftige *Dieren*, wyl zy zonder die niet Leven konnen

1.

Dan beschouwen,
Hoe zig houwen,
Al het Wolle- en Veder-Vee;
In de Velden,
Zig verzelden,
En ook in de Wouden meê:
Om te spysen,

Als

Als komt ryſen
Phæbus *aan de Ooſter-trans;*
Daar men zien kan,
Hoe elk Dier dan,
Houd zyn leven in Balans.

2.

Zoo aan Heiden,
Zig gaat weiden,
Op 't begroende Veld een Lam;
Als te Morgen,
Zonder zorgen,
Daar geniet de Kruidenſtam:
Zoo dat Kleenen,
Zullen meenen,
Hare Spys moet d'eerſte zyn;
Als zy ſpringen,
Voor all' Dingen,
Vroeg de Melk inzuigen rein.

3.

Zoo ons Leven,
Werd omgeven,
Met veel Ongelegentheid;
Echter ryſen,
Alle Spyſen,
Uit der Aard' in korten Tyd;
Om verkwikken,
G'luk beſchikken,
Zelfs voor d'arme Wandelaar:
Die om ſterken,
Zonder werken,
Ook zyn Spys heeft hier en daar.

4.

Met verblyen,
By de Reyen,
Doet ook meê den Oorlogs-Knecht;
Want om laven,
Is zyn draven,
Na gebouden hart Gevecht:
Door de Baaren,
Heen te vaaren,
En den Schipper heeft gemikt;
Op de Haven,
Daar hem 't Laven,
Meer dan eenmaal heeft verkwikt.

5.

Ik een Krygsman,
Ik een Schipman,
Vecht en Voer al langen tyd;
Zonder missen,
Om verfrisschen,
Is my altoos Spys bereid:
Dog veel Rysen,
Zonder Spysen,
Werd met moeite toegebragt:
En met Zorgen,
Tot den Morgen,
Zonder Slaap den gantschen Nacht.

6.

Wyl dan Spysen,
In de Rysen,
Ook Elias *is ontmoet;*
Hy zyn Leven,

Wild

Wild' opgeven,
Dat hem anders waar zeer zoet.
Dog de Raven,
Hem toen gaven,
Volop Spys van Hemel-Brood:
Op dat ſchikken,
Kwam verkwikken
En verloſſen uit den Nood.

7.

Ook niet minder,
d'Oude Kinder
Iſraël *een Hemel-Brood;*
Na verlangen,
Dra ontfangen,
Als zy waren in den Nood:
Dus als deeſen,
Is geweeſen,
Die Gusmaanſche Lucifer
Wyl geworden
Is zyn Orden,
Brood verkreeg van d'Hemel her.

8.

Ik verlegen,
Op de wegen,
Alzins mat, van kragt ontbloot;
Ben gelegen,
Onderwegen,
Op de eerſte Moeder-ſchoot:
My te wekken,
Heen te trekken
Moeſt' ik zonder voedſel gaaf;

Tot gevonden,
Na veel ſtonden,
Ik met Spys en Drank my laaf.

9.

Hy doet nooden,
Door zyn Booden,
Ons tot 't heilig Avondmaal;
Te verſchynen,
By de Zynen,
Uitverkooren meenigmaal:
Tot veel zaken,
Om vermaken,
Onder witten Floor-gebloemt;
Dat op Aarden,
Is van waarden,
Dog niet altyd werd geroemt.

10.

Wie zig toonen,
En daar woonen,
Als een ware Vriend wil zyn;
Verr' van ſchaden,
In genade,
Dien nood hy op Brood en Wyn:
Ons te laven,
Met zyn Gaven,
Als de beſte Schat en Vreugd;
Heeft verlangen,
Hoord Gezangen,
Die daar melden van zyn Deugd.

11.

Op het eeten

De-

Dezer beeten,
Vlugt ras alle Bitterheid;
Op het drinken
In ons zinken
Komt de grootste Zoetigheid:
Dat doet geven,
Dood en Leven,
Leven, dien die 't bruikt in Nood;
Die vermeten
Het wil weeten,
Die geniet der Ziele Doodt.

12.

De Liefde maakt het,
De Liefde bragt het,
De Liefd' dat bereiden doet;
Zig te laven,
Met die Gaven.
Maar zulk een voortref'lyk goed,
Te verachten,
En niet te achten,
Door Assuerus *toebereid:*
Door zyn Vorsten,
Die niet dorsten,
Dan naar enk'le Ydelheid.

13.

Groot te weesen,
Uitgelesen,
Was wel daar een Gastery;
Dog daar tegen
Op gewegen,
Niet dan enkel Beed'lary:

Wat dog was het,
Men gy vat het,
Als Cleopotra *den Wyn*
Eens liet Drinken,
Daar in blinken,
Steen of Paarlen, in Azyn?

14.

Het doet vlieten,
En uitgieten,
Van Robynen een Kleinood;
't Zal niet klein zyn,
Maar wel rein zyn,
Goed voor allen Angſt en Nood:
Ongehindert,
Onvermindert,
Ieder werd het voorgeſteld:
Wilt dan loopen,
En dat Koopen,
Dog elk Koop dat zonder Geld.

15.

Wilt uw Leden
Wel beſteden,
Tot zoo zoeten Drank u voeg;
Wilt betrachten,
En wel achten,
En geeft allen ſteeds genoeg:
Ook wilt 't Eeten,
Niet vergeeten,
Want 't is meer als Eng'len-Brood:
Door het Smaaken
Zult gy raaken

Vry van barden Hongers-Nood.

16.

Om verkwikken,
Wilt u ſchikken,
Wyl gy komt tot deeſe Spys;
En die genieten,
Die niet komt vlieten,
Als uit 't Hemelſch Paradys.
Het boud zyn ſtand,
Dat dierbaar Pand,
Brood en Wyn, dat is gewis,
Want daar onder,
O groot wonder!
GODT *en Menſch verborgen is.*

17.

Zoo te laven,
Met deeſ' Gaven,
En te proeven 't heerlyk Goed,
Die begeeren,
Dus te leeren,
Hoe de Ziele word behoed:
Want genuchten,
Ceres *Vruchten,*
En 't geen zy heeft voortgebragt,
Op te zetten,
Op te letten,
Zyn maar uiterlyke pragt.

18.

Bacchus *Druiven,*
Af te kluiven,

Men

Men daar houd in zyne Kas;
Schoon ook Hoven,
Veel belooven,
Meer als eerstmaal daar in was:
Al dat eeten,
Moet men weeten,
't Beste Ooft wel opgedischt,
Is hier 't minste,
En geringste,
Daar het Godlyk word gemist.

19.

Uit de Velden,
Ziet men zelden,
Cephalus *zyn Jager-Recht:*
Kan vergeven,
Want dat even,
Hier te veel is, en te slecht;
Schoon mogt willen
Met haar Grillen,
Penopes *zelfs tragten meê*
In te bringen
Zulke Dingen
Van het teer gepluimde Vee.

20.

't Is bevonden,
't Aller stonden,
Als in Allen t'eener Som;
Zoo ontsproten,
En vergoten,
Van verliefden Bruidegom:
Drank en Spysen,

Die

Die bewyſen,
Van zyn eigen Vleeſch en Bloed:
Ons begeeren,
Doet vermeeren,
Wyl Hy daar meê Spysd en Voed.

21.

Daarom nadert,
En vergadert
Goude Liefde voor het Hert;
Daar na wenſchen,
Alle Menſchen,
Om bevryd te zyn van Smert:
Wyl de Zonden
U verkonden
Niets dan ſtraf en ongenaâ,
Laat die Zaaken
U vermaaken
Door de Liefde vroeg en ſpaâ.

22.

Jaagt voor 't Eeten,
Uit 't Geweeten,
Uwe Zonden als verr' van Huis;
Laat bekooren,
Naar behooren,
U, 't geen JESUS *deed aan 't Kruis:*
Mint zyn Deugden,
Leefd in Vreugden,
Houd altyd een vroom Gemoed;
Op dat vlieten,
Na 't uitgieten,
Moge zyn Genaden-Vloed.

23.

Komt niet ſpade,
Tot Genade,
En dit dierbaar Sacrament,
't Is in weſen,
Nooit volpreſen,
Als het beſte Teſtament:
Zoo verlegen,
Op uw Wegen,
Krachtloos, ſchoon een lange poos,
Zal Hy geven,
U te Leven,
Ter belooning Eindeloos.

De andere helder uitblinkende Deugd, welke CHRISTUS in het laatſte *Avondmaal* toonde, is geweeſt zyne diepe *Ootmoedigheid*; want Hy ſtond op, leide zyne *Kleederen* af, nam een *Schortekleed*, omgorde zig, en begon zyne *Apoſtelen* de Voeten te waſſchen; en droogde die met den *Doek* weder af, met welken Hy *omgord* was. Zie Joh. 13: 3, 4, 5.

De *H. Auguſtinus* zegt: *Cap. Ult. Meditat.* Doen JESUS in goddelyker Geſtalteniſſe was, heeft Hy zig zelven *vernedert*, en is *gehoorzaam* geworden, tot den Dood des Kruiſſes, *vernedert* tot Bywooning der Menſchen; ten einde Hy de Menſchen *verhoogde*, tot de Bywooning der *Hemelſche Geeſten*, op dat wy van Hem, als een *Voorbeeld* van ware Ootmoedigheid, leeren zouden, ons te *vernederen*; nademaal Hy zelve van zig zegt: *Leert van*

my,

my, dat ik Zachtmoedig en nedrig van Herte ben. Matth. 11: 29.

Zoo is dan de *Ootmoedigheid* eene Deugt, door welke de Mensch uit eene *waarachtige* Erkentenis zynes zelfs, hun zelven verachtelyk is, en de *Beweeging* der te hooge Hoope en Verwaantheid, *vernedert*; op dat het Schepsel niet meer begeere, als het geene met zyne *Waardigheid* overeenkomt: Ja, veel weiniger verlangt, als het in zig zelf is: *Soli* DEO *honor & gloria.* 1 Tim. 1: 17. Dese *Deugt* is een Grondslag van alle *andere Deugden*, zonder welke den Allerhoogsten GODT geen *Werk* behaagt. Daar mag een Mensch zyn Werk met zoo eene groote uitterlyke *Aandacht* verrichten, als hy wil; wanneer hy van Harten niet *Ootmoedig* is, zoo verkrygt hy by GODT niets, om dat Hy een Ootmoedig *Harte* aanziet. GODT heeft wel zyn vermaak aan de *Menschenkinderen*, maar alleen met de geenen; die *Ootmoedig* zyn van Harten, Prov. 8: 31. Het Gebed der *Zachtmoedigen* en *Ootmoedigen*, heeft GODT altyd behaagt: Waarom ook *David* zegt: *Hy wend zig tot het Gebed des geenen, die gantsch ontbloot is: ende versmaad niet haarlieder Gebedt.* Ps. 102: 18. Zoo als dan daar van een *Voorbeeld* is de nedrige *Tollenaar*, *die gerechtvaardigt naar zyn Huis ging*, Luc. 18: 14. Het *Gebed* is een *Krygs-stuk*, door welkers kracht men den *Hemel* openen kan: maar gelyk dat Stuk op de Aarde leggende niet wel te gebruiken is, maar moet met *Raderen* vervoert worden: Alsoo ook het *Gebed* heeft een *Wagen* van nooden, en deese is de *Ootmoedigheid.*

heid. S. Chryfoft. in Pf. 9. ad v. 13. Orationis vehiculum eft humilitas. De *Ootmoedigheid* vermag alles, en waar de *Ootmoedigheid* niet is, daar is een Afgang in allen; wyl GODT *den Hovaardigen wederftaat, maar den Nedrigen zyn genade geeft*, 1 Petr. 5: 5. Weshalven de *H. Auguftinus* over Pf. 95: 13. fchryft: *Magis placet* DEO *humilitas in malis factis, quam fuperbia in bonis factis: Het behaagt* GODT *meer de Ootmoed in Kwade Werken, als de Hovaardye in Goede Werken.* Nadien het evenwel niet *genoeg* is, zich flechts uiterlyk te *verootmoedigen*, zonder eene ware Ootmoedigheid des *Harte*; alfoo is 'er van nooden, dat de Menfch zig te vooren in zyn *Gemoed* en *Herte* verootmoedige, voor en aleer hy een uitterlyk Werk van *Ootmoedigheid* verrichtte. Want het gebeurt veeltyds, dat men zig voor anderen *verootmoedige*, alleen daarom, op dat men voor *Ootmoedig* aangezien werde. *Eft qui nequiter humiliat fe & interiora ejus plena funt dolo.* Ecclef. 19: 23. *Men vind Iemant, die daar heen gaat Ootmoedig als een Schalk, maar inwendig is by vol bedrog.* Zulke Ootmoedigheid is niet anders als een *Zufter* van de *Hovaardy*; vermits men door deefe *begeert* Ootmoedig te zyn, 't welke men in waarheid *niet is.* Die Ootmoedig wil zyn, die moet willen *veracht* en *verworpen* aangezien worden. *Want zoo iemant meent iet te zyn, daar hy niet en is, die bedriegt hem zelven in (zyn) gemoed*, Gal. 6: 3. Ook is het niet genoeg, dat men zig met *Woorden* voor eenen onnutten *Knecht* uitgeve, maar het ook in zyn *Hart* geloove.

Qui

Qui Gloriatur in Domino glorietur. 2 Cor. 10: 17. *Wie roemt, die reme in den* HEERE; wyl alle andere roem *niets* is, en trekt *niets goeds* na zig. *Haman* was trots, zyn Loon was het *Galgen-Hout*; Ester 7. *Vaſtbi* beelde zig veel in, dog zy geraakte buitens Konings *Min*: *Nebucadnezar* meende, hy was ik *weet niet wat*, echter at hy met de *Oſſen Gras*, verſtaje *dat*; Dan. 4: 23. Dan *Hoogmoed* komt voor den *Val*, zoo als men bevind *overal.* Waarom de *H. Petrus* zegt: *Vernedert u onder de krachtige band* GODS; *op dat Hy u verbooge te zyner tydt*, 1 Petr. 5: 6. met verzaakinge van den eigen will', zig eenen anderen *Grooteren* en *Meerderen* uit *Geboorzaambeid* onderwerpende; ja niet alleen den *Grooteren* en *Meerderen*, maar ook den Geringſten, nogtans met *Beſcheidenbeid*, op dat men zig in geene bezondere *ſcbande* ſtorte. Zie *Caſſianus l* 4. *Inſtit c.* 39. Gelyk zekere *Maagd* gantſch zeer *Ootmoedig* zyn wilde, welke zeide: *Beboedt my* GODT, *die lieve ſcbande*; *de Eere is zeer ſwaar te bebouden.* Noch veel weiniger moet men in zulke *Onderwerpingen*, eenige Eergierigheid laten blyken, maar veelmeer het *Tegendeel* zoeken te weten, op dat men veel hooger ge-ëert werde; hoe meer men zig met woorden *verootmoedigt.* Want men bevind zeer veel, dat zommige op zulk eene wyſe willen te verſtaan geven, hoe zy begeeren *ge-ëert* te zyn. Alſoo *recommandeert* zig de ééne u als een *Dienaar*, op dat gy u jegens hem vertoont als een *Knecbt.* Deeſe wederom, welke anders u nauwlyks *aanzien* kan, neemt voor

u den *Hoed* af, op dat gy dien wederom voor hem tot op de *Aarde* nederbuigt. Een ander buigt en krinkelt zig als een *Slang*, op dat gy u voor hem weder tot op de *Aarde* zoudt buigen en krommen, gelyk een *Braadworst* op den *Rooster*; maar men moet zig in zyn *Harte* onwaardig erkennen, zyne *Oogen* jegens den blaauwgesternden Hemel op te slaan, gelyk als van den *Publicaan* vermeld word, Luc. 18. Overmits de gantsche *Leer* der *Christelyke wysheid* niet bestaat in veele *Reden* en *Woorden*, maar in ware en willige *Ootmoedigheid*, welke de HEERE van zyns Moeders *Lichaam* af, tot aan zynen *Marteldood* des *Kruisses* verkoren en geleert heeft. Zie *S. Leo Pap. Epist. ad Diosc.*

Zeker Adelyk *Jongeling* en Heidensche *Romein*, met name *Spurina*, als hy bemerkte, dat de GODT der *Liefde* zig van zyne schoone Gedaante, by de meeste *Vrouwspersoonen*, bedienen wilde, heeft terstond zyn *Aangezicht* zoodanig gesneden en schandelyk bedorven, op dat hy en anderen met hem hunne *Eere* behielden. Het ware te wenschen, dat men te deeser tyd meer diergelyke *Spurina's* konde vinden, zoo wierden 'er niet zoo veele *Spurii*, of *Hoere-Kinderen* op de Wereld gevonden; alleen wien eene *Kikvorsch* in *Liefde* behaagt, dezelve voor een *Diana* houdt, en wat ik niet meer *durf* te zeggen, dat meldt de zonder mond sprekende *Echo*. En wat is zulks? de stinkende *Hovaardy*. Dan, Ach waardste Gemoed! *kent u zelven* en betracht, hoe menigmaal gy voor de *Oogen* der *Menschen*, zyn wilt

eene

eene kuiſſche *Helena*, eene boetende *Magdalena*? Vraagt men evenwel de *Echo*: Wat is deeſe *Helena*? wat is deeſe *Magdalena*? Zoo geeft hy geen ander antwoord: als *Lena*; dat is: eene beproefde *Juffrouw*, eene ligtvaardige *Straatboer*, ja zulk een Vrouwsperſoon, die, wyl haar het koſtelykſte *Juweel* der *Juffer-ſchap* is geſtoolen, niemant meer *trouwt*.

Wanneer ik dan verder zoo vraage, aan deze geenen Mond hebbende *Snapſter*: Is niet eene vuile en hovaardige Meid deeſe *Lucia*? eene Haat- en Nydvolle *Woud-Aapinne* deeſe *Thereſia*? eene Twiſt-Krakeelzuchtige deeſe *Appollonia*? Zoo geeft zy my ten antwoord: J-a. Want, *Hovaardig* en *Onaartig*; Groot van *Mondgevaart*, deugt wel voor een *Karnpaart*.

Vraage ik wederom, zulk eene Tongelooſe *Redeneerſter*, wat deeſe of geene, in het *Schild* voerd, die voor de Menſchen zyn wil een deugtzame *Damaſcus*, of een kuiſſche *Narciſſus*? zoo is haar antwoord: *Sus*, op *Nederduitſch*, een *Swyn*. Want veelen vertoonen zig voor de Menſchen, als waren zy van alle *zonden* vry, maar heimlyk wentelen zy zig erger in de *Zonden* om, als een *Swyn*. Maar niet alſoo, myne geliefde *Chriſtenen*, maar gy moet u indachtig maken, de *Navolging* der *Heiligen*, in de Liefde en Eere GODS; overmits *Chriſtelyke Gemoederen* de Naam in plaats van eene ontſtekinge der *Liefde* is, en der *Deugt*, zoo dat, wanneer men die daar by noemt, eene prikkel en ſpoore daarby geeft. Waarom *Alexander de Grootte* tot eenen, die

ook *Alexander* genaamt werd, dog niet de deugden van Alexander bezat, zeide: *Aut nomen, aut mores muta*: *Gy moet, of de Zeden, of den Naam veranderen.*

De *Engelsche Leeraar* vraagt, of dan alle Menschen, by het laatste *Gericht* verschynen zullen? daar op hy zelve antwoord, *III. part.* 939. *art.* 5. *De magt van te oordeelen is* Christus *gegeven als eenen Mensche als eene belooning voor de Ootmoedigheid, welke Hy in zyn Lyden bewees, en deswegens is het betamelyk, dat alle Menschen verzamelt worden in het Gerichte, om te zien zyne Verbooging in de Menschelyke Natuur, waar door Hy aangesteld is tot een Richter van Levenden en Dooden.* De Ootmoedigheid Christi behaagt wel niet den *Hovaardigen*, maar u, als eenen waaren Christen, wanneer zy u behaagt, volgt Christus daarin na. Zie *S. Augustinus in Ps.* 93. *ad. v.* 13. Gelyk dan de *Apostel* ook uitroept: *Induimini Dominum* Jesum Christum, Rom. 13: 14. *Doet aan den Heere* Jesus Christus: enz. Zulks geschied in *Navolging* zyner *Deugden*, onder welke de voornaamste de *Ootmoedigheid* is.

Elke Gelykenis *binkt*, en eigen Lof zeer *stinkt*: daarom zegt de *H. Gregorius Homil.* 7. *in Psal.* Wilt gy *Lof* hebben, dat het geschieden van eenen *vreemden Mond*, en niet van u zelven; want *eigen Lof* maakt de Menschen gehaat by Godt en *Menschen*: maar wie zig *gering* schat, die verwerft *groote Eer.* Zeker Hooftman, dewyl hy zig in Waarheid *onwaardig* schatte, Christus in zyn *Huis* te ont-

ontfangen, wierd gepresen voor all' het *Volk*, Matth. 8. Alsoo heeft zig zelfs den *H. Apostel Paulus*, niet waardig geacht, een *Apostel* genoemt te werden, daar hy zegt: *Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam* DEI: en daarom is hy tot eene byzondere *Waarde* verhoogt geworden. 1 Corinth. 15: 9. Hand. 9: 13. enz. De *H. Petrus* dewyl hy tot CHRISTUS riep: *Gaat uit van my, want ik ben ook een zondig Mensche*, Luc. 5: 8. is tot een *Fundament* der *Kerke* verkoren geworden: *Maria Magdalena*, wyl zy zig aan de Voeten JESUS had nedergezet, is van de *Engelen* daar na dagelyks in de *hoogte* der bovenste *Lucht* gedragen, en dit was zulk een *Luchtsprong*, die allen Springeren den *Loef* afsteekt. Een *Bal* hoe hooger die op de *Aarde* valt, hoe hooger die weder *opspringt.* Een Mensch, hoe meer hy zig *vernedert*, hoe meer hy werd *verhoogt.* Daarom word 'er elders in *'t Boek* der *Psalmen* door den Psalmist Ps 119: 71. *Bonum mihi, Domine, quia humiliasti me*, niet tegenstaande hy geene *Oorzaak* heeft, zig te verheffen, maar veelmeer zig te *verootmoedigen.* Wat verhovaardigt gy u dan *Stof* en *Assche?* Ach! gedenkt wat gy *geweest* zyt, behartigt wat gy *zyt*, en bedenkt, wat gy *zult* worden! Ach!

1.

Mensch! doe weg alle uwe vlekken,
Weg uit beide uwe Oogen wyt,

 Wilt

Wilt u zelven ſteeds opwekken,
En betracht dog wie gy zyt!
Zal men u verſtandig heeten,
Dan moet gy geduurig weeten,
Dat de grootſte Wysheid is,
Steeds te erkennen, wat men is.

2.

Aarde zyt gy, gaat op Aarde,
Leeft van Aarde ook overal;
Word weêr Aarde, min van waarde,
In dit duiſter Traanendal:
GODT *uit de Aarde u heeft genomen,*
Zult tot Aarde ook wederkomen,
En blyft altyd Aard' en Leem,
Hoe men 't vat, of hoe men 't neem.

3.

Uwen Stand, ô Menſch! bedenke,
En u niet van Schonauw *ſchryf;*
Tot den ſtam 't Gemoed heen ſwenken;
Trotsheid van u verre dryf:
Want uw eerſte Well' en Bronne,
Uit die Slykbeek *is geronne,*
En gantſch niet van Schooneveld,
Is ontleent uw Been-geſteld.

4.

Of uw wangen ſteeds al praalen;
Als de Rooſen wit en root;
Ja geen Schilder zoo kan maalen,
Gy blyft egter naakt en bloot:
Schoon g'al ſchynt een Roos in Hooven,

Die

Die daar wil wat veel belooven,
Gy zyt dog maar Aarde en Stof,
En gantſch niet van Rooſenhof.

5.

Wie een Schip in Zee ziet zylen,
Door de Zee met ſterke Wind;
Alſoo gaat u Leven ylen,
Naar het Einde zeer geſwind:
Dan u Leven draagt geen Panzer,
En die booſe Zielen-Danzer,
Achterhaald in aller yl,
Met zyn Boog, en Zeis, en Pyl.

6.

Ligt als Water kan 't verloopen,
En de Wind de Rook verwaait;
Ook een Bloemtje dat ſtaat oopen,
Of een Kaars; alſoo meê maait
U de Dood met ſcherpe Zeiſſen;
Alle ſchoonheid niet kan eiſſchen,
Wyl zy niets van Veſtenburg
Is, maar ſlegts van Waterburg.

7.

Niet u Leven is omgeven,
Met een Muur van vaſt Geluk;
Gy beſtendiglyk moet ſweeven,
Dan in Voorſpoet, dan in Druk:
U de Dood wel ligt zal dwingen;
Want gy zyt niet van Erzingen,
Nog ook niet van Yſerſtad,
Die u Leven vaſt omvat.

8.

Doen de Wereld u kwam groeten,
Was de Dood by u bekend;
Met zyn Zeis, op magre voeten,
Stond by na uw Levens End:
Als gy dan in alle boeken,
Uw Gewiſſe wilt doorzoeken,
Zult gy ligt van Swartzak *zyn,*
En gantſcb niet van Rodenſtyn.

9.

Scboon ge Aandacbtig moogt verſcbynen,
Voor der Menſcben, Aangezicbt;
Gy zult 't zomtyds anders mynen,
Met GODT, *die 't Geweeten ricbt:*
Gy zult zyn van Bedmandingen,
Of ook anders van Laauingen;
Uw Gebed en Aandacbt is,
Laauw van Deugt, dat is gewis.

10.

Wilt u ook niet boog verbeelden,
Of gy waart in Wysbeid groot;
Daar gy veeltyds leeft in Weelden,
En van Weetenſcbap ontbloot:
Word van trotsbeid niet gedreven,
Dat gy die zoud vrybeid geven;
Wyl gy zyt van Oſſenfort,
En Uw doen van Swynefort.

11.

Wilde GODT! *dat zy u Wandel;*

Als

Als een Mensch van Goedenberg;
Gy moet zyn in uwen Handel,
Klein, *Ootmoedig*, *en een Dwerg:*
Gy moet schryven van Godlieven,
En niet zyn als Eere-Dieven,
Die niet vast staan als een Zuil,
Schryven zig van Duivelsmuil.

12.

Heeft u GODT *veel Goed beschooren*,
Of gezet in ryken stand;
Vreest, *wilt vlytig na hem hooren*,
Laat geen Hoogmoed de Overhand:
Want wat wilt gy u verheffen,
Wyl de Dood u ras zal treffen,
En haast niet zyn dat gy was,
Gy uit stof geblasen Glas.

13.

Als gy, *Mensch van stof en Aarde*,
Wenscht veel Zilver, *Goud*, *en Goed;*
En verlangt een schat van waarde,
Door vermeeten Overmoed:
Gy zult daar door slechts verwerven,
En uw Ziels- en Lyfs verderven,
Al zyt gy van Reichenouw,
Op den Rykdom niet betrouw.

14.

Wat baat mede al Hooggeboren,
Van een ryken ed'len stam?
O, *die Naam is ras verloren*,
Door een woeste onedle Vlam:

 Ach!

Ach! Gebooren uit deze Aarde,
Zyn wy allen, hoe in waarde,
Hooge en Laagen, Arm en Ryk,
Heer en Knecht, 't is all' gelyk.

15.

Die de Dooden wil verg'lyken,
Gâ in 't Knekel-huis, zoek uit
Daarvan Jongen, Armen, Ryken,
Edlen, Bruidegom of Bruid:
Gy zult geen verſchil daar vinden,
Hoe gy 't ook moogt onderwinden:
Allen, die de Dood vernield,
Vind men hier geheel ontzield.

16.

Hy zyn Pylen, vaak, laat vliegen
Van den boog, zoo ſtyf als ſtraf,
Na de Kindren in de wiegen,
Die hy vroeg zendt na het Graf:
Of, zoo hy vertoeſt zomwylen
Af te ſchieten zyne Pylen;
Denkt eens hoe uw Hert beklemt,
Als zy zyn op u beſtemt.

17.

Wat zyt gy dan voor een looper,
Of een boogverheven Man;
Daar de Dood, gelyk een ſpooker,
U verſchrikt, wat is het dan?
Hy wil u geheel niet hooren,
En hem kan ook niet bekooren
Het B mol, *maar wel* B duur,

Merk'

Merk' dat, ſnoode Creatuur.

18.

Snood, onrein, in Drek *gelegen,*
Zonder Deugt en in de Zond';
Daar dan als een Riet beweegen
Is gelyk de Wereld rond:
Dan daarop zult gy eens zinken,
En gelyk een Aas verſtinken,
In u vuil voor zondenſtraf,
Laat dan van uw Zonden af.

19.

Wat wilt gy, ô ſtof der Aarden,
Wat maakt u zoo grooten Moed?
Gy zyt immers Niets *van waarde,*
't Is met u als Ebbe en Vloed:
Ach, hoe moet uw Grootsheid ſtinken!
Gy uw Vleugels laten zinken,
Ei, bezie dog eens uw Voet,
Als de Paauw des Zomers doet.

20.

Zoo veel ſtof ooit de Aard' mag geven,
Zoo veel uwe Zonden zyn;
GODT *moet zelfs uw Hart doen leven,*
Om bevryd te zyn van pyn:
Doet dan boete, in Stof en Aſſchen,
Laat u JESUS *bloed afwaſſchen,*
En ootmoedig hem belydt,
Dat gy een groot Zondaar zyt.

De H. *Chryſoſtomus Homil.* 43. *ad popul. Tom.* 5. zegt: de Hovaardy is eene *Krankheid*; dog veel ligter te geneeſen, dan eene lichaamelyke *onpaſſelykheid*; wanneer deeſe volgende drie ſtukken als drie koſtelyke *Geneesmiddelen*, daar toe *aangewend* worden, namelyk; de *Overdenking* der *Grootheid* en *Majeſteit van* GODT, de *Overweeging* van zyn zelfs eigene *Nietigheid*, en de *aanmerkingen* van de *Ydelheden* aller *tydelyke Dingen*. Dit ſtemt overeen met het geen de Engelſche Leeraar 77. *q.* 109. *art.* 6. ad *prin.* zegt: daar hy op gelyke wyſe ſchryft: *Zoo dra wy hovaardige Gedachten, by ons gewaar worden, dan zyn die ligt te overwinnen, door de Betrachting der Goddelyke Grootheid*, naar de Woorden van *Job* Cap. 15: 14. *Wat is de Menſche, dat hy zuiver zoude zyn*? Dan ook uit eigen *Swakheid*, naar de Leere des Wyſen Mans Eccleſ. 10: 9. *Wat verheft gy u, gy Stof en Aſſche?* gelyk ook de *Onvolmaaktheid* der zaaken, waarom de Menſch dezelve onderneemt, volgens het bericht van den Propheet *Jeſaia* Cap. 40: 6. *Alle Vleeſch is Gras, ende alle zyne Goedertierenheid, als een Bloeme des Velds.* Waarmede ook *Salomon* overeenſtemt, in 't boek der Wysheid 5. 9. daar hy zegt: *alle die dingen zyn voorbygegaan gelyk eene Schaduwe.*

HET

HET XII. HOOFTSTUK.

Twee Herten Zoet en Wel,
Veroorzaakt lieflyk Spel.

Niemant zal ontkennen, dat een ſchoone *Diergaarden* of *Pleiſier-Hof*, in welken veele Luſtverwekkende *Voorwerpen* gevonden werden, *beangſte Herten* kan verkwikken en Onruſtige *Gedachten*. In een *Diergaarden*, of *Wildbaan*, kan men verdubbelen, de welgeve-derde *Vleugels*, der meer als vliegende *Tyd*,

met

met onderſcheidelyke *Vermakelykheden* ; tot dat de *Wind* werd opgehouden, om de verkregen *Roof* of *Vangſt*, met helluidende *Hoornen* en huilende *Honden*, als in een *Triumph* ingebragt, *Keuken* en *Tafel* te verreiken.

De *Bloemen*, *Ooſtboomen*, en *Luſthoven* betreffende, niemant zal lochenen, dat GODT de Almachtige, onſen eerſten *Vader* in een *Hof* geplaatſt heeft, om dien te bouwen, en daar in naar zynen *hartenwenſch*, zyne Oogen te verzadigen; want geen vermakelyker Oord, als den *Hof* des *Paradys*, op de gantſche Wereld kon hem ingeruimt worden, om in ongemeene *Vreugde* en na *Genoegen* te leven. Wat konde *Hartverkwikkender* zyn, als zulk een *Oord*, alwaar men ziet, hoe zig des Morgens, de ſchoonſte geſlotene *Bloemtjes* openen, den *Hemeldauw* ontfangen, zig uitbreiden, en als met *vollen Mond* hunnen *Schepper*, voor hun Beſtaan, *Dank* zeggen. Wat konde lieflyker zyn, als zulk een *Oord*; welkers begroende en bebloemde *Wegen* niet anders ſcheenen, als of die Plaats in de *Lente*, door eene onveranderlyke *Schoonheid*, en geduurige roozen waajende *weſte Wind* bewoond wierd. Wat konde aangenamer zyn, als zulk een *Oord*, alwaar zomtyds, wanneer die *Majeſtueuſe Sterren-Princes*, de *Zonne*, haare Goudſtraalende Intrek in den hoogſten *Graad* hares *Circuls* had gekregen, men zig beſchutten kon, voor haare heete *Straalen*, in een ſchaduwryk *Lommer*: of wel daar zy wederom nadert aan de *Weſt Zee*, zig verfriſſchen by eene konſtryke aangeleide *Fontein* met inademing van een aangenaam

naam *Avond-luchtje*? Daar hoorde men anders niet dan een *Jubel-geschal*; voortkomende van zulken *Kunstwerk*, dat de water-droppelen verheft, en neer doet vallen; niets als het aangenaamste *Gezang* der zoetslaande Nachtegaalen, en het aanminnelykste *geruis* van door de schoonste in *orden* geplante *Boomen*, zachtstreelende *Zephyr-Winden.* Daar ziet men anders niet, als de minnelykste Stryd, in welken zoo veele der schoonste *Bloemen*, om den Voorrang twisten: Niets, als dat *lieflyk* omhelsen van de in malkander gevlochtene *Boom-Gewasschen*: Niets, als de te gelyk verwonderlykste en cierlykste verdeeling van *Velden* in welken de door *Kunst* en *Natuur* voortgebrachte *Meesterstukken* te zien zyn, door wier Betrachtingen, een *bedroeft Hart* zig menigmaal verkwikt. Onder anderen egter word het *Pheaceer* Landschap, van wegen zyne in zig hebbende *Lustboven* niet weinig gepresen waar in men zulke *Appelboomen* heeft gevonden, welke, zoo dra als de eerste appelen *ryp* waren, wederom andere beginnen te *dragen*: Waarom *Alcioris*, de Koning van dit Landschap, die deesen Hof vlytig bezocht, voor een GODT wierd gehouden; waarvan *Juvenalis Sat.* 5. byzonderlyk zingt. De *Babylonische* hangende, of in de *Luchtsweevende* Lusthoven, worden by eenige *Scribenten* zeer geroemt, welke, zoo als *Celius* en *Plinius* Lib. 12. vermelden, de Koningin *Semiramis* zoude gebouwt hebben. Ja, een Hof is zoo een *Oord*, alwaar de *Liefde* in de beste stilte en Eenzaamheid, kan geoeffend werden. Waarom ook de verliefde

de *Bruid*, in het Hoogelied *Salomons*, haren Geliefden in een *Hof* nodigt, daar zy zegt: *Veniat Dilectus meus in hortum suum* Cantic. 5: 1. Maar in wat voor eenen *Hof?* Hoort den Aarts-Canſelier *Lucam*: *Egreſſus ibat ſecundum conſuetudinem in Montem Olivarum*, Cap. 12: 39. Na dat Hy zig zelven in zyn laatſte *Avondmaal*, tot een *Spyſe* en Drank gegeven, en zulken *Gedenk-Penning* ons tot eene eeuwige *Erffenis* had nagelaten; ging hy naar buiten na gewoonte na den Olyfberg, *ubi erat hortus*, *in quem introivit*, Joh. 18: 1. alwaar een *Hof* was, in welken Hy ingegaan zynde, zyn *Hart* jegens zynen *Hemelſchen Vader* heeft uitgegoten, ten *deele* door een *innerlyk*, en ten deele door een uiterlyk *Gebedt* Wyl nu de *Tyd* voor handen was, wanneer het Menſchelyk Geſlacht, door zynen *ſmadelyke Dood*, zoude verloſt worden, en Hy zyn bitter *Lyden* had aangevangen, zo wilde Hy ook in de *laatſte Uure* zyne gewoonte niet nalaten, om ons aan te wyſen, hoe wy in alle onſen Nooden, tot het *H. Gebed* moeten komen. *Multum enim valet deprecatio*, Jac. 5: 16. *Het Gebed des rechtvaardigen vermag veel.* Groot en Wonderlyk van Kracht, zyn de *Hemelſche Invloeden*; maar de verborgene *Werkingen* des *Gebeds* zyn veel wonderlyker, wyl de *Kracht* des *Gebeds* zelfs de *Natuur* overwint. Het Gebed van *Moſes* en *Aäron* heeft gemaakt, dat *Core*, *Datham*, en *Abiram*, ter Helle voeren, Num. 16. Het *Gebed* heeft de *Roode Zee* zoodanig, verdeelt, dat 600000 Menſchen, behalven Vrouwen en Kinderen, *droogvoets* daar door

gin-

gingen, Exod. 14. Het *Gebed* der drie *Mannen* in den gloeijenden Oven, heeft de *Vlamme* uitgeleſt. Dan. 3. Het *Gebed* van *Joſua* heeft gemaakt, dat Zon en Maan in haaren Loop ſtille ſtonden Joſ. 10. Het *Gebed* maakte ook dat de ſchaduwe op den Zonnewyſer van *Achaz*, tien graden terug keerde, Jeſ. 38. Het *Gebed* van *Elias*, heeft den Loop aller Hemelſche Invloeden *verhindert*, en de *Kracht* aller *Planeeten* zodanig verſwakt, dat het in drie *Jaaren* en zes *Maanden* niet en regende, Jac. 5: 17. Het *Gebed* heeft ook het *Meel* vermeerdert, de *Oly* waſſchende en toenemende gemaakt, 1 Reg. 17. ja zelfs dooden opgewekt.

Zo dat het *Gebed* in allen Toevallen vruchtbaar, en nuttig is te gebruiken; deswegens alles, wat gy *biddet* in uw Gebed, geloovende, *dat zult gy ontfangen.* Marc. 11. Dog zulk een Gebed moet *beſtendig* zyn, zoo als ons den Apoſtel leert: *Sine Intermiſſione orate*, 1 Teſſ. 5: 17. *Biddet zonder Ophouden.* Op wat voor wyſe zulks geſchied, toond ons zeer fraay de *H. Auguſtinus* over Pſalm 37. zeggende: *Ipſum Deſiderium tuum Oratio tua eſt, & ſi continuum deſiderium, continua Oratio.* Het *Verlangen* zelfs te bidden, is het *Gebed*: Is het *Verlangen* ſteeds en beſtendig, zoo is het Gebed ook zonder ophouden. GODT is vergenoegt met onſe *Begeerte*, gelyk als ons ook genoeg is zyne *Genade*: *ſufficit tibi gratia mea.* 2 Cor. 12: 9. *Myn Genade is u genoeg.* Want hoewel wy zomtyds zyne *Genade* in de Wederwaardigheden niet merken, het is dog de hoog-

ſte *Genade*, dat wy ze met Gedult verdragen: *Non ego autem*, *ſed gratia* DEI *mecum*, 1 Cor. 15: 10. Bevind men zomtyds geen *zoetigheid* nog *Trooſt* in het Gebed, men moet echter daar van niet *afſtaan*; maar zig bevlytigen daar in te *volharden*. Om die Oorzaak, als JESUS aan den gemelden Oord was gekomen, beval Hy zyne *Diſcipelen* een weinig terug te blyven, en nam 'er alleen *drie* mede van welken Hy zig ook een weinig afzonderde, ten einde Hy zyn *Gebed*, het welke met veele *Zuchtingen* verzeld was, te beter verrichten konde. Zie Matth. 26, Marc. 14, Luc. 22. Daar wierp Hy zig op de *Kniën* neder, met in Traanen ſwemmende *Oogen*, en zyn Aangezicht ter *Aarde* nedergebogen; als hadde Hy vergeten, dat Hy de geene zy, voor welke de 24 *Ouderlingen* op haar Aangezichte nedervallen en aanbidden, Apoc. 5: 14. als of Hy zig in dezelve wilde *verbergen*, op dat Hy de Hem toebereide *Kelk* niet drinken mochte; en daar Hy zyn *Gebed* met Traanen begon, Hy brak in deeſe Woorden uit: *Abba Pater* Matth. 26: 39. *Ach*, *myn Vader*! *indien het mogelyk is laat deeſen Drinkbeker van my voorby gaan.* Ondertuſſchen moeſt de warme *Wind* zyne van *Liefde* ontſtokene Zuchten, dit zoo Treurig Gebed door zyne vergoote *Traanen-zee* voortwaien, tot aan het geſtarnde *Wolkenhuis*, om by het groene Land der oneindelyke Barmhertigheid GODS, Trooſt te zoeken; en zulks beweegen mogte zynen geliefden *Zoone* te trooſten; zendende eenen *Engel* van de blauwe *Hemel-Zaal* in den Hof *Gethſemané*. Wat

evenwel voor eene *Sterkte* en *Trooſt* Hem deeſe *Hemelſche Geeſt* gebragt heeft, en wie hy geweeſt is, is onzeker. Of wel iemant denken mogt, dat het een *Aarts-Engel* geweeſt is, die gezonden wierd, om het hemelſche *Ave Maria* te *Nazareth* aan te kondigen, om zelfs CHRISTUS in den Hof af te beelden, en te ontwerpen den van *Eeuwigheid* geſloten *Raatſlag* zynes Vaders, de Noodzakelykheid der *Verloſſing* van het Menſchelyk Geſlacht, de oneindige *Vrucht* zynes koſtbaren Lydens, de bereidinge der *Hemelſche Plaatſen*, en de herſtellinge van *Adams* Kinderen in het hemelſche *Paradys*. Het mag hier omtrent zyn zoo het wil, hier door is zyn *Smert* niet vermindert geworden, maar veeleer vermeerdert, en wel ſoo, dat zyne *Zilver-Paarlen* der Chriſtalyne Traanen, in roode *Robynen* van Bloeddroppelen verandert zyn. CHRISTUS JESUS onſen geliefden *Heiland*, van wegen zoo groote Vrees van den Hem reeds afgebeelden *Dood*, komt in zulken *Angſt* en *Smerten*, dat zy Hem het *bloedige Sweet* uitdreven.

Hoe zal het u gaan, O Menſch! in de *uure* des *Doods*? Voortegenwoordig bedroeven u, die Waterſwangere *Wolken* aan den Hemel, daar het u anders wel gaat en gy Gezond zyt; hoe zal het u gaan, wanneer zig in uw *Ligbaam* een ſterk Onweder van *Doodſweets* zal verheffen?

Ariſtoteles Sect. 31. Problem. 24. zegt: De *Geneesmeeſters* houden het koude *Sweet* voor een Teken van eene zeer ſware *Krankheid*. Wyl echter de Ziel, by Toelatinge des Lig-

 haams

haams Ziekte de *Overhand* vergunt, zoo zal zulke koude *Angst-Sweet* niet lang uitblyven. Want door dit laatste Sweet wil ons de *Natuur* aanwysen, dat wy na het Tydelyke, niet zonder Sweet, het *Eeuwige* verkrygen konnen. Wyl na de *Zonden* onses Eersten *Vaders* ons tot Straf is opgelegt geworden, om het Tydelyke Leven te bewaren, *in het Sweet onses Aangezichts ons Brood te eeten*, Gen. 3: 19. Hoe veel te meer hebben wy dit deswegens te gedenken van het *Eeuwige?* Sweeten wy hier om een slecht *Goed* en *Wellust*, waarom zullen wy niet veelmeer, om des Hemels onveranderlyke *Gelukzaligheid*, en eeuwige *Vreugden* werken? Ach, denk! denk ô Mensch! of gy voor het Hemelsche *Jerusalem* geen Water sweeten moest, daar de Eeniggeboren Zoone GODS bloed heeft gesweet, ja, alles in zyn *Lyden* daar voor vergoten, Apoc. 19: 13. derhalven als de Propheet *Jesaias* Hem vooruit zag met een Kleed met *Bloed* besprengt, liet hy zig in hoogste *Verwondering* hooren: *Wie is deese, die van Edom komt, met besprenkelde Kleederen van Bosra, deze, die vercierd is in zyn gewaat? die voorttrekt in zyne groote kragt, waarom zyt gy rood aan uw gewaat? en uwe Klederen als eenes, die in de wynpersse treedt?* Esa. 63: 1, 2.

Keiser *Aurelius* zeide by zyn Einde, tot zynen *Secretaris*, die hem trooste: *Wyl gy aan my bespeurt, dat de Slaap van my is geweken, dat ik de Eensaamheid beminne, dat my het Gezelschap verveelt. dat ik Rust bevinde in myn Zuchten, en het Weene myn beste Kortswyl*

wyl is; zoo kund gy ligt bemerken, wat voor een Storm en Onweêr voor handen zy in de Zee des Harte; vermits diergelyke Aardbeelden verschynen in het Land mynes Levens.

Wat voor smerten moet dan Jesus bevonden hebben, die uit zyn gezegend *Lichaam* zoo veel *Bloeds* uitperſten? Maar, Ach! Of wel die voorgeziene *Pyn* en *Kruis* nog zoo groot was, dat moeſt dog zoo zyn, alſoo het van *Eeuwigheid* was beſloten. Dit nu wel betrachtende, bewilligde de Vriendelykſten Jesus daar in, alſoo, dat Hy daar by in deeſe tot ons *Heil* ſtrekkende woorden jegens zynen Vader is uitgeborſten: *Dog niet (gelyk) ik wil, maar gelyk gy (wilt).* Marc. 14: 36.

Waar zyt gy *aangevochte* Harten? Waar zyt gy byna tot in den dood *bekommerde* Gemoederen? nadert hier met de *Vleugelen*, van uwe meer als van Vleugelen vaardig gedrage *Gedachten*; begeeft u haaſtelyk na den *Hof* van *Gethſemané*; daar zult gy de *Verkondiging* van zaaken krygen, die by u in alle *Voorvallen*, in de allerdiepſte Harte kaſt moet geplaatſt zyn: *Niet gelyk ik wil, maar gelyk Gy wilt; uwe Wille geſchiede.* Betracht deeſe weinige *Woorden* met haren *Inhoud*, zoo vind gy eene ware en volkomene *Overgeving* van zynen *Wil*, aan den Wille *zynes* Hemelſchen *Vaders*.

Ten einde nu gy ook zulk eene *Overgave* van uwen *eigen Will'* regt moge bemerken, en den zulke in de handen uwes gekruiſigden *Heilands* volkomen overgeven, zoo behertige elk, waar in dat beſtaat: Vermits zy is eene *Deugt*, door welke de Menſch, na dat hy zig zelven

verlochent, en zynen eigen *Wille* verzaakt heeft, zig aan den goddelyken Will', dien hy weet goed te zyn, volkomentlyk *overgeeft*, en zig met denzelven *vereenigt*; ja volſtrekt gelooft, dat GODT alleen naar zyne groote *Genade*, *Liefde*, en *Barmhertigheid* hem zulk eene Overgave ſchenken kan; vermits CHRISTUS zegt: *Wanneer gy alles zult gedaan hebben, al het geene u bevoolen is, zoo zegt: wy zyn Onnutte Dienſtknechten; want wy hebben maar gedaan het geene wy ſchuldig waren te doen.* Luc. 17: 10. Zig daar by bevlytigende, dat uit Hem, van Hem, en tot Hem alle *Dingen* zyn, na de Woorden van den *Leeraar* der *Heidenen*, daar hy zegt: *Ik leve, dog niet meer ik, maar* CHRISTUS *leeft in my:* ten einde hy zig *waarachtig* verlochene, en GODT zynen HEER zoo zuiver en alleen *lief* hebbe, dat hy in geene Zaken zig *Zelven* ofte het *Zyne*, maar alleen GODES Eere en Heerlykheid zoeke, alles wat hem bejegent, het zy *Vreugde* ofte *Leet*, *Zoet* ofte *Zuur*, het kome van waar het wil, in de *Liefde* volharde, in *Geluk* en *Ongeluk*, met gelyke *Trouw* en *Geloove* in GODT. Want zo als de *H. Bernhardus Serm.* 3. *Temp. Paſchal.* zegt: *Wie zou zig niet ſchaamen hardnekkig in zyn Goeddunken te blyven, daar de eeuwige Wysheid het hare heeft verlaten?* Wanneer iemant niet van zig *zelven* afwykt, die kan niet geraaken tot den *Geenen* die boven hem is. In tegendeel kan iemant ligt verkrygen, die niets anders begeert, als in alle Zaken, de *Eer* en den *Will'* des Allerhoogſten, dien Hy zig alſoo overgeeft, dat, wat

GODT

Godt met hem doet, hy daar *mede te vreden* is. *Geeft* Hy hem wat, 't zal hem behaaglyk zyn; *onttrekt* Hy hem wat, zoo zal dat hem niet *misbaagen*; maar zig verheugen, dat de Wille Gods aan en in hem gefchiede: Wiens *Wille* alfoo in en jegens Godt gericht is, zoo fpreekt ook Godt: *Voluntas mea in ea*, dat zyn *luft* insgelyks aan zulk eene Ziele zy: Zie Jef. 62: 4.

Een byzonder *Stuk* of *Deel* begeert Godt van den Menfch, zoo als in de Spreuken *Salomons* te zien is, daar Hy zegt: *Fili mi, præbe mibi cor tuum*, Prov. 23: 26. *Myn Zoone, geeft my u Harte.* Wie dat gegeven heeft, die zal Godt alles gefchonken hebben, wat Hy hem veréeren kan. Dan egter word Godt het Hart gefchonken, als alle onfe *Gedachten* en *Wegen* tot Hem gericht zyn. Wie zulks doet, die word opgenomen onder het *Getal* der geenen, welke de Zalige *Henricus Sufo*, een helder blinkend *Juweel* in *Swabenland*, en eene onverwelkte *Bloem* van den *Dominicaanfchen Luftbof*, op den negenden *Steenrotfe* woonende, noemt, nadien hy zegt: *Zy begeeren niets anders, als het voorbeeld* Christi *in Geloove eenvoudig na te volgen.* In Godt beminnen zy alle Menfchen insgelyks, en wie Godt den Heere vreeft en lief heeft, hebben zy ook lief, leven der Wereld afgeftorven, en zy der Wereld: Zynde zy dus die ware Aanbidders, die den Vader aanbidden in *Geeft en Waarheid*: Joh. 4: 24. Aan de *H. Geertruyda* heeft Christus geopenbaard, dat zy, welke zig geheel-en-al aan den *Goddely-*

ken Wille overgegeven, en den Haaren met derzelver verlangen te vereenigen niets anders begeerende; dan dat de *Goddelyke Wil* boven alles, in *haar* en in alle *Creatuuren*, zoo wel in 't Geestelyke en lichaamlyke *Tydelyke*, als *Eeuwige*, volkomen vervult werde, zulke dat *Goddelyk Hart* alsoo na zig trekken, en jegens Haar beweegen, dat zulk een Goddelyk Hart deese *Overgave* met zoo groote Erkentenis opneme, als een *Koning* die Eer erkent van den geenen te hebben, die hem de *Kroone* des gantschen *Ryks* opzet; en zulks verklaart den Zaligmaker genoegzaam, daar Hy zegt: *Wie de Wille myns Vaders doet die in de Hemelen is, dezelve is myn Broeder, ende Zuster, ende Moeder*, Matth. 12: 50. Ja zo als *Johannes* zegt: *Similes ei erimus*, Joh. 3. *Dat wy Hem zullen gelyk worden*: maar hoe zoo? Zulks werd door zeker *Schryver* zeer fraay verklaart, daar hy schryft: *Velle, quod vult Deus, hoc est, jam similem Deo esse*: Dat is: *Willen wat* GODT *wil, dat is hem reeds gelyk wezen.* Want welken de Macht gegeven is *Kinderen* GODTS te worden, dien is ook de *Macht* gegeven, niet, dat zy als GODT zyn, maar nogtans dat zy zyn wat GODT is, namelyk gantsch *Heilig*, en om *Eeuwig Gelukzalig* te leven. Zie *S. Bernhardus Epist. ad Fratres de Monte Dei.* Overmits wy daarom zyn geschapen en leven, ten einde wy GODT gelyk mogen zyn, nademaal wy naar het Evenbeeld GODS zyn geschapen, Gen. 1: 27. Derhalven is noodwendig, dat wy ons ten allen tyde bevlytigen, den Wille GODS te vervullen; gelyk ons

CHRIS-

CHRISTUS zelve leert, niet alleen in het *H. Onse Vader* te bidden, dat zyns *Vaders Wille geschiede in den Hemel, alsoo ook op Aarden*: maar vermaant ons zulks met eerbiedige *Woorden* te doen, nadien Hy spreekt: *Niet een iegelyk die tot my zegt*, HEERE, HEERE, *en zal ingaan in het Koningryke der Hemelen, maar die daar doet den Wille myns Vaders die in de Hemelen is*, Matth. 7: 21. Deese overgave is als *een Boom des Levens*, *den geenen die ze aangrypen; en elk een die ze vast houd, word Welgelukzalig*, Prov. 3: 18. Zy is eene *Spys* die de Mensch, met alle *zekerheid* mag gebruiken; nademaal zig de Eeniggeboren Zoone GODS zelve daar van bedient, daar Hy zegt: *Myne Spyse is, dat ik doe den Wille des geenen die my gezonden heeft, ende zyn Werk volbrenge*. Joh. 4: 34.

Zulk eene kostbare *Spyse* te nuttigen, daar toe hadde *Lust* gekregen de Hoogverlichte, en nu in het hemelsche *Jerusalem* klaarblinkende Star, *Johannes Taulerus*, van de *H. Predik-Orden*; welke langen Tyd van den Goeden Hemel niets meer begeerde als zulke Spys, ten einde hy in de Kracht der zelve mogt loopen tot aan den Berg *Horeb*: Ik wil zeggen, op dat *Taulerus* de *Gelukzalige Eeuwigheid* mogt verkrygen, hy wenschte de kortsten weg te gaan, die hem konde leiden tot die eeuwigduurende *Gelukzaligheid*. Deswegens, als hy eens zeer yverig zyn *Gebed* by stillen *Nacht*, jegens het Blaauw-gesternde Hemels *Paleys* opzond, heeft hy naar Goddelyke *Beschikking* eenen armzaligen *Bedelaar* ontmoet met ge-

fcheurde Kleederen, welken hy eenen Gelukzaligen *Morgen* wenfchte, maar die hem op deefen welgemeenden *Wenfch* bedankt te hebbèn, te gelyk antwoordde: *Dat hy nooit eenen Ongelukkigen Dag gehad hadde.*

Deefe moet *Gelukkiger* geweeft zyn, in allen *Leet*, en *Smerten*, als gy meent, Ongelukzalig Hart! hem moet beter gefmaakt hebben, een met *Brood* en *Water* gedekte Tafel, als uw *Gevogelte*, *Wildbraad*, en *Vifch*: hy moet beter *geruft* hebben op de *Aarde* of eene *Plank*, als gy in een *Bed* van *Dons*: hy moet beter *Gekleed* zyn geweeft, met gefcheurde *Lompen*, als gy in *Zyde*, *Goud*, *Zilver* en *Fluweel*: hy moet vriendelyker *bedient* geworden zyn van de *Voorbygaanden*, als gy van de *Omftaanden*, die u na Wenfch opwachten: hy moet zekerder *geberbergt* zyn geweeft in een Huis, van *Hout* en *Stroo* gebouwt, als gy in een Paleis van *Marmor* en *Cederen*; waar in gy u voor *Dieven* en *Zorgen*, meent te kunnen houden *verborgen*. Maar, waarom dat? want hy fprak: wanneer ik van Honger en Dorft *geplaagt*, van Lyden fchier werde *gejaagt*; in fmaad en in *fpot*, zoo love ik GODT. Wanneer Hitte en *Koude*, Hagel en Blixem my *benouwde*; de Zon en de *Regen*, my altyd zyn *tegen*; en geven geen *bot*, zoo love ik GODT. Wanneer ik *veracht*, word weinig *geacht*; moet Smaatheid veel *lyden*, die niet zyn te *myden*; met heftigen *Spot*, zoo love ik GODT. En daarom heeft my de *Zon* nooit in den Hemelfchen *Dierkring* eenen Ongelukzaligen *Dag* toegebragt; want ik heb my aan

GODT

GODT alſoo overgegeven. en geleert met *Hem* te leven op zulk eene wyſe, dat ik *verzekert* ben, dat het geen Hy doet, niet *kwaat* is, en, wat Hy my heeft laaten *toekomen*, het zy geweeſt *Zoet* ofte *Zuur*, *Water* ofte *Vuur*, *Regen* ofte *Wind*, *Doof* ofte *Blind*, *Aangenaam* ofte *Onbekwaam*, alles hebbe ik van zyne milddadige *Hand* aangenomen, als het *allerbeſte*; vermits ik in de *Schoole* der *Wederwaardigheden* heb begrepen, dat geene Zaak van de Wereld waardig is gelieft te worden, dan alleen de *eenige Wille*, des boven Lyf en Leven Hartaangenaamſten GODT. Dus was ik alle tyden *Gelukzalig*, wyl de Will' mynes *Heilands*, in my vervult wierd, aan welken ik den *Mynen* met zulk een *Reſignatie* hebbe overgegeven, dat, wat Hy *wil* en *niet wil*, my altyd *wel is*. Maar toen *Taulerus* hem verder vraagde: Hoe hy zig gedragen zoude, wanneer hem de bleektoornige *Richter*, tot de *Eeuwige Straffe* wilde Verdoemen? Gaf hy terſtond daar op ten Antwoord: Wat? Hy my *Verdoemen*? En waarlyk, wanneer Hy zulks begon te *voltrekken*, zoo hebbe ik twee *Armen*, waar mede de eenen zoude Omvatten de waare *Ootmoedigheid*, en de andere myne Hem toedragende *Liefde*. Met welke twee *Armen*, ik Hem zoo vaſt zoude houden, dat Hy als *gedwongen* wierd, met my in den *Afgrond* te gaan. En 't ware my dan beter, Hem in de *Helle* te genieten, als zonder Zynen Wille, den *Hemel* te bezitten. Uit welke Reden dan *Taulerus* den Weg der *Volmaaktheid* heeft geleert, dat 'er niets beter is, als de waare

re *Resignatie* en Overgave in de *Ootmoedigheid*. Daarom vermaant ons den *H. Petrus*, zeggende: *Vernedert u dan onder de krachtige hand* GODS; *op dat Hy u verhooge te zyner tyd*, 1 Petr. 5: 6. als wilde hy zeggen: wykt voor, en onderwerpt u aan *Zynen Will'*. Een *Ootmoedig* en *overgegeven* Mensch, spreekt altyd met Hem: Ps. 33. *Ik zal den* HEERE *loven te aller tyd*, zoo wel in Voor- als Tegenspoeden. Over welke Plaats de *H. Augustinus in loco citat. over den* 33. *Psalm*, zegt: *Wie is 'er die den* HEERE *te aller tyd looft*, *als een van Herten Ootmoedige*? derhalven zyt *Ootmoedig*, wanneer gy steeds verlangt den HEERE te loven. Want zoo als *Cassianus* heeft aangemerkt Lib. 4. Instit. Cap. 39. het eerste *bewys* der *Ootmoedigheid* is, wanneer men eenen *gedooden Wille* heeft, zoo als het de bovengemelden *Bedelaar*, gelukkig is voorgekomen.

Ach, waardigste Hart! zie deesen armhartigen *Bedelaar* aan in den hoogsten Top der *Christelyke Volmaaktheid*, ziet en yverd hem na, zyne gevoerde *Reden* is krachtig genoeg u aan te raaden de *Overgeving* van uwen *Will'*, aan den allergoedsten Wille GODS, en gebeurt het, dat de *Allerhooglten* u laat sterven in uwe Droefheden, zoo gedenkt, dat het is tot uw *besten*, en met deese *Gedachten* en een diep *vertrouwen* begeeft u in de ongezoute *Zoete Zee* der Voorzienigheid GODS; geef u over aan zynen *Will'*, dan zoo zult gy bevinden, wat de *wyse Man* zegt, in zyne Spreuken: *Een Vriend heeft 't aller tyd lief*, *en een*

Broe-

Broeder word in de benauwtheid geboren. Prov. 17: 17. Waarom Hy in de Hemelſche *Openbaringen* zelve zegt: *Ziet ik ſtâ aan de Deure, ende ik kloppe; indien Iemant myne ſtemme hoort, ende de Deure open doet, ik zal tot hem inkomen*, Apoc. 3: 20. Zulke *Ziele* nu ontſluit de *Poort* des *Harte*, die den *Sleutel* des eigen *Wils* en zig volkomen aan Hem overgeeft, zoo als ons dan de *Wyſe Man* zeer wel vermaant, daar hy zegt: volgt *uwe kwade Begeerten niet in, maar onderwerpt u den Goddelyken Wille.* Daarom roept met *Saulus*: *Domine quid me vis facere*, Actor. 9: 6. HEERE *wat wilt gy dat ik doen zal*? Ziet myn *Hart* is bereid ô GODT, myn *Hart* is bereid.

Onder de eerſte *Grondſteenen* van den overheerlyken *Tempel*, dien *Johannes* in zyne *openbaring* gezien heeft, had het Edel geſteente *Jaſpis* de eerſte plaats. Deeſe *Steen* is na de Meening der *Natuurkundigen* een Waarteken der *Standvaſtigheid*, en veroorzaakt, dat de geene, die hem by zig draagt, door *vrees* en *verzaagtheid* niet verſchrikt werde. Wie zig volkomen aan de *Goddelyke Wille* overgeeft, en dit *Kleinood* der ware Overgave by zig draagt, die is onder de eerſte en voornaamſte Vrienden GODS te tellen, die voor geene *Wederwaardigheden* vreeſen zal.

Een zeker *Echte-Man*, wiens *Wyf* als Man was, konde met haar in geenen deele in eene andere *Eenigheid* leven, als twee Emmers in een Put, waar van de een *op-* en de andere naar *beneden* gaat. De zuivere *Urſel*, welke de heerſchappy altyd begeerde te hebben, be-

we-

weesen zulk eene ongeſchikte *deftigheid*, dat men genoegzaam haare *vuilaardigheid* daar uit beſpeuren konde. Haar beminnelyke Gedaante, was niet ongelyk een *Quatertemper* Gezicht, en bewoog den Man tot zulk eene *Liefde*, dat hy haar zeer dikwils, met zulke innemelyke *Vriendelykheid* aanſag, als of hy wilden *Appel-Azyn* had gedronken; vermits zy zulk een knorrig *Marmel-Dier* was, dat weinig zyns gelyken heeft; zoo dat haar Man niet zonder *ſchimp* in eenig Gezelſchap zyner *Nabuuren* konde verkeeren. Eens, doen hy in een goed *Gezelſchap* was, en hem wierd voor 't *hooft* geſtooten, dat hy zig van zyn Wyf als een *Knecht* liet regeeren en *onderdrukken*, en ook alles wat zy begeerde, doen moeſt; gaf hy voort tot antwoord: *Dat zulks met de Waarheid niet overeenſtemde; maar dat zyn Huiskruis moeſt altyd na zyne will' leven, en wanneer hy tegenwoordig van haar begeerde, dat zy eens met hem danſte, zy zoude terſtond daar in bewilligen.* Om dit te ondervinden, zouden *twee* van haar mede gaan, en daar van *Oog-getuigen* zyn, en zoo dit niet by gevolg zyner *woorden* geſchiede, hy zoude een *goed gelag* betaalen; maar anders zouden die geene aan de andere zyde, wanneer het gebeurde, verpligt zyn te tracteeren, de *Weddenſchap* wierd wederzyds aangenomen. Nauwelyks waren zy by zyn *Huis* gekomen, of zy plaatſten zig voor een klein *Venſter*, ten einde zy alſoo ongemerkt konden toezien. Voort daar op gaat hy in de *warme Kamer*, alwaar zyn Wyf met een *Kruik Wyn* by de *Kagchel* zat.

Hy wenſchte haar een goeden *Avond*, dat zy met veel duiſent helſche *Furien* bedankte. Die daar buiten, meenden het nu reeds *gewonnen* te hebben; alleen de Man ving ras aan in de Kamer *boog* en *laag* te Danſſen, en ook dit volgende op te ſpeelen:

Ik ben Heer, gy Nar, dat 's waar,
Dans op, dan zyn wy een Paar;
Werp weg Kruik, die Konkel-Waar,
Ik ben Heer, gy Nar, dat 's raar.

Het *Wyf* zag hem een tyd lang met wonder zeldzame *Oogen* aan, tot dat zy vol overmoed het *Spinrokken* van zig wierp, de *handen* in beide haare zyde zette, en als in een *Azyn-Kroeg* ook mede rond ſprong, en den Man dikwyls onder de *Neus* toebeet, zeggende:

Ziet, gy Verken, ik ben Vrouw,
En, gy Swyn, ik ben dog Vrouw.

Het welke dan een zoo vrolyke *Dans* was, dat die voor het *Huis* ſtonden, wel hartelyk begonden te lagchen, en de Man ophield te *Danſſen*, dewelke het reeds genoeg was, dat het Wyf zynen *wille* gedaan had.

Zeer dikwils gebeurt het onder ons Menſchen, dat wy ons jegens GODT ondankbaar en *hardnekkig* toonen, ja onſen *Wille* aan Hem in geene Zaken willen onderwerpen; ja zelfs zomwylen *tegen* Hem murmureeren, en durven laſteren, als of Hy niet *rechtvaardig* was, en ons *Onrecht* deede; niettegenſtaande wy

wy dog in allen *Dingen* en onbedenkelyke *Toevallen*, ons aan Hem *volkomen* moeſten overgeven; dewyl Hem beter bekent is, wat ons *nuttig* is, als wy weeten wat wy behoorden te verkieſen. Wy moeſten te *vreden* zyn, met het geene, wat GODT ons heeft gedaan, en vergelyken onſen *Will'* met den *Zynen*, en ook niets meer *begeeren*, als wat Hy *begeert*. Wyl Hy alleen alles *weet*, en, wat Hy *weet*, daar in *doolt* hy niet: vermits derhalven GODT dermaten verſtandig is, wie is hy, welke zig durft vermeeten, een *Richter* te zyn, over zyne diepe *Geheimeniſſen*? Op eene *byzondere* wyſe moeten wy ons gedragen jegens GODT, en op eene *andere* wyſe jegens de Menſchen.

De Menſchen moeten wy zomwylen een *Vriendelyk* gezicht geeven, tot betuiginge van *Ootmoedigheid*; maar voor GODT moeten wy op ons *Aangezicht* nedervallen, ter verkryginge van zyne *Genade*: Offchoon wy Hem veelmaal, door ons *Ongedult* en *eigenzinnigen* Wille tot *Toorne* bewegen; alleen, ten einde Hy betoone, dat Hy de HEERE zy, en wy Hem gehoorzamen, ja onſen Will' na den *Zynen* richten moeten. Wanneer Hy by ons, met zyne *Goedheid* niets kan uitrichten, zoo ſpeeld Hy ons eener *aartige Dans*, en leert ons door de *Tegenſpoeden* ſpringen; nadien Hy ons toeſchikt een *Wederwaardig Kruis*, door 't welke wy gedwongen worden, zynen *Will'* te doen, en zoo als Hy ons *opſpeeld*, moeten wy daar na *Danſſen*, dat dan by het hemelſchen HEIR eene hartelyke *Vreugde* veroorzaakt, na de Woorden des Geliefden HEI-

LANDS:

LANDS: *datter alſoo blydſchap zal zyn*, *in den Hemel over eenen Zondaar*, *die hem bekeert*, *(meer) dan over negen en negentig Rechtvaardigen*, *die de Bekeeringe niet van nooden hebben*, Luc. 15: 7. En deeſe is zoo eene vrolyke *Dans*, dat hy ons ſpringende en loopende maakt, zelfs tegen onſen *Will'*.

Iemant had een wonderlyk *Uurwerk* te huis, het welke zig na de *Uuren* zynes *Wils* in 't geheel niet ſchikte, en door de *Raders* den *Wyſer* op geene goede uur zettede; nog *goed* nog *kwaat* kon 'er iets aan helpen; ja het moeſt al een kunſtige *Horologie-maker* zyn, die het verbeterde. De groote en hooge *Zee* is niet zoo onſtuimig, die den gantſchen *Aardkloot* omringd, nog het *Swaard* van een *Scherprechter* is niet zoo ſcherp; de *Donder* is niet zoo *verſchriklyk*; nog een *Slang* zoo *vergiftig*; als een kwaad *Wyf*; en 't ware goed, dat de Man zoo vlytig zag op zyne *Ziele*, als het *Wyf* op zyn *Leven*. Wie zig aan Iemant wreeken wil, die moet hem maar aan een *boos Wyf* koppelen, en dan heeft hy al *genoeg* gedaan. Wanneer een Man met een Wyf begint te kyven, is het even zoo veel, als of hy een Ezel den *Kop* waſcht. Een zulke *Twiſt*- en vuurig *Yzer* was ook dit *Uurwerk*, wiens *Tong* hy meer moeſt vreeſen, als het *Swaard* zynes *Vyands*. Want het is de *Natuur* der *Wyven*, dat zy dat geene begeeren te *genieten*, wat zy *beminnen*; en dat zy dat geene totter *dood* vervolgen, wat zy *haaten*. Alles wat hy *begeerde*, wat hy *deede*, wat hy *beval*, het was alles te vergeefs. Vermits hy dan hare wederwaardige *Neiging*,

moede wierd, en zyn *Wille* altyd met *kwade Woorden* bejegend wierdt, hy kocht eene groote *Sakpyp*, waar op hy by gelegentheid van haar tegenbabbelen zoo onaangenaam *opſpeelde*, dat zy moejelyk wordende van zoo *bardnekkig* te zyn, een tyd lang van haare *Kwaadwilligbeid* afliet. Nademaal echter de Wyven hunne fierheid weinig is af te leeren, zo begon zy wel haaſt weer op haren ouden *Toon* nors voort te zingen; alleen den Man niet *traag*; dewvl hy in Huis *Heer* wilde zyn, beval eene groote *wieg* te laaten maaken, waarin hy haar, met behulp van anderen, zoo lang *inbond* en *wiegde*, dat zy beloofde zynen *Wille* in alles te zullen nakomen.

CHRISTUS JESUS, een Heer des *Hemels* ende der *Aarden*, maakt het ook zoo met ons Menſchen. Wanneer wy zyne *Geboden* niet houden willen, ſpeeld voor ons op, door veele *Wederwaardigbeden*: wanneer dat niet genoeg is, dan werpt Hy ons door eene *Krankbeid*, in de *Wieg* des *Beds*, tot wy belooven, genodigt door de *Smerten*, zynen *Will'* te doen.

Albertus M. Tract. de Virtus c. de Amicitia, meld: De ware *Vriendſchap* blyve altoos, zy *bloeije* immer, zy zy altyd inwendig *warm*, en beminne zoo wel ten Deele de *Treurigbeid* als de *Vreugde*. Een ware *Vriend* is als een *Lauwrierboom*, welke des Winters en Zomers *groen* is en die zyne *Bladeren* en *Frisbeid* ten geener tyde verlieſt; maar gelyk als *onſterflyk* is; Waarom *Theophraſtus in vita Phil. c.*68. zegt: *Het zy billyk, dat de Vriendſchap Onſterflyk*

zy,

zy, maar daar toe is van nooden een Onsterflyke Vriend. Eenen Onsterflyke *Vriend* hebben wy aan den Allerhoogsten GODT, wanneer wy ons bevlytigen den geenen na te volgen, die gezegt heeft: *Descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me Patris*, Joh. 6: 38. *Want ik ben uit den Hemel nedergedaalt, niet op dat ik mynen wille zoude doen, maar den wille des geenen die my gezonden heeft.* Wie zulks in zyn *Werk* ondervinden wil, die moet zig GODT gantschelyk overgeven, en met CHRISTUS zeggen: *Vader, niet gelyk ik wil, maar gelyk gy wilt; Uwe Wille geschieden.* Marc. 14: 36. Ik wil met *David* mynen wil GODT vrywillig opofferen, want Hy is *Goed*; ook zulks uit den *grond* des Harte, ten allen tyde, met waren *Mond*, en dit navolgende bekrachtigen:

1.

Een Liefdes-Paar door Liefd' en Trouw,
Elkander zyn verbonden;
Als Roosen, die den Honing-douw
Genieten t'allen stonden:
De Bruid in grooten Vreugden stand,
Leeft in een zoet genoegen;
Wyl door zoo kuisschen Liefdes-Band,
Zy haar te zamen voegen:
En dat daarom, en zonder Pyn,
Wyl beider Wil slegts een moet zyn.

2.

In Vreugden alles immer sweeft,
Waar men in Liefde strikken;
En in de Liefde-strikken leeft,

Tot wederzyds verkwikken:
Als Liefde en Trouw te zamen ſtaat,
Te zamen zig omarmen;
Fortuna *onbeweeglyk gaat,*
Geen Ong'luk doet erbarmen:
En dat daarom, en zonder Pyn,
Wyl beider Wil ſlegts één moet zyn.

3.

Ik heb op mynen GODT *vertrouwt,*
'k Zal my Hem overgeven;
Hy my nu voor zyn Bruid ook houdt,
En ik Hem voor myn Leven:
Ik op Hem als van nieuws weêr bouw,
(Zyn Toorn is nu geweken;)
Met ware Liefde en teer berouw,
In Liefde zynde ontſteken:
En dat deswegens, en alleen,
Dewyl ik niemand anders meen'.

4.

Want met zoo groote Liefdes-Vlam,
Is thans myn Hart ontſtoken,
Tot hem, die is uit Davids *ſtam,*
Daar veel van word geſproken:
Van Hem myn Leven eerſt begon,
Door Hem zal dat ook Enden;
In Hem het altyd ſweeven kon,
Van wien 't ook niet zal wenden:
En dat deswegens en alleen,
Dewyl ik geenen and'ren meen.

5.

Met zyne Luit, en Woud en Steen,

Or-

Orpheus *kon na zig trekken;*
Zoo dat hy Dieren zeer gemeen,
Tot hooren kon verwekken:
Alſoo wel ras, wanneer een Woord
Van Jesus *word geſproken;*
Dan ook terſtond myn Hart het hoord,
Door Berg en Dal gebroken:
En dat daarom en zonder Pyn,
Dewyl zyn Wil is ook de Myn'.

6.

Orpheus *luit klonk toen wel ſchoon,*
Dat zelſs de Wilde Dieren;
Hem Ooren leenden aan dien Toon,
En zamen Vreugde-vieren:
Ik, ik ben niet zo wild als 't Vee,
Maar met Verſtand geſchapen
Dus volg ik Jesus *billyk meê,*
Voorzien met Kruis en Wapen,
En dat deswegens, en alleen,
Wyl Hy door my word aangebeen.

7.

Gelyk de glinſtrende Avond Ster,
Plagt immer na te trekken
Appollini; *en zig van verr'*
Te volgen doet opwekken;
Hy volgt hem na door 's Hemels Trans,
Na hem zyn ſtand moet voegen;
Dus ook myn Hart in Zyn Balans
Met reden neemt genoegen:
En dat deswegens, zonder Pyn,
Dewyl zyn Wil is ook de Myn'.

8.

Van den Magneet *word ook beroert,*
De Yſre Naald ten Noorden;
Door kracht verborgen omgevoert,
Als blykt aan alle Oorden:
Gelyk dus ook de Zonne Wend',
Komt na de Zon te keeren;
JESU *myn Hart volgt zonder End,*
Met Liefd' en Lof te Eeren:
En dat deswegens, en alleen,
Dewyl ik geenen and'ren meen.

9.

Want wat Hy wil, dat wil ik ook,
Zyn Wil kan niet bedriegen;
Myn eigen wil die moet als Rook,
Steeds in de Lucht vervliegen:
Wat Hy verlangt is alles goed,
Niets beters is te vinden;
Naar zynen Wil myn Hert en Moed,
Te zamen zig verbinden:
En daarom dat en zonder Pyn,
Nadien zyn wil is ook de Myn.

10.

Als over my een Vuur, of Brand,
Na zynen wil zig ſchikken;
Ik zal, hoe naar ook zy dien ſtand,
Pal ſtaande zelfs niet wrikken:
Als ook een Krygs-Heir met my ſpot,
My altyd wil verachten;
Als of myn Helper niet waar GODT,
Myn Ziel zal dit niet achten:
En dat deswegens, en alleen,
Dewyl ik geenen and'ren meen.

11.

Al mogt dit blaauwe Wolken-Rond,
Zig onverwagt bewegen,
En 't geen men op deeze aarde vond,
Dit maakt my niet verlegen:
Al was 't zelfs eenen Blixems-ſtand,
My dreigen mogt te ſchieten;
My zal die ſterke Wolken-brand,
Hoe hevig nooit verdrieten:
En daarom dat, en maar alleen,
Dewyl ik u ô JESUS *meen.*

12.

Of wel een ſterke Storm en Wind,
Te zamen wilden bruiſſen;
Vereenigd met all' 't Lucht-Gezind',
Na hare krachten ſuyſſen:
Als of zy wilden in de Lucht,
My met haar mede voeren;
Daar over ben ik niet beducht,
En 't kan my niet beroeren:
En daarom dat, en zonder Pyn,
Wyl JESUS *wil is ook de Myn'.*

13.

Al waar 't, dat zig verheſten daar,
Veel Wat'ren van Tempeeſten;
En dreigden ſchriklyk groot gevaar
Aan trooſtelooſe Geeſten:
Al wilde my de gantſche Zee
Zig woedende vertoonen;
Ik ſchatte dat voor Eer al meê,
Genade zal 't dog loonen:
En daarom dat, en maar alleen,
Wyl JESU *en myn wil is één.*

14.

Zelfs zo een glasen Welle-grond
Zig Ontrouw mocht gedragen;
En ook Geloof en vaste Bond
Wierd, als het Glas verslagen;
En dan de Opgespalkte Keel
Eens Walvisch my mogt slikken;
Ik blyf als Jonas dog geheel,
Wyl 't GODT *zoo zal beschikken:*
En daarom dat, en maar alleen,
Wyl JESUS *en myn wil is één.*

15.

Al wilde my in haren schoot,
De Aarde zelve delve;
Als of ik waar van Hulp ontbloot,
Zoo steunend op my zelve:
Zoo zou dat ook al zyn een zaak
Van aangenaam genoegen;
Daar ik my als met zoet vermaak
Ook mede na zou voegen:
En daarom dat, en zonder Pyn,
Wyl JESUS *wil ook is de Myn'.*

16.

Als Clotho *zelve ook eenig Deel*
Begeert van my te halen;
Een scherpe Pyl, waarvan 'er veel,
Op 't Hart mogt zegepralen:
Ik nogtans ben verrukt, verheugd,
Op dat beminlyk schieten
Als ik na zulk een Doodsgeneugt'
Myn Heiland zal genieten:

En

En daarom dat, en maar alleen,
Wyl JESUS *en myn wil is één.*

17.

Als Cerberus, *dien Helschen-Hond,*
Met alle zyn Gezellen
Met opgespalkte Kaak en Mond,
Zig tegens my wil stellen;
Als Charon *bad zyn Boot bereid,*
Om my 'er in te zetten
Te voeren in de Eeuwigheid,
Dit zou my niet verpletten:
En dat deswegens, en alleen,
Wyl myn en JESUS *wil is één.*

18.

Zoude ik in 't diepe Acharoon,
Ook Eeuwig zitten moeten:
Tot myner Zonden egten Loon
Myne Euveldaaden boeten;
O GODT! *dat ware mede niet*
Myn zuiv'ren Will' bederven;
Als ik maar uwe Hulp geniet,
'k Zal alles dan verwerven:
En dat juist daarom, en alleen,
Dewyl uw Wil en myn is één.

19.

Wat U behaagt, ó Groote GODT!
Van my ook ooit te maken;
Het zy in Vreugde, Nyd, of Spot,
Of veel meer and're Zaken;
Maak' het met my zoo 't U gevalt,
U wil geschiede in allen;

In wat voor Vorm of Ongestalt',
Het zal my nooit misvallen:
Dat daarom juist en wel alleen,
Dewyl Uw en myn Wil is één.

20.

Gy zyt myn Troost, myn Toeverlaat,
Myn Hoope, myn borcht en Leven
Wat Gy niet wilt, of wilt, verlaat
Ik gaarne, of wil 't U geeven:
Wat Gy dan wilt, ik meê dat zal
In Leven en in Sterven;
Zoo ik slegts in dit Tranendal
Dees' Bede mag verwerven;
Die is: dat Uw Wil, en alleen
De myne zyn mag ook met één.

Nu mochte misschien Iemant vraagen, waar in die ware *Vriendschap* bestaat? zulks zal *Pythagoras* voor my beantwoorden *in vita Philos.* Cap 27. Daar hy zegt: De ware *Vriendschap* eenes Vriends is, *als men uit veelen onderscheidene Menschen één Hart maakt.* De ware *Vrienden*, zullen in allerlei Zaken, eenerlei zyn; één Hart, ééne Ziele, en van éénen Will' en niet willen Daarom zegt de *Glossa interlinearis in Cap. 6. Eccles. De rechte Vrienden moeten zig zoo jegens elkander gedragen, dat 'er uit twee Gemoederen maar één werde, op het welke gy zoo goed durft vertrouwen, als u zelven, en in 't welke gy geenen Twyffel kund hebben.*

Quintilianus Lib. 8. de Amicitia, schryft: *Ik vinde in de gantsche Wereld niets, dat de Na-*

Natuur beter bedacht en verordineert heeft, *als de Vriendschap*; *deswegens moet men eenen Vriend hooger schatten*, *dan alle Dingen op Aarde.* Een goede *Vriend* is een sterke *Scherm*; die zulk eenen vindt, verkrygt eenen trouwen *Schat.* Geen grooter Vermaak is 'er in eene *Gemeente* als de *Eenigheid* der *Gemoederen* en *Gelykheid* der *Zeden*, gepaart met de uitvoeringen van 't *Bevel* der *Overheid*; Ach, wat voor *Troost*, wat voor *Zoetigheid*, en wat voor *Vreugde* zal dan, eene ware Overgave den Menschen veroorzaaken! welke invoert de *Vriendschap* van den Allerhoogsten GODT: Ach, dat wy het erkenden, een ieder zoude zig niet genoeg daar toe kunnen beneerstigen, om ze te verkrygen, door welke de Ziel veel wezenlyker met GODT vereenigd word, en veel volmaakter in GODT verandert; als een *Droppel Water*, wanneer die in een groot *Vat Wyn* gegoten wierd, in *Wyn* word verandert; of als de Ziel vereenigd word met haar Lighaam, met het welke zy een *Wesen* en eenen *Mensche* veroorzaakt.

Het *Vuur*, wanneer dat in het *Hout* werkt, verteert, daar in alle Vochtigheid, Bast, en Groenheid van 't *Hout*, en maakt het *warmer* en *beeter*, en ook vaster en *gelyker* met het Vuur. Hoe gelyker nu het Hout, met het Vuur word, hoe meer en meer dat het alle Ongelykheid verliest; zoo dat het Vuur in korten Tyd, de gantsche *Materie* des *Houts* verteert, alsoo dat het *Hout* ook tot *Vuur* word, en niet meer *Hout* maar *Vuur* te noemen is. Op dezelfde wyse is het met den Men-

Menſchelyken Will', welke, wanneer die zig werpt, in den Liefdenvlammenden *Will'* des Allerhoogſten Gods, zoo word hy terſtond *ontſtoken*, *verlicht* en *gelouterd* van alles, 't welke hem als eene Natheid en zwaare Vochtigheid belet in den *Voortgang* tot de *Deugt*: wyl de Goddelyke Hitte door het Vuur der Liefde en Vereeniging van beider *Willen*, aanſtonds verteerd alle *Ongelykheid* in eene *Eenigheid* tot het Goddelyke Willen; alſoo dat de Menſchelyke *Wil* niet meer genoemt word een *Will'* des *Menſchen*, maar een Willen Gods; want de Menſchelyke Wil word zoo verandert in de Goddelyken, dat het ſlegts een *Wil* ſchynt te zyn. En dit is het, dat de *H. Schrift* meld: *Ambulavit cum Deo & non apparuit*, *quia tulit eum Deus*, Gen. 5: 24. *Hy wandelde met Godt: ende hy en was niet (meer;) want* Godt *nam hem weg.* Waarom nu word een zulk Menſch niet meer gezien? Als de Rechtvaardige Godt de Laſtervolle Wereld, met de *Zondvloet* dachte te Straffen, heeft zig *Noach* in de *Arke* begeven, *& incluſit eum* Deus *deforis*, en de Heere beſloot hem van buiten. Wie door de onvervalſchte *Overgave* zig in de *Arke* van den Goddelyken *Will'* begeeft, den zulken omvat de goede Heiland met zyne overvloedige *Gaven* en *Genaden* zodanig, dat hy door de zelve ten eenemaal weggeſloten, ruſt in het Harte van de Allerhoogſte Majeſteit van Godt.

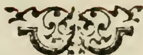
EINDE van 't EERSTE DEEL.

MERCURIALIS
OF
WINTER-GROEN,
Dat is:
AANGENAME EN VERMAAKELYKE
GESCHIEDENISSEN
EN
GEDICHTEN,
Waarin verscheide Zedelyke
LEERSTUKKEN.
En eene zeer ryke Voorraad van BYBELSCHE CONCEPTEN gevonden worden, voor alle bedroefde en vrolyke Gemoederen, Leeraars, Predikers, en Geestelyke Persoonen; als mede voor alle Byzondere Leezers tot een Voordeelig Tydverdryf, namelyk, om vrolyk te Leven en Blymoedig te Sterven.

DOOR
P. ABRAHAM à ST. CLARA,

Met Platen.

TWEEDE DEEL.

Te AMSTERDAM,
By STEVEN VAN ESVELDT, in de Kalverstraat, het derde Huis van de Roomsche Kerk de Papegaay, 1763.

HET XIII. HOOFTSTUK.

Als men in Vryheid leeft, is zoet,
En heeft 't beste en voornaamste goed.

Wat kon 'er grootere *Liefde* en *Vriendschap* weesen, als eertyds die geene was, tusschen *Pythias* en *Damon*, die zulke vertrouwde *Vrienden* waren, dat zy voor elkander *Borg* zyn geworden om te sterven. *Cicero Lib. de Amicis*. *Jonathan* beminde *David* als zyn eige Ziel. 1 Sam. 18. en *Jacob* ont-

fing *Joseph* met grootere Liefde, als zyne andere Kinderen. Genes. 37: 3. Maar die bemind word, heeft doorgaande veel vervolgers. By voorbeeld, *Joseph*, als hy verscheidene *Droomen* had gedroomt, die als voorboden waren, dat hem zyne Broeders metter tyd als eenen *Koning* zouden eeren, verwekte zulks eenen *haat* tegen hem, dat zy besloten, hem uit deese na de andere *Wereld* te zenden. Genes. 37. *Juda* echter zyn Broeder, welke de handen niet in zyn Broeder *Josephs* bloed wilde wasschen, verkocht hem aan de *Midianitische* Kooplieden, Vers 27. *Melius est, ut venundetur Ismaëlitis.*

De *Jooden*, welke naar het *Vleesch*, broeders waren van onsen Zaligmaker CHRISTUS JESUS, konden Hem, al bewesen hem veelen eene ongewoone Eer, van wegen zyn heilig Leven niet meer dulden; maar trachten Hem gantsch woedende, uit het getal der *Levenden*, onder de *Dooden* te helpen. *Judas Iscarioth*, hoe getrouw hy zynen GODT en HEERE geweest is, bewyst dit, in den duisteren Nacht, nademaal hy, toen de *Jooden* tegen JESUM, even als de Zoonen *Jacobs* tegen den onschuldigen *Joseph*, en *Absalom* met *Achitophel* tegen *David* hadden raadgeslagen, door aanporringe des Duivels na hun toeging, en aanbood, JESUS over te leveren, niettegenstaande hy zoo veele genade en weldaaden van Hem had genoten. Luc. 22: 3.

Zulks heeft de *Ondankbaarheid* als een eigen aart aan zig, dat zy het *Goede* met *Kwaat* beloont. *Quid vultis mihi dare, ego eum vobis tra-*

tradam! Wat wilt gy my geven, zegt hy, en ik zal Hem uw overleveren? ô ſtrafwaardige *vermetelheid* zulke reden: heeft u daarom uw Meeſter en Leeraar onderweſen, de *Rykdommen* te verachten? O ongehoorde wreedheid! O verſchrikkelyke Daad! O bloeddorſtige Verrader! daar gy dus dat onſchuldige *Lam* overgeeft, aan de wreedſte *Wolven*! O *Judas!* Wat is dat? Wat is dat? Is u niet bekent, *dat één éénige* droppeltje zynes bloeds van eenen Onſchatbaren prys is? Zyt gy zoo gantſch *Bloed-* en *Geldgierig*, dat gy het anders niet kund bekomen, als door deſſelfs *Verkooping*? Ei! verkoop my dan JESUS, en ik zal Hem met all' myn *Goed* en *Bloed* betalen. Maar ach! Zy belooven hem *dertig Zilverlingen*, Matth. 26: 15. JESUS word verkocht, de tyd des *Verraads* bepaald, en *Judas* ontfangt het Geld.

Na dat hy nu alles had verricht, neemt hy by *duiſteren Nacht*, welke aan moedige Menſchen, aan Moorddadige en Bloeddorſtige *Gemoederen* hulp en raad tot booſe daaden geeft, een hoop Godvergetene nydige *Jooden* met zig, aan die Plaats, daar hy JESUS meende te vinden, namelyk in den *Hof* van *Gethſemane*; Marc. 14: 43. dog, dewyl hy bezorgt was, nadien *Johannes* in geſtalte aan JESU niet zeer ongelyk was, dat men den *eerſtgenoemde* in plaats van de *laatſten* mogt vangen, hy geeft hun een *Teken*, waaraan zy JESUS konden kennen; zeggende: *Quemcumque Oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum: Welken ik zal Kuſſen, dezelve is 't, grypt Hem.* Matth. 26: 48. Aldus veranderde hy het Teken des *Vreedes* en der *Vriendſchap* in een Waar-Teken van een God-

loos *Verraad.* Wat doet gy *Judas*? Verraadt gy des *Menschen Zoon* met een *Kus*? Wat doet gy *Judas*? Met het Teken des *Vredens* brengt gy eene wonde toe. Wat begaat gy *Judas*? Met het Werk der *Vriendschap* vergiet gy *Bloed*, en met het Werktuig der *Liefde verwond* gy tot aan den Doodt. Waar zyt gy toe gekomen? daar gy als een *Discipel* CHRISTI veel meer de Wereld had kunnen verlichten, als *Lucifer* aan 't gestarnde *Firmament.* Waar zyt gy toe vervallen? Ach! van het *Apostelschap* tot de vervloekte Daad: van het *Gezelschap* der *Engelen* tot de Bende der *Helsche Bengelen*: Van de voornaamste *Vrienden* GODS tot zyne *Vyanden* en *Schaaren* des *Doods*: Van den *Throon* der *Genaden* in het eeuwige oneindige *verderf*: Van de Genieting des Allerhoogsten *Goeds* tot de Verachtinge des allerkostbaarsten *Bloeds.*

Meliora sunt vulnera diligentis, *quam fraudulenta oscula odientis*, zegd *Salomon* Prov. 27: 6. Dat is: *De Wonden des Liefhebbers zyn getrouwe: maar de Kussingen des Haaters zyn af te bidden.* Ach! hoe veelmaal zyn onder *Vriendenstukken* groote *Schelmstukken* verborgen; Hoe veel *Kwaat* ziet men steeken onder eene *goede Deeken*! Hoe dikwils onder *valsch Liefkoosen* zyn veel *Doornen* zonder *Roosen*! Men meent veeltyds, dat men den besten *Vriend* heeft, wanneer men goede *Woorden* van hem hoord; Maar Ach! Onder zulke *Roosen* zyn zeer veel *Doornen*, en onder de vergulde *Pillen* veel *Bitterheid* gemengt; byzonderlyk te deeser tyd vind men diergelyken *zeer veele*, welke zig uiterlyk gantsch *Goudryk* in *Vriend-*

schap

ſchap vertoonen, maar inwendig zyn zy als de *Appelen* in zeker Land, die van buiten *Goud* ſchynen, dog van binnen verrot zyn. Ik wil zeggen, zy ſtellen zig wel *Vriendelyk* aan, maar in hun hart zyn zy *valſch*: en zulke *Judas-Kinderen* zyn 'er zeer veel, welke anders *ſpreken* en anders *doen*. Diergelyken, moet ook ten zynen tyde reeds bevonden hebben de Harpenaar *David*, wanneer hy zig aldus ſprekende beklaagd: *Myn Vriend, op wien ik vertrouwde, die myn broot at, heeft de Verſenen grootelyks tegen my verheven.* Pſ. 41: 10. Zulke Vrienden zyn by *Honden* te vergelyken; want des Honds *eigenſchap* is, dat, wanneer hy ziet, dat iemant een *Been* of *Brood* in de hand heeft, dat hy hem geven wil; dan roert hy zynen *Staart* heen en weer, ſtreelt en liefkoosd hem op *'t allerſchoonſte*: maar wanneer iemand niets meer in de hand heeft om te geven, dan begind de *Hond* te *blaffen*, te *knorren*, en te *byten*, wanneer hy anders kan. Even zoo doen diergelyke *Vrienden*; zoo lang zy zien, dat iemant het *Brood* der *Eeren*, *Rykdom*, en *Aanzien* in de hand heeft, dan zyn zy vleijende en *Pluimſtrykende* Vrienden; maar wanneer *Macht*, *Geld*, en *Goed* weg is, dan *Blaffen*, *Morren*, en *Knorren* zy als de *Honden*, ſnyden hem hier en daar zyne *Eer* af, en een ieder wil dan als op hem *Hout bakken*: zoo dat zulke Gezellen diergelyke *Vrienden* zyn, als de *Wolf* by het *Schaap*; de *Vos* by de *Hoenders*, de *Gier* by den *Roof*, de *Kat* by het *Smeer*, het *Spek* in eene *Vall'*, en een *Neuten-Kern* in een *Springbuisje*, welke op

Valle en *Gevangenis* gericht zyn. Zulk een *Neuten-kern* was voor den ſterken *Samſon* die valſche Vriendſchap van *Delila*, Judicum 16. en *Joab* zulk een Vos voor *Amaſæ* 2 Reg. 20. alſoo ook wierde *Judas* voor een Vriend van CHRISTUS aangezien, nogtans was hy deſſelfs grootſte Vyand, aangedaan met een *Schaaps-kleed*, maar een regte *Wolf*; en des niettegenſtaande noemt hem de HEERE CHRISTUS zynen Vriend: Matth. 26: 50. *Amice ad quid veniſti! Vriend, waar toe zyt gy hier?*

O aangenaamſte *woorden* in de Ooren des *Zondaars!* O Liefderykſte *Zachtmoedigheit!* O Hoogſte *Deugt!* Zekerlyk was deeſe Stemme hartverkwikkende, wanneer zy van *Judas* aangenomen geweeſt was: want CHRISTUS, die *gekomen was, om te zoeken en zalig te maken, dat verloren was*, Luc. 19. wilde hem niets anders dan hem door zulke woorden zyne *Valsheid* voorſtellen, en hem tot *Bekeering* vermaanen. *Redi in integrum, clementia invitat, ſalus pulſat, ad vitam te vita revocat:* zegt de *H. Leo. Serm.* 7. *de paſſ.* Niet echter daarom noemt hem de HEERE eenen *Vriend*, als of Hy van *Judas* bemind wierde; maar om dat CHRISTUS JESUS die getrouw en regtvaardig is, en *onze Zonden*, zoo wy ze *belyden, vergeeft*, en *ons reinigt van alle Ongerechtigheit*, 1 Joh. 1: 7. *Judas* nog beminde, niettegenſtaande deze Hem *verraden* had, op dat Hy niet mogt aangezien worden, als of Hy hem om zyn *Verraad* verachte, maar hem *metter daad en waarheid lief hadde*, 1 Joh. 3: 18. Ten blyk hier van, weigerde Hy hem den *Kus* niet.

Waar zyt gy nu, gy Ongeduld'ge, Bloeddorstige, en Wraakgierige *Gemoederen*? Waar zyt gy, die u door één éénig *Woord* tot *Toorn*, door één éénigen *Smaad* tot *Wraak*, door eene kleine *Belediging*, tot eene *Moorddaad* laat beweegen? Komt dog hier, en neemt ter harte, hoe de Liefderyke JESUS zoo beminnelyk zynen *Vyand* bejegend; zelfs geene afkeerigheid toont, van zynen Verrader eenen *Kus* te ontfangen, hem Vriendlyk aan te spreken, en eenen *Vriend* te noemen. Komt hier, gy *hoogmoedige* en *trotse Harten*, die gy uwen *Naasten* voorby gaat, en uit eene inwendige *Verachting* niet wilt groeten. Is dat die in den *Biecht-Stoel*, beloofde *Vergiffenisse*? Is dat eene *vergetenheid* van ontfangene *Smaatheden*? Is dat de *Verzoening* met den *Naasten*? Is niet *Cain* in de diepte van *Wanhoop* geraakt, om dat hy tegen zynen onschuldigen Broeder *Abel* woedde, en hem dootsloeg? Gen. 4. Zyn niet de Broederen van *Joseph*, welke hem uit loutere *Vyandschap* vervolgden, naderhand in zyne *hand* gevallen, en in de *Gevangenis* geworpen? Gen. 44. Zyn niet *Achab* en *Jesabel*, wyl zy uit louteren *Toorn* en *Wraakgierigheid*, den onschuldigen *Naboth* hadden verdelgd, van de *Honden* verscheurt geworden? 2 Reg. 9. Heeft niet de *Vyandschap* en *Wraakgierigheid* den trotsen *Haman* de *Galge* veroorzaakt, Esther 7. Daarentegen om dat *Joseph* zyne Smaatheden niet gedagt, is hy zoodanig *verhoogt* geworden, dat hy naderhand als een *Koning* over geheel *Egypten* heerschte, Gen. 41. Vermits *David* geen Wraak tegen *Saul* wilde nemen, hy heeft de grootste *Eer* verkregen,

de *Kroon*, en *Scepter* te *Jerusalem*: dewyl *Daniel* veel Smaad en Spot, aan 't *Hof* geduldig uitstond, hy is boven alle *Officieren* en *Cavallieren* geplaatst, Dan. 6 en vermits de *H. Stephanus* by zyn Steeniging voor zyne *Vyanden* heeft *gebeden*, hy zag den *Hemel* geopent, en zyne *Martelkroon*, die hem aldaar bereid was. Act. 6. Bemind derhalven, door het Bloed CHRISTI JESU verloste harten, uwe *Vyanden*, en vergeet alle *Smaatbeden!* Vergeeft, om uwes HEILANDS Wonden wille, allen den geenen, die uw *beledigen*; want even als het vergeven een zeker *Teken* der *Zaligheid* is, zoo is de *Wraak* eene onfeilbaare *Voorboode* der *Ongelukkigste Eeuwigheid*. Ach, gedenkt niet, dat het eene *Eere* zy, een *Sterk* of *Adelyk Werk*, wanneer gy uwen Naasten met een onbetamelyk Woord, een koud yzer door het lyf jaagd; maar dit is de regte *Adelyke Deugd*, wanneer gy met JESUS roept: *Pater: dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt: Vader, vergeeft het haar, want zy en weeten niet, wat zy doen.* Luc. 23: 34. Dus zult gy des te gevoeglyker konnen bidden: *Vergeef ons onse Schulden gelyk ook wy vergeven onse Schuldenaren.* Matth. 6: 12. Onder meer andere *Geboden*, beval ook GODT in het Oude *Testament*, *Non coques hædum in lacte matris suæ*, dat men *geenen Bok in de Melk zyner Moeder zoude kooken.* Exod. 23: 19. en gy *kookt* door uwen brandenden *Toorn* uwe eige Ziele in het *Bloed* uwes *Lichaams*, tot eene Spyse voor dien helschen *Duivel.* O hoogste *Dwaasheid!* O ongehoorde *Grouwelykheid!*

Mogelyk maakt gy deese *Tegenwerping*: Ik heb-

be hem *vergeven*, en den *Haat* bygelegt; alleen ik kan het niet *vergeten*, wanneer hy my tegen komt. Wanneer ik hem flechts zie, dan loopt my de *Gal* over. Ik doe hem wel geen *kwaat*, en ik laat hem gaan, voor 't geen hy is.

Wel, eene fchoone *Tegenwerping*. Hoe durft gy zeggen, gy hebt uwen Vyand *vergeven*, terwyl gy hem daarom niet *befchadigt*, of eenig leet doet om dat gy dat *niet kond* doen. Komt en Leert van JESUS, hoe gy van uwe Vyanden allen *Smaat* zult afkeeren, die *Judas* zynen Vyand, van welken Hy verkocht was, niet alleen heeft gelaten als te vooren in het *Apoftelfchap*; maar Hy *wafchte* hem de *voeten* met zulke *Ootmoedigheid* en *Liefde*, als de andere, zyne *Apoftelen*. Hy *fpysde* en *drenkte* hem met zyn allerkoftbaarfte *Vleefch* en *Bloed*, even als de overige *Apoftelen*. Maar helaas! evenwel was *Judas* zoo *verblind*, dat hy zulks niet erkende, en *verftokt* bleef in zyn *harte*, 't geen al reeds van den woedende *Duivel* was ingenomen en bezet. Hy was niet meer met een *Schaapsvel* bekleed, maar als een openbare verfcheurende *Wolf*, onder den fchyn van *Vreede* begon hy zyn gewelddadig gruwelftuk op dat de anderen, meer als verfcheurende *Tyger-dieren*, het Werk voltrekken. JESUS, de eeuwige *Wysheid*, dit alles zeer wel weetende, zoo als Hy by zynen *Aarts-Cancelier* te kennen geeft; dat des Menfchen Zoon den *Hoogen-Priefter*, *Schriftgeleerden*, en *Ouderlingen*, zoude *overgeleverd worden*, wilde daarom niet op hunne *Aankomft*

wach-

wachten, maar ging hen zelfs tegen, om zig tot eene *Offerbande* en een *Slacht-Offer*, voor ons over te geven, GODT zynen VADER, tot eenen *lieffelyken Reuk*, Eph. 5. op dat vervult wierd, het geene by den *Propheet* geschreven is: *Oblatus est, quia ipse voluit*: Hy is *opgeofferd*, zoo als Hy zelfs *gewilt* heeft. Alsoo zegt ook de H. Paus *Leo Serm.* 8. *de Pass. Zy vangen, die verlangde gevangen te worden, zy trokken, die begeerde getrokken te worden.* En op dezelfde wyze zegt ook CHRISTUS zelf: *Ik stelle myn Leven voor myne Schapen.* Joh. 10. *Niemant neemt haar van my, maar ik geef haar van my zelven:* dit hebbe ik van myn VADER ontfangen: dan na den gegeven *Kus* vielen zy Hem aan als een *Lam*, dat naar de *Slachtbank* gebragt wordt. Jes. 53.

Maar, waarom dit Liefderyke JESUS, waarom dit? dat gy zonder den allerminsten *Tegenstand* alsoo jammerlyk en erbarmelyk *Gevangen* word? Wanneer Gy een GODT der *Heirscharen* zyt, zoo als Gy *waarlyk* bent; Job 25. waar zyn nu uwe *Duisentmaal duisent en Tienmaal hondert duisent* Ridders, welke als niet te tellen zyn? Wanneer Gy een Zoon des LEVENDIGEN GODS zyt, zoo als Gy *waarlyk* bent; waarom zend Gy niet zoo veele *Engelen Geesten*, zoo als Gy eertyds in *Egypten* gedaan hebt, Exod. 12. en liet aldaar alle *Eerstgeborenen* verwurgen? Wanneer U gegeven is *alle Macht in den Hemel en op der Aarden*, zoo als *waaracbtig* is; waarom beveeld Gy de *Aarde* niet, dat ze zig *opdoe*, en zulke grimmige *Tyger-Dieren*, gelyk *Core*, *Dathan*

en

'en *Abiram*, levendig inslokke; of den *Hemel*, dat van daar *vuur* op hen nedervalle, gelyk zeker *Hooftman* met zyne *vyftig Krygsknechten* geschied is, die alle daar door *verteerd* wierden, 2 Reg. 1. Maar neen: Hy wilde *gevangen* zyn, op dat veelen zouden *verlost* worden. Want door zyne *Gevangenisse* bekomen wy onze *Vryheid*, die zoo lang in de *Dienstbaarheid* der *Zonde* ende des woedenden *Duivels* geweest zyn. Hebr. 2: 14, 15. *Op dat Hy door den dood te niette doen zoude, den geenen, die 't Geweld des Doods hadde, dat is, den Duivel: Ende verlossen zoude alle de geene, die met vreese des doods, door al (haar) leven der Dienstbaarheid onderworpen waren*: volgens de woorden van Ezaja; *U lieder verbont met de dood zal te niete worden, en u voorsichtig Verdrag met de Helle zal niet bestaan.* Ezaj. 28: 18.

Ach, hoe *trooftryk* zoude het my zyn, O allerzoetste Jesu, dat gy voor my *gevangen*, en voor myne *Ontbinding* waart gebonden! Maar, ach! myn Hart berst byna van *Smerten*, dat ik U, die de *Schoonste* zyt onder de *Menschen Kinderen*, tusschen zoo veele *Beuls-knechten* zien moet. *Trooftryk* is het my, 't is waar, dat Gy door uw *Gevangenis* my van de *Dienstbaarheid* des *Duivels* hebt verlost; maar Ach! hoe *smart* het my, dat ik U met zoo veel *Koorden* moet zien *gebonden*, die Uw gezegende *Lichaam* knellen. *Trooftryk* is het my zeker, dat Gy U de *Gevangenisse* hebt Onderworpen, ja maar, wanneer myn Hart een *Kerker* ware, in welken Gy ook *Gevan-*

gen

gen mogt zyn: Ja maar, wanneer alle myne *Spieren* en *Aderen* Zydene of Guldene *Koorden* waren, om U in het innigfte myner *Ziele* te bergen; Maar Ach! dat Gy geraakt zyt onder de wreedfte *Wolven*, dit doet myn Hart breken.

In de geheele Wereld is 'er geen *Rykdom* zoo groot, die by de *Vryheid* te vergelyken is; in tegendeel is 'er ook niets zoo *gevaarlyk*, als de *Vryheid*, wanneer men die niet regt gebruikt. Niemant is vry, welke in de Vryheid *leeft*, maar in de Vryheid *fterft*, en dan dat *Befte* verwerft.

Wanneer wy onfe *Begeertens* den vryen *Teugel* laten, en niet regt weeten in te houden, hebben wy over *Dag* veel te vertellen, en des *Nachts* veel te beweenen. Men vind veele Menfchen, welke het Kwade *nalaten*, wyl zy dat niet *willen*; daarentegen zyn 'er niet weinigen, welke dat *verfuimen*, wyl zy dat niet *konnen* doen. Men behoeft niet minder *Verftand*, om in Vryheid te leven, als *Dapperheid* om dezelve te bedwingen. De *Vryheid*, als zynde een onvergelykelyken *Schat* en aardfche *Gelukzaligheid*, te verliefen, is eene befwaarlyke Zaak, zo dat men zomtyds liever *fterven* wilde, als een *Lyfeigen* of *Gevangen* te zyn. Het Paard werpt gaarne den *Toom* af, de *Jeugd* de *Tucht*, en de Ouderdom de *Dienftbaarheid.* Menigmaal is men in de *Gevangenis* opgefloten, maar het Geweten is zomwylen vryer, als by hun, welken de *zorg* over den *Kerker* is aanbevoolen; en, of fchoon de *Banden* verdrietig vallen, zy brengen dog

de

de Ziele onvergelykelyk *Nut* aan. *Manasse*, die godloose Koning, welke byna geene andere gedachten had, als de Zeden en Manieren der *Heidenen* na te wandelen, toen hem GODT aan den *Vorst* der *Assyriers* overleverde, hebben hem deze te *Babel* in den *nauwen Kerker* geworpen, hem sluitende in twee *kopere Ketenen.* 2 Chron. 33. Maar, wat deed *Manasse* daar in? De *H. Schrift* zegt, Vers 12. *Ende als hy hem benauwde, bad hy het Aangezicht des* HEEREN *zynes* GODS, *ernstelyk aan, ende vernederde zig zeer voor 't aangezichte des* GODS *zyner Vaderen.* Waarom de *H. Cyprianus* zeer fraai uitroept: *O wel een gelukzalige Kerker! die de Menschen ter Zaligheid dient. Epist.* 56. De Kerker is wel eene *Gevangenis* der *Lichamen*, maar is echter ook een *Paradys* der Zielen.

Mogt het nogtans gebeuren, dat Iemant op eene onverdiende wyse in de *Gevangenisse* werd geslooten, zoo geloove hy *zekerlyk*, dat hy de *allergelukzaligste* zy, en by de *Martelaaren*, *Apostelen*, ja by *Christus* onzen *Heyland* zelven, in zoo verre vergeleken kan worden, welke met *Banden* en *Touwen* gebonden, na den *Rechterstoel* der *Phariseën*, getrokken is. Daartoe ons dan ook de *H. Paulus* vermaant: *In alle Dingen laaten wy ons betoonen, als Dienaars Gods in veele Verdraagzaamheid*, in *Verdrukkingen*, in *Nooden*, in *Benauwtheden*, in *Slagen*, in *Gevangenissen*, *enz.* 2 Cor. 6. Daarom, O gy Wreede! O gy Woedende! O gy Nydvolle *Jooden!* houd toch in uwe *Gruwsaamheid*; houd in uwen Nyd, houd in uwen *Toorn*,

Toorn, tegen den Onſchuldigen JESUS: Ik, ik heb *gezondigt:* Ik, ik heb de *Schuld* gemaakt: Ik, ik heb het *verdient*; neemt my *gevangen*, neemt my *gebonden*, ſleept my tot de *Straffe*.

Als ik nu zulks met luider *Stemme* beklaagde, verhief zig een gantſch *Bad* van *Traanen*, uit het innigſte myner Oogen; uit welken, als uit een *Spiegel* veel klaarder verſcheen, de Bron en oorſprong myner *Treurigheid*, dan uit de gevoerde Klagten myner *Woorden*, zo dat ik in zulken vlietenden *Traanen-Bron*, de *Treurigheid* mynes Harte by de Voorſtelling der uiterlyke gedaante meer zag, als *Minerva* hare uiterlyke wangeſtalte, waarin door het meenigvuldig ſpeelen op de *Fluit* hare Schoonheid kwam. Deswegens ben ik te gelyk, in zulk een geweld van traanen en zugten uitgeborſten, dat zelfs de *Steenklippen* uit Medelyden zig daar over hadden mogen laten bewegen, alſoo dat ik niet ſlegts geheel onder myne *Traanen* en *Zuchtingen* ben verdronken en verſtikt geworden; maar na dat ik myne half ontvlode *Levens-Geeſten*, weer terug geroepen, en vergaderd had, waren myne eerſte *Gedachten* en hoogſte *begeerte*, my tot JESUM te wenden; Maar Ach! Ach!

1.

JESUS *was uit 't Oog gekomen*,
Door die groote Traanen ſtroomen,
JESUS *konde ik nu niet zien;*
Dus geen Oogen te betrouwen,
Liefde doet Hem beſt behouwen,

En

En een Harte dat Hem Dien'.
Maar, O JESUS, *myn verlangen!*
Hoor, ei hoor, myn Treurgezanger.

2.

Thans doorloop ik alle boeken,
Om myn Bruidegom te zoeken,
Of ik Hem, ook elders vind;
Bosschen, Bergen, Heiden, Hoven,
Zegt my 't, wilt gy u doen loven,
Want ik ben tot Hem gezind:
Zoetste JESU, *myn verlangen,*
Leid en stuurt my na Uw gangen.

3.

O gy groen gebloemde Heiden!
Waar dat JESUS *plagt te weiden,*
Zyn geliefde Schapen teer;
Hebt gy Hem daar niet vernomen,
By de Kudde, 'k zal daar komen,
En Hem dienen als myn Heer:
Ach! waar is dog myn Verlangen,
Zou Hy ook wel zyn gevangen?

4.

Gaa ik in de Wouden vragen,
Na myn Liefste en Ziels behagen,
JESUS, *daar myn hart na tracht;*
Ik dacht Hem aldaar te vinden,
By de Beuken of by Linden,
Maar misschien Hy elders wacht,
Om te letten op myn gangen,
Tot ik vind myn Ziels verlangen.

5.

Mogt ik maar eens van Hem booren,
Ik, die ben zyn Uitverkooren
Van der Wereld aanbegin;
Heeft Hy zig een wyl verborgen,
En laat my in duisent zorgen,
JESUS *ik dog eeuwig Min:*
Vind ik Hem weer, myn Verlangen,
'k Zal Hem Eeren met Gezangen.

6.

Maan en Sterren helpt my loven,
Help my van den Hemel boven,
En daal neder op myn wensch;
'k Heb myn Schat nog niet gevonden,
Ligt verschuilt by voor myn zonden,
Tot ik wordt een ander Mensch:
Daarom JESUS, *myn Verlangen,*
Leer my dog uw Wyse gangen.

7.

En ook gy verborgen spleeten
In de hoogste Rots gezeeten
Hoort gy van myn JESUS *niet?*
Die de ware Levens Steen is,
Die zeer lieflyk en gemeen is,
Ja, wiens oog my zeker ziet:
Ach, waar heen is myn Verlangen?
Hoort gy niet myn Treurgezangen?

8.

Ligt is door te felle stroomen

Eenig kwaad u overkomen,
En te wreedlyk ingeſlokt;
Of ook wel door Thetis *Wagen*
Aan een' and'ren Oord gedragen,
En zoo over Zee gelokt:
Ach, myn Jesus, *myn Verlangen,*
Houd my langer niet gevangen.

9.

Ligt heeft Phæbus *Hem genomen,*
Als die neder is gekomen,
Van de Blaauw-geſternde Poort;
Om Hem met zyn ſnelle Paarden
Ongemerkt daar meê van de Aarden,
Wonderlyk te dragen voort:
Ach, wie zegt my, myn Verlangen,
Hoe ik ſtuuren moet myn gangen?

10.

Weet gy niet, gy Hemel-Geeſten
Of Hy is by Hooge Feeſten,
Zeg het my met luider ſtem;
Zoo gy 't weet, ach, zegt 't my Armen!
En wilt u over my erbarmen,
Op dat ik dog vinde Hem;
En myn Jesus, *myn Verlangen,*
Met myne Armen kan omvangen.

11.

Maar, ach! niemant op komt dagen,
Wat Weg Hy is ingeſlagen,
Die my zegt, waar dat myn Schat
Is verborgen, of gebleven;

 'k Zal

'k Zal my daar na toe begeven,
't Zy op 't Land, of in de Stadt:
Ik wil vragen met Verlangen,
Waar Hy heenen ſtuurt zyn gangen.

12.

JESU, JESU, *myn Verlangen,*
Waar ſtuurd Gy dog heen uw gangen?
Ach, myn JESU! *ſpreek een Woord;*
Anders moet ik haaſt opgeven
Zelfs myn Treur- en Smertlyk Leven,
Daar nu elk zeer veel van hoord:
Ach, myn JESU, *myn Verlangen,*
Laat myn Hart U haaſt ontſangen.

13.

Ach! 't ſtaat ſlecht met my geſchapen,
Liefde zonder eenig Wapen;
Wie zegt, waar ik loopen zal?
Mynen JESUS, *op verhoopen*
Aan te treffen, 'k ben geloopen
Door veel Boſſchen, Berg en Dal:
Dog myn Liefſte myn Verlangen,
Mogt ik nogtans niet omvangen.

14.

Wanneer zult gy u erbarmen,
En my vatten in Uw Armen,
JESU, *Allerliefſte myn?*
Ach! de Liefde doet my branden,
En komt 't matte Hart aanranden
Met een zoete Liefdens Pyn:

Als

Als ik U, O myn Verlangen!
Niet zal konnen baast Omvangen.

15.

Reine Liefde heeft te hoopen,
Die al in myn Jeugt was oopen,
En toen droeg al groote smart;
Want ik hadde ras verlaten,
Veel verkeerde Moeder Straten,
Toen ontstak in Liefd' myn Hart:
En ik wenschte, myn Verlangen,
Aan uw' hals te blyven hangen.

16.

Zal myn Hart in leet versmachten,
Als ik U recht moet betrachten,
Myn geliefde Levens-Licht;
My den Adem zal verkorten,
Denkend', hoe ik zoo moet storten
In Gevaar van Uw Gericht:
Daarom Jesu, *myn Verlangen,*
Wanneer zal ik U omvangen.

17.

Ik zal stadig zuchten schieten,
En myn Traanen heet doen vlieten,
Vaare U met myn Scheepken na;
't Mag dan Waaijen, Vloeijen, Ebben,
Ik zal U, en Gy my hebben,
Maar kom Jesu, *kom dog dra:*
Wyl ik dog, O myn Verlangen,
U, myn Jesu, *hoop t'omvangen.*

 18.

18.

Nauwlyks vind ik elders Wegen,
Nauwlyks Straten, hoe gelegen,
Nauwlyks eene Plaats of Stad;
Waar ik niet met groote zorgen,
Van den Avond tot den Morgen,
Altoos zoek myn' waarde Schat:
Maar nog hebb' ik myn Verlangen
Niet gevonden, om te Omvangen.

19.

'Ach, hoe zoude ik my verkwikken,
Als ik my met Liefde Strikken
Zag gebonden voor altyd,
En zoo U maar mogt genieten!
Wilde Gy de ſtraalen ſchieten
Van Genade, 'k was bevryd
Van de Smart: ô myn Verlangen!
Laat my U dog eens Omvangen.

20.

Al myn Smeeken wilt opmerken,
En myn ſwakke Ziel verſterken,
'k Laat U nimmer, nimmer los;
Schoon de Wereld, Duivel, Zonden,
My mogt houden als gebonden,
En myn haaters zyn in 't Gros:
Gy blyft dog myn Hoop, Verlangen,
Die 'k voor zeker zal omvangen.

Wyl ik nu nog niet vinden kan, den geenen, die myn Hart begeerd, zoo zal ik met
de

de verliefde *Bruid* opſtaan; doorzoekende de gantſche Stad, na dien *die myne Ziele lief heeft.* Cantic. 3: 2. Ik zal my opmaken en nazoeken, den geenen, welke zo ſchoon is als de *Lelien* des *Velds*, en verhoogt als een *Cederboom* op den *Libanon*, of een *Cypres* op den *Berg Sion*, Eccleſ. 24. Ik zal Hem navolgen tot in dat *Huis*, alwaar Hy met Zyne *Diſcipelen* het *Avondmaal* heeft gehouden. Maar wat? Ik klopte aan de *Poorten* des *Huiſes*; roepende: *hebt gy niet gezien, die myne Ziele lief heeft?* Cantic. 3. Alleen, ik kwam veel te laat; want doen zy den *Lofzang* hadden gezongen, ging JESUS naar den *Olyfberg*, volgens zyn gewoonte; ik begaf my wel terſtond daar heen, maar, ach! *Ik hebbe hem gezocht, dog niet gevonden*, Cantic. 3: 2., ik merkte ook niets van Hem, als eenig bloed, niet wyt van eene *Steenrotſe* op de Aarde uitgeſtort. Ik zag om, van *Angſt* ſchier ſtom, en kon my niet onthouden, in een erbarmelyk en klagend geroep uit te berſten; byzonderlyk doe my in *Gedachten* kwamen zyne woorden: *De Zoon des Menſchen zal den Overprieſteren en Schriftgeleerden overgelevert worden, ende zy zullen hem ter dood veroordeelen*, Matth. 20: 18. Wyl echter de Poort der Stad geſloten, en niemant voor *handen* was, dien ik over het *Bloed*, dat ik gezien hadde, ſpreken kond; ik wilde zulks van de *ſprakelooſe Redenares* vernemen, het geene ik van met Reden-begaafde *Menſchen* niet mogt hooren. Ik zette my dan tegen over den *Olyfberg*, en begon dit *Treur-Gezang* op te heffen:

1.

Moet dan droefheid altoos reg'nen
Over myn bedroefde Ziel;
Wyl my nergens wil bejeg'nen,
JESUS, *die my steeds geviel:*
Kan ik dan geen Vreugd genieten,
Moeten dan myne oogen vlieten,
Voor zoo grooten Leet en Weê,
In een volle Kommer-Zee?

2.

Hoe lang zol ik dan nog moeten
Leven, in een valsch Geluk?
Daar geen Dag my komt begroeten,
Of myn Hart legt in den Druk:
Altyd is myn treurig Leven
Met een' Traanen-vloed omgeven;
Ik ben nauwelyks een Dag
Zonder eenig swaar Geklag.

3.

Zuchten, Weenen, Kermen, Klagen,
Treurigheid, Melancholy;
Zyn gestadig Harten-plagen,
En een bitter Veld-geschrey:
Nooit zo zitten Tortel-Duiven
Als wel ik bedroeft te kluiven
In een steenrots, wyl ik van
JESUS *niet vernemen kan.*

4.

My, myn Liefste wierd ontnomen,

Hem

Hem dien ik niet vinden kan;
Waar ik ook ooit been mag komen,
Niemant weet bier ergens van:
Hy is de Oorzaak myner ſmarte,
Die ik word gewaar in 't barte,
Want ſchoon Hy my is belooft,
Hy beeſt dog myn Hart gerooft.

5.

Ik ging op bet Veld ſpanceeren,
Daar Hy veel zyn Scbapen voed;
En als Herder baar wil leeren,
En baar is bet Hoogſte Goed:
Maar, boe ik wierd omgedreeven,
Hy de Bron van 't waare Leven,
Zig Onzicbtbaar bield aldaar,
Wyl Hy niet te vinden waar.

6.

Wyl ik dan op zulke Heyden
Hem niet konde vinden, Acb!
Ik zogt waar Hy plagt te weyden
Op den een' of and'ren Dag:
Egter moeſt ik ſcbreyend klagen
Mynes Harten ſware plagen;
Dat men zelfs in Woeſteny
Hooren kon' myn Treur-geſcbrey.

7.

Toen ik bad gedaan met ſcbreyen,
Dat bet klonk de Dalen door,
Kwamen uit de Woeſtenyen
Tegen my veel ſtemmen voor

 By

By zo veele Water-Grotten,
Of men wilde met my ſpotten;
Die my tegenſpraken voort,
Met een half gebrooken Woord.

8.

Ondertuſſchen ging ik meenen,
Dat 't miſſchien een Nimph *mogt zyn;*
Zo als 't my dan heeft geſchenen
In haar Kamer, fraay en ryn;
Maar dit heeft my ook bedrogen.
Wyl elk woord ſlegts kwam gevlogen
Uit een Huis van Dennenhout,
Naaſt gelegen aan een Woudt.

9.

Straks ook dacht my, zou 't wel weſen
Pan, *die* Boksvoet, *die zoo ſtout,*
Uit het Boſch is opgereſen,
Welken niemant veel vertrouwt:
Die op Syrink *'t oog liet zinken,*
En in Thetis *ſchoot verdrinken;*
Dit bedroefde dus ook my;
Maar ik ſtelde 't aan een zy.

10.

Wyl die Woorden zyn gevlogen,
Tot my, die ging door een Dal
Dagt ik, die had aangetogen
Echo, *met een luid Geſchal;*
Die myn klagten wou verleeren
En my in een ſteen verkeeren:

Wyl

Wyl zy haare ſtem bragt by,
Op myn ſtadig klaag-geſchry.

11.

Waarom ik haar al myn klagen,
Openbaarde ſterk en veel;
Op dat haar van myne Plagen,
Iets mogt worden ook ten Deel:
Ik ſprak: Wilt gy my antwoorden
Echo, *myn Treurvolle woorden;*
Zeg my? Liefſte Nemia!
Ras zy my antwoorde: Ja.

12.

U wil ik wat aanvertrouwen,
En in hoogſte Heimlykheid;
Schoonſte Echo *op u bouwen,*
Hoe myn Zaak gelegen leid:
All' myn Schat wierd my ontdragen,
Ach! wie zal ik hier na vragen,
Ook waar heenen ik my ſchik?
Echo's *antwoord was voort,* Ik.

13.

Als gy my dan wilt behagen,
Zoo vertoef dog niet te lang;
Stilt myn droevig Harte Plagen,
En den ſterken Liefdes-Dwang:
Zeg my, Echo, *of myn Leven,*
Dat ik zoek, zig heeft begeven
In het duiſtre woud alleen?
Echo *zegt my voort, van* Neen.

14.

Zeg my dan; of myn Verlangen
In het Veld ook is verdwaalt;
Laat my niet in twyfel hangen,
Eer de Zon in 't Westen daalt?
Zal ik gaan in alle Hoven,
Daar Hem all' die leven, Loven,
Eer dat ik van Smert vergá?
Echo *antwoord my voort*, Gà.

15.

Welken Weg wilde 'k meê weeten,
Schoon ik liever hier verblyf;
Dog de Liefde en smerte-keeten
Onbekwaam maakt Ziel en Lyf:
Ik Wil in den hof wat wagten,
Om de pyn wat te verzagten;
Moog'lyk vinde ik daar myn Heil,
Echo *antwoord my voort*, Yl.

16.

Ach, dat ik dan konde spoeden
Mynen Liefsten te gemoet.
Ik zou my voor stil staan hoeden.
Wyl my dryft een minne-gloed:
Dog helaas! 'k voel in myn Harte,
Veel te groote Liefdens smarte,
En niet minder Dagh aan Dagh,
Echo *zegt daarop voort*, Ach!

17.

Ach, een Woord dat veele smarten,
Of zomtyds wel Vreugde baart;

Ach!

Ach! een Woord dat veel de Harten
En in Leet en vreugde paart:
Wat brengt gy van myn' Beminden,
Dien ik thans nog niet kan vinden,
Echo, zeg: *is 't Vreugde of Leet?*
Echo, *roept my voort toe*, Leet.

18.

O *die ſmerten zyn my Gaven,*
Schoon myn Hert zeer is verwondt,
Ja byna geheel doorgraven,
Toen het opgeſpleeten ſtondt.
Maar wat doet het dog verblyden?
Is het om dat ik moet Lyden?
My van angſt en pyn bevryd;
Echo, *antwoord my voorts* Nyd.

19.

Ach des Nyds! heeft dan ook moeten
Hy, die heilig was en rein,
Zonder Schuld de Schulden boeten,
Voor my lyden zulke pyn?
Wie word daar geleid, gevangen,
't Is miſſchien myn Ziels verlangen,
Zeg my Echo, *wie is hy?*
Echo *zeg my voort, 't is* Hy.

20.

Ach! is dan myn Schat gevangen,
Myn Hartsliefſte Bruidegom;
Na wien elk een moeſt verlangen,
O *gy Lam! by 't ſcheeren ſtom:*
Ach! waar is Hy dog myn Leven;

Den bloeddorstigen gegeven,
Als een Schaap en Wollig Dier?
Geef my antwoord, Echo; Hier.

21.

Wyl dan nu myn Ziels verlangen;
JESUS, *'t Lam* GODS, *volstrekt rein,*
Allersmertlykst is gevangen,
Wil ik meê gevangen zyn.
'k Wil my na die plaats begeven,
Waar gevangen is myn Leven;
Op dat Hy Gevangen zy
Zo voor allen als voor my.

22.

Eeuwig zal Hy zyn gesloten,
In het midden van myn Hart;
Van Hem is myn Liefde ontsproten,
Hy kan neemen myne Smart:
Tot Hem zal ik my steeds neigen,
En myn Ziel blyft zyn Lyf-eigen:
Want ik geef Hem Ziel en Lyf,
Op dat ik Hem Eeuwig blyf.

Een gevangen CHRISTI nu kan op tweederlei wyse gevangen zyn; namelyk, *Inwendig* en *Uitwendig*. De *Inwendige* Gevangenis is naar de beste en opperste krachten, als het *Gemoed* gantsch op GODT gesteld word, en met Hem soo *verbonden* is, dat het zich wegens geene *Zaken* van Hem in het geringste afwend: maar de *Uitwendige* Gevangenis is, wanneer de *uitterlyken Mensch* aangegrepen word

word met onderſcheidelyke *Wederwaardigheden* en *Verzoekingen*; als by voorbeeld: wanneer Iemant aan het *Zyne* ſchade leid, als aan *Goederen*, *Eere* en *goeden Naam*. Wanneer hy *berooft* word, van allen *Trooſt*, *Hulp* en *Byſtand* van zyne anders goede *Vrienden*; dan legt de Menſch gevangen in de Gevangenis des *Allerhoogſten*, welke een ieder ſtraft dien Hy *lief* heeft, met onderſcheidelyke *rampen*, Apoc. 3. die de Menſch naar het Voorbeeld zynes HEILANDS, met een geruſt *Gemoed*, verdragen moet, wanneer hy anders ook met CHRISTUS wil genieten de gelukzaligſte *Vryheid* in *Eeuwigheid*: Nademaal men zig by zulken Gelegenheid met geenen anderen, gelyk *Daniel* in den *Leeuwenkuyl*, als met zynen GODT heeft te vertrooſten, by welken men alleen *Trooſt* genieten kan. Want GODT is van niemant zoo wyt af, dat men Denzelven niet met geſtadig *Zuchten* zoude kunnen navliegen; vermits in eenen zulken *Kerker* niemant zoo ſterk *gevangen* legt en *gebonden*, dat hy niet met zyne *Gemoeds-Neigingen*, wyt in den Hemel, moge uit-*Spanceeren*. Ook is geene Gevangenis zoo *duyſter*, welke, wanneer men van den *Nood* eene *Deugt* maakt, niet als eene klaare *Hemel* verſchynt, alwaar door het Gedult, GODT en de *Heylige Engelen*, bywoonende zyn.

HET

HET XIV. HOOFTSTUK.

Ligt klaagt men tegen dien altyd,
Die recht de Waarheid heeft gezeyd.

HEt is een gemeen Spreekwoord: die de Waarheid *speeld*, en 't geen wat waar is *zingt*, op dien maakt men dat zulk *Speel-Tuyg* als op het Hooft aan *stukken* springt; en zulks heeft CHRISTUS JESUS, de Vorst des Vredes, Jes. 9: 5. ook in Waarheid zelf genoeg bevonden. Want na dat Hy op eene schrik-

ſchrikkelyke wyſe *gevangen*, erbarmelyk *gebonden*, en als een Kwaatdoender met veele *ſtrikken* vaſt gemaakt, voortgeſleept wierd, moeſt Hy zig ten eerſten by den *Overſten* der *Schrift-* en *Wetgeleerden* laate vinden, en Onſchuldig aanhooren, wat Hem *valſchelyk* Tegengeworpen wierd; *Lingua fallax non amat veritatem*, ja zig onderwerpen den geenen wiens *Richter* en *Koning* Hy zelf was. Niettegenſtaande dit, vraagt Hem de *Hoogepriеſter* na verſcheide Zaken. Dog JESUS, ten einde zyne *Leere* en *Eere*, by deeſen niet in den minſten argwaan mogt komen, antwoorde ſlegts in 't kort, en zeide: *Ik hebbe vry uit geſproken, ondervraagt de geenen die 't gehoort hebben, wat ik geſproken hebbe*; *Siet*, *deeſe weeten wat ik gezegt hebbe*, Joh. 18: 20, 21. Onder dit Volkje, dat den HEERE JESUS gevangen opgebragt hadden, en voor den *Hoogepriеſter* geſteld, was 'er één van de Omſtaande *Dienaars*, die uit ligtvaardige *Pluymſtrykery* om zyne Heeren te behagen, JESUS, hoewel gantſch *Onſchuldig*, eenen verſchrikkelyken *Kinnebakſlag* gaf. Zie Marc. 14: 65.

O onzinnige waanwyze Menſch! wilt gy zo door deeſen *Kinnebakſlag* de Genade eenes Menſchen behouden; op dat gy de *Genade* uwes GODS verlieſt. Wilt gy uwen Heer uit kwaataartige *Pluymſtrykery* behagen, op dat gy den geenen mishaagt, welken uw *Heer* niet waardig is, zyn allergeringſte *Knecht* te zyn: DEO *placere non poſſunt*, Rom. 8: 8. *Die in den Vleeſſche zyn*, *en konnen* GODT *niet behagen*. O al te groote en onbeſchryflyke

Blindheid! Dit hebben wy Menſchen ook in onſe Tyden, dat wy veelmaal onſen Goeden HEILAND vertoornen, *homines placentes*, zie Coll. 3: 22. Om Menſchen te behagen. Ach, hoe menigmaal zoeken wy de *Genade* der *Knechten*, en verzuymen de *Genade* van onſe *Heere* en Allerzoetſten JESUS. Hoe meenigmaal beneerſtigt zig de *Jeugt*, haare *party* te behagen, en verdryven dus de Neyging van den Lieffelykſten *Bruydegom* hunner Zielen; dog by hen heet het, *Erravinus à via veritatis*, Sapient. 5. Alles is te ſwaar voor GODT, Ja, zomwylen laat men ook niet inſluypen zelfs maar eene Gedachte, die van verre de Eere GODS en Deſſelfs *Welbehagen* konde voortbrengen; maar om en voor de liefde van *ſnoode* Schepſelen, wat *lyd* meenig een niet? Wat *belooft* hy niet? Wat *Verdicht* hy niet? op dat hy zyne *beminde* het Hart moge ſteelen: *Ut placeat uxori*; die is zyn *Schat*, die 't Hart *bevat*: Een ander zyne *Godin*, die uit den Hemel als eene *Diana* is gevallen; die hy dagelyks zyne heete *Traanen* opoffert, in plaats van *Wierook*; zyn Hart voor een *Reukvat*, zyne bedroefde *Ziel* voor een *Offer*, en zyne *Vleyeryen* voor *Gebeden*. Daar vreeſt hy nog voor *Hitte* nog *Vorſt*, nog *Honger* nog *Dorſt*, *Sneeuw* nog *Regen*, *Wind* nog *Wegen*, *Dag* nog *Nacht*, ſtonden nog Wacht; beſwaart zig niet in *Lyden* nog *Nyden*, ja vraagt niet na *Geweld* nog *Wraak*. Daar is hem niets zoo *zoet*, of hy wil dat nog *zoeter* maken, en niets zoo *zuur*, of hy wil dat *verdragen*, als hy maar haare *Gunſt* mag win-

winnen. Daar ruſt hy nooit; want de gevleugelde *Cupido*, trekt hem zelfs uit de zachte *Pluymen*, by den duyſteren *Nacht* voor haar *Deur* of *Venſter*: *Cor ſuum tradit ad vigilandum diluculo*, Eccleſ. 39: 6. Daar is hem geen *Noorden-Wind* te kout, die hem zyne brandende *Liefde* en ontſtoken *Yver* zynes Harte kan matigen: ja of hy ſchoon ter *Liefde* van GODT, voor eenige *Tyd* wilde klagen dat hy mogt verſtyven, hy laat nogtans zyne *Beminde* ten gevalle, in den ſterkſten Vorſt, eenen *langen tyd*, eenige *Amoureuſe Liedekens* hooren; voegende daar zelfs by, hoe de *Starren* het Geluk van zyne getrouwe *Liefde* verkondigen. Ja, al mogt hy ook met zekere verliefde *Nachtloopſter*, den Klap- of Ratelwachten; zeggende *Invenerunt me vigiles*, Cantic. 3: 3. ten *Deel* werden, die hem dan de *Huyd* zoodanig met hunne ſtokken *kittelen*, dat hy eenige Dagen te *Bedde* moet leggen, en als in een *Bad* ſweeten, zoo wil en blyft zulk een echter aan zyn *Hart* hangen: *Ut inveniat gratiam*, op dat hy ſlegts haare *Gunſt* en blaauwen *Damp* van haren Adem moge verkrygen, die al *boertende* vergaat, *fallax & vana*, als de Rook eener Kaarſſe, die eenen kwaden *ſtank* nalaat. Zie hier op Prov. 31: 30. Het mag hier nu mede zyn zoo 't wil, zy heeft dog den blinden *Schutter* zoodanig verblind, en *Amor* met zynen *Band* de Oogen dermate geblinddoekt, dat zy all' zyn *Ongemak* voor groote *Vreugde* houd; maar de Tyd om GODT te behagen, voor eene tyd, die al te lang valt. Niettegenſtaande zulk *Hul-*

den kost dikwils veel *Gulden*, en al dat *Hantasten* zuyvert de *Kasten*, en all' haar *Liefkoosen*, zyn *Doornen* zonder *Roosen*; ja, wanneer men niet steets *geeft* en *schenkt*, en haar met mooije *Presenten bedenkt*, worden dog zulke onbeschaamde *Beelden* wilder in *Weelden*; tot dat diergelyken *Losbol* ontvallen *Kisten* en *Zakken*. Want zulk Vrouwvolk zyn niet ongelyk een *Egel* of *Bloedzuiger*, welke niet weet, wat wy in *'t Licbaam* hebben, en evenwel ons het *Bloed* daar uit zuygt; of wel zyn begaaft met de Deugden der *Want-Luysen*, welke zoo lang zy leven, *byten*, en wanneer zy sterven *stinken*.

Maar, om mede op het Aandachtige *Vrouwelyk Geslacht* te komen, hoe dikwerf ziet men het tot twee ja drie uuren lang voor den spiegel staan, om haar op te pronken; om eenen stinkenden *Aardworm* te behagen, en verzuimt eene gantsche *Week*, om slechts een *Quartier uur* te besteden, de *Gunst* van haren Gekruissigden JESUS te erlangen, *quasi una de stultis mulieribus*, Job 2: 10. Hoe meenigmaal bemoeit zig dat *Tegen-Geslacht*, om uit een *Kraam* of *Apothekers-Winkel* wat in te koopen, zelfs tot eenen duuren prys, om de *Lippen* en *Wangen* daar mede te smeeren, en de *Gebreken* der *Natuur*, zoo veel mogelyk is te verbeteren, en de *Oogen* der *Menschen* te behagen: Daarentegen met besparing van een weynig de Ziel *Koolswart* laat leggen in de vuyligheid der *Zonden* en *Ondeugden*, tot groot mishagen van CHRISTUS JESUS.

Hoe meenigmaal maakt men overvloedige

On-

Onkosten, om het Lichaam met *Fluëel* en *Zyde* op te schikken; alleen ten einde daar door eene *ydele Eer* by de Menschen te verwerven. Daarentegen versuymt men, den *Armen* een *Aalmoes* te geven, op dat men de *Liefde* des *Allerhoogsten* mogte gewinnen. Hoe meenigmaal gäat men daar heen, in overvloedige *Kleederen* als geperst, of wel half *ontbloot*; lydende de grootste *koude*, en dat alleen daarom, op dat men als *reyn* en *teer*, zoude aangezien worden, daar ondertusschen de *Ziel* bedekt word, met eene *grof* en *ruuw* Vel van Ondeugden, als eene *Ossenhuyd*; daar staat op den Kop een gantsch hoge *wilde Kuyf*, zoo als de *Hennen* dragen, en op het Voorhoofd zyn 'er geheele torens van kostbare *Kanten*, dog in het Hooft, dat zoo *vercierd* is, daar in zyn zeer weynig *Herssenen*. Geene moeite en arbeyd versuymt men, om de *Vriendschap* van groote *Gezelschappen* te bewaaren; dog de minste *Beweeging* tot de Liefde en Eere *Gods* valt veel te swaar: Ook wil men zig liever tot Ledigheid overgeven, als GODT te dienen. Waaruit dan ontstaat, zo als *Cato*, *Epist. ad Demetr.* zegt: *Dat de Menschen by den Lediggang allerley Ondeugden en Kwaad leeren.* Zulks bekrachtigt de *Wyse Man*, Eccles. 33. *De Ledigheid heeft veel Boosheid geleert.* De *Ledigheid* brengt geene goede *Vruchten* voort, maar altyd het grootste *Verlies*. En gelyk als door eene verborge *Reet* of *Spleet*, door Zorgeloosheid en Onachtzaamheid der *Schiplieden*, het water een Schip in groot *Gevaar* brengt; alsoo ook door *Ledigheid* en

Traagheid, kan het Scheepje onſes Harte, meenigmaal in groot *Gevaar* doen komen, en in de *Zonden* doen vergaan, ja als een *Water*, dat geen doortocht heeft, in de *Grond* vervuylt; op dezelfde wyze bederft de Ziel door *Nalatigheid* en *Onzuiverheid* insgelyks: Waarom dan ook de *H. Hieronymus Epiſt. ad Euſt.* zeer fraay hier op doelt, als hy ſchryft: *Een goed Voornemen is niets zoo zeer tegen, als de Ledigheid*; *nademaal men niets daar mede verwerft, maar ook verteert, dat geene, 't welk alreede gewonnen is.* Weshalven *Pythagoras* ook deeſe *Leſſe* heeft gegeven: men moet de *Onweetenheid uit het Gemoed*, *den Overvloet uit den Buyk*, *de Oneenigheid uit de Stad*, *en de Ledigheid uit het Lichaam verbannen.*

Paritius meld van de *Indiaanen*, dat zy de Jeugt, wier *Tucht* hen bevoolen was, niet lieten eeten, voor dat zy hadden getoont, wat zy dien *Dag* geleert en *nutgedaan* hadden. *Valerius Maximus Lib.* 1. *de Inſtit. Scholaſt.* ſchryft; dat by de *Athenienſers* de geenen, die *Ledig* wierden gevonden, op een *Openbare Plaats* aan de *Kaak* geſteld wierden. Wanneer tegenwoordig veele Lieden zulk een *Plaats* moeſten betreden, die zig aan de *Ledigheid* hebben overgegeven, daar zouden 'er weynige zonder eenen Yſeren *Halsband* te vinden zyn. O groote *Dwaasheid*! terwyl wy meenigmaal zoo verblind zyn, dat wy meer achting voor de *Doornen* als voor de *Rooſen* hebben; meer voor *'t Kwade*, als *'t Goede*, meer voor de *Ydelheid* als het *Eeuwige*; meer voor de *Wereld* als den *Hemel*; meer voor de *Ondeugd* als

de

de *Deugt*; en gevolglyk meer voor de *Dienstbaarheid* als voor de *Vryheid*. Want door de *Zonden* worden wy Dienaars en Dienaressen des *Duyvels*, na de woorden des *Apostels*, daar hy zegt: *A quo enim quis superatus est, hujus & servus est*, 2 Petri 2: 19. *Beloovende haar Vryheid, daar zy zelve Dienstknechten zyn der Verdorventheid: Want van wien Iemant overwonnen is, dien is hy ook tot een dienstknecht gemaakt.* Ja, door de *Zonden* word de Mensch niet alleen een *Lyf-eygen Dienaar* des *Zatans*, maar word ook daar benevens *geworpen* in de eeuwige *Gevangenis* des *Doods*. De allersterkste *Vyand*, dien niemant ontgaan kan, is de *Dood*, dog niet zoo zeer te vreesen als de *Zonde*. Want, wanneer hy ons wel *bereyd* wegneemt, zoo zyn wy bevryd van alle *Valstrikken* der *Wereld*, en verkrygen het *Eeuwige Goed* in het Ryke Gods. Zie Ps. 33: 20. Alleen, de *Dood* des *Zondaars* is de allerkwaadste, *mors peccatorum pessima*, Ezech. 18: 4. en 20. *De Ziele die Zondigt, die zal sterven.* Maar zoo als de *H. Augustinus* zegt: *De Mensch heeft tweederley Leven, één des Lichaams, en één der Ziele.* Gelyk nu het Leven des Lichaams de *Ziele* is, alsoo is het Leven der Ziele, Godt: Maar wanneer de Ziel het *Lichaam* verlaat, dan is het Lichaam *dood*; alsoo, als Godt van de *Ziele* wykt, dan heeft ook de Ziele geen *Leven* meer. Des niettegenstaande vallen wy nog zoo *meenigmaal* in de *Zonden*, zonder te overdenken, wat wy voor een *Uitgang* uit deese Wereld zullen hebben.

Van *Diogenes* word verhaalt, dat Iemant, als dezelven in het Veld eenige *Kruyden* om te eeten verzamelde, tot hem zeide: *Als gy wildet Dionysius vleyen, dan behoefde gy niet zulke slechte Kruyden te eeten*: Maar *Diogenes* gaf hem tot antwoord: *Wanneer gy met deese slechte en geringe Kruyden vergenoegt waart, dan had gy niet nodig Dionysius te vleyen.* Want het is voor een grooter *Geluk* te houden, dat men met *Kruyden* zig weet te spysen, dan dat men by groote Heeren een *Huychelaar* en *Pluymstryker* zy. GODT heeft den Dood niet gemaakt, zeid *Salomon*, die anders *alles* heeft geschapen. Wie dan? De *Vleyery* is eene *Oorzaak* des *Doods*; van het *Wyf* heeft de *Zonde* haaren aanvang, en om harent wille moeten wy allen *sterven*; het Wyf nu wierd vervoert door de *Vleyery* des *Duivels*, *eritis sicut Dii*, Gen. 3: 4, 5. daar hy haar diets maakte, dat zy *als* GODT zoude *zyn*. Het gebeurt veelmaale, dat een *Pluimstryker* meer gehoort en bemind word, van wegen zyn *kwade Daaden* en *Valsche Werken*, als een *Dienaar*, welke veele Jaaren *getrouw* heeft gedient; alsoo dat des éénen *Valsheid* veel aangenamer is, als des anderen *getrouwe dienst*; en overal vind men dergelyken, die allerley *Zoetigheid* om den *Mond* smeeren, en de *Aapen* draaijen. Maar dat is het regte *Lok-aas*, daar mede men de *Gekken* vangt.

Ælianus de Animal. Lib. 6. *c.* 47. schryft van de *Wolven*, dat zy zig in hare *Holen* niet te slaapen leggen, ten zy datze eerst haar *Voetspoor* met heen en weer te gaan zoodanig heb-

ben

ben vertreden, dat men haar ſpoor niet kan merken, en haar nazetten. Op zulk eene wyſe doen ook de *Pluimſtrykers* en *Huichelaars*, die hunne Booſe Werken, welke zyn als zoo veele *voetpaden*, alſoo bedekken, dat men haar *Bedrog* niet ligtelyk kan merken, zie *S. Gregorius lib.* 2. *Mor. c.* 25.

De Roomſche Keiſer *Sigismundus* kon geene *Huichelaars* en *Pluimſtrykers*, die hem door Vleyery meenden te behagen, lyden; want op zekeren tyd heeft hy eens zoo een *Pluimſtryker* een oorvyg gegeven, en gevraagt zynde, *waarom hy zulks gedaan had*? gaf hy tot antwoord: *Om dat hy my heeft gebeeten.* Want naar de opgave van den gemelden Heyligen *Kerken-Leeraar lib.* 1 over *Exod. c.* 9 gaan de *Huichelaars* al grypende na binnen, en ſteken met den *Staart*, en byten, niet met den *Mond*, maar gelyk de *Schorpioenen*, met het agterſte van 't Lyf: en als de *Katten* likken zy van vooren, en krabben van achteren. Een verſtandig Menſch nu, die voorgenomen heeft, by het *Licht* der *Waarheid* te blyven, ſtaat en oordeelt recht, zonder eenige *Geveinsheid* nog Liefkooſing, zoo als aan de ſchaduwe der *Zonne* alle Lichaams *Ledemaaten* en *Gebreken* gezien worden. Zie *S. Bernhardus Serm.* 42. *in Cantic.*

Hoe ſmertelyk echter zulk een *Kinnebakſlag* den Geduidigen JESUS geweeſt moet zyn, is ligt te denken; want in geen plaats der *H. Schrift* word gevonden, dat CHRISTUS zig beklaagt hebbe over dien Smaad, die Hem daar mede is aangedaan geworden, als alleen

hiér, daar Hy zegt: *Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo, ſi autem bene, quid me cædis*, Joh. 18: 23. *Indien ik kwalyk geſproken hebbe, betuig van het kwade, en dien wel, waarom ſlaat gy my?*

Ach, welk een Hart zal zoo hard als *Staal* en *Steen* zyn, dat het alhier niet moet *barſten*! Welk een Menſch heeft een zoo *Tyger Gemoed*, dat het niet in zyne vergoote *Traanen* omſwemme? O lieffelykſte *Zagtheid*! O zoete *Barmhertigheid*! O oneindige *Goedheid* Gods! Uza hadde maar alleenig de *Arke* des *Verbonds*, niet met genoegzame *Eerbied* aangeroert, en moeſt daar voor zyn Leven laten. Wegens ééne éénige Hovaardy van *David* zyn 70000 Menſchen aan de *Peſt* geſtorven. En wat is niet veel grooter de *Hovaardy* des Dienaars, en de *Kinnebakſlag* deeſes Knechts, als de Hovaardy *Davids*, of de Beroering van *Uza*? Alleen Christus wilde alhier zyn *Gedult* betuigen, en te gelyk vervullen, wat Hy aan zyn *Diſcipelen* geleert hadde. Wanneer dan u Iemant een *Kinnebakſlag* geeft, zoo reikt hem den anderen ook toe, 't welk genoeg is, zoo hy met *Gedult* ontfangen en aangeboden wordt, Matth. 5: 39. *Zoo wie u op de rechte Wange ſlaat, keert hem ook de andere toe.* Dit is die heerlyke *overwinning*, van welk de *H. Chryſoſtomus, Hom. 85. in Matth.* meld: *Wanneer wy niets kwaats doen, en dan nog Kwaat met Gedult verdraagen*: Want Godt heeft ons zoo veele *Krachten* gegeven, dat wy niet met vuiſtrecht, maar met *Gedult* konnen winnen. Zeker *Oud Man* geeft

geeft ons hier een ſchoon *Exempel* van, welke, als hy op zekeren Tyd in een *Huis* kwam, om zyn *Brood* te zoeken, waarin hy een Bezeten *Oud Wyf* ontmoette, die hem een *Kinnebakſlag* gaf. De goede *Oude* keerde daarop terſtond, met de grootſte *Ootmoedigheid*, zyne andere *Wange* ook toe, op welke de *Duivel* zeer luid begon te ſchreeuwen: O wat hebben de Geboden van CHRISTUS eene groote kracht! JESUS dryft my hier van daan; en zo heeft deeſen Heilige *Vader*, met zyn Ootmoedig Ontfangen van dien ſlag den *Duivel* overwonnen en uitgedreven. *In vitis Patrum.*

De *Leeuw* hadde eens byzondere *Grillen* in den *Kop*, en om daar aan te voldoen, zocht hy *gelegentheid*, hoe hy een *Dier* by de *Ooren* mogt vatten, en zyn *Toorn* daar op uitlaten. Ten dien einde nodigde hy te Gaſt den ſterken *Eſel* en liſtigen *Vos*. Deeſe twee kwamen na malkanderen, dog de arme *Eſel* eerſt. Welken, als hy in zyn *Eſelſche Graviteit*, in de Kamer van den *Leeuw* was gekomen, waar in hy den reuk van verſcheide gedoode *Dieren*, *Huiden* en *Beenen*, zo wel rook als *verbrande Vygen*. De *Leeuw* vroeg, hoe hem dat behaagde? De eenvoudige *Eſel* antwoorde voort daar op: Het ſtinkt hier zeer *vuil* van wegen de *doode Dieren*. Wacht, grove *Nar*, zey de *Leeuw*, ik zal u leeren met meer *Eerbied* en *Reſpect*, hier zo vermetel te ſpreken, en ſcheurde daar op den *Eſel* in veele ſtukken. De *Vos*, die voor de *Deur* ſtond, zulks hoorende, was gaarne terug geweken; dog hy zig bedenkende, *klopte* aan, en werd

bin-

binnen gelaten. De *Leeuw* vroeg hem insgelyks, hoe het hem daar aanstond? en of hy den *Stank* niet merkte? de listige *Vos*, de *Waarheid* te zeggen, vertrouwde zig niet, en zulks te *prysen*, konde hy niet. Daarom hy aldus sprak: *Genadigste Koning*: Ik bidde, uwe *Majesteit* wil my voor ditmaal vergeven, dan ik hebbe de *Verkoutheid* en het *Vloeyen* der *Neus* zoodanig, dat ik gantsch niet *rieken* kan. Dezen verschafte de *Leeuw* eene heerlyke Maaltyd, en liet den *Vos* gaan. Zo gaat het overal, dat, die de *Waarheid* spreekt, werd *gehaat*: Wie *liegt*, die werd *geacht*; wie altyd *kan*, als een listig *Man*; en weet zig in alles te *wagen*, met aan beide zyden *Water* te *dragen*; zig *buigen* en *neigen*; zig *gezellen* en *stellen*; als of hy niets kon *merken* van boose *Werken*; die is aan 't Hof *bekwaam*, en overal *aangenaam*.

Nu hoore my aan, hoe behaag ik u? Op een *Leugen* past een *Muilpeer*. Maar ik zal u de *Waarheid* zeggen. Komt hier gy *Richters*, *Advocaten* en *Procureurs*; Hoort aan, wat de H. Propheet *Jesaias* Cap. 1: 23. zegt: Dit zyn zyne Woorden: *Uwe Vorsten zyn Afvallige, en Metgezellen der Dieven, een ieder van hen heeft de Geschenken lief, ende zy jagen de Vergeldinge na: den Weesen en doen zy geen recht, ende de Twistzake der Weduwen en komt voor hen niet.* Waarmede overeenstemmen de Woorden des *H. Isidori*, *lib. de summo bono*, daar hy zegt: *Wanneer de Arme niets meer heeft te geven, zoo werd hy niet alleen in de Verhooring versuimt, maar ook tegen alle*

Bil-

Billykheid en Recht onderdrukt. Een ſchoone Lof! zoo als zy dan mede in het *Boek* der *Wysheid* de *Waarheid* tamelyk moeten hooren, Cap. 6. daar de H. Geeſt hier zegt: *Leert gy Richters op Aarden, ende, neemt ter Ooren, die daar over veelen heerſcht, en u verheft boven veele Volkeren, gy zyt zynes Ryks Amptlieden; maar gy voert uw Ampt niet wel uit, en houdet geen Recht; doende niet na dat, wat de* HEERE *geordonneert heeft. Hy zal eens zeer grouwelyk over u komen, en een ſcherp Gerichte zal gaan over die Overheden, en die Geweldhebbers zullen eens geweldig geſtraft worden.*

De *Romeinen* hadden een Wet, *Lex Cinthia*, genaamt, in welke wierd *verboden*, dat niemant eenige *Bezoldinge* aannemen ofte afvorderen mogte: Tegenwoordig is het zoo verr' gekomen, dat, wanneer men diergelyke *Heeren*, niet na *begeeren*, de handen *zalft*, zy niet wel kunnen beredeneert worden, de Zaken te onderzoeken. Het heet by hen ſteeds: *Non apparebis in conſpectu meo vacuus*, *Gy zult niet ledig voor myn aangezichte verſchynen.* Wie zyn Recht *Vol-einden* en *Goed-einden* wil, die moet van *Smirna* zyn, en den *Wagen* wel *ſmeeren*; niet wel met een *Wagen-Zalf*, maar met de geele *Aarde* des *Gouds*. Niettegenſtaande de *Gerechtigheid* door het *Goud* verſwakt word, gelyk dan GODT zelve tot *Moſes* gezegt heeft: *Non accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubvertunt verba juſtorum*, Dat is: *Gy zult geen Geſchenk nemen, want Geſchenken verblind de Wyſen, en*

ver-

verkeert de Woorden der Rechtvaardigen. Overmits diergelyke Geschenknemende *Rechters* in hare algemeene Oordeelen *Onrechtvaardig* zyn, terwyl zy groote Misdaaden te *Zacht* of te *Scharp* straffen; hebben ook geen zulke twee Ooren, als *Alexander*, welker één den *Klager*, en het andere den *Beklaagden*, hoort, zonder te Oordeelen na hun *Welgevallen.* Houden deese Zaken op, zoo beswaaren zig de *Onschuldigen*, helpen de *Ryken*, *Bekenden* en *Vermogenden*, onderdrukken de *Armen*, zoo dat zy wel haren Loon zouden winnen als *Cambyses*, die de huid haar deed aftrekken, om anderen indachtig te maken, hoe zy hun *Ampt* in den *Richterstoel* behoorden waar te nemen.

Philippus, Koning van *Macedonien*, plagt te zeggen; dat geene Stad nog Kasteel zoo vast waar, dat niet kon Overwonnen worden, wanneer maar een *Esel*, met *Goud* beladen, mogte daar by komen; waarmede hy wilde aanwysen, hoe ras de geenen, welke *Liefhebbers* van *Rykdommen* zyn, te Overwinnen zyn. *Pecuniæ obeduunt omnia*, Eccles. 10: 19. Het welke ook de *Poeëten* in de Fabel van *Danæ* of *Dianæ* willen te kennen geven, daar zy Verdichten: Dat *Jupiter* zoo eene kuissche *Godin*, tot zynen Wille niet konde brengen, tot dat hy zig in *Goud* veranderde, en als een *goude Regen* in haar *Schoot* viel. Derhalven is 't geen Wonder, dat het *Goud* de Harten der gierige *Rechters* en *Advocaten*, zoodanig betoverd, dat by hun geschied, waar over *Ovidius* klaagd, daar hy zegt:

Goed

Goed maakt Eer, Goed word geacht,
Doch wien Arm is, werd veracht.

De Zaak der Armen, werd ſoo lang draalende gehouden, tot zy geheel *Kaal* zyn, en by hunnen dood word het *Requiem* gezongen. Daar zy zig zeer wel met *Moſes* klagende konden ſpreeken: *Inimici noſtri ſunt Judices*, Dat de *Liefhebbers* des *Gelds* en *Vyanden* der *Armen*, hare *Rechters* zyn.

Dit konnen ook verſtaan de *Voogden* over Onmondige *Kinderen* en *Rentmeeſters*, die meenigmaal over hare aanbetrouwde *Goederen* lange *Vingers* krygen, die zy gaarne hebben, en als ongetrouwe *Voogden* het Hare voor de *Mond* weg ſteelen en berooven: Dan ook der *Advocaten*, *Procureurs* en *Rentmeeſters Conſcientie*, vind men haaſt altyd als *verſcheurt*; dog hoe die zullen beſtaan voor den *Rechter* van *Levenden* en *Dooden*, daar voor laat ik haar *Worgen* en *Zorgen*.

Hoor my aan; hoe behaag ik u? De *Kooplieden* hooren gaarne nieuwe *Tydingen*. Nu, daar word van *Genua* geſchreven, dat aldaar een *Koopman* plagt te zeggen: *Wie voor den Duivel vreeſt, zal nimmer Ryk worden.* Eene Reden, die by veele *Kooplieden* wel in acht werd genomen: zoo als dan ook zeker *wys Man* al voor lang heeft voorzien, zeggende: *Een Koopman kan zig beſwaarlyk hoeden voor Onrecht, en Winkeliers en Kramers voor Zonden.* De geheele Wereld is vol *Liſt*, de waaren *valſch* en vol *bedrog*, het Gewigt te *klein*

en

en te *ligt*; alles is vol *ſtreeken* en *Valsheid.* Waarom ook meenigmaal gantſche *Landen* met *Duurte* werden beſwaart, de Waaren *ſteigeren*, wanneer men ze meeſt noodig heeft. Met het *Gewigt* weeten zy ook haar *Voordeel* te doen, werpen *Kruiden* en andere *Dingen* in de *Schaalen*, dat het Gewigt over den *Evenaar* gaat, en flux worden de *Waaren* daar uit genomen: Ook meenen zommige, dat zy eenen goeden *Uitſlag* hebben; dog naar Huys gekomen zynde, werd bevonden, dat men geen kleinigheid minder heeft, als men *betaald* heeft. De zulke behoorden wel te overdenken de Woorden des *Apoſtels*: *Die Ryk willen worden, vallen in Verzoekingen, en in de ſtrikken des Duivels*: Ik ſwyge, dat zomtyds ook *Menſche-Vleeſch* mede word gewoogen; en mogt men alles na *Huis* dragen, dat het *Gewigt* heeft aangeweſen, dan zouden veelen geen *Vingers* meer aan de handen hebben: de verlegen, bedorven *Waaren* weeten zommigen ook met *zoete* en *bedriegelyke* Woorden, uit te ſlyten, ten einde zy des te grootere *Voordeelen* mogen hebben. Waarom *Horatius* niet kwalyk daar'van ſchryft:

Op veel belooven niet vertrouw,
Gy word zoo ras bedrogen;
Op Koopmans woord niet altyd bouw,
Het meeſte is dog gelogen:
Geloof niet alle Woord terſtond,
Want veel Geſnap heeft Leugens grond.

Non eſt in ore eorum veritas, Pſ. 5: 10. *In ba-*

baren mond is niet rechts, *haar binnenſte is enkel verdervinge*, *haar keele is een open graf*, *met hare tonge vleijen zy.* Anders zyn zy ook wel ervaren, de *Gebreken* hunner *Waaren* te verbergen en te *verſwygen.* Zy *vervloeken* en *ſweeren* dat de Waaren uit *Nieuw-Ooſtindien* zyn, daar zy dog alleen van *Altdorf* in Zwitſerland beter mogte genoemt worden. Straks is deeſe ſtoffe van *Hartfort* uit *Engeland*, ziet men ze by 't *licht*, men zal dra bevinden, dat het van *Lockeren* by *Holland* is. Andere Dingen komen uit *Turkyen*, daar zy dog van *Verdun* uit *Champage* zyn, en zomtyds zoo *dun*, *verteerd*, *verſcheurd* en *verbeten* van de *Muiſen*, dat het veeleer van *Meiſſen* uit *Saxen* konde zyn, als van zulken verafgelegen *Oordt.* Ook gebeurt het meenigmaal dat zommigen hunne Wooning te *Weeldenburg* verkieſen, die door haar Ongebonden Leven *Fallit* worden, en gelyk zy anderen in *benauwtheid* hebben gebragt, zig zelven in groote *Droefheden* ſteken, ik mag niet zeggen zonder klagen, dat 'er meenigmaal veele *Verſpieders* en *Verraders* onder loopen, die een gantſch *Land*, ja haar eigen *Vaderland* zelve den *Vyand* onderſtaan te verkoopen: Maar, wee u, die al zulk *Bedrog* zult moeten verantwoorden voor den Geenen, die niet kan bedrogen worden. Zie Luc. 6: 24. En zulks kunnen alle *Kooplieden* overweegen, *Winkeliers* en *Kramers*, als mede die *Dienſtboden*, welke zomwylen dat geene, wat zy *ingekocht* hebben, haar *Heerſchap* veel duurder aanrekenen, en dat *Geld* te rug houden. Alleen *Spatioſa via eſt*, *quæ ducit*

ad perditionem, *& multi sunt*, *qui intrant per eam*, Matth. 7: 13. *Wyt is de Poorte en breed is de Weg*, *die tot het Verderf leyd*, *en veele zynder*, *die door dezelve ingaan.* Dewyl zulk ontvreemd *Geld*, den Toorn GODS veroorzaakt en na zig trekt; en gevolglyk, als zy dat niet wederom geven, de Eeuwige *Ongelukzaligheid*: *Adducit iram & perditionem*, Eccles. 23: 21.

Hoort my aan; hoe behaag ik u? Den *Waard* zyn Kunst bestaat voornamelyk, om *goedkoop* in te koopen, en daar van een *duur gelagh* te maken. Ik geef het hun om niet, zo zy het maar gelieven, met een genegen *Wil* aan te nemen. De laatste Tyding, ons van *Waarburg* ter hand gekomen, meld; dat 'er onder de *Waarden* veele bedriegelyke *Knapen* gevonden worden, welken billyk van een ieder eenen slechten Lof verdienen; als die zoo wel *Oogen* als *Handen*, niet op *Liefde*, *Eer*, *Vriendelykheid*, en *Nooddruft* der *Gasten*, maar alleen om die te snyden, in hunne *Beurs* te ryden, en op eigen *Voordeel* gericht hebben. Geen *Trouw* nog *Geloof* geldt by hun *meer*, die niet vreesen *zeer* meenigmaal in eenen dag zig te vervloeken en te *versweeren*, zoo is die grove Beleefdheid, en ongevoederde Vriendelykheid, by veelen te *vereeren*; byzonderlyk dat *Azynzuure* Aangezicht, van de Vrouw *Waardin*, de Stokvissche *Deftigheid* van den Heer *Waard*, met de plompe Vriendelykheid van de *Huisknechts*. Dit ware echter nog wel te *overkomen*, alleen het Water te veel in de Kelder loopt, en de Wyn word te veel *gedoopt*; het

Vleesch

Vleefch word te veel in de Schotelen *gewarmt*, vermits men zig *erbarmt* dat het die vuyle *Keuken-Meyd*, zoo meenigmaal zoude door de Hand *gaan*; het Oude *Gebraad*, waar van de *Ratten* en *Muifen* alreede lang gevreeten hebben, worden op nieuw met *fpek* gelardeert; ten einde de Gaften worden *gefpyft* en *verkwikt*, niettegenftaande dezelve meenigmaal *Opgezet* zyn geworden. De *Pafteyen* zyn gevult met ftinkend *Gevogelte*, of van *Vilders-Paarden-Vleefch*, als eene aangenaam *Wildbraad*, daar men dan by 't Eeten den *Neus* voor moet fluiten. De *Eyeren* zyn reeds met *Bloed* of met *jonge Kuikens* gevult, zoo, dat men wel zeggen konde, als zeker *Swaab* tegen een *Tyroler*, wien ook in eene Herberg zoo een vers *Ey* werd voorgezet, zeggende; *Naufcat fuper cibo efto leviffimo*, Num. 21: 5. *Gefwind en ftil; Eet voort, anders moet gy dat Jong ook betalen.* Meenig een krygt eene *Ziekte* van zulke Onfmakelyke en vuyle *Spyfen*, zonder de Oorzaak daar van te weeten. Zal men eindelyk *betalen*, zoo is alles met dubbeld *Kryt* aangefchreven; het welk ik egter haar wil laten verantwoorden, wanneer zy van hun Ontrouw *Waardfchap* den rechtvaardigen GODT rekenfchap zullen moeten geven. Zie Rom. 14: 12. 1 Petr. 4: 5. Wil zig evenwel Iemant beklagen over hare *Grof-* en *Plompheid*, zoo gebeurt het meenigmaal, dat hy nog benevens zyn *verteerde Geld*, met *verward*, en *uitgetrokken Hair en Baard* gaat heen druypen, en zyne *Huid* voor eene ledige *Beurs* met fware *ftokflagen* is gebeukt en opgevult;

en men dus niet veel *beleefder* met hem omgaat, als de *Jooden* met den Heere CHRISTUS, die daar Hy de *Waarheid* zeide, met eenen *Kinnebakſlag* daar voor wierd beantwoord.

Ach, hoe wonderbaarlyk en verborgen zyn de Oordeelen GODS! dat niet deeſe Onzinnige *Knecht*, na den gegeven ſlag, door het *Vuur* is verteerd, of van de *Aarde* ingeſlokt; nadien dog *Cham*, die maar alleen de ſchaamte zynes *Vader* gezien hadde, daar over is geſtraft, Gen. 9: 25: *Core*, *Dathan*, en *Abiram* zyn levendig ter *Helle* gevaren, om dat zy haar *Bewilliging* en *Toeſtemming* aan *Moſes* en *Aäron* niet wilden geven. *Achitophel* hadde alleenig met zynen *Raad* gezondigt, en is in deeſe *Zonden* geſtorven; maar deeſe woedende *Leeuw* had niet alleen gezondigt met *Raad*, maar zelfs in der *Daad*, en gaat ongeſtraft heen. *Dog lang geborgt en is niet kwyt geſcholden.* De *Maat* zyner *Zonden* was nog niet vol. Want de *H. Gregorius* 23. *Moral. Cap.* 8. zegt: *Uit een rechtvaardig Oordeel* GODS *word zomtyds toegelaten, dat de Schuld word vermeerdert, en alſoo ook de ſtraffe vergroot.* Verwondert u deswegens niet, waardſte Harten, dat zulke *ſtraffe* van den allergoedertierendſten GODT is uitgeſteld geworden. Verwondert u niet, *dan de uure komt, in welke alle die in de Graven zyn, zyne Stemme zullen hooren; ende zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben tot de Opſtandinge des Levens: ende die 't Kwade gedaan hebben, tot de Opſtandinge der Verdoemeniſſe.* Joh. 5: 28, 29. *Want de Zoone des Menſchen zal komen, in de*

heerlykheid 'zyns Vaders, met zyne Engelen, ende als dan zal hy een iegelyk vergelden na zyn doen, Matth. 16: 27. Dus zal de verdiende *Straffe* niet achterblyven, Joh. 5. Dan de *Vader* heeft den Zoone *Macht* gegeven, om *Gerichte* te houden en het *Oordeel* te vellen, over een jegelyken naar zyne *Werken*. Zie Apoc. 20.

Zophyrus, ten einde hy zynen *Koning* mogt behagen, om de Stad *Babylon* te kunnen veroveren, liet zig zelven den *Neus* affnyden, en aan zyn gantſche *Lichaam* verwonden; hoe veel meer behoorden wy ons te beneerſtigen, den hoogſten *Koning* in de Oeffening van allerhande *Deugden*, zonder eenige belediging te behagen, terwyl de Vriendſchap GODS beſtendiger is, als des Menſchen. *Pompejus* is van zynen vertrouwſten Vriend *Ptolomeus* onthooft. *Lucius Seneca* wierd van zynen Diſcipel *Nero* omgebracht. *Cicero* is van *Julius Cæſar* aan *Marcus* ter dood overgegeven; dezelve *Julius Cæſar* wierd van zyn beſte Vrienden *Brutus* en *Caſſius* vermoort. Daar uit af te neemen is, wat het zy *Menſchen te behagen*, daar men meenigmaal veel veiliger leeft, onder openbare *Vyanden*, als by geveynsde *Vrienden*.

Hoord my aan, hoe behaag ik U? *Si veritatem dico vobis, quare non creditis*, Joh. 8: 46. *Indien ik u de Waarheid zegge, waarom gelooft gy my niet*? Onder *Doornen* zyn veeltyds de ſchoonſte *Rooſen*. Of wel miſſchien myne Woorden in uwe Harten *Doornen* zyn en *Smerten*; zoo hoope ik dog, dat zy meer zullen

dragen *Roosen*, als all' het *Liefkoosen*. Gy beneerstigt u uwe Party te behagen, op het allerhoogste, O Valsch *Wyven-Geslacht*, dog op gene regtmaatige wyze: vermits men zig laat zien aan de *Deuren*, om de dertele *Jeugt* na te *speuren*; en aan het Venster leggen *Waken*, om te zien hoe de Nachtspooken het *maken*. Daar wyst men *Handen*, om zig te *Verpanden*; daar wenkt men met de *Oogen*, die meest tot Ontucht *doogen*; wenscht ieder een eene goede nagtrust, *Lacht*, *Smeekt*, en *Bid*, dat men by haar mag *inkomen*, den Tyd *verdryve*; op dat Godt zoo voor de *Harte-Deur* blyve. Daar ontbreekt het dan aan geen *Welkom binnen*, voldoet hier zynen *Lust* en *Zinnen*; wy hebben, zegt men, *Wyn* en *Bier*, voor u *pleysier*; dog dewyl zy altyd van Honger en Zuypen *stinken*, en lelyke Vodden *drinken*; zoo dat zy haar moeten *smeeren*, om haar Minnaars met vuyl blanketzel te *vereeren*; en zulks alles om Menschen te behagen. En komt 'er meenigmaal een duurte in den *Wynsteen* en ongelesten *Kalk*, zoo dat zy maar goede *Loog* hebben, om zig *fris* en *root* te maken; of schoon het voor hen veel beter ware een *Traanen Loog* te maken, waar mede zy hare *Zonden* beweenden. Daar heeft men de beste en schoonste *Spiegels*, om zig achter en voor te bezien; niettegenstaande het veel zekerder ware, wanneer zulke *Vrouwen* minder zouden *missen*, als zy zig beschouwden in haar *Gewissen*. Daar gebruikt men ook een kostelyk en welriekend *Water*, om het stinkende *Licbaam* eenen aangenamen *reuk* te ge-

geven; maar ondertusschen stinkt de Ziel van alle *Ondeugden*, als een *verrot Aas*: Alleen men moet de *Luisen* niet in de *Pels* zetten, want zy groeijen 'er genoeg van zelven in. Een *Jongvrouw*, die nog eene *Maagd* is, moet zig niet alleen voor dit alles wachten, maar moet ook wel *agtgeven*, dat zy nooit met een *Mansperfoon* alleen, of Opentlyk *converfere* zonder merkelyke Behoedzaamheid. *Thamar* was een eerlyke *Juffrouw*, en had zig gantsch niet ingebeeld, dat haar Broeder *Ammon*, Onbetamelykheid met haar plegen zoude: Maar de *Gelegentheid* maakt *Dieven*. Daarom zegt de Apostel Paulus: *Bonum est homini, mulierem non tangereo*: *Het is eenen mensch goed geen wyf aan te raaken*. 1 Cor. 7: 1.

Constantinus M. schatte de *Jonge Maagden* zoo hoog, dat hy meende, hoe alle *Eerbied* van de gantsche Wereld, uitgenomen de *Aanbidding*, die alleen GODT toekomt, haar behoorde *bewesen* te worden. Zie *Eusebius l.* 4. *de vita Constant.* Misschien is dit ook de reden geweest, waarom de *Ouden* de *Maagd* onder de twaalf Hemeltekenen in den *Dierkring* geplaatst hebben; zoo als den *H. Hieronymus lib. L.* II. *contra Jovinum*, gedenkt: Waarom dit klaarstraalende *Kerkenlicht*, niet wyt van de aangehaalde plaats meld: *De geene die zig in Huwelyk begeven, vervullen het Aardryk, maar de Maagden het Paradys.* Met het welke ook zeer fraaye overeenstemt dit van den Honingvloeijenden Leeraar, *Epist.* 42. *ad Henr. Archi-Ep. Senon.* zeggende: *Wat is dog schoonder als de Kuisheid*? Welke die van onreyn

Zaad ontfangen, reyn, uit Vyanden, *Vrienden*, en uit Menſchen, *Engelen* maakt? En *Heldebertus* van *Cenoman* Epiſt. 36. ſchryft: *De Maagdelyke ſtaat is eene ſtilte der Zorgen, een Vreede des Vleeſſches, eene Verloſſing van gebreken, eene Opper-Heerſcheres der Deugden, begaaft met den Reuk van de Gemeenſchap der Engelen; welke een nieuw Gezang zingen, een gelukzalig Gezang, een Gezang dat niemant zingen kan; als alleen die geenen, welke van de Wyven niet bevlekt zyn.* Ziet Apoc. 14: 4. *Deeſe zyn het die met Vrouwen niet bevlekt zyn, want zy zyn Maagden.* Want de Maagden zyn ten allen Tyden by GODT zeer aangenaam geweeſt, alſoo dat Hy in het *Oude Teſtament*, heeft bevoolen, haar te verſchonen. Zie Num. 31: 18. Wanneer dan GODT in den Maagdenſtaat zulk een groot behagen heeft boven alle andere ſtaaten, waarom zouden zy zig dan niet *beneerſtigen*, Hem boven alles te behagen?

Wanneer my myn geheugen niet bedriegt, zoo verhaalt *Plinius*, dat de *Scorpioen* de Eygenſchap hebbe, dat hy de *Ware Maagden* veel ſcherper ſteekt, als die geene *rechte Maagden* zyn. Alſoo doet ook den Helſche *Scorpioen* met zyne *Verzoekingen.* Eene *Slak*, wanneer ze aangeroert word, trekt zig na binnen in zyn *Huysje.* De *Hoenders*, wanneer zy den *Hoenderen Dief* zien, loopen in haar *Hok.* De *Duyven*, wanneer de *Sperwer* komt, verbergen zig terſtond in haar *Kot.* De *Caſtanien*, die *ongeſneden* in het *Vuur* worden geworpen, geven een ſterke *Knap*, of *ſpringen* uit het *Vuur*,

Vuur, dat de gefnedene niet doet: Alfoo moet ook eene *Maagd*, welke met eene volmaakte *zuyverheid* wil verrykt wefen, alle en eene jegelyke *Reden*, die niet tot een *goed einde* worden gefproken, *vlieden*, en niemant eenig *gehoor* geven: want daar door zal zy hare *zuyverheid* onfeylbaar behouden: Daarom zegt *Paulus*, 1 Cor. 7: 34. *De Ongetrouwde bekommert haar met de Dingen des Heeren, op dat zy heylig zy aan Lichaam ende aan Geest.*

Voor weinige Jaaren zochten de *Jongmans* de *Vrysters* te hebben; maar voor tegenwoordig is het daar mede verkeert; nu loopen de *Vrysters* de Jongmans na. Ach, waardigfte Hart! betracht dog hier uit de volgende Zonden en ondeugden, als mede haaren Loon, dien gy in de *Eeuwigheid* zult te verwachten hebben, zoo zult gy u meer beneerftigen, GODT te behagen, als de Menfchen.

Ik heb zelfs een *Vrouwsperfoon* gekent, misfchien leeft zy nog, wier Aangezicht zoo teer was, als eene bereide *Offenhuyd*; de *Neus* was zoo volkomen en groot, dat, als een *Priester* haar eens *communiceeren* wilde, hy haar Mond niet konde zien: de *Tanden* waren zoo fneeuwit, als verrotte *Tuinftaaken*: het *Voorhooft* was zoo glad, als de *Broek* van eenen *Switzerfchen Boer*; en welke nauwelyks Brood had om te Eeten, dog die evenwel als eene van *Adel* wilde voor den Dag komen. Niettegenftaande dit alles (hoe hoog het Vrouwvolk zig ook moge fchatten,) had deefe Een en Veertigjarige *vuyle Smots*, eenen *Spiegel* voor 24 Daalders gekocht, waarin zy zig dagelyks

gantſche uuren bezag; daar zy 'er nogtans zoo *ſchandelyk* uitzag, dat alle *Duyvels* voor haar mogten vlugten: en zulken vind men nog veel. Hoe hatelyk zy ook mogen zyn, zy beelden zig evenwel veel in: Want zy meenen, wanneer zy haar zelve behagen, dat andere haar niet *baaten* kunnen; maar zy bedriegen zig zeer; terwyl zy dit by haar zelve gelooven, wyſt de gantſche *Buurt* haar na met Vingeren: *Ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix*, Luc. 7: 37. Ziet, hoe zy daar heen gaat, als een *Geyt* aan den *Band*: Haar *Kop* is Beſtrikt, als of zy te *Vaſtenavond* wilde gaan: Zy treed met bloote *Borſten*, als eene *Beenbakſter* die *Verken-Vleeſch* te koop had. Zy is beſchildert, als een *oud Huys*, dat dreigt alle dagen in te ſtorten, en draagt meenigmaal zulke veelverwige *Kleederen*, als de Narren op een *Theater*, van onderſcheide *Lappen* aan malkanderen genaait. Zeg my nu, hoe behaage ik U? zonder twyffel ſlecht; maar gy hebt gelyk: eerwaardig Vrouwvolk blyft in beſt *reſpect*.

Het is tegenwoordig een gemeen woord: *U Dienaar Myn Heer*: *Myn Heer, Uw Dienaar*: of, Ik beveel my in uwe gunſt: Wie zyn wy dog meer verplicht te dienen, als den allerhoogſten GODT? Waarom zien wy dan niet toe, dat wy in zyne *Gunſte* blyven? De *H. Paulus* zegt: *ſi hominibus placerem, ſervus Dei non eſſem*, Gal. 1: 10. *Indien ik nog Menſchen behaagde, zoo en ware ik geen dienſtknecht* CHRISTI. Hoe konnen wy alſoo GODT jegens ons in *Liefde* ontſteken, wanneer wy alleen begeeren te winnen het *Believen* der *Menſchen*.

Een

Een Knegt, die zynen *Loon* verbeteren kan, verlaat zynen Heer, en zoekt eenen anderen. Onſen *Loon* kunnen wy niet hooger brengen, als wanneer wy onſen Liefderyken HEILAND, tot eenen HEERE verlangen te hebben, welke zelfs den allerminſten Dienſt *duiſentvoudig* beloont. GODT *is onſen Schuldenaar geworden*, zeid den *H. Auguſtinus*, *Serm.* 16. *de verb. Ap. niet om dat Hy van ons wat heeft ontfangen maar het na zyn Welbehagen belooft heeft.* En *Bernhardus Libro de Grat. & lib. arbitrio in fine: De Belofte* GODS *is uit Barmhertigheid, de Belooning is uit Gerechtigheid.* Ja, niet alleen *vergeld* Hy alle onſe *Werken*, maar, daar wy in de *Straffe* der *Zonden* zyn gevallen, Hy neemt de zulke op zig; en derhalven word Hy in zyn teder *Aangezicht* geſlagen, naar de Voorzegging van den Propheet Jeſ. 53: 4, 5. *Om onze Overtredingen is hy van* GODT *geſlagen.* Waarom zouden wy ons dan niet bevlytigen, Hem te *behagen*, welke ons met zoo veel *Genade* heeft overgooten? Deswegens laat ons om Hem te *behagen* niets verſuymen, op dat wy niet ten eenigen tyde hooren mogen, wat Hy by zynen *Prophéet* zegt: *daarom zal ik nog met u lieden twiſten*, Jerem. 2: 9. Laat ons zyne *Liefde* jegens ons gewinnen, op dat ons *Deel* niet werde deeſe *Spreuke*: Joh. 10: 26, 27. *Gy zyt niet van myne Schapen*, want *myne Schapen hooren myne Stemme.* Derhalven, *Gaat weg van my gy vervloekte in het eeuwige Vuur*, Matth. 25: 41.

Wanneer Iemant denkt te *verreyſen*, en

met 'er woon, aan eene andere vreemde *Plaats* te trekken, dan moet hy voor alle Dingen 't *Gebruik* en de *Gewoonte* deszelven *Lands* nagaan en wel begrypen; op dat hy zig daar na, des te *gevoeglyker* en *beter*, ſchikken of richten kan: alſoo ook, wie den *Hemel* denkt te bewoonen, die moet den *Weg* en 't Gebruik deszelven wel in acht nemen. De *Wyſe* hoe nu in deeſen Oord te leven, is, dat men GODT in Reynigheid Lief hebbe. Van zulke *Wooning* ſtaat geſchreven; Dat de *Stad Gods* zy van louter *Goud*, gelyk als *zuyver Glas*, daar niets *onreyns* zal ingaan; maar alleen de zulke, die *geſchreven zyn in het Boek des Levens des Lams.* Zie Apoc. 21. Op dat men GODT meer mogt behagen, moet men de *Liefde* met de *Ootmoedigheid* vereenigen; want het *Vuur* der reyne en goddelyke Liefde, kan niet bèter bewaart en behouden worden, als in de *Aſſche* der *Ootmoedigheid*: Vermits het eene fraaije *Vermenging* is, de Liefde en Ootmoedigheid in een Godbehagende Ziel, waarin de *Ootmoedigheid* regeert, en de *Liefde triumpheert*: Door de Ootmoedigheid onderwerpt *men* zig zelven, en door de Liefde wind men de Genegenheid van den goedigſten GODT. Om GODT te behagen, voegt het den Menſche, dat hy zig aan Hem overgeve, zo als de *H. Bernhardus de amore Dei L.* I *C.* I. zegt: *Sicut bona mea non placent tibi, niſi mecum; ita dona tua non mihi ſufficiunt, niſi tecum.*

Terwyl zig dan een ieder beneerſtigt, om dit te volbrengen, zoo zal myne Ziel zig ook

Werk

Werk geven, een hertelyk *Klaaglied* aan te heffen, om te beklagen den geenen, wiens *Aangezicht* met een *Kinnebakslag* onteert is; en alsoo als eene treurige *Tortel-Duyve*, alle verliefde en bedroefde *harten noodigen*, welke zig verlieven op den Geenen, *in quem desiderant angeli prospicere*, 1 Petri 1: 12. *Wiens Aangezichte die hemelsche Geesten verlangen te zien.* Daarom

1.

Ach, Oogen-Zon, des Harte-Bron,
Die JESUS *wilt beminnen;*
Bemoei U zeer, dat Gy een Meir
Van Traanen houd na binnen:
Zyn teere Vlees wierd zonder vrees
Fel van een' Knecht geslagen;
Maar wyl dat Hy geduldig zy,
Heeft dat uit liefd' verdragen.

2.

Hy heeft zyn Hart, tot Pyn en Smart,
Gantsch willig willen stellen;
Wen Hy niet week, voor zulken streek;
Gedult Hem moest verzellen:
Alle uwe schuld Hy met Gedult
Hy tot u Nut wil boeten;
Daarom, en Ach! een goed gedrach
In Liefde zal 't verzoeten.

3.

Een Traanen-Vloet, in Ziels ootmoed
Laat gaan steeds uit uwe Oogen;
Boetvaardigheid moet hier altyd

Zyn

Zyn 't eerſte en laatſte pogen;
De Liefd' verdrinkt, ja gants verzinkt
Niet; zy zal u behoeden
Een Traanen-Dam de Liefde-vlam
Aanhoudende kan voeden.

4.

Dit is gewis, 't Geloof niet mis,
Want anders, van veel klagen,
Had moeten ik, ellendiglik,
Voor lang al, Ach! verzagen:
Alleen die brand, in heeten ſtand,
Die Traanen haaſt verteeren;
En op dat Glas, na 't Water-plas,
Zy ylende zig keeren.

5.

Dit Treur Gezang, die Traanen-Gang
Zal u meer Nut toebringen
Als alle Vreugd' en all' 't geneugt
Van veelgeliefde Dingen:
Ach! ween al voort, maar ſpreekt een Woord,
Om Hem u leet te klagen;
Gelyk of 't waar van hem, die waar
Vermeld de droeve Dagen.

6.

Ach, ziet! hoe 'k nu ootmoedig U
En bidde en ſmeek met klagen;
Dat komt om U, waar van ik nu
In 't harte ben verſlagen:
Laat loopen ſtaan, en toond nu aan,
Wat in U is verborgen;

En

En doet dit dan, voor jeder Man,
Van d'Avond tot den Morgen.

7.

Gâ na die Bron, uw' Levens Zon,
Wil alleen op Hem doelen;
Gâ steeds tot Hem, en hoor zyn stem,
Dan zult gy leven voelen:
Met Watervloed van Traanen boet
Uw Zonden; wilt zo blyven,
Tot ieder Oog een Traanen-Loog
Van droefheid uit u dryven.

8.

Een Hart als steen is zeer gemeen;
En 't laat geen traanen vlieten;
Een Marmer Hart dat lyd geen smart,
En kan geen Traan vergieten:
Hy egter veel nog word ten Deel
Voor Hem die bevig sweeten;
Deez zyn 't, die dan voor ieder Man
Voor JESUS *buigzaam beeten.*

9.

Een groote smart neemt in myn Hart,
Als ik dit overwegen,
Ja immermeer maakt JESUS *Leer,*
Dat ik, die zondig, werd verlegen:
Nogtans terstond myn Traan dan vond
Een plaats, om weg te vlieten;
Ach! dat die Vrucht van myn Gezucht
Hy gaarne mogt genieten!

10.

Hy met Gedult draagt alle Schuld
Der Wereld, en der Zonden;
Hy krachtig ſtyft, en elk een' blyft
Den Heyland ſteeds verbonden:
Hy Mat en Krank na de ſlachtbank
Zig waagt, wil Vreugd verwachten
Hoe ſpot en Hoon, den Dood ten loon,
'T hart treffen en Gedachten.

11.

Lichtvaardigheid heeft op dien Tyd,
Onmenſchelyk vaſt doen ſtrikken
Den Heiland teer met Banden zeer,
Om ons dus te verkwikken:
Zy denkt al voort niet uit als Woord'
Zy weet van geen ontfermen;
En niemand laat in zulke daadt,
'T bewys zien van erbarmen.

12.

Hoe ook geſart, zo wild en hart
Een Tygerdier mag wezen
Met zynen Roof; ik niet geloof,
Zulk wreed beſtaan mogt leeſen:
Zelfs geen Luipaart, zoo wild van Aart,
My ooit wierd afgeſchildert;
Als hier verſcheen, het Joodſch Gemeen'
Uit Haat en Nyd verwildert.

13.

Hy voor ons boet, als of Hy moet
Een Offer zyn tot ſlachten;
De Jood gewis zyn Vyand is:
Veel Kwaats Hy moeſt verwachten.
Dat valſche Rot den grootſten ſpot
Aan JESUS *doen bewyſen;*
Dien anders dog, en voortaan nog,
Der Eng'len-Schaaren pryſen.

14.

Het Valsheid waar, dat zulke Schaar
Van Jooden deed voortbringen;
By het Gerecht, ontaart en ſlecht,
Wil 't Volk Hem 't kwaad opdringen;
Met luider ſtem, oordeelen Hem,
(Die is dier Menſchen Leven)
Wen zy Verwoed, 't Onnoſel Bloed
Ter Doodſtraf overgeven.

15.

Wilt Gy dan nog, myn JESU *dog;*
U Leven zoo afleggen;
Wilt Gy, ô pyn! die geene zyn,
Van welke men kan zeggen:
Hy heeft de Schuld, by 't wreeſt tumult,
Geduldiglyk verdragen;
En is onrecht, van eenen Knecht
In 't Aangezicht geſlagen?

16.

Steeds Wil ik U, voortaan en nu,

Met Liefdens-Arm omvangen;
Nooit gaat Uw Min my uit den Zin,
Aan uw' hals blyf ik hangen.
O Levens-Licht! Zyt by my dicht,
Wilt in myn Harte blyven;
Myn hoogſte Roem! ik u ſteeds noem,
En wil dat onderſchryven.

17.

O Onverſtand! vermeet'le Hand!
Hoe grouwzaam doet gy ſlagen,
Weg, weg met Hem, was uwe ſtem;
Kund Gy dit zo verdragen?
Ach, taay Gedult! die buiten Schuld
Op aarde ſteeds mogt leven
Dien word daar Ach! een felle ſlag
Op zyne wang gegeven.

18.

Ach! Ach! hoe dan, men dat zien kan,
En geen Meêlyden dragen?
Ach! komt nu voort Bedroefde, en hoort,
Ja, wilt dit Werk beklagen:
Ontfang een Slag, vry alle Dag,
Om Uwe ſchuld te boeten;
Voor welken GODT *veel Smaad en Spot*
Heeft hier dus uitſtaan moeten.

19.

Uw Zonden-Roet, tot zulke Boet
Hem Oorzaak heeft gegeven;
Wyl gy met ſchand, in allerhand',
Misdaadig leidt u leven:

Uw

Uw zuchten schiet en Traanen giet,
Wil alle Vreugd vergeten;
Vang aan by Hem met kragt en klem,
Die Schuld u toe te meeten.

20.

Gy, Gy moest zyn, in zulke Pyn,
Gy hebt het kwaadt bedreeven,
Voor welken GODT, *lydt zulken Spot,*
Zelfs liet zyn dierbaar Leven:
Gy hebt de Schuld, Hy met Gedult
Wil alles dog betaalen;
Hoewel die Kwaal in 's Hemels Zaal
Hem heeft doen Zegepraalen.

De *Liefde* kent men uit het *Lyden*, welke Liefde ons aanwyst die voortreffelyke *Liefhebber* onzer *Ziele* in deese zyne Smerten, die zyn Goddelyk *Aangezicht* door den *Kinnebakslag* heeft bevonden. Daarom moet op dezelfde wyze de Godlievende *Ziele* ontsteken zyn met *Lof* jegens den Geenen, welken haar bemind heeft en nog bemind; zy moet ook teffens toonen de in haar verborgene *Pyl* der *Liefde* in het Herte, dat zy niet minder verwond is jegens haar. Want wat kan Troostryker zyn, als *verwond* te worden van de *Liefde*, welke GODT is. *Deus charitas est*, 1 Joh. 4: 8. GODT *is Liefde*. En zoo als de Apostel *Paulus* zegt: *Deus pacis & dilectionis erit vobiscum*, 2 Cor. 13: 11. *De Godt der Liefde ende des Vredes zal met u zyn.* Als wilden hy zeggen: Noemen andere GODT

een *Almachtige*, een *Sterke*, een *Yveraar*, een *Groot* en *Verschriklyk*, en een GODT van alle *Landen*; zoo zeggen wy, Hy is *Liefde.* Noemen Hem anderen flegts eenen *Almagtigen* GODT, eenen *Heere* der *Heirscharen*, een *Koning* der *Koningen*; en eenen GODT alles Lands. Zoo zeggen wy: Hy is *Liefde*: noemen Hem nog wederom andere eenen GODT, die alles weet; eenen *Heere* der *Heeren*, een *Verlosser* en *Trooster* van allen den geenen, die Hem *Eeren* en *Aanroepen*; of wel eenen *Richter* der gantsche *aarde*; zoo zeggen wy, *Godt* is *Liefde*, en wel die Liefde, in welken al wie 'er in blyft, die blyft in GODT, en GODT in hem, 1 Joh. 4: 16. Ach, eene voortreffelyke *Wonde*! Een zoete *Wonderstryd*! door welke het *Leven* na binnen dringt, en Hem zelf door die Verdeeling eenen *Weg* opent.

Van onsen Eersten Vader *Adam* hebben wy geleert de *Ongeboorzaamheid*, en van Moeder *Eva* de *Gulzigheid*, Gen. 3. Van *Cain* den *Doodslag*, Gen. 4. Van de *Hebreeuwen* de *Afgodery*, Exod. 32. Van Koning *David* de *Echtbreuk*, 2 Sam. 11. Van *Senacherib* het *Godlasteren*, Ezaj. 36 En van *Petrus* het *Weenen*, Matth. 26. Maar van JESUS *leeren* wy het *Liefhebben*, waardoor Hy zig tot eenen Mensche gemaakt, en ons daarentegen tot GODT brengt, geevende zyn allerschoonste *Aangezicht* aan de *Kinnebakslagen.*

Toen *David* op de Vlugt voor *Saul*, in de Wildernisse gantsch afgemat waar, zond hy tot *Nabal*, een Ryk Man in dat *Land*, om

eeni-

eenige Spyſe te halen; vermits hy zyne *Herders* en *Schaapen* tot een *Beſchutsheer* geweeſt was. Dog *Nabal* was zoo *Dwaas* en ondankbaar, dat hy niet alleen *niets* liet volgen, maar die van *David* uitgezondene *Booden* met harde Woorden afwees, en hen zeide: Wat? *Zoude ik dan myn Brood ende myn Water, ende myn geſlachtet (Vleeſch) nemen, dat ik voor myne Scheerders geſlachtet hebbe, ende zoude ik het den Mannen geven, die ik niet en weet van waar zy zyn?* 1 Sam. 25: 11. *Tollam ergo panes meos, aquas meas & carnes pecorum, & dabo viris, quos neſcio, unde ſint. Abigail* echter, toen zy zulks vernomen had, heeft zig *zonder weeten hares Mans*, met genoegzame *Levensmiddelen*; *beſtaande in* 200 *Brooden*, 2 *Ledere Zakken met Wyn*, 5 *Schaapen*, 5 *Maaten gerooſt Koorn*, 100 *ſtukken Roſynen*, *en* 200 *Klompen Vygen* Vers 18. *tot David begeven*; met welken Voorraad zy *David* verzoende, en na den dood hares *dwaaſen Mans*, hem ter *Vrouwe* is geworden.

Het *Lichaam* en de *Ziele* zyn als *Nabal* en *Abigail*: Van deeſen *Nabal*, het *Lichaam*, begeert de Allerhoogſten GODT zomtyds eene kleine *Verkwikking*: *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum*, en begeert niet anders dan alleen het *Hart* : *Præbe mihi cor tuum*, dat zig door kwade *Neygingen* uitgiet, in *Vermaak* en *Dartelheid*. Dog dat dwaaſe *Lichaam*, gantſch verdronken in de *Welluſten* deeſer *Wereld*, ſpreekt als Iemant die van deze *Aarde* is, en ſlaat zulks ten eenemaal af: *Ubi theſaurus tuus, ibi & cor tuum*, niet overwegende, dat alles

 den

den *Schepper* eenig en alleen toebehoort; alsoo dat GODT, niet te Onrecht, tot rechtvaardigen *Toorn* bewogen wordt. Zuiks echter bemerkende behoorde de *Ziel*, als een voorzichtige *Abigail*, den vertoornden Goddelyke *David* CHRISTUS JESUS, die in de *Woestyne* deeser *Wereld*, haar en het Haare zoo meenigmaal *Beschut*, en met zyn *Bloed* heeft gekogt, in Ootmoedige *Liefde* tegen te gaan, voor Hem met waar *Berouw* en *Boetvaardigheid* te voet te vallen, en om *Vergevinge* te bidden. *Aufer iniquitatem famulæ tuæ*, 1 Sam. 25: 28. Alsoo zal het geschieden, dat zy Hem niet alleen *verzoent*, maar Hy zal haar wederom in *Genade* aannemen, en na den tydelyken *Dood* des Lichaams Hem in eeuwige Gelukzaligheid genieten. Derhalven ware het te wenschen, dat wy Hem *eerde* als een HEERE, lief hadden als eenen *Vader*, *ombelzen* als eenen *Bruydegom*, *vreesden* als eenen *Richter*, en *aanbidden* als eenen waaren GODT, met alle *Hemelsche Geesten*.

HET

HET XV. HOOFTSTUK.

Het ſteelen dat men doet,
Is meeſt om 't beſte Goed.

De Goddelyke *Schrift* Joh. 18: 24. meld ons, dat JESUS gebonden van *Annas* tot *Cajaphas* den *Hooge-Prieſter* wierd gezonden. De twede *Hoogeprieſter* nu en den gantſchen *Raad* der *Jooden*, zochten tegen Hem *valſche Getuigeniſſen*. De Onſchuld word *gedrukt*, maar niet *onderdrukt*; en hoe wel het

zomtyds ſchynt, als of het alziende Oog GODS in onſe *Wederwaardigheden* toegeſloten zy; gelyk CHRISTUS ſliep in het *Scheepken* zyner *Diſcipelen*, onder de ruiſende en bruiſende Golven der Zee; zoo geſchied dog zulks alleen daarom, op dat de *Onſchuld* te klaarder blinken zoude. Het is zeker beter, dat men lyd om wat *Goeds*, als dat men wat *Kwaats* gedaan hebbe: Want de *Straffe* volgt op de begaane *Misdaadt*; Echter kan zy niemant tot *Eere*, toegerekent werden, dan den geenen die dezelve met *Gedult* verdragen. Als *Saul* tot Koning over *Iſraël* was verkoren, zeiden de Kinderen *Belials*: *Num ſalvare nos poterit iſte*: 1 Sam. 10: 27. *Wat zoude ons deeſe Verloſſen*? En hebben hem alſoo *veracht*. Maar *Saul* achte dat niet: *Ille vero diſſimulabat ſe audire*: De *Waarheid* openbaart zig *ſchielyk* of *langzaam*. Ondertuſſchen maakt zy de geene *beroemt*, die onbillyke *Smaatredenen* en *Geweld* heldhaftig kunnen verdragen, en uitſtaan. Die ſoo van ons *Kwalyk ſpreken*, zyn niet van de geenen, welke ons *meeſt* beſchadigen. Wy zyn het, die wy onſe *ergſte Vyanden* zelve zyn. Het is beter, dat men *kwalyk* van ons *ſpreekt*, als dat wy *kwaat doen*. Het is beter den *Naam* eenes Onſchuldigen te *verlieſen*, als ooit nalaten Onſchuldig te *zyn*. De *Eer* zal door even dat zelve waar door men Iemant denkt *Swart* te maken, op nieuw weder doen *groeyen* en *bloeyen*; een Hart, dat met Deugt *groent* en *groeyt*, kan van de ſcherpte, welke het *Swaard* der *Tonge* verzeld, niet *gekweſt* worden.

Niet-

Niettegenstaande dit alles ziet men dog zeer weynige, die met dien schandelyke Laster van *Eerschending*, niet besmet zyn. Weshalven de *H. Chrysostomus L.* 1. *de Comp. cordis*, schryft: *Van de Lasteringe eenes onbehoorlyken Oordeels en Eerberooving zal men niet ras een Mensch bevryd vinden, zoo wel van den geenen, die hun leven in den Geestelyken Staat door brengen, als die het in de Wereld verteeren; makende alsoo te zamen een lustig Banquet voor den listigen Duyvel uit.* Derhalven *Bernhardus Serm.* 24. *in Cantic.* ook zegt: *Wanneer gy te zamen komt, zoo houd gy niet dat Goddelyke Avondmaal; maar veel meer drinkt gy den Kelk des Zatans, daar gy malkander toebrengt het Vergift der Eerberooving, 't welke door de Ooren der Aanhoorders tot de Herten gevoerd wordt.* Niet alleen nu *bevlekt* zig de geene, die zulk eene *ondeugd* begaat; maar ook hy, welke ze met *Welgevallen aanhoort*, of ze niet verhindert, die nogtans *Plichtshalven*, dezelve schuldig is te beletten. De *Eerschending* geschied niet slechts daar, wanneer Iemant de *Eere* op eene *Valsche Wyse* benomen word, maar ook wanneer eene *Lastering* van eenig Persoon *ontdekt* word, welke nog niet *openbaar* is, ja ze ook niet weet te verbeteren, of schuldig is: En, of schoon deese *Ongerechtigheid* met den *Diefstal* hier in overeenkomt, dat het ontnomene weder te rug moet gegeven worden, zy is dog veel grootere zonde als de *Diefstal*; wyl de Eer en goede Naam de grootsten Ryk-dom verre overtreft, na Salomons Spreek-woorden, Prov. 22: 1. *De Naam is uitgelee-*

ſener, *dan grooten Rykdom.* Niettegenſtaande dit alles ziet men zoo veele aan die *Zonde* overgegeven, dat zy beſwaarlyk daar toe te brengen zyn, dat zy de geroofde *Eere* weder terug geven; terwyl dog zulks na de Leere der *Theologanten* geſchieden moet, om de eeuwige *Straffe* te vermyden.

Ariſtoteles Lib. 2. *de Anim.* zegt: *Dat des Menſchen Tong tegen alle andere Ledematen des geheelen Lichaams*, *een kleyn en gering Ding zy*; *welke de Natuur alſoo kleyn te zamen heeft gezet*, *en in den Mond verborgen*; om daar mede te kennen te geven, dat men die zelden zoude *ontbloten*, en uit zyn *Legplaats* laten gaan.

Bias, die één van de zeven *Wyſen* van *Griekenland* geweeſt is, plagt te zeggen; *dat de Natuur de Tong met een dubbelde Deur en Poorte heeft bewaart; namelyk, met de Lippen en Tanden, op dat zy zig niet ligtelyk zoude zien laten.* Gelykerwys egter eene *Veſting* in gevaar is, wanneer zy by de *Poorten* niet wel is verzekert; alſoo ook aan geen *Deel* des *Lichaams* is Leven en Dood gevaarlyker, als in den *Mond* en de *Tong:* Want wyl zy beyde hare *Poort* altyd open hebben, zoo kan dat *Leven* daar uit gaan, zonder eenige *Reden*, en de *Dood* daar in zonder eenig *geluyd* te maken. Deswegens moet de geen, welke den *Dood* vreeſt, en gaarne lang wilde leven, goede achting op zyne *Tonge* nemen: want het kan anders gebeuren dat hy niet wiſt te leven, nog ook gewaar wierd, waar van daan hem de *Dood* kome: Daarom zegt de *Wyſe Man*, Prov.

Prov. 13: 3. *Die zynen Mond bewaart, behoud zyne Ziele.*

Plato in Libr. de Legibus, schryft van de *Egyptenaaren*, dat zy in hunne *Schoole* eene *Tong* geschildert hadden, welke met een *Mes* in twee Deelen gedeelt was, waar mede zy wilden te kennen geven, dat de Menschen het overtollige en noodwendige *Gesnap* en *Geklap* moesten besnoeijen, en 'er zig voor *boeden*.

Een my welbekende Geestelyke zat op eenen zekeren Tyd by een voortreffelyke *Gastmaal*, en als hy de gantsche *Maaltyd* door, geen een *Woord* gesproken had, wierde hy van eenen zyner *Nabuuren* gevraagt, waarom hy zoo *stille sweeg?* heeft geantwoord: *Dat de Natuur wel den Menschen de Reden had gegeven, dog dat de Verkiesing des Tyds, wanneer en wat men spreeken zoude, van een gezond Verstand komt.* Verstandig moet men altyd spreken, byzonderlyk voor 't *Gemeene Volk*, dat als een blind *Dier* is, 't welke zig ligtelyk, waar heen dat men wil, op het *Woord* laat leyden, en zig eene Zake, die van kwade *Na-reden* uitgebragt, en voor *Waar* is ingeblasen geworden, beswaarlyk uit het *Gemoed* en van de *Tonge* laat trekken. *Malus obedit linguæ iniquæ; & fallax obtemperat labiis mendacibus*, Prov. 17: 4. *De Boosdoender merkt op de ongerechtige Lippe; een Leugenaar neygt de Oore tot verkeerde Tonge.* Tot vreemde *Zondé* en *Ongerechtigheden* hebben wy Oogen zoo *scherp* als een *Arend*; maar om onse eygene *Zonden* te zien zyn wy als een *Mol*. De *Onbeschaamdheid* kan zig daar niet *tegen*

zet-

zetten, want die is als een *Vloed*, welke de *Steenrotsen* der *Deugt* die tegen zyne *Ongestuymigheid* gezet zyn, zelfs vermorselt en met zig trekt. Deswegens *nolite multiplicare sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro*, 1 Sam. 2: 3. *En maakte niet veel dat gy te hooge zoudet spreken, dat iets hards uit uwen Monde zoude gaan.* Wat reeds geschied is, moet uit geenen Mond *uitgaan*, want het zeer schandelyk is, zig door *Openbaringe* van zynes Naasten *Ondeugden* en *Gebreken* te roemen; veel meer moeten de *oude Dingen* van den Mond zo afwyken, dat zy niet meer *gehoort* worden. Wie niet weet zonder *Eerschending* en *verstandig* te redeneeren, die beneerstigt zig *Ootmoedig* en met *Schaamte* te swygen, na de Leere van *Salomon*, Prov. 17:28. *Een Dwaas die swygt, zal wys geacht worden.*

Een kwaad *Eerroovend* Mensch is als eene *Spin*, vermits even als de *Spinnen* het goede Zap in *Vergift* veranderen; alsoo geeft hy aan de *Goede Werken* eene kwaade gedaante, en maakt door zyne *valsche Uitlegging*, dat zy voor *kwaad* gehouden worden. Dog zomtyds geschied het ook, dat eene *kwade Tong* eenen anderen waarschouwt, zoo als gedaan heeft *Philippus* Koning in *Macedonien*, spreekende van *Nicanor*. Want als men hem zeide, hoe *Nicanor* zoo *schimpig* en *kwalyk* van hem sprak; gaf hy tot antwoord: *Nicanor meent het zoo kwaat niet, maar wil my op zulke wyse vermaanen, hoe ik my moet gedragen*; niettegenstaande zulk een wel konde betrachten, wat *Seneca Lib. de moribus*, zegt: *De Reden is een*

Beeld

Beeld des Menschen: zoo de Man is, alsoo is ook zyne Reden.

Zoo betuigt ook de *H. Augustinus Lib.* 16. *de civitat. Dei.* Dat 'er een Volk zy, welke met geen *Mond* begaaft is, maar den *Adem* door de *Neusgaten* trekt, en op zulk eene wyse het *Leven* behoudt. *Gelukzalig* ware by zulke Volken te woonen, wanneer zy in onse *Landen* gevonden wierden, op dat men de *valsche Tongen* en kwade *Muylen* ontgaan konde; die men zoo veel van het *Begin* der *Wereld* aan heeft gevonden, dat men 'er meer als *te veel*, daar van heeft aangetroffen; onder welke zoo gerust is te zitten, als onder *Mieren-Hoopen*: En zulks heeft Christus, de *Onschuld* zelve, bevonden en moeten aanhooren; wanneer 'er tegen Hem *valsche Getuigen* zyn opgestaan, maar de *Waarheid* heeft haar zelve *gelogen.* Zie Matth. 26: Ps. 6. Ondertusschen wilden zy dan nog Hem op allerhande wyse, onder den *Schyn* des *Gerechts*, in 't Verderf doen storten, *Insidias suas tribunalis schemate palliantes.* Zie *Vict. Antioc. in Cap.* 14. *Marc.* O Hellenwoedende *Wrevel!* O Lasterlyke *Boosheid!*

De *H. Marcus* Cap. 15: 25. zegt: Men hebbe Christum gekruist om *drie uuren*; en den *H. Mattheus* Cap. 27: 45. meldt; Hy zy om *zes uuren* aan het Kruis genagelt geworden: Deese onderscheidene *uuren* des Dags, zyn naar myne gedachten alzoo te *verstaan*; dat de *Jooden* den Geliefden Heiland van *Pilatus* om *drie uuren* begeerden te *Kruisigen*; dog evenwel zulks eerst om *zes uuren*

is

is voltrokken; alſoo dat zy Hem in het *eene uur* hebben *gekruiſigt* met hunne *Tongen*, en in de andere *zesde uur* met de *Werken*: Met de *Tong*, hebben zy veele valſche getuigen voortgebragt, met de *Tonge* hebben zy zyne *Leere* veracht; en met de *Tong* hebben zy zyn *Hart* verwond; zoo dat alſoo ligtelyk af te nemen is, dat wy ons meer hebben te *vreeſen*, voor de *Tongen* der *Booſen*, als voor het *Geweld* en het *Swaard* der *Vroomen*.

Ach, wilde Godt! dat men te *deeſer tyd* ook niet diergelyk ten Gerecht beſpeuren moeſt! Alleen, helaas! het is te *beklagen*, wyl de Wereld in zulke *Boosheid* geraakt is, dat men niet veel meer Achting voor de *Gerechtigheid* heeft, maar veelmeer de *Perſoonen* aanziet zonder *Recht*: Waarom zekere *Brillemaker* zeer wel zeide, als hy gevraagt wierd, Waarom hy *Beedelen* ging? antwoorde: *Wyl het Brillen maken niet meer geld, want de lieden zien nu meer door de Vingeren, dan door de Brillen, maar alleen, welken men wil*: Niettegenſtaande het dog *hoog* verboden is, nadien de Hoogſte *Wetgever* heeft bevoolen: „ Gy „ zult geen onrecht Oordeel vellen; Gy zult de „ Perſoon des Armen niet aanzien, nog Eeren „ het Aangezicht des Geweldigen; Geef u„ wen Naaſten een rechtveerdig Oordeel". Wat doet gy alſoo O *Cajaphas*, dat gy die bekende *valſche Getuigen* laat voorkomen en *compareeren*, en dezelve *aanhoort*? Hebt gy dan de *Weegſchaal* en het *Swaard* der *Gerechtigheid* verlooren, dat gy niet kund *wegen* de *Onſchuld* voor de *Ongerechtigheid*, of de *Valsheid*

heid van de *Waarheid* weet te onderscheiden? heeft dan dat aangenaame Deugden-beeld van justitie het Vleesch of den Sluijer zynes aangezigts u verlaten? dat gy meer aanziet de *Jooden* als der Jooden *Koning*? of is uw verstand daarin zo verwikkelt, dat gy het niet meer om hoog kunt verheffen, gelyk met gelyk verzelt zig gaarne. *Cajaphas* was niet beter als de *Jooden*, de *Rechter* niet *Vroomer* als de *Aanklagers*, de *Schriftgeleerde* niet *waarachtiger* als de *valsche Getuigen*; want de *Vogels* kent men aan haaren *Zang*, en de *Klokken* aan haar *Geklank*. Maar wie kan *reyn* gemaakt worden van eenen *onreynen*? Wie kan voor *Waarachtig* houden, dat van een *Leugenaar* gesproken wordt? Daarom, wyl *Cajaphas* bemerkte, dat de Getuigenissen niet *overeenstemden*, en ook CHRISTUS zig daar over niet verantwoorden wilde, zoo stond Hy op, en sprak met eene *toornige stem*; *antwoord Gy niet op het geene deese tegen U Getuygen?* Marc. 14. O onverstandige *Schriftgeleerden*! is het niet slegts te veel, dat gy *toelaat* zulke valsche *Getuygen*, zonder dat gy zelve met haar *medestemt*? Weet gy niet wat de *Schrift* zegt: *Myn Zoon, wandelt niet met hen, houd uwen Voet te rug van hare Wegen; want hare Voeten loopen ten Verderve, en zy haasten zig om Bloed te vergieten.* Maar de Mensch, toen hy nog in *Eere* was, heeft dat niet verstaan, hy heeft zig gehouden als een *Onvernuftig Dier*, en is daar mede *gelyk* geworden; niettegenstaande een *Os*, JESUM voor zynen *Bezitter*, en een *Esel* voor zynen *Heer* in de Kribbe heeft erkent.

kent. Dan evenwel de geliefde HEILAND, wyl hy zyn Onverstand bemerkte, gaf hem geen antwoord; maar was hem als een *Doove*, die niet hoort, en zynen *Mond* niet opdoet, om ons te *onderwyssen*, hoe wy gantsch *Grootmoedig* die *Eer-afsnydingen* verdragen zullen. Hy nu is *Grootmoedig* en *Edel*, welke gelyk de groote *Dieren* het *Blaffe* der kleyne *Honden* niet acht. *Job* moest van zyne Vrienden veel *Smaatwoorden* aanhooren, dog hy *achte* dat niets, maar zeide alleen: *Ziet! myn Getuyge is in den Hemel.* Zeer wel: dan wie *getuygenis* van zyn leven in den *Hemel* heeft, die zal de *Oordeelen* der *Menschen* op Aarde niet achten; dewyl *wie zig op Leugens verlaat, den Wind benadert.* Zie Prov. 10.

Een *Richter*, die de *Gerechtigheid* oeffend, en een *Dienaar* derzelve zyn wil, die oeffene de Gerechtigheid over zig zelven: *Non valde attendas, quid homo faciat, sed quid, cum facit, aspiciat.* Zie *S. Augustinus in Psalm* 31. Want een goed *Rechter* zal met den regtvaardigen staf zynes *Levens* het gemeene *Weesen* meeten, ja die by de Menschen *bestaan* wil als een *Rechtvaardige*, en by GODT als een Volmaakte, die zy in zyn *Ampt* niet vermeetel; het Ampt nu van eenen *Rechtvaardigen Rechter* is, dat hy verdedige het *gemeene Nut* zoo voor de *Onschuldigen*, dat hy Verdraage de *Onwyssen*; helpt den *Armen*, wederstaat den *Gierigen*; bedwinge den *Ongeboorzamen*; als een ieder *geve wat hem toekomt*; De *fructibus eorum cognoscetis eos.* Matth: 7: 20. *Gy zult dezelve aan hare vruchten kennen.* Alleen,

men

men hoord veelen, die zig roemen, dat zy 'er veelen hebben laten *Hangen*, *Onthoofden*, *Vierendeelen*, *Verbranden*, op *'t Rad* zetten, ja *Spitten:* 't Is Recht, dat de *Misdaaden* geſtraft worden; maar waar zyn de geenen, welke in *Waarheid* kunnen zeggen; hoe veele *Gevangenen* zy hebben *verloſt*; en hoe veel *Weeſen* zy hebben *uitgehuwlykt*; of hoe veel *Armen* zy hebben *geholpen*. Een ſchoone *Figuur* ſteld ons vóór de *H. Schrift* aan den ſterken *Zimſon.* Want als zyne ergſte Vyanden, de *Philiſtynen*, door de Verradery van *Delila*, hem gevankelyk wegvoerden, hebben zy hem de *Hairen* afgeſneden, de *Oogen* verblind, en aan den *Hand-Meulen* geſtelt; naderhand in het Huys *Dagons* hares *Gods* geſleept, alwaar hy voor de *Philiſtynen* moeſte *ſpeelen*, Jud. 16: 21. Maar wat voor een *Muſyk* ſpeelde *Zimſon*? Men meldt van onderſcheiden *ſpeelen*; als, *Ridderſpel*, *Vreugdenſpel*, *Treurſpel*, *Spot-* en *Kwelſpel*, *Dobbelſteenen*, *Bord-* en *Snarenſpel*, en diergelyken veel *andere meer*; want meenig *Spel* is voor de *Ziende* gemaakt, en meenig een voor de *Blinden*.

Nadien nu tegenwoordig van veele *Spellen* gemeld word, zoo mogte ik wel weeten, wat in zulke *Spellen* voor een *Kortswyl* is? Ik merke by geen *Spel* eenig *Gewin* of *Nuttigheid*; uitgenomen het *Kaartenſpel*. Want in het *Tournoy* en *Ridderſpel* hebben zeer veelen zo geſpeeld, dat zy hun *Paard* of eenig *lid* aan haar eygen Lichaam hebben verlooren, en *Ridder te Voet* naar Huis zyn gekomen, of de *Spooren* in den Kop hebben gedragen. In *Vreugden-*

ſpel, hebben zig veele zoo vermaakt, dat zy haar *Ziel* en *Lichaam* in het grootſte Gevaar hebben gezet, en na eene kleyne *Vreugd*, een ſwaar *leet* hebben verworven. In *Treurſpeelen* kan men geene *Vreugde* zien, nadien alles daar *treurig* moet weſen, of ten minſten daar na moet gelyken. In *Kwel-* en *Spot-ſpellen* is men meenigmaal in het harnas en tot *Ernſt* gekomen, en daarby met weynig *Vreugde* ingenomen. In het *Teerlingſpel* is de *Nuttigheid* niet veel; byzonderlyk, wanneer men op de *Trommel* zyn *Leven* verſpeelt. In het *Bordſpel* is ook weynig te halen, alſoo ook *Vorſten* en *Graven*, daar door tot *Schoenmakers* en *Snyders* worden.

In het *Snarenſpel* zou wel eenige *Verkwikking* konnen zyn, maar zelfs by den beſten *Dans* blyft niet eene *Snaar* heel: Alleen de *Kaarten* brengen *Nut* aan. Maar welke zyn die *Kaarten*? Miſſchien een negende, die gy kund voor alle gebruiken? Neen, want wat tot *alles* kan gebruikt worden, houd men in geringe *Eer*. Miſſchien een *Swyn*? Ook niet; want veel met *Verkens* en *Swynen* omgaan, doet ook niet *zuyver* beſtaan. Miſſchien een *Cheval*? ook niet: Want veel met *Paarden* gevallen, heeft meenig een den *Hals* gebroken. Miſſchien een *Koning*? Dit ging nog heen, wanneer hy niet een *Gewin*, of Koninglyke *Schenking* met zig bragt; dog de *Schenker* is geſtorven. Miſſchien een *Klokluijer*? Die ook niet; want de *Schellen* en *Bellen* ras Iemant verraden. Van welken Aarten zyn dan die *Kaarten*? Ik zegge het kort; de

Kruis-

Kruisknecht en Kruys-*Dame*, die winnen alles te zamen. Ik wil zeggen: Die geenen zyn de beste *Speelders* en grootste *Winners*, het zy dan Mans- of Vrouwspersoon, die met het *Kruys*, 't welke hen GODT toeschikt, geduldig verdragende, alsoo weeten te speelen, dat zy den *Schat* der hemelsche *Vreugden* winnen. De *Bellen* behooren de *Narren*, de *Schop* en *reep* tot de *Karren*; de *Eykels* voor het *Verken*, de *Hoeksteen* om het *Huis* te sterken, het *Hert* voor de *Soldaaten*, de *Lof* voor groote *Daaden*. Maar het *Kruys* behoort een jegelyk *Christen*, waar van zig niemant mag ontslaan, wyl dat geen slecht *Gewin* voortbrengt, maar de hoogste *Zaligheid*.

Wat *Zimson* voor een *Spel* heeft gespeeld, is ligt te weeten; een blind Man is een arm Man; alzoo meenen eenige, dat, wyl *Zimson* van zyne *Oogen* waar berooft geworden, hem de *Philistynen* na de wyse der *Blinden*, aan de *Wand* en *Zuylen* gestooten, en ook op veelerleywyse *geslagen* en *bespot* hebben.

CHRISTUS JESUS, de ware *Zimson*, na dat hy *gevangen* en *gebonden* weg-gevoert was, moest veel meer *Schande*, *Spot*, en *Smaadwoorden* uitstaan; want of zy Hem schoon van zyne *Oogen* niet beroofden, zy hebben Hem dog met eenen schandelyken *Doek* bedekt; zy stieten Hem wel niet aan de *Wand*. maar evenwel sloegen zy hem met veele *Geessels* en *Stokken*; zy hebben Hem wel de *Hairen* niet afgesneden, maar evenwel hebben zy Hem, met groote *Smerten* van zynen *Baard* berooft, zyn *Aangezicht* met stinkende *Jooden-speeksel* be-

zoedelt, en zyne Ziele met allerhande *Godslasteringe* beswaart.

Waarom evenwel Godt zyn zoo vriendlyk Aangezicht niet heeft laten *verbinden*, daar van mogt misschien de Oorzaak wel zyn de *Welstand* des Menschelyken *Levens*, by vriendelyke blyken des Goddelyken Aangezichts; gelyk als eene schoone *Bloem*, by klaare Zonneschyn *groent* en *opgaat*, als den Koninglyken *Harpenaar* zingt: *Lætificabis eum cum gaudio in vultu tuo*, Ps. 21: 7. *Gy vervrolykt hem door vreugde met U Aangezicht. Ostende faciem tuam & salvi erimus.* Laat ons Uw *Aangezicht* verschynen, zoo zullen wy *geneesen*; en *Zalig* worden. Waar uit blykt, dat de *Gelukzaligheid* des *Menschen* aan de Bestraling des Goddelyken *Aangezichts* toegeschreeven werde, die van haar, even als het *Licht* van de *Zon* ontstaat. Wanneer wy evenwel Zondigen, en door de *Zonden* ons van Godt afwenden, zoo wend Godt zyn *Aangezicht* ook van ons, en wy werden met allerhande *Droefheden* overladen. Want, wanneer het Ongeluk met ons den baas speeld, is het even zoo veel, als of Godt zyn Aangezicht voor ons bedekte, zoo als zulks *Job* betuigt, Cap. 13. *Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum? Waarom verbergt gy, O Heer, Uw Aangezicht, en houd my voor Uwen Vyand?* Uit welke Woorden blykt, dat *Job* de Oorzaak zynes *Ongeluks* en zyner *Moeijelykheden* daar toe bepaalde, wyl Godt zyn Aangezicht voor hem *verborgen* en als met eenen Sluijer bedekt had.

Pli-

Plinius Lib. 7. *Nat. Hift.* verhaalt: dat 'er in *Africa* eenige *Geflachten* gevonden worden, welke de *andere Menfchen*, met haar *Stem* en *Tong* betoveren; dat namelyk, wanneer zy eenen *Boom* van wegen zyne *Schoonheid*, de *Vrucht* op den *Akker*, een *Paard* of ook een ander *Dier*, ja een *Menfch* loven, zoo *fterven* zy aanftonds, of beginnen te verdroogen, of worden *doodlyk* krank. Niet ongelyk waren de *Tongen* der *Jooden*, welke door haar vergiftig uitfpouwen van *Onwaarheden*, niet alleen zochten het *Verderf*, maar ook den Dood van CHRISTUS.

De *Safferaan*, zoo als ook denzelven *Plinius* meld, groeit veel fterker, wanneer hy met *Voeten* word getreden; de *Roofen* glinfteren in verwonderlyke *Schoonheid*, midden onder de *Doornen*; de verdroogde *Velden* en de van den Hemel verbrande *Aarde*, in de heete Zomerdagen, werden door eenen vochtigen *Regen* wederom vervrolykt en verkwikt. Alfoo eene Menfchelyke *Ziel*, die door de *Misdaaden* geheel verdroogt, werd door de Regenvlaag der *Smaad-* en *Lafterwoorden* verfrifcht; fchynt als eene bekoorlyke door het *Purper* der *Befchaamtheid*; en by de Verklaaring van *Onfchuld*, glansryker uit de *Doornen* der *Verlochening*; en hoe meer zy *onderdrukt* word, hoe meer zy zig *na boven* verheft.

Menig Menfch denkt, wanneer maar andere Lieden niet weten, wat hy voor een *Schelm* zy, en wat voor fchoone *ftukken* hy in zyn leven uitgevoert hebbe, dat het genoeg is. Het is te deefer Tyd de mode van de *Wereld*, dat

 men

men meenigmaal de allerergſte *Schelmen* voor de *Eerlykſte* Mannen moet *reſpecteeren*; of zy als een Brand-Merk in hun *Gewiſſe*, en in hun Leven geen *goed* gedaan hebben. Maar wat die Menſchen niet weeten, of ten minſten meenen, dat men het *niet weete*, dat weet GODT. En wilde GODT! dat zy bedachten, dat GODT alles ziet, hoort, en weet; of het ſchoon ſchynt voor de Menſchen *verborgen* te zyn, zoo zouden zy immers, buiten tegenſpraak, niet zoo onbeſchaamt, zoo zeker nog zoo vermetel tot de Zonden zyn, en zig niet zoo verwaant of ſchoonſchynende aanſtellen, maar voor dat Alziende Oog, en ſcherphoorende Oor, des te beter vreeſen; of ſchoon zy al mogten meenen meer *Zonde* in eenen hoek te begaan, of heymelyk de Eer afſnyden, gelyk de *Jooden* opentlyk aan CHRISTUS gedaan hebben.

Waar zyt gy nu? Medelydend *Gemoed*! Waar zyt gy? komt hier by, en neem wel in acht, hoe de allerzoetſte JESUS leyd, zoo grooten *Smaad* en *Smert*. Neem ter Harte, hoe voor uwen *overvloedigen*, en door de *Kunſt* gemaakten zeer ſchandelyken *Cieraad* uwes *Monds* en *Lippen* Hy beſpogen word? Ach! overweeg dog eens, hoe voor uwe veel te groote *begeerten*, welke gy hebt, om uwen eigen *Lof* aan te hooren, de allerſmadelykſte *Reden* in zyne Ooren klinken? Betracht, hoe voor al te Onbeſchaamde *Oogen* de Zyne met eenen vuylen Lap zyn gebonden! Gedenkt, hoe voor uwen zoo eigenzinnigen *Oſſenkop* zyn *Hooft* met veele *ſtreken* en *ſlagen* overla-

den

den geweeſt is. Deswegen, wyl dit om u is geſchied, zoo begeve u ook allerhaaſt insgelyks tot Hem, op den *Altaar* in den *Tabernakel*: beklage daar alle uwe Zonden en Ongerechtigheden, en terwyl gy daar zulks verricht, wil ik met eene klagende ſtem mynen Jesus, die van de *Jooden* zoo veel geleden heeft, betreuren.

1.

Met wat Lagen,
Met wat Plagen,
Word geplaagt de Liefſte Myn?
Wilt gy roemen
En hem noemen
Dat Hy zuyver zy en rein?
Men zal zeggen
En uitleggen,
Dat Zy in Zyn Aangezicht
Heerlyk praalen,
Met die ſtraalen,
Schoon beroofd van Glans en Licht.

2.

Aan 't verbleken,
En ontweken
Is dat ſchoonſte Purper-Veld;
Als de Rooſen,
Met Liefkooſen,
Hadden haaren plaats beſteld:
Nu bedekken,
En bevlekken,
Die het Speekzel, vuyl en wreet,

Wie wil roemen,
En dat noemen,
't Schoonste Beeld nog, dat men weet?

3.

Schoonste Wangen,
Die gevangen,
Ras ontfangen streek op streek;
Welke anders,
Veel malkanders,
Vaak een Flora *zelfs geleek:*
Waar in Hoven,
Die belooven,
Schooner Bloemen word gedacht;
Waarlyk geene,
Zoo ik meene,
Ons zoo fraay ooit wierd gebragt.

4.

Dat Hoog drave
Zulke Gave,
Waardoor elk een word bekoort;
Waar te vinden,
En te binden,
Schoone Bloemen van veel zoort:
Waar dog praalen,
Zy met straalen,
Als Apollo *haar verzaakt?*
Als op Morgen,
Hy verborgen,
Fluks niet weêr aan 't remmen raakt?

5.

Maar, Verwinnaar,
Zyt Gy, Minnaar!
JESUS! *is de ſchoonſte Bloem;*
Welkers ſtraalen,
Nimmer daalen,
Als een Bloem van grootſte Roem:
Deeſen moeten,
Zig inboeten,
Door dien ſcherpen harden ſlag;
Die belade,
Bloem-Cierade,
Ras verwelkte Dag aan Dag.

6.

Als de Zonne,
Heeft begonne,
Aan den Blaauw-Geſternde Trans
Alles ſchildert,
Wat verwildert
Was, en geeft zoo zynen Glans;
En de ſterren,
Die van verren,
Cieren 't fraaye Firmament;
Zoo ook de oogen
Zyn 't, die mogen
Schoon ze van elk zyn erkend.

7.

Zy beſtraalen
Meeſt, en haalen
Hemel boog dit Purper-Bedd',

 Wan-

Wangen pronken,
Glinſtrend vonken
Met den Rooſen in de Wedd':
Zy 't al cieren,
En daar vieren,
Heen en weder haren Glans:
Of zy zouden,
Zamen houden,
En beginnen eenen Dans.

8.

Nu met dekken,
En door Vlekken,
Die fraaye oogen zyn geblind,
Die geweeſe,
Uitgeleeſe
Klaarheid ook vergaat in Wind:
Want met Zorgen,
Laat men morgen
Gantſch gehaat den armen Man;
Is verlaten,
Op de ſtraaten,
Wyl Hy niet meer zien en kan.

9.

Groote ſmerte
Is in 't Herte,
Daar toe ſcheemerd het Gezicht;
Ja zelfs de Oogen,
Hoe bewoogen,
Rooft men van hun helder licht:
Beter vonden
Voor de Zonden,

Doen naar 't heylig Lichaam gaan;
Daar het Leven,
Word gegeven,
En niet zien op Zon nog Maan.

10.

Door zulk loopen,
Kan men hoopen
Dat men blyve op 't regte pat;
Door dit waaken
Over Zaaken,
Heeft de Zonde op hem geen vat.
Nooit verlegen
By 't beweegen,
Is ooit zyner Ziele ſtaat;
Hy niet zien zal,
Maar ontgaan zal
Zynes Vyands Liſt en Raadt.

11.

In het gaan wel,
Moet ontſtaan wel
Veel Gevaar den blinden Man;
Als geen Leyding,
Tot verblyding,
Hem tot hulpe ſtrekken kan:
Met de Handen
Hy aan Wanden
Zoekt zig een gebaanden Weg;
Dog door 't raaden
Na de paden,
Stoot hy tegen ſtruik of Hegg.

12.

Want na dezen
Hem geweezen,
Merk hoe hy regt gaan moet voort,
Schrik en Kwellen,
Hem verzellen;
Des zoo zoekt Hy vaſten Oordt.
Ja by tyden
Laat zig leyden,
Door een Hondje, zeer gemeen,
Wyl Hy voortgaat,
En niet ſtil ſtaat,
Gaande, dog niet weet, waar been.

13.

Van de Knechten,
En Gerechten,
Leed Hy ook veel ſpot en ſmaat;
Dog te wreeken,
('t Is gebleken)
Zag men niet het minſte Kwaat:
Daar beneven,
Zag men geven,
Hem veel ſlagen, ſloot en ſtreek;
Die ontfangen,
Ras de Wangen,
En de Rugge blaauw en bleek.

14.

Dog te dulden,
Als door Schulden,
Men van de Oogen werd berooft;

En te zien dan,
Nog te gaan dan,
Hem Gena niet word belooft:
Maar te lyden,
Zonder myden,
Waar men deel aan heeft noch schuld;
In dees' Nooden,
Is geboden
Dat men neem een taai Gedult.

15.

Met wat smarte
Zynes Harte
Zal dan niet myn JESUS *zyn*
Aangevullet?
Daar verbullet,
Werd zyn Aangezicht, gantsch reyn;
En daar neven,
Hem gegeven,
Slag op slag, en streek op streek,
Dat van Smarte
Zynes Harte,
Hy wel na een Lyk geleek?

16.

Ach, vermeten
Eervergeten
Joodendom, zo vuyl Gezind!
Zult gy Hoonen,
En zo kroonen
GODES *Eengeboren Kind?*
Daar voor swichten,
Al de Lichten,

Aan de blaauwe Hemel-Zaal;
Niet gelyken
Zy maar wyken,
Hem in ſchoonheid altemaal.

17.

Hoe onzuyvelt
En verduyvelt,
Gaat gy om met uwen GODT?
Hoe zoo gruwlyk
En afſchuwlyk,
Vangt gy Hem met grooten ſpot?
Ach, Onvriendlyk,
En afziendlyk,
Hem de Oogen niet verblind
Gy zyt waarlyk
Zeer gevaarlyk,
Ja zelfs meer als de Uylen blind.

18.

O die ſmarte
Uwe Harte,
Uw beſwachteld Aangezicht,
JESU *Waarde!*
Veel beſwaarde;
Nogtans was die Laſt U ligt
Om ons Blinden,
Te verbinden
In der oogen Duiſterheid;
Wen wy Gaſten
Swaare Laſten
Zelfs ons hadden toebereid.

19.

Niets dan Liefde
Uw Hart g'riefde,
Om te komen op deze Aard;
Hem van boven,
Zal 'k gelooven,
Trok de Liefde, Gode waard:
Hem gezonden,
En omwonden
Liefde heeft zyn Aangezicht;
Om der Zonden
Vuile wonden
Te geneezen zig verpligt.

20.

O ons Blinden,
Aards-gezinde,
O, die swaare Duisternis!
Die ons Menschen,
Welken wenschen
Na 't licht, brengt in Kommernis:
Laat onze Oogen
Zyn bewoogen
Tot Dien, die ons roept met kragt;
Om te merken
Zyne werken
Die Hy voor ons heeft volbragt.

Het is te beklagen, dat wy Menschen in onse *Begeertens* en *aanmoediging*, in ons *Willen* en niet *Willen*, in ons *Doen* en *Laaten*, niet zelden zoo onvoorzichtig of vermeeten zyn, dat wy *Beminnen*, wat wy behoorden te *Haaten*,

ten, en *Haaten*, dat wy moeſten *Beminnen*; dat wy *Begeeren*, wat wy moeſten *Laten*, en *Laten*, wat wy zouden *Begeeren*; dat wy *Zoeken*, wat wy behoorden te *Verwerpen*, en *Verwerpen*, wat wy moeſten *Zoeken*; nadien wy namelyk Zaken *haaten*, *verlaten* en *verwerpen*, waar uit ons grootſte *Heyl* metter Tyd voortkomen zoude; daarentegen dat geene *beminnen*, *begeeren*, en *zoeken*, dat ons eyndelyk tot ons hoogſte *Verderf* kan brengen. Het is te beklagen, zegge ik, dat wy *Adams-Kinderen*, niet willen verſtaan, wat tot ons *Nut* en *Bevordering* van onſer Zielen Zaligheid, of tot eyge *Eer* en *goeden Naam* nodig is; daar dog meenigmaal die *Eervergetene* Gedachten onſe Oneer lokkende *Aanvechtingen* beſtryden. Een Onvernuftig *Dier*, wanneer dat aan zyn *Plaats* merkt, dat zyns gelyken *geſlagen* of *gevangen* is, of ſtaat te werden, begeeft 'er zig van daan: Wie zynen ſterkeren *Vyand* weet aan te treffen, en zig voor hem niet hoedet, die geraakt ligtelyk in *Gevaar*. Wy nu weeten, dat de *Oogen* onſe grootſte Vyanden zyn, die ons meenigmaal in het grootſte *Verderf* doen ſtorten; niettemin laten wy hen dan nog alle *Vryheid*. Zie Gen. 3: 6. Hadde *Eva* den Appel niet gezien, zoo zoude zy niet verlangt hebben, hem te proeven. Hoe veele zyn 'er, welke door het *Gezicht* en *Aanſchouwen* zyn bedrogen geworden? of door het *Oog* in het *Hart* verwondt?

De *Toveraars* kunnen de Menſchen, zelfs met haar *Gezicht* beſchadigen, als de *Gloſſa* over

over de Woorden van den *H. Paulus* aan de *Galatiers* Cap. 3: 1. betuigt, daar hy aan hen schryft: *O gy uitzinnigen Galaten, wie heeft u betoverd, dat gy de Waarheid niet en zoud gehoorzaam zyn.* Nadien gemelde *Glossa* zegt: Dat 'er eenige Menschen gevonden worden, welken de *Oogen* alsoo ontsteken zyn, dat zy zelfs in een *Oogenblik* andere beschadigen kunnen. 't Welk men dan niet vóór zeldzaam en ongelooffelyk moet houden; vermits men by *Ondervinding* weet, zoo als *Aristoteles* zegt; dat eene Vrouw, die haaren gewoonen *Tyd* heeft, een nieuw *gepoleert* Spiegel, wanneer zy daar in ziet, bevlekt: Ja, men houd het ook daar voor, wanneer Iemant, die een gebrekkig *Oog* heeft, sterk in een gezont *Oog* zie, dat het zelve ook dit aansteke. Ja, niet alleen beschadigt een *ongezont* Oog een ander, maar ook *Lichaam* en *Ziele.* Waarom CHRISTUS zegt: *Si oculus tuus nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.* Luc. 11: 34. *De Kaarsse des Lichaams is de Ooge. Maar zoo zy boos is, zoo is ook uw (geheel) Lichaam duyster.*

Dina; eene Dochter van Vader *Jacob*, ging uit om te zien de *Vrouwen* des zelven *Lands*, maar met wat voor Nuttigheid?

Pas deed zy daar haar Oogen op,
Om 't Vrouwvolk te beschouwen;
Of Sichem brand van Min daarop,
Zy Swanger wierd gehouwen.

Want *Sichem* had haar Lief gekregen, tot zig

getrokken, en haaren *Maagdelyken ſtaat* ſchandelyk ontëert; waar door zy dat koſtelykſte en ſchoonſte *Edelgeſteente* had verlooren, dat zy niet weder konde vinden. Zie Gen. 34. So gaat het, wanneer men zig niet wacht voor het ſchieten van den blinden *Pyl*, der *Liefde*; vermits 'er niets *bedriegelyker* en *ligter* aan de Verandering onderworpen is, als de *Maagdelyken Staat*. Want, wanneer *Amor* den Band van zyne *Oogen* wegneemt en eenen anderen *Sluyer* omſlaat, kan hy Iemant ligt verleyden; behalven dat men *friſſche Bloemen* gaarne plukt, en, wanneer een *Schaapje* by de *Hegg'* komt, het ontfangt ongemerkt een *Doorn*. De Oogen zyn niets anders als een *Diſtilleer-Inſtrument*, waar door het Hert weent; en een *Deur*, die open ſtaat voor het *Gezicht* en den *Doodt*. Zulks wiſt ook zeer wel de *H. Lucia* van de *H. Predik-Orden*. Deeſe, als zy hadde verſtaan, dat een Dapper en Hoog-Adelyk *Jongeling*, door hare *Oogenſtraalen*, zodanig verblind was geworden, dat zy vreesde, zyne *Ziel* mogt daar door doodelyk verwond worden, dewyl hy zyne groote *Liefde* in zulke *Oogen* gezet had; zy heeft haare beyde *Oogen* uit doen rukken, en zond ze hem in eene *ſchotel* waardoor zy zynen *Liefdebrand* niet alleen heeft gedempt, maar ook door eene byzondere goedheid GODS, haar voorig *Gezicht* heeft weder gekregen: Zoo als anderen aan deeſe *H. Maagt* en *Martelareſſe* toeſchryven, dog ongegrond. Zie *P. Steil in vita ejus*.

Wat voor kwaat de *Oogen* aan *David* hebben toegebragt, is bekent uit de Goddelyke *Schrift*.

Schrift. Zie 2 Sam. 11: 27. Want als hy het Wyf van *Uria* op eene onbehoorlyke wyſe had aangezien, kreeg hy haar *Lief*, en door zulke Liefde wierd zyne Ziele *tweevoudig* gekwetst, met *Echtbreuk* en *Doodſlag*. Derhalven door eigene ſchade overtuigt, ſprak hy tot GODT zynen HEERE: *Averte oculos meos, ne videant vanitatem.* Dat is: *Wend myne Oogen af, dat ze geene Ydelheid zien. Pſ.* 119: 37. Alſoo laat zig iemant ligt *branden*, wanneer hy zig niet onthoud van een *Licht*; welkers Glans hem niet minder ſchadelyk is, als de *ſtraalen* van een *Comeet.*

De allerſterkſte *Zimſon*, toen hy afkwam in het *Land* der *Philiſtynen*, zag aldaar *Delila*, jegens welke hy van *Liefde-Vuur* wierd ontſtoken, ſliep in haaren *ſchoot*, en wierd daar door aan zyne *Vyanden* overgegeven. Zie Judic. 16. Alſoo gebeurt het wanneer men te veel *vertrouwen* op de *Vrouwen* zet. Een boos Wyf een erg *Kruid*, wie van een loos Wyf word *gebruyd*, die is bedrogen in zyn *Huyd.* Waarom *Paulinus Epiſt.* 4. *ad Sever.* opſchreeuwt: O, *dat hy ware zoo voorzichtig geweeſt, zig voor een Wyf te wachten, als hy ſterk genoeg was, eenen Leeuw te dooden:* Nadien het hem beter ware geweeſt, dat hy van den *Leeuw* tegen de Aarde was geworpen geworden, als dat hy met zyne *Oogen* gevallen is. Daarom de *H. Bernhardus*, ter deeſer Oorzaak zegt: „ *Ik vermaane u, dat gy een* „ *Verbond wil maken, met uwe Oogen; op* „ *dat gy niet onbehoedzaam zyt, en ziet, wat* „ *gy niet zien moet. Want of het ſchoon ge-*

„ *schieden kan*, *dat de geen*, *die aanschouwt*, „ *zig sterk en standvastig houde zoo is echter te* „ *verhoeden*, *dat hy niet valle*". Zie *Serm.* 23. *de modo bene vivendi.* By aldien die twee *oude Boeven* de Oogen van de kuissche *Susanna* hadde afgewend, zouden zy niet *gesteenigt* zyn geworden; *Dog op zulk een Oog*, *behoorde zulk een Loog.*

De *H. Augustinus* meld van eene *Bron* in *Epiro*, dat deese de in haar gestoke *Fakkels* konde aansteken en de brandende weder uitlesschen. By zulk eene *Bron* kunnen zeer wel vergeleken werden de Menschelyke *Oogen*; want in haar is een *zeer heet* Water, door 't welke de Harten met *Venus-Vuur* aangestoken zyn, en een ander, in 't welke zulke *Venus-Vlammen* uitgedooft worden, namelyk; de bittere Traanen van *Berouw* en *Boete*; En deese zyn de Bronnen des *Hofs*, en eene *Spring-Ader* der levendige *Wateren*, welke met eene groote kracht naar beneden vallen, van den Berg *Libanon*: Zie Cantic. 4: 15. Ik wil zeggen, over de *Wangen* eener *Boetvaardige* Ziele. In waarheid zal de *Deugden-Hof*, by eene zulke Ziele, van deese *Oogenbakjes* en *Traanen-Bronnekens* veel schoonder toenemen, als het *Paradys* zelf met alle zyne *Gewassen*, van die beroemde Rivier welke haaren Loop daar midden door gehad heeft.

Anders zegt men: *Niets is goed voor de Oogen.* Een zulk *Niets-poeder*, wanneer wy voor de Oogen onses Gemoeds, een *Kaarsse* wilden gebruyken, zoo is te begrypen. dat het beste Middel zy, haar in hare *Helderheid*

te houden. Wanneer, namelyk gy, Waardigste Hart, niet *schadelyk* en *onkuysch* van geschilderde of levendige Beelden der *Cypriesche Koningin* aan te zien u beneerstigt; ten einde de kleyne besluijerde *pyl*, u niet kwetzen moge; want zyne Pylen zonder te merken verwonden. Zoude het evenwel by u niets uitwerken, zoo gebruikt den *Raad* van den Aarts-Engel *Raphaël*, welken hy den jongen *Tobias* verordineerde, om voor zynen *Vader* te gebruyken, namelyk; de *Lever* uit dien *Visch*, dien hy op de *Reyse* uit de Rivier *Tigris* had getrokken, Tob. 6. Ik verstâ de Lever van Jesus Christus, die door de drie en dertig Jaaren, in de Vloed *Tigris*, deese meer als *Tygerdieren* de wilde Wereld, heeft omgeswommen, en by 't gebruik van zulke *Lever*, als in medelydende Betrachting van zyne voor uwe *Geylheid* uitgestaane *Pynen*, zal u voor zeker, alle *Onkuysheid* uit de *Oogen* gedreven worden.

Ach, gedenk, ô Mensch! hoe gy na een kort aanzien van een u behaaglyk *Beeld*, dat voor Godt haatelyk en wild is, misschien *eeuwiglyk* de schandelykste *Duyvels* moet voor *Oogen* hebben, in de Helle zult begraven leggen; doe dog tegenwoordig uwe *Oogen* regt op, en ontloop zulk een kwaat, op dat, wanneer u de Dood eens de Oogen zal toesluiten, niet eeuwig moet *boeten* die genote kleyne *Vreugt* met het allergrootste Leet: Maar veel meer met *Job* zeggen kund: *Post tenebras spero lucem*, Cap. 17. *Na de Duisternisse, hoope ik op het Licht.* Gelyk als de geene wel-

ke zig nader aan het *Licht* voegt, daar door te *lichter* word; alsoo ook de *Ziel*, welke met verachting des *Aanziens* eener *Creatuur*, door *Liefde* nadert tot die eeuwige Schoonheid GODS, werd ook schooner; daarom zegt de *Propheet*: *Accedite & illuminamini* Ps. 33. De lichamelyke *Schoonheid*, welke van de wereldt zo hoog geschat word is eene gebrekkelyke en onvolkomene *Schoonheid*, en werkt anders niets, dan dat zy de *Oogen* een weynig vermaakt; maar *gelukzalig* is hy, die geen andere Oogen heeft, dan alleen om te zien de Schoonheid GODS. Hebt gy veel Oogen, zoo zyt gy *blind*; en wie 'er één heeft, die ziet regt, dat, Dat is: wie *veel Oogen* heeft, om de *Creatuuren* te bezien, die is *blind*; dog wie maar één éénig Oog heeft, om GODT te zien, die heeft een *scherp* Gezicht. Ik wensch van Harte, dat de Spiegel onzer Oogen wierden veranderd in *Brand-Spiegels* waar door JESUS, die eeuwige *Zonne* der *Gerechtigheid*, zyne *Genade-straalen* op onze Harten afkaatse, en dezelve ten deele in *Rouw-Traanen* doen vlieten, ten deele met Hemelsche *Liefdes-Vlammen* aansteekt. Eén éénige van zulke *Droppelen* zoude genoeg zyn, onse Zielen op te voeren tot die Paarl-reyn-springende *Bronne* der *Goddelyke Genade*, en dat Water van 't welke CHRISTUS tot de *Samaritaansche* Vrouwe zeide: *Het springt tot in het eeuwige Leven.* Joh. 4. 14.

HET

HET XVI. HOOFTSTUK.

Men houd dit zeker en Gewis,
Wat Goud ſchynt, juiſt geen Goud en is.

Men vind eene zoort van Spaanſe *Vygeboomen*, waarvan de ééne heerlyke, ſchoone, en welſmakende *Vruchten* voortbrengt; maar de andere onaangename en zeer geringe. De Vruchten des *goeden Booms* kunnen niet tot haar volkomenheid komen, ten zy

dan, dat van den *anderen Boom* iets op hem gelegt, of geworpen werde: waar uit dan, als het verrot, *Vliegen* en *Muggen* voortkomen, en op die *goede Vruchten* gaan zitten, en dan terſtond als *ryp* maken. Eene wonderbaare *Eigenſchap* deeſer *Boomen!* welke wanneer wy die verſtandig *betrachten*, zoo kunnen wy ze ligt by de *Kerk* en *Synagoge* vergelyken. Dan GODT de *Allerhoogſte* zet deeſen eerſten *Boom* der *Synagoge*, door de gegeven Wet aan *Moſes.* Dewyl echter zulk een *Boom* door allerhande *Zonden* en *Misdaaden* des *Volks* ſtinkende Vruchten begon voort te brengen, zo wierd zyn *Allerliefſte Zoon*, als een hoogverſtandig *Hovenier* van het Hemelſche *Paradys* gezonden, om eenen *anderen Boom*, die zeer ſmakelyke en koſtelyke *Vruchten* dragen, en mede zoude brengen, te zetten en te planten. Daar op wilde Hy zulks in het *Midden* der *Aarde* ondernemen, en in 't Werk ſtellen. Daarom begon Hy ook dien ſchoonen Vruchtbaren Boom zyner *Leere* te planten, en door zorgvuldige *Moeite* en *Arbeid* voort te brengen. Maar de Vruchten zulker heilzame *Leere* hadden haare volkome Werkingen niet, tot dat van dien vuilen *Boom* der *Synagoge* iets daar op *gelegt* en *geworpen* wierd: Ik wil zeggen, tot dat de *Hoogepriester* en *Schriftgeleerden* zyne Leere, door allerhande *Verachtingen* en *Laſterwoorden*, beſchimpten, en niet alleen met *Haat* en *Nyd* tegen Hem aanbruisden; maar daar moeſten ook nog *Muggen* voortkomen, namelyk die Koninglyke *Soldaten*, welke JESUS, (nadien de Jooden op het

Feeſt

Feeſt geen *Doodſlag* dorſten begaan,) tot den *Dood* verwyſen, en alſoo deeſe *Rypmaking* helpen bevorderen.

Dat ook CHRISTUS, by wyze van vergelyking, een *Boom* kan genoemt worden, probeert *Origenes Homil.* 3. *in Cantic.* daar hy zegt: „ *Gelyk de Eſſcheboom onder de andere* „ *Boomen des Wouds is, alſoo is de Bruidegom* „ *onder de Zoonen; hebbende eene zulke Vrucht,* „ *welke niet alleen alle anderen in Smaak* „ *overtreft, maar ook in Reuk: Want Hy* „ *verkwikt twee Zinnen der Ziele, namelyk* „ *den Smaak en den Reuk; en in deeſe Genieting, zal niet alleen de Keel hare Zoetigheid* „ *bevinden, maar ook de Buik verzadigen, en* „ *wel zonder Verdriet*". Zie *Bernhard in Cantic.* Daarom de Verliefde *Bruid* deeſen zeer hooglyk en afzonderlyk roemt, daar zy zegt: *Ik hebbe groote luſt in zyne ſchaduwe, ende zitter (onder) ende zyne Vrucht is myn gehemelte zoete.* Cantic. 2: 3. Gelyk als nu de *Vygen* voor hare Rypheid gantſch *groen*, dog wanneer zy tot rypte zyn gekomen, inwendig *root* zyn: Alſoo heeft CHRISTUS beyde zulke *Verwen* aan zig gehad; want Hy *groende* in het Woud onſer Natuur, door zyn *Vleeſch*, en geleek de *roode* Verwe, door zyn *Bloed.* Of ſchoon evenwel de goede Vygenboom Vruchten draagt, die *aangenaam* zyn, zoo hebben zy dog niet de *Verkwikking* des *Levens*, en ook niet de *Vrucht* der *Zaligheid.* „ *Dan Hy is enkelyk een Oorzaak des Levens,* „ *een Middelaar* GODS *ende der Menſchen, die* „ *alleen de geene is, welken niet alleen ver-*

 „ *kwikt*

,, *kwikt en beschut voor de Hitte der Misdaa-*
,, *den, als een schaduwryke Boom; maar Hy*
,, *vervult ook, als eene aangename Vrucht,*
,, *met Verlustiging der Deugden, welke niet*
,, *alleen den Mond en de Lippen zoet maken, maar*
,, *ook door den binnenste Slokdarm gaande, nog*
,, *hare zoetigheid behouden:* Zie *S. Bernhard. hard. Serm.* 48. *in Cantic.* Waarom de *H. Ambrosius* zegt: *Wat voor eene Vrucht was zoet, als de Prediking van des Heeren Lyden:* Wie schoone *Vruchten* verkrygt, deelt die ook gaarne mede aan zyne goede *Vrienden:* Alzoo zond ook *Cajaphas* deese gebenedyden *Vrucht* van het onbevlekte Lichaam van *Maria*, CHRISTUM JESUM, aan *Pilatus* om te proeven; namelyk in dat *Roomsche Rechtbuys*, om te verhooren; in 't welke dog de *Jooden* niet mogten ingaan, om niet *Onreyn* te worden, maar het *Paasch-Lam* mogten eeten. Zie Joh. 18. Want zy hielden het voor eene *Onreynigheid*, in het Huis van eenen *Heyden* en *Onbesnedenen* in te gaan. Zie Levit. 22. Niettegenstaande zy *Onreyn* genoeg waren, terwyl zy dat *Onschuldig Bloed* begeerden te vergieten: Alsoo meenen ook veelen den *Nevel* te ontwyken, dog vallen in den *Sneeuw*: Veele willen eenige *Regendroppen* ontvlieden, maar storten in een groote *Water-Bak*: Meenig een gedenkt de *Roede* te ontgaan, dog vervalt onder de *stokken.* Gelyk de *Jooden* hier eenen kleynen *Kuyl* wilden misgaan, storte zy in een diepe *Groeve*; want het is immers strafwaardiger den *Wetgever* om 't Leven te brengen, als de *Wet* slechts te overtreden.

Al-

Alleen het is te beklagen, dat ook de *Christenen*, deese meer als Hellewaardige *Jooden* zig daar in gelyk maken; die na het uiterlyken aanzien, *Tempelen* des *H. Geestes* schynen, maar in hunne Harten niet anders zyn als *Vaten* des *Duyvels*; van buiten *Engelen*, van binnen *Bengelen*; van buiten *reyn*, van binnen een *Swyn*; van buiten een *Onschuldig Kind*, van binnen tot *Zonden gezind*; van buiten als *Geestryk* van binnen de *Zatan gelyk*; vol *Haat* èn *Wraak*, als een *giftige Draak*; daarin louter *Vergift* is; volgende zekere *Toveresse*, welke door haare Hoffelyke manieren *Ulyssem*, met alle zyn *Gezellen* tot zig had getrokken; dog die met deese hare *Vriendelykheid*, haar alle in Onvernuftige *Dieren* deed veranderen. Gelyk als ook Verdicht word van de *Syreenen*, welke door haar lieffelyk zingen, de *Schiplieden* alsoo innemen, dat zy als ten eenemaal *verrukt*, onbekwaam werden het Schip te voeren, tot en zoo lang zy dat zelve te grond laten gaan: Ook niet ongelyk den *Crocodil*, welke door zyn klaaglyk *huylen*, de Menschen enkelyk daarom tot zig *lokt*, om haar te verteeren: Alsoo dat meenigmaal gelooft werd, dat diergelyke *Syreenen*, rechte *Mey-Kinderen* der *Volmaaktheid*, of van een *Deugtryken* wandel zyn; dog zy zyn veel *Valscher* als 't *Aprilsche Weêr*, by 't welke zig een schoone *Helderheid*, dra in *Swartheid* verandert; en daar de Zon nu een weynigt *lacht*, giet zig terstond daar op uit een swaare *Regenbak* van eenen nedervallende Regen; wat nut doet dan zulke uitterlyken *schyn* van *Vroomigheid*? De

bleek-

bleektoornige *Richter*, zal niet richten na den uitterlyken *schyn*, maar na dat Hy de Menschen vind in haar *Geweeten*, en na hunner *Harten gesteltenis*. Wat doet gy dan, O valsche *Schriftgeleerden*? meent gy *reyn* en *zeker* te zyn in uwe Zielen, wanneer gy uw *Lichaam* reyn behoud? Neen, een *Lintworm* verliest daarom niet zyn *Gift*, of hy zig al ophoud aan eene *reyne Plaats*. Alsoo ook, wanneer gy al niet wilt gaan in het *Roomsche Richthuys*, gy draagt dog de *Zonden* in uwe *Harten*, als zekere *Bloem* welke haren Oorsprong zou hebben van het *schuym* der *Ossen*, die *Hercules* met zig uit Spanjen in Italie hadde overgebragt, die van buiten geheel *reyn* en *wit*, en inwendig vol *Gift* waren; zoo dat, wie maar een weynig daar aan *riekt*, door dien vergiftigen *Reuk* zyn Leven daar by verloor. Gy bedriegt de Menschen wel onder den *schyn* eener Oprechtigheid; dog Godt, die alles ziet, en een *Beproever* is der *Herten*, word op geenerley wyse bedrogen. Waarlyk een Volk zonder *Raad*, *Weetenschap* en *Verstand*, die hare Koppen in het *Kot* der *Zonden* insteken, gelyk een *Entvogel* tot aan den *Hals*, om hare eige *Begeerlykheid* op te volgen: want eene boose *verkeerde* Ziel, aan het *Tydelyke* overgegeven, en in aardsche *Wellusten* verzonken, verbergt haar zelve voor de navolgende verkeerd, wyl zy de *Toekomende* niet *wil* voorzien, welke de *Tegenwoordige Vreugden* pleegen te verstooren: „ *En terwyl zy* „ *zig zelve in de Verlustiging des Tydelyken* „ *Levens toegeeft*, *wat doet zy anders*, *als dat*

„ zy

„ *zy met toegeslotene Oogen, na het Vuur toe-*
„ *gaat*". Zie *S. Gregor. hom.* 39.

Als de HEERE JESUS naby de Stad *Jerusalem* kwam, zag Hy dezelve aan, en *Weende* over haar, Luc. 19. Die Stad, daar over JESUS weende, kan zeer ligt verstaan worden, dat zy een Wereldlyk Hart, of eenen deeser Wereld overgegevenen Mensch, gelyk zy dan billyk te *beweenen* zyn, en kunnen ook nimmermeer genoegzaam *beweent* werden; om dat deese Menschen niet willen merken den *Dag* hunner *bezoekinge.* Vers 42. Het kan ook niet *smertelyk* genoeg beweent werden, wyl zy niet *weeten* nog *erkennen* willen, dat de HEERE gesproken heeft: Ja, wanneer gy dat mogt *erkennen*, zoo zoud gy ook *Weenen*; vermits de Traanen zyn eene *Spyse* der *Ziele*, eene *sterkte* der *Zinnen*, eene *Vryspraak* der *Zonden*, eene *Verkwikking* der *Gemoederen*, een *Welbehagen* der *Zaligen*, eene *Vreugde* der *Engelen*, en eene *Overwinning* des Onoverwinnelyken GODS. Daarom, noemt CHRISTUS zulke Menschen *Zalig*, dewyl zy zullen *vertroost worden*, Matth. 5. O Veelvermogende Traanen! O Veelwaarde Traanen! O Veelvruchtdragende Regen! Waarom *beweent* gy dan niet. Ach, waardigste Hert! Uw aanstaand *Ongeluk*; daar zulks *beweent* de allergoedigste HEILAND? Ach, wend uwe *drooge* Oogen na die *Waterryke*, en van Traanen overvloeijende Oogen van JESUS; misschien zal zulk een Aanzien *voordeelig* zyn, om zoo met een kleyn Traantje, ten minste nogtans een Hart *treurig*, Ach, en eenen met *Berouw*, en

Boe-

Boete gepaard gaanden *zucht* te veroorzaaken; wyl het ons als aangeboren is, by de Beschouwing van een *treurig* voorwerp, tot gelyke *Treurigheid* verwekt te werden.

Wy Leesen by den hoogvliegende Adelaar *Johannes*, dat alles wat in de Wereld is, is *begeerlykheid* des *Vleesſches*, *begeerlykheid* der *Oogen*, en *Grootheid* des *Levens*. 1 Joan. 2: 16. Ach, Waardigſt Gemoed! veroorzaaken deese Woorden niet een gantſchen beek van Traanen? Ach, *Erkent*, *Erkent* inzonderheid, in deesen uwen Dag, wat tot uwen *Vrede* dient, en tot verkryging der Genaden. De *H. Lucas* meld wyders op de aangehaalde Plaats, dat CHRISTUS heeft geſproken: *Myn Huys zal een Huys des Gebeds genaamt worden*, *Gy hebt eenen Moordkuyl daar uit gemaakt.* Welke is de *Tempel* of GODES huys, dat tot eenen *Moordkuyl* gemaakt is? Waarlyk niets anders, als des Menſchen *Ziel* en *Lichaam*; welke veel eygentlyker *Gods Huys* en *Tempel* zyn, als alle Kerken, van Hout en Steen gebouwt. Zulks leert de *Apoſtel*, daar hy zegt: *Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.* 1 Cor. 6: 19. *De Tempel Gods is Heylig*, *en die zyt gy.* Wanneer nu CHRISTUS in deesen *Tempel* wil gaan, zoo vind hy, dat ze in eene *Moordkuyl* verandert is, en vol *geveynsheid* ſteekt. Hoe Gehaat nu den hoogſten GODT een Geveynsde zy, is uit de *Swaanen* af te nemen, welke de goeddoende Schepper aller *Creatuuren* verboden heeft, Hem te Offeren, Levit. 11. & Deut. 14. Vermits hy aan Vederen *wit* ſchynt als een *Huychelaar*, en draagt *Zwart* Vleeſch.

.An-

Anders kent men den *Vogel* aan zynen Zang; maar zulke *Galgen-Vogels* zyn aan haar Gezang niet ligt te kennen, want hare *Woorden* zyn verre van hare *Harten.*

Dewyl dan de *Jooden* niet wilden ingaan, zoo ging *Pilatus* tot hen naar buyten, en ſprak: *Wat hebt gy voor klagten tegen deeſen Menſche?* en als hy in veelen *aangeklaagt* is geworden, heeft Hy niet *geantwoord.* Waarom dog dat? De *H. Chryſoſtomus* geeft daar van de *Reden*, zeggende: *Wyl het Gericht verkeert was, heeft dat Lam voor dien, die het ſcheerde, ſtil geſwegen; vermits men geene Paarlen voor de Swynen moet werpen.* Hy heeft ook *Recht* gedaan, dat Hy heeft geſweegen, terwyl Hy geene *Verdeediging* nodig hadde. Die geene mag zig *ontſchuldigen*, welke vreeſt *overtuigt* te worden: maar CHRISTUS, de Alleronſchuldigſte, had niet nodig hier over bezorgt te weſen. Dog hoor hier hare *Aanklagte: Deeſe*, zeggen zy, *hebben wy gevonden, dat Hy ons Volk zoekt te verleyden, en verbied den Keyſer Schattinge te geven, ja zegt; Hy zy* CHRISTUS, *een Koning.*

Een ſchoone *Aanklagte!* Wat? ſchaamt gy u niet O onbeſchaamdė *Jooden*, zulke valſche en vol *Leugens* bedachte *Reden* voort te brengen? Heeft Hy dan niet zelf gezegt: *Ik ben niet gekomen om de Wet te ontbinden, maar te vervullen?* Heeft Hy niet gezegt: *Geeft den Keiſer dat des Keiſers is, ende Tol die gy Tolſchuldig zyt*; heeft Hy niet voor *Petrus* en zig zelfs betaald? en gy zegt; Hy verbied den *Tribuit* te geven? Is Hy niet als gy, Hem tot

Ko-

Koning wilde maken van u geweeken, en Gy verklaart Hem, als of Hy zig dat wilde toeeigenen? Ja *Recht* hebt gy gezegt; want waarachtig is Hy een *Koning*, en wel een *Koning* des *Hemels* en der *Aarde*. Waarom Hy ook, als *Pilatus* hem ondervraagde, of Hy een *Koning* was? antwoordde: *Myn Ryk is niet van deese Wereld, dog ware myn Ryk van deese Wereld, zoo zouden myne Dienaars voor my gestreeden hebben, dat ik den Jooden niet ware overgelevert geworden.* Gelyk dit zo de *Evangelisten* eenparig verhalen.

De *Philosophen* hebben een verschillend gevoelen aangaande de Wereld. *Democritus* en *Epicurus* willen, dätter *veele* en *ontelbare* Werelden zyn, welke *Methrodorus* haar *Discipel* navolgt en zegt: *De Werelden zyn Ontelbaar, vermits hare Scheppers ook ontelbaar zyn; en 't zoude derhalven eene ongerymde Zaak zyn, wanneer men zeyde: Daar zy in het Geheel, maar ééne Waereld, als of men zeide: Daar is maar ééne Air op den gantschen Akker.* *Anaxagoras* was Oorzaak, dat de groote *Alexander* weende, als hy hem van meer *andere Werelden* melde; dewyl hy nog nauwlyks ééne van dezelve, onder zyn Geweld had gebragt. *Clemens Alexandrinus* meende evenwel, dat deese voorgenoemde *Wereld-Wysen*, niet zoo onverstandig zoude zyn geweest, dat hy *gelooft* hebbe, datter *verscheydene* Werelden waren; maar dat hy door deese *onderscheydene* en *veele Werelden* hebben begrepen de verre afgelegene en onbekende *Eilanden*; en datze in zulk eenen zin van *veele Werelden* gesproken

heb-

hebben: Anderen geloofden ook, dat 'er niet alleen veele Werelden zyn, maar dewyl zy niet konden begrypen, wat het *Eerste* zy geweest, het *Ey* ofte de *Vogel*, dan of een Vogel *zonder* Ey konde geboren worden; zoo hebben zy zig ten laatsten *diets* gemaakt, dat de Wereld, haar Aanvang, en het Eynde aller Dingen, door eene gestadige *Omwenteling* niet anders dan *Eeuwig* zyn. Het zy nu hier mede als 't wil, GODT en de *Natuur* doet zig niet te *karig* in het noodwendige, nog te *onbekrompen* in het Overvloedige betuigen. En zoo het al mogt schynen, als of aan het eenen wat was *onttrokken*, zoo word het dog in het anderen vergoed; want even als de Natuur het *Onvolkomene* vlied, zoo is zy ook met *weynig* te vreden; daarom volgt, dat zy niet te *veel* of te *weynig* mededeelt, en gevolglyk dat 'er maar *ééne* Wereld zy. Want, wanneer 'er meer *Werelden* waren, dan had zig de Natuur uitgegoten in het Overvloedige. Na dat 'er nu tot *Cieraat* van 't Geheeläl één éénige Wereld volstrekt genoeg is; zoo is de Vraag, waar dan dat Ryk van CHRISTUS zy? Wyl 'er maar eene Wereld is, zoo volgt, dat het Ryk CHRISTI niet van dit Aardsche en elendige Jammerdal, maar van een *Uitgeleesen* Oord is, welke van alle *Duisternis*, *Valsheid*, *Bedrog* en *Misdaaden* bevryd is, namelyk; den *Hemel*; daar niemant ingaat, ten zy dan dat hy *reyn* is, en daar niemant woonen mag, ten zy, dat hy zonder Vlek is. Ach, wie geeft my dan, dat ik zulk een *Ryk* verkryge? Ik hadde wel van nooden eenen hemelschen *Columbus*,

 die

die my den *Weg* daar heen zocht, even als deese na de *nieuwe Wereld.* Ach, uitverkorene Harten, waarom ſtreven wy niet meer na *zulk een Ryk*? Waarom hebben wy na Hem niet meer *Verlangen*? Waarom is ons Hart niet met eene *brandende Begeerte* jegens Hem ontſteken? nademaal zonder dat, de Hemel ons niet *toebehoord.* Hy is voor ons *geſchapen*, de *Wooningen* en *Beloonngen* zyn in denzelven, voor ons *reyn* toebereid; en hebben in dezelve allen, die maar *willen*, eenen vryen en lichten Toe- en Ingang. Daar heen word onſe *Liefde* en *Verlangen* geroepen, als mede onſe *Gemoederen*, wanneer wy zelfs daar niet Tegenſtreven, getrokken: En niet anders als de geenen welke hunne Verblyfplaats aan den *Oever* hebben, alle de zodanigen, die over de Zee te vaaren luſt hebben, noodigen. Alſoo roept ons ook GODT, als de hoogſte en ervarenſte *Schipper*; ja dwingt ons als tot zig, zo als by den H. Euangeliſt *Lucas* te zien is. *Compelle intrare, & impleatur domus mea*; ten einde Hy ons, na die gelukzalige *haven* van het hemelſche *Jeruſalem* veilig moge overvoeren.

In voorgaande tyden zag de Propheet *Ezechiel* eenen grooten en heerlyken Tempel, in welken onderſcheidelyke *Wonderen* waren; en acht *Trappen* aan den *Ingang. Octogradus erant, quibus aſcendebatur*, Ezech. 40: 31. Deeſe *Tempel* is dat hemelſche *Jeruſalem*; de acht *Trappen*, zyn de acht *Zaligheden*; als de Geeſtelyke *Armoede*, de *Ootmoedigheid* des *Geeſtes*, de *Treurigheid* en *Weening* over de

Zon-

Zonden, de *Begeerte* en het *Verlangen* na de *Gerechtigheid* , de *Barmhertigheid* jegens den *Armen*, de *Zachtmoedigheid* en *Lieflykheid* der *Zeden*, de *Zachtmoedigheid*, en het *Gedult* in de *Vervolgingen.* Zie Matth. 5. Door deese acht *Trappen*, gaat de Mensch zoo ligt na den *Hemel*, als die gevleugelde *Geesten* op de *Ladder Jacobs*, Gen. 28: 12. en zyn zonder Twyffel de geenen van welken *Jesaias* 60: 7. 8. spreekt: *Qui sunt isti, qui ut nubes volant? Wie zyn deze, die daar komen gevlogen als eene Wolke?* Vermits zy tot de *Beschouwing* der Hemelsche Dingen, zig na de *hoogte* swenkende, van het aardsche vry, door *H. Inspraken* in de Hoogte der Lucht gevoert worden; zoo dat zy van de *Aarde* niets begeeren te zien, en niets wyders in de *Wereld* verlangen; maar worden gelyk aan den geenen, die met gelyken *Yver* ontsteken, en een *brandend Hart* zeide: *Nostra conversatio in cœlis est*: Philip. 3: 20. *Onse Wandel is in de Hemelen*: als mede gelyk de Wolken, die eene *tweevoudige* Beweeging hebben, als eene van de *Zon*, die de Wolken uit de voorste *Diepte* der *Aarde* in de Hoogte tot zig trekt; na de Woorden van den *Psalmist*: *Educans nubes ab extremo terræ*, Ps. 134: 7. *Hy doet de Dampen opklimmen van 't eynde der Aarde*: En de andere Beweeging van de *Winden*, door welke zy heen en weder gedreven worden: Alsoo ook zulke Herten van de *Diepte* der *Aarden*, en van den *stand* deeser *Wereld* worden in de Hoogte, ter *Beschouwing* van hemelsche Dingen, van de *Zonne* der *Gerechtigheid* CHRISTO JESU opgetrokken, en van

den *Wind* des *H. Geestes* op den Weg der *Zaligheid* gedreven, zoo als *David* betuigt: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam*: Ps. 142: 11. *Uw' goede Geest geleyde my in een effen Landt:* In een Land, vloeijende van *Melk* en *Honing*, en van de Aarde in dat *hemelsche* Land; alwaar een machtig groot *Slot* is, daar in de *Spyskamers* ontelbaar veele zyn, daar in de eene de andere in *overvloet* te boven gaat; alwaar eene *Stad* is, die aan alle plaatsen met *Goud* en *Zilver* versierd is; alwaar een *Huys* der *Vreugden* is, daar GODT haar Drenkt uit de *Beeke zyner Wellusten*; en alwaar een *Oord* is van alle hemelsche *Vermakelykheden*, daar gehoort word eene *Stemme* der *Vreugden* en des *Heyls* in de *Hutten* der *Rechtvaardigen*; en Zalig zynze, die in dezelve *woonen*.

Demades, als hy zyn *Koning* begeerig wilde maken, om de schoone Stad *Atheen* te bemachtigen, heeft hy ze hem op eenen *Tichelsteen* afgetekent; en alsoo den Koning daartoe *overgehaalt*, dat hy niet naliet; alle middelen in 't Werk te stellen, om haar in zyn Macht te krygen. Op deselfde wyse heeft GODT dat hemelsche *Jerusalem* op een Tichel-steen deeser Wereld *afgetekent* en *geschaduwt*. Behaagt ons nu de *schaduwe* der *Wereld* zoo wel, dat wy ons aan haar geheel overgeven; Ey! laat ons veelmeer na het *Lichaam* der *Waarheid* zelve staan; misschien, wanneer wy erkennen haren *Rykdom*, hare *Schoonheid*, hare *Heerlykheid* en *Vreugden*, mogt in ons wel eene Begeerte opkomen, met volle Krachten onser

Zie-

Zielen haar aan te hangen. Ach! wanneer wy behartigden, wat voor een groote *Schat* ons in dat hemelfche *Geweſt* belooft is, zoo zoude ons alles op Aarden te *gering* zyn; want daar is een *Eeuwig* en *Zalig* Leven, een vaſte *Zekerheid* een veilige *Ruſt*, een geruſte *Welluſt*, eene Gelukzalige *Eeuwigheid*, en eene Eeuwige *Gelukzaligheid*. Deswegens zeyde CHRISTUS tot zyne Difcipelen: *Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis*, Matth. 5: 12. *Verblyd ende Verheugt* (*u*), *want uwen Loon is groot in de Hemelen.* En zeker, welke *meer* gearbeyd hebben, zullen eenen grooteren *Loon* ontfangen. Alleen onſe arbeid is zomtyds *zeer kleyn*; wy laten ons de Oogen van 't *Verſtand*, en van den *Wil*, meenigmaal met den *Sluijer* der *Begeerlykheid* te veel ophullen. Maar, dewyl het ons is *aangeboren*, dat wy ons veel Werk geven, om onſe *Begeerte* te verkrygen; zoo volgt daar uit, dat ons *Doen* en *Laaten* ook blind zy, wanneer ons *Gemoed* door de Begeerlykheid is verblind geworden. *Pondus noſtrum amor eſt, ab illo trahimur, quocumque trahimur*, zegt *Auguſtinus Lib. II. de civitat. Cap.* 28. *Lib.* 13. *Confeſſ.* Ons Gewigt is de *Liefde*: van deeſe worden wy getrokken, na dat gene waar onze liefde 't meeſt toe overhelt. Wy worden getrokken na de *Aarde* dewyl onſe *liefde* daar heen neygt. Maar, op dat in u, waardigſte Harten! eene *Luſt* verwekt moge worden, zoo hoort wat de *H. Paulus* zegt, die zoo meenigmaal heeft gezucht, na dat hy door den Geeſt, in den *Derden Hemel* was opgetrokken

geweest: *Ik ellendig Mensche! wie zal my verlossen, uit 't Lichaam deeses Doods?* Rom. 7: 24. *Ik word van deze twee gedrongen, hebbende begeerte om ontbonden te worden, en met Christus te zyn.* Phil. 1: 23. Alsoo wil ik om uwe *Begeerte* meer te ontsteken, eenige *Eygenschappen* daarvan voorstellen. Daarom

1.

Ach, liefste schaar! waak op,
Verhef u uit uw Paalen;
Loop niet zoo ylend dwaalen,
Styg tot des Hemels Top:
Zie, dat gy u kund dwingen,
Door hoogste Wolken loop;
Zie, dat gy u kund bringen,
Waar Phæbus *geeft goè hoop.*

2.

Verhef u nu om hoog,
Van alle Stede en Vlekken
Tot dien, die u wil dekken,
Kom Cynthiæ *in 't Oog:*
Waar die vergulde Sterren,
Als mede haren Glans
Bewaaren daar van verre,
Des Hemels hoogsten Schans.

3.

Gå dan al verder voort,
Tot aan die vaste Muuren
Die Eeuwig zullen duuren,

Die

Die boog gehouwde poort,
Die daar uit veel Saphiren,
Robyn *en* Diamant;
Dezelve heerlyk cieren,
Gemaakt van GODES-*Handt.*

4.

Aan alle plaatsen vry,
Heeft men 't gelukkig Leven,
De Vreugd steeds overgeven;
De Zorgen zyn voorby:
Geen Honger, Vorst en smarten,
Geen Ontrouw, Haat en List,
By geene deeser Herten,
Of met Vergift vernist.

5.

Wie jong is, word niet Oud,
Wie Oud daar is gekomen,
Of Jong, van alle Vroomen,
Vind daar zyn Huys gebouwd:
Geen Nyd kan daar gebeuren,
Geen Moord, geen Huycb'larey,
En niemand vind daar Treuren,
Wyl 't steeds is Vreugden-Mey.

6.

Wat hier word zoet geroemt,
Kan men daar recht genieten;
Der Goden-Drank zien vlieten,
En Bedden met Gebloemt':
Meer Rykdom daar bekomen,
Als Cræsus *Overvloet;*

Nooit door geen Dief ontnomen,
Maar 't gaat daar Recht en Goedt.

7.

Een schoone Melody
Men altyd daar kan hooren;
Die ieder kan bekooren,
Men voegt 'er stemmen by:
Zoo hoort men alom zingen,
In eene luyde Taal,
Van Heerelyke Dingen,
Vol Vreugden altemaal.

8.

Men heeft daar zelfs Verlof,
By zulk Gezang te Danssen;
Met al 't Gezelschap gansch en
Ook met de Bruyd aan 't Hof:
Die zingt meê na begeeren,
En houd zig ook niet stom;
Om 't Vlek'loos Lam dus t' Eeren,
Als haren Bruydegom.

9.

Geen zulken Vreugden-pas
Met zyne Helle Pypen,
Kan maken, nog begrypen,
Oit zulk een Marsias.
En Cimon *met zyn Lieren,*
Minerva *met de Fluyt,*
Apoll *moet mede vieren,*
Zyn Lier daar niets beduydt.

10.

Phæbus *met zynen Glans*
Zal nooit van daar ontweyken;
Veel min de Twaalf Teyken,
De Maan houd ook haar trans?
Ook zal men niet verliesen,
Den lichten Lucifer;
Geen wraak of Toorn zal kiesen,
De groote Jupiter.

11.

In Vrede is hier 't Bezit;
Mars *heeft met al zyn Knaapen,*
Met hun Geweer en Wapen
Geen plaats, schoon in 't Gelidt:
Nog spant men hier geen Boogen
Van eene vuyle kleur,
Op Aard wel aangetoogen
Jegens de Harte Deur.

12.

Saturnus *Oud, die ook*
Zig hier niet durft begeven;
Tot dit gelukkig Leven,
Is daar veracht als Rook:
Ook is daar niet van nooden,
Mercurius *geleert*
Met al dien rey van Goden;
Daar word 'er geen ge-eert.

13.

Ter Wereld is geen Land,

Zon

Zoo veel en ſchoon van Vruchten;
Vermaaklyk vol Genuchten,
Is alles by de hand:
Nog ziet men ooit in Hoven
Der overvloed aldus;
Al mogt zyne app'len loven
Koning Alcinoüs.

14.

Nereus *ryke Schat*
En wat m' in Zee kan vinden;
In Aarde, Lucht, en Winden,
En al wat Midas *badt;*
Moet alles daar voor wyken,
Hoe koſtlyk het mag zyn;
De Ganges *moet gaan ſtryken*
Met Edle Steenen fyn.

15.

Bacchus *met zynen Wyn,*
Ceres *met hare Vruchten.*
Die kan men hier niet luchten,
Men wil by hem niet zyn:
'T Banquet moet hier verouden:
Aſſuêer *moet binnen Grensch;*
Cleopatra *moet houden*
Haar Paarlen na haar wenſch.

16.

Aan alle Wanden blinkt
Het Goud. om 't Huis te ſieren,
Waar meê de Balken zwieren,

Het hout is hard, dat 't klinkt:
Gelegt in Edle-Steenen;
Het Dak gantsch heerlyk praalt;
Niets is 'er ooit verscheenen,
Of 't is met Kunst bemaalt.

17.

Daar, op Cristallen Grond,
Uit louter Allabaster
Legt 't fynste Goud: Wat past 'er
Beter 't Gebouw in 't rond?
Waar op die roode straaten
Van Marmor aangericht,
De schoonste Huysen vaten
Uit Diamant gesticht.

18.

Het aangerichte Maal
Werd op gantsch guld'ne Disschen
Gehouden, te verfrisschen
Zig in die Geesten Zaal:
De schotels opgedragen,
Belegt met Spys, die al
Wie lust, wel zal behagen;
Maar nooit uitdenken zal.

19.

Daar steeds tot aller tyd
Het kostlyk Oopen-Eeten:
Geen mensch kan thans afmeeten
Wat daar al is bereid:
Daar in die Wellust-Beeken,

Die

Die by geen Wellust van
Deez aard word vergeleeken,
Is elk een Zalig dan.

20.

Nu liefste Schaar, waak op!
Verhef u uit de Paalen;
In Ydelheid te dwaalen,
Tot aan des Hemels Top:
Houd u niet aan deze Aarde,
Nog aan haar vrolykheid;
Hier boven blyft in waarde
De Vreugde in eeuwigheid.

Ten einde u nu dat *hemelsche Ryk* te beter moge behagen, en het *Aardsche* meer en meer verlate, wyl gy van deese *Vreugde* alreede een weynig hebt vernomen; zoo wil ik u ook een weynig, van desselfs *Gesteltenisse* voordragen.

Korte Vreugde en Aardsche Trouw,
Bitter hartzeer, laat Berouw,
Smaakte dikwerf Man en Vrouw.

Dit behoeft geen *bewys*: nogtans zyn onse Harten zoodanig *betoverd*, dat wy onse Liefde en Vreugde stellen in *Dingen*, die *vergankelyk* en ten hoogsten *schadelyk* zyn. Ach, hoe zyn onse Oogen verblind, dat zy de *Vreugde* deeses *Levens*, (wanneer die andersints eene Vreugde kan genaamt werden,) met zulke *Begeerte* najagen, daar 'er nogtans geene *Ware* Vreugde nog Vrolykheid in is. Ach, hoe meenigmaal komt ons over, dat, eer wy iets aan-

aangenaam, *zoet*, of *lieffelyk* in de wereld verkrygen, wy te vooren veele *Bitterheden* en *Verdriet*, moeten innemen en verſwelgen; en hoe *grooter* Begeerte wy hebben, hoe *ſterker* Onruſt wy in ons *Binnenſte* dragen. Ja, wy Leven in geduurige *Vreeſe* en die korte *Vreugde*, welke wy in dit Leven genieten, zoeken wy met grooten *ſchroom*, bezitten haar met geene geringe *Moeyte* en *Arbeyd*, en verlieſen haar eindelyk met meenigvuldige *Smerten*. Wat zou dan dit voor een *Welleven* zyn, in geduurig *Gevaar* te Leven, en te gelyk op eene bultigen *Berg* omloopen, daar men geenen zekeren *Voet* zetten kan, maar altyd moet in *Zorgen* ſtaan wanneer men over *Hals* over *Kop*, na beneden ſtorten, en zonder twyffel in de *Helle* zal vallen. Inzonderheid, daar deeſe Wereld alſoo *bedrieglyk* en vol *valſche* Trouw is, dat, niet dra de *Eigenbaat* verdwynt. En het blaadje van geluk omkeert, te gelyk ook de vriendſchap verdwynt. Een Menſch bevlytigt zig ook, *hoe* hy wille, hy zal dog nooit in de *geſchapene Dingen* kunnen vinden eene zuivere *Liefde* en *Trouw*, ofte eene ware *Vreugde* zonder *Berouw*; Maar ten allen Tyden, in hare Welluſt, *Onluſt*; in Belooning des Herten, *Smerten*; in Lieffelykheid, *Bitterheid*; in Hulp een Nooddwang, ten Ondergang; en eindlyk voor een lang *Leven* zal zy *geven Nood* en *Dood*; voor de Hemelſche *Vreugden*, een Eeuwig *Lyden*. *Guſtans guſtavi paululum mellis*, *&* *ecce morior*. Dat zulke zeer wel met *Jonathan* mogte zeggen: *Ik hebbe maar een weynig Honings geproeft*, *ziet hier ben ik*; *moet ik ſterven*? 1 Sam.

Sam. 14: 43. Wy weeten wel, dat onze Lichamen 't zy ons dan lief of leed, en hoe wy slaaven, moeten vergaan; en nogtans begeeren wy *Narren*, in dezelve lang te blyven: Wy weeten, wat wy het Lichaam bewysen, wat het eindelyk doet neigen ten *verderven*, door *sterven*; dog wat wy aan de *Ziel* hangen, moet blyven in *Schanden* of *Eeren*. Wy weeten, dat ons het *Tydelyke* in *'t Verderf* stort, waarom men de tydelyke Dingen billyk behoorde te *verlaten*, en te *baaten*. Daar worden wel veelen, tot *Verkryginge* en tot Begeerte van *Goddelyke Dingen*, als ook van wegen de *Eeuwigheid*, zoo wel van wegen de Hemelsche *Vreugde* als Helsche *Pynen*, niet alleen tot eene grootmoedige *Verachting* der *Wereld*, als tot eene Onophoudelyke *Vernietiging* van haar *zelven* ontsteken: ook *broeden* zy by zig zelven, dat *Verlangen* na de Gelukzalige *Onsterflykheid*, en worden in zig zulke *Gedachten* ontwaar, (die ongetwyffelt van den *Hemel* geschikt zyn,) dat zy een *beter Leven* behoorden te leiden; verre van alle wereldlyke *Vreugden* en *Vermakelykheden*; verre van den ydelen *Rook* der *Eere* deeser Wereld; en verre van valsch *Bedrog* der *Rykdommen*: Alleen de Liefde tot de Wereld *overwint* alle zulke prikkelingen, en houd het met *ingebeelde* aanslagen zoo *veel* en *lang*, tot dat zy *geheel* verdwynen.

Eenen aan den Wyn overgegevenen *Student* wierd van een *Medicus* een Garsten-Water verordineert, en als deze vraagde, Of hy dat zelve ook wilde gebruyken? antwoorde hy,

waar-

waarom niet? als het maar na den *Wyn* ſmaakt. Alſoo gaat het met de *Wereldbeminnende* Menſchen; zy leggen aan hare *Zielen* doodelyk Krank, en de *Biecht-Vader* en *Predikers*, als *Artſen* derzelve, ſchryven haar voor een *beylzaam* Garſten Water van *Penitentie* en *Boete*; maar dat en heeft gantſch geen *Smaak*; het moeſt meer na het *Lekker* der *Vermakelykheden* ſmaaken; het moeſt meer de wereldlyke *Welluſten* toelaten; het komt veelen al te *bitter* vóór, en zyn de zulken bezwaarelyk te *overreden*, om het recht te gebruiken. Maar, Ach! *Confortare*, & *eſto robuſtus*. Joſ. 1: 6. *Zyt ſterk; en hebt goeden Moedt.* Tot Waarſchouwing laat elk *zyn*, het lyden van de eeuwige *Pyn*; en onſes Zielen Heyl achten *meer*, dan al het tydlyk *Goed* en *Eer*; vermits niemant de vreugde van deeſe en de andere Wereld kan genieten, zoo verkieſe dan een ieder wat hy wil; de *Swarte* of *Gryſe*; het *zotte* of *Wyſe*; de *Wereld* of *Hemel*; het *Eeuwige* of *Tydelyke*; *Vreugde*, of *Leet*; *Rooſen* of *Doornen*; *Spurri* of *Kooren*; *Koolen* of *Brood*; *Leven*, of *Dood*; *Fac quod placitum eſt*, & *bonum in conſpectu Domini, ut beneſit tibi.* Deut. 6: 18. Gelukzalig is hy, die alles *veracht*, de Wereld en haar *Pracht*; want dat bewyſt zeer klaar de *H. Schrift* aan *Lazarus* en den *Ryke Man*, van welken geſchreven ſtaat: *Dat Lazarus, die arme Man, van de Engelen gedragen wierd in Abrahams Schoot, maar de Ryke in de Helle is begraven.* Uit deeſer beyder *Eynde* kunnen wy genoegzaam verſtaan, (zoo wy anders willen,) dat alles, wat de Wereld

voor

voor beminnelyk houd, flegts een *Droom* en *bedrog* des Duyvels is, welkers *Loon* het *Helsche Vuur* zyn zal: Matth. 3: 10. Wyl een ieder *Boom*, die geene goede *Vruchten* voortbrengt zo als de *Vruchten* der *Wereld* zyn, zal uitgehouwen en in *'t Vuur* geworpen worden. Waarom neemt dan in onse Gemoederen. de *Kennisse* deeser *Ydelheid* niet toe, die dog niet anders is als eene *snelvlugtige* Vermakelykheid? eene van overvloeijende *Gal* vermengde Zoetigheid, en met *Droefheid* vermengde Wellust. Wilde Godt, dat wy des Werelds *Verachtelykheid*, en des Hemels *Kostelykheid* genoegzaam overwogen, dan zouden wy ons benaarstigen, de *Goede Werken* meer te vermeerderen, als onse tydelyke *Goederen. Non concupisces argentum & aurum.* Deut. 7: 25. Wat denkt gy Menschen-kinderen! verstokte *Zondaars*! dat gy u zoo hittig aan de *Lusten* des *Licbaams* laat gelegen zyn, en van de *Bewaaring* uwer *Ziele* zoo weynig werk maakt? O *Blindheid* der *Menschen*; die alles, wat fraay is, begeeren te hebben, maar niet voor hare *Ziel*, waar van alle *Schoonheid*, zig verliest en wanstaltig is. Ach, neemt ter Harte, dat immers zeer verre den voorrang heeft, het *Onsterffelyke* boven het Sterffelyke; Godt, boven de Wereld; *Eer* boven het Geld; de *Ziel* boven het *Lyf*, meer als de *Man* boven het *Wyf*; den *Hemel* boven de *Aarden*; de *Rust* boven het *Beswaarden*; een *Redenaar* boven den *Stommen*; de *Deugt* boven de *Rykdommen*; en laat uw Verstand niet zoodanig *benevelt* worden, dat het niet anders weete te

ach-

achten en te *betrachten*, als *Vleefch* en *Bloed*; of *tydelyk Goed*; Dit zal u een byzonder *bedenken* maken, ten einde gy van deefe Zielen omringende *Ydelheden* der *Wereld* vervreemt, wanneer gy niet van de *Tydelyke* Elende, in de *Eeuwige* wilt geftort worden. *Si fic mihi futurum erat, quid neceffe fuit, concipere.* Wanneer het my alfoo zoude gaan, waarom ben ik *Swanger* geworden, fprak Vrouw *Rebecca*, als *Jacob* en *Efau* in 's Moeders Lyve zig tegen *elkanderen ftieten*? Zie Gen. 25: 22. Ach, Uitverkorene Harten! wat baat het u, dat gy zyt Swanger geworden, en begeert nog de *Welluften* van de *Waereld*, en u opvult met *Rykdom* met *Vermakelykheid*, en met vervliegende *Vreugden*?

Wanneer *Efau* en *Jacob*, het Leven en de Dood, zig met elkander zullen *ftooten*, en het Leven voor den *Dood* moet wyken? Wanneer het u *alfoo* gaat, zoo als het dan is, dat gy binnen korten Tyd ten *Verderve* ylt, van den grootften *Nood* ten *Dood*, en gevolglyk ter *Helle*; wat zyt gy dan nog zoo begeerig na zoo eene kleyne *Vreugt*, om u te werpen in een Eeuwig Leet? Wanneer de Wolken *Swanger* en opgevult worden met *Water*, zoo ontledigen zy zig weder door eenen *Regen*, of verdwynen en vergaan door den *Windt*: Alfoo ook de Menfch, als hy genoeg aan zig getrokken heeft van die *Wateragtige* Welluften van dit *vloeibare* Jammerdal; dan komt een fterke Wind eener *Krankheid*, dryft hem heen en weder, tot hy zig uitgiet in eenen kouden *Regen* van *Doods fweet*, en verdwynt

in *'t Graf.* Ach, wilde GODT! niet zelfs in den diepsten *Afgrond* der nooit 'eindigende *Helle.*

Zeker *Waard* hadde een *Gast*, welke geduurende de Maaltyd eenen *Zilvere Lepel* in den Zak stak: doen zulks de *Waard* bemerkte, stak hy mede eenen *Lepel* in den *Zak.* Als nu na de *Lepels* gevraagt wierd, sprak den *Waard: Het is Kortswyl; maar hier is myn Lepel: die Heer geve nu den zynen ook wederom*; dat dan ook niet zonder *Schande* geschiede. Alsoo gaat het in de *Wereld*, in welke de Mensch niets anders is, als een *Gast.* Wil hy die nu een weynig *genieten*, dan heeft *Knaphandig* de Maaltyd een *Einde*, en komt die langvoetigen *magere Dood*; op welkers aankomst, men dien gezakte *Vreugden-Lepel* met den grootsten spot, weder moet verlaten; zoo dat men 'er niets van brengt, als groote *smarten* in de *Harten*; een gekwetst *Geweeten*, en duur gekogte *Beeten.* Alsoo beminnen wy te *bittig*, die ydele Wereld.

In *Styermark* staat een *Kasteel*, niet wyt van de Hooftstad *Gräts*, die ook werd genaamt *Altenburg*, anders in 't gemeen *Duisent-Lust.* By deese Plaats, niettegenstaande het *Landvolk* daar rondom *Grove Stieren* genaamt worden, willen dog die Hoflykste *Wittebroods-Kinderen* en tedere *Hovelingen* hare Wooning benoemen; nadien zy verlangen, te *verouden* op den Berg der grootste *Gelukzaligheid*, en te *genieten* duysenderley *Verlustiging*, en *Vreugden* deeser *Wereld.* Maar, Ach! geen Onheelbare *Kanker* verteerd alsoo de Leden des

Lich-

Lichaams, als de *verkeerde* Liefde tot de Wereld, die de *Ledematen* des *Gemoeds* aansteekt, door verandering der *Deugt* in *Zonden* en *Ongerechtigheden.* Uit het *zoetste* Vleesch wassen, zoo dra het na bederf begint te rieken, de *Maden*, en uit eene zoete *brandende* Liefde voor de Wereld ligtlyk de *Dood*, en de *Wormen* des *Grafs*; en nogtans de Begeerte tot de Wereld *betoverd* den Mensche zoodanig, dat hy hare *Strikken* en *Netten* te myden niet verlangt; niettegenstaande een ander daar in *verstrikt* en *gevangen* wordt. Ja het gaat hen als eenige groote *Roof-Visschen* en vreeselyke *Slangen*, die zomtyds zulke *groote Beeten* inslokken, dat zy zig daar aan *verworgen*; of als zommige *Vogelen*, welke het Zaad van *Bilsen-Kruid* zoo gaarne eeten; waar van zy dan als *Dronken* worden, zo dat zy op aarde en den *Netten-Stelder* in handen vallen. Alsoo geschied het ook zulke *Wereld-begeerige* Menschen, welke het *Tydelyke* met allen Begeertens, ja met hun gantsch Hart aankleven. De *vergiftende* Zoetigheid der Liefde tot de Wereld *verward* haar het Hooft zoodanig, dat zy van het *Pad* der *rechte Reden* afwyken, op den *Weg* van *allerhande Ondeugden* voortgaan; en hoe meer zy de *Wereld* beminnen, zoo veel te *zoeter* komt haar voor het onverdragelyk *Jok* derzelve. Want het gaat haar als *Jacob*: *Servivit Jacob pro Rachel septem annis, & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.* Gen. 29: 20. *Jacob diende om Rachel zeven jaaren: ende die waren in zynen Oogen als eenige dagen, om dat hy ze Lief hadde.* De *Liefde* tot de *Wereld*, welke

I 2 by

by hen de Overhand heeft genomen, veroorzaakt, dat zy de *Dienstbaarheid*, daar in zy zyn, niet *zien*, maar *verachten* alle Moeite en Arbeid, alleen, op dat zy haar *genieten* mogen.

Zekere *Jonge Dochter*, wiens Ouders Huys voor een *Schoole* der *Deugden* werd gehouden, in 't welke zy, al hoewel *op de* Wereld, echter *van de* Wereld nog weynig weetende, van der *Jeugt* af tot de *Deugt* was opgetogen, wierd van hare *Ouderen*, na verloop van wynig Jaaren, in een *Klooster*, als een *Paradys* besteld; gelyk dan eene zulke Plaats niet minder is, als waarin *Eenigheid*, *Liefde* en *Tucht* te zamen woonen. In zulk een *aardschen* Hemel, achtede zy weynig het *Wereldschen gewoel*, en was haar de guldene *Eenzaamheid* de grootste *Vrolykheid*; zy bragt daar haar *Leven* door, in eene geduurzame *Vrede* en *Rust*; zy wist van geen *Danssen* nog *Schranssen*; *Stryden* nog *Buyt* winnen, *Klagen* nog *Jagen*, *woelen* nog *Boelen*; als alleen van eenen *Dans* met den HEERE JESUS; van eenen *Stryd*, om zig te *bewaaren* tegen de *Zonden*; van eenen *Stryd*, hoe te *Stryden* tegen het *Vleesch*; van eenen *Buyt*, hoe men de *Deugt* moet *inhalen*; van eene *Klagte*, hoe te *beklagen* den *verlooren Tyd*; van eene *Jagt*, hoe te *verdryven* dat helsche *Wilde Verken*; van eene *School*, hoe te *leeren* zig zelve te *kennen*; van eene *Boelering*, hoe *verlieft* te zyn in den *gekruisigden* HEILAND. Maar eindlyk door het *verdoemlyk* Geswets van eene *andere*, wier Gemoed tusschen de *Muuren* besloten, vry in de Wereld om-

omſweefde, aangeritzeld, vraagde zy na onderſcheydene *Kortswylen*, verluſtigde haar daar in, en, dewyl haar de *Uitgang* uit het *Klooster*, door de Verbintenis der *Gelofte* verboden was, en zy over de *Klooſter-Muuren* niet na genoegen uitzien konde, klom zy tot onder het *Dak*, ſtak door eene gebroken pan haren *Vinger* na buyten, en wilde aan de zelve, als een *Leim-Roedje*, de Wellusten der Wereld *opvangen*; waarom zy die kort daar op te rug trok, en *aflikkende*, ſprak: *O Wereld! hoe zyt gy zoo Lief en Zoet*! Wie is nu deeſe *Klooſter Maagd?* Ach, Menſch! u zelve nu *beſchouw*, zoo zult gy zien, hoe gy *meenigmaal* het *Goede* nalaat, en u te veel aan het wereldſche *Welluſtig leven* overgeeft. Maar laat de Wereld *Wereld* zyn, *& non concupiſcas ex rebus ipſius aliquid*. 1 Koning. 15: 3.

Als de Egyptiſche *Cleopatra*, uit Heydenſche *Eerzucht*, hare eygene *Moorderesſe* wilde worden, en de *Wagters*, die van den Keyſer *Auguſto* verordineert waren, *verſchalken* wilde, moeſt haar de getrouwſte *Kamer-Juffer*, een Schotel vol van de beſte *Vygen* brengen, waar onder eene kleyne zeer vergiftige *Slang* verborgen lag, van zulken Aart en Natuur, dat zy met een *zacht gevoelen* de Menſchen van 't *Leven* berooft: Deeſe *Slang* heeft zy aan hare *Borſt* gezet, en zig daar door in den *Eeuwigen Dood* geſtort. Eene zulke Slang is de *Wereld-Liefde*, of veel meer harer Zielenmoorddaadige *Werking*, die de helſche *Vyand* met de *zoete Vygen* van allerhande *Welluſten* houd bedekt; ten einde onſe Begeerten, door

eenen zoo zeldzamen *Smaak*, gaande gemaakt werde, zig zelven te *verdoen* en te *verderven*. *Dioſcorides* en *Nicanor apud Mattbiolum L.* 6. ſchryven van der Slangen *doodelyk Vergif*, dat wanneer de Slangen jemand *byten*, daaruit de volgende kwaalen ontſlaan; de *Wonden* vloeijen van *Etter* en *Vuyligheid*, de *Mond* verdroogt, de *Oogen* duyſelen en draaijen, het *Gehoor* vervalt, en behalven *Buyk-krimpingen*, en *hooft-pyn*; word den Menſch, door een *vergiftige Koorts* van het *Verſtand* berooft. Dit doet ook het *Vergif* der *Wereld-Liefde*; want uit haare *Wonden* komt voort den oorſprong van *andere Zonden*; de *Mond* word *droog*, om *geestelyk* te *ſpreeken*, de Oogen worden verdonkert dat zy haar gevaar niet zien. De *Ooren* zyn *verſtopt* voor het *Goede*, en *inwendig* knaagt de *Krimpingen* van het *Geweeten*, tot dat het door de *ſwaarte* der *Zonden* ten eenemaal in *Wanhoop* en eindelyk in de Eeuwigen *Doodt* vervald. Want *een iegelyk word verzocht, als hy van zyn eygene Begeerlykheid afgetrokken, ende verlokt word. Daar na de Begeerlykheid ontfangen hebbende baart Zonde: ende de Zonde voleyndigt zynde, baart de Doodt.* Jac. 1: 14, 15.

Mezentius, is zulk een *Wreed-aart* geweeſt, dat hy niet te vreden was, de Menſchen met het *Swaard*, met de *Koorde*, of met *Vuur* te doen *ombrengen*; maar ook door *ſtank*; Vermits hy *doode* Lichamen, en die aan het *verrotten* waren, den levende Menſchen liet aanbinden; ten eynde zy door den *Stank* der *Dooden* elendig mogten omkomen; en *Diomedes*, heeft

zy-

zyne *Gasten* zelfs aan de *Paarden* te eeten gegeven. Zie *Virgilius l.* 3. *Æneid.* De Wereld *bind* de Menschen niet aan een *dood Lichaam*, maar aan den afschouwelykften en ftinkenden *Duyvel*, door haar ydelheid en Vreugden, en als de Menschen meenen, dat zy *veylig genoeg* zyn, zoo werpt de *Wereld* de zulken voor die *Helsche* en *Plutonische* Paarden, om haar in Eeuwigheid te *verscheuren*. Want

I.

Niemant raakt in de Hel,
Als door zyn boose Daaden,
Gedaan op 's Werelds Paden,
In aller Zonden spel:
Niemand behoeft te denken,
Van GODT *veracht te zyn.*
Zyn Zonden snood hem krenken,
En brengen hem in pyn.

2.

De Zonden door haar Pracht,
Veel duysent arme Zielen,
In Eeuwigheid vernielen,
En in de Helle bracht:
Wel dodelyken sprongen
Van Vreugde en Vrolykheid;
Daar zy ten laatsten wrongen
Haar handen by 't gekryt.

3.

Ja menig in dit stuk,
Heeft zelf zig dus verstoten
(Nu in de Hel gesloten)

Van 't allerhoogst Geluk:
Een ieder zal ze aanlagchen,
Toont Roosen zonder Doorn;
Maar ondertusschen, ach! en
Is 't kaf slegts, en geen Koorn.

4.

Vaak iemant word verstrikt
In 't zoete Wellust-Gaaren;
Tot by in zyne jaaren
De Zonden heeft verstikt;
En dan na zyn verzaaden
Valt in de grootste Pyn;
Wyl elk voor booze Daaden
Geplaagt zal Eeuwig zyn.

5.

Veeltyds legt men met magt
Als met den strik omgeven,
In 't grootst Gevaar van 't Leven:
De Ziel verliest haar kragt.
Eer men zelfs om mag kyken,
Of 'er Gevaar mogt zyn;
Dat de uitkomst dan zal blyken,
En niet slechts in den schyn.

6.

By haar is 't al Bedrog,
Men meent in Vreugd te Leven;
Daar werd een Net geweeven,
Dit is en blyft als nog
Een Trek, om te bedriegen,
Door Valsheid, List, en Strik;

Om

Om elk in ſlaap te wiegen,
Op ieder Oogenblik.

7.

Als op den groenen grond,
Als in een huis omvangen,
Een Vog'laar zyn Verlangen
De Vogels vangt terſtond:
Hy ſpeeld daar op zyn Pypen,
De Spys werpt hy daar uit,
Tot hy haar aan kan grypen,
En maaken ze tot buit.

8.

De Wereld is bereid
Veel Spyſen op te Diſſchen,
Die veele Menſchen miſſen,
Gulhartig in der tyd;
Maar, heeſt men dan genoten
Die ingebeelde Vreugt
'T gevolg zal zyn, verſtoten,
In pyn, die Eeuwig heugt.

9.

Een Kuyl word meê gemaakt
Door haare holle Boogen,
Met Groen fraay overtogen,
Na 't welk een ieder haakt:
Wanneer hy zulke groeven
Verwaant wilde iemand gaan,
Die zou met 't Lyf beproeven,
Dat hy hier was verraên.

10.

De Wereld ook zoo Groen
Van buyten zig wil kleden;
Met valsche schyn van Zeden,
Zoo als de Menschen doen;
Maar zy is ondergraven
Beneden tot de Hel.
Waar heen des werelds Slaven
Zig storten wreed en snel.

11.

Gelyk als Joab *kwaad*
Heeft Abner *valsch doorstoken,*
Met hem de Trouw gebroken,
Door zulk een wrevle Daadt;
Zo doet de Wereld grieven
Met all' haar Grouwzaamheid,
De zulken, die haar Lieven:
Voor ware Vrolykheid.

12.

Wyl zy met zulke List,
Den Mensch daar wil verbeelden,
Of 't Goud was en al Weelden;
Dog 't is maar Drek en Mist:
Wanneer dan wat vergaan is
Die dart'le vrolykheid,
Zoo vind men, dat die baan is;
Verzeld met Bitterheid.

13.

Der Ziele een groot Verdriet

Brengt

Brengt zy, zo als de Harten
Veel Ongemak en Smarten
By haar Gewin-geniet:
Dus kan zy veel verblinden
Des Menschen vry Gemoed;
En weet hem wel te vinden,
Die zig voor haar niet hoedt.

14.

Verstandig word 't geacht,
In dart'le vreugd te leeven;
Die zig wil overgeven
Aan Deugd, word uitgelacht.
Alleen, men is aan 't dwaalen;
Die Vreugde kent men niet;
Want vreugde buiten paalen,
Baart Smert en Ziels-verdriet.

15.

't Is waar, zy veel belooft,
Maar wie heeft niet ervaren,
Dat zy is vol Gevaaren,
En ons van deugd berooft:
Niemant werd 'er gevonden,
Ach, waarlyk! niet één Man,
Of zag ten allen stonden,
't Bedrog en list daarvan.

16.

De Vreugde neemt ras af,
Daar op volgt bitter klagen,
Met ongehoorde Plagen,
En eyndeloose straf:

Daar dan des Zondaars kaaken,
Voor dien zo zoeten wyn
Na welken zy nog haaken,
Van drek vol zullen zyn.

17.

Voor 't lieflyk Snaar-geklank
Zal een afschouwlyk Brullen
Hunne Ooren steeds vervullen,
By 't Duyvels naar Gezank:
Voor al het gulzig schransen
Blyft scherpe straf en Pyn,
Voor het ligtvaardig Dansen
Zal niets dan wroeging zyn.

18.

O Wereld, vol Bedrog!
Die all uw Metgezelle
Zendt naar der Boosen Helle
Voor lang, en ook als nog!
De Pynen aller Boosen,
Niet rusten Nacht nog Dag;
Want hier valt geen verpoosen,
Hier helpt geen náár Geklag.

19.

O al te bitter Leet!
Den Hemel zoo te derven,
En stervende altoos sterven,
Voor d'Eeuwigheid gereet:
Ja, daar altyd te woonen
In 't Huys van Vuur bereyd,

By hun, die JESUS *hoonen,*
Tot in alle Eeuwigheid!

20.

Men billyk dan vervloek
De Wereld met haar Luſten;
Dat elk haar laate Ruſten!
En niemand Zonde zoek!
Maar wilt gy met uw voeten
Op 't Zondig voetſpoor gaan;
Denk dan, dat gy moet boeten
Voor alle uwe Euveldaên.

Wat die geenen, welke aan de *Wereld* overgegeven zyn, voor eene *Zaligheid* te verwachten hebben, is ligtelyk op te maaken uit de Woorden, welke *Abraham* tot den *Ryken Man* heeft geſproken: *Kind, gedenkt dat gy uw Goed ontfangen hebt in uw' Leven, ende Lazarus desgelyks het kwaade: ende nu word hy vertrooſt, ende gy lyd ſmerten.* Luc. 16: 25. Door welken woorden GODT ons voorſtelt, hoe Hy *eenige Menſchen* plagt te beloonen, met *Tydelyke* en *Vergankelyke* Belooning. Want dewyl GODT de HEERE dermate Rechtvaardig is, dat Hy geen *Kwaat*, het zy dan zoo *gering* het wil, ongeſtraft laat; daarentegen ook geene *Weldaad*, zy moge ook zoo *ſlecht* zyn als zy wil, *onbeloont* laat, als beloonde Hy de zulke op Aarde, wyl zy de *Zaligheid* niet verdient. O hoe *Vreesachtig* zullen alle die geene wandelen! welke in dit *Leven*, aan de Wereld *overgegeven*, gelukkig

en

en wel daar aan zyn, ja wien alles na *Wensch* van de hand gaat, die misschien meenen, dat alle *Weldaaden*, welke zy in dit Leven ontfingen, niet eene *Vergelding* zy, van wegen hare geoeffende *Goede Werken.*

De geduldige Job Cap 1: 21. zegt: *Naakt ben ik uit myns Moeders buik gekomen, ende naakt zal ik daar beenen wederkeeren.* Den geenen, welke aan de Wereld *overgegeven* zyn, plagt te wedervaren, wat de *Muys* van de *Kat* plagt te bevinden: want de *Muys* loopt door een kleyn gat in de *Spint*, en vult den *Buyk* zoodanig aan, dat, wanneer de *Kat* op haar toeloopt, zy van Overvloet der Spyse, niet meer door dat vorige *Gat* ontkomen kan, en word zoo van de Kat *gevangen* en *gegeten.* Op deese wyse plagten zig ook veele Menschen te gedragen, wanneer zy in de *Spys-Kamer* der Wereld zyn gekomen, vullen zy zig op met haare *Vermakelykheden*: Maar, wanneer de helsche *Kat* wil jagen, zoo loert zy op dat enge *Gat* des *Doods*; en, dewyl zulke Menschen van de *Wellusten* gantsch opgeswollen, uit de Spys-Kamer der Wereld niet *ontloopen* konnen, zoo *Jaagt*, *Vangt* en *Dood* zy hun zonder de minste *Barmhertigheid*; trekkende hun na zig toe in de helschen *Gloed*, zoo als den *Ryken Man* geschied is: want de *Liefde* en *Vreugde* der Wereld geen ander *Voordeel* verkrygt, als het Eeuwige *Verderf.* Ach! het ware veel beter, wanneer wy dezelve haare *Vergankelykheid* en *Valsheid*, te gemoet voerden. Alleen, niemant wil verstaan den *Weg* der *Waarheid*, van welken CHRISTUS zegt:

Joh.

Joh. 14: 6. *Ik ben de Weg, ende de Waarheid, ende het Leven.* Waarom ook Jesus aan *Pilatus* antwoorde: *Myn Ryk is niet van deese Wereld! Hier toe ben ik geboren, ende hier toe ben ik in de Wereld gekomen, op dat ik der Waarheid getuigenisse geven zoude. Een iegelyk die uit de Waarheid is, hoort myne stemme.* Joh. 18: 37. De *Waarheid* nu is eene zedelyke *Deugt*, door welke de Mensch zonder eenige *Verdichting*, *Byvoeging* ofte *Afdoen*, zig in zyne *Woorden* en *Werken* vertoont, zo als hy, in zyn *Harte* gestelt is: Vermits zy, gelyk als de *Gerechtigheid*, een ieder geeft, wat hem billyker wyse *toekomt*; namelyk, dat zy hem, wat *Waar* is, openbare. Dan, wanneer den Mensch na 't getuigenis van *Aristoteles primo Polit. secund.* een gezellig Dier, en tot de *Gemeenschap* geboren is; zoo is 't noodzaakelyk, om zulke *Gemeenschap* te beter te kunnen onderhouden, dat 'er een *Vertrouwen* onder de Menschen zy; welk *Vertrouwen* evenwel zonder de *Waarheid* niet bestaan kan. Alleen om haar te *vinden*, ware het nodig, dat men ging in die immergroenende *Velden* der *Zalige Eeuwigheid*, dewyl zy op *Aarden* niet meer is te vinden. *Facta est veritas in oblivionem.* Ezaj. 59: 15. Daarom, als op een Tyd het verzamelde *Gezelschap* der *Deugden* met elkander sprak, en *Raad* hield; dog *Phæbus* zynen *Schimmel* van den Hemel, om in de Zee te *Baden*, uitzond, en de *Maan* aan het blaauwgestarnde *Gewest* voornam zyne Wacht te houden; konden zy haar aangevangen *Gesprek*

niet

niet ten einde brengen, maar *diminutæ ſunt veritates à filiis hominum*, Pſ. 12: 3. namen zy van elkander *Affcheyd*, alleen zeggende: waar elke *Deugt* konde gevonde worden. De *Gerechtigheid* zeyde: Zy ware te vinden in de naauw gezette *Voorſtanders* en *Richters*; de Liefde dat zy hare *Wooning* had in de rein-verliefde Harten: De *Hoop* verklaarde, zy hield haar *Zitplaats* in de op GODT vertrouwende. *Gemoederen*; De *Matigheid* zeide: zy had haar *huisveſting* in Afbreuklydende *Gezelſchappen*; De *Ootmoedigheid*, zy had haar *Reſidentię* in de zig zelven geringachtende *Menſchen*, enz. Alleen, *corruit in platea veritas*, Ezaj. 59: 14. de *Waarheid* wiſt geene Plaats te noemen, waar zy haar *verblyf* had, nadien *niemant* haar wilde herbergen. Want, ging zy tot de *Vorſtelyke* en *Koninklyke* Hoven, daar was zy gantſch niet aangenaam; vermits in veeler zulke *Hooge Huyſen* alles in beminnelyke *Zoetigheid* en *Vreugde* toegaat. De Waarheid die is *bitter*, met een gerimpeld *Aangezicht*, en van een *treurige* Gedaante. Zie *S. Hieron. L.* 2. *cont. Jovin.* Zoekt zy een Inkomen in een Koopmans- of Winkeliers-Winkel; dan is zy daar gantſch *veracht*, vermits daar meer het bedrog word aangezien. Wil zy haar Intrek nemen, in de *Herbergen* en *Waardshuyſen*, zoo vind zy daar de rechte *Gezellen*, maar zeer oneygen aan de *Uithang-borden* welke men aan de *Voorgevels* ten toon hangt. Meenig een hangt eenen *Engel* uit, en gaat men in dat Huys, men vind daar niet anders, als een bedriegelyken *Bengel*.

In

In de *Swaanen* vind men niet zelden *Water-Haanen*, en kan men daar ligt *ervaaren*, hoe weinig daar is te *ſpaaren*; wanneer men zynen intrek by de *Raven* zal genomen hebben, zoo dat daar den *Waard* zyn Paardjes nog ſterker *draven*. In het *Lam* is de *Waard* een *Geld-Kam*, en kamt de *Beurs* zoo ledig, dat meenig eenvoudigen *Bloed*, geraakt door zyn *Geld* en *Goed*. In het *Anker*, of de *Galey* kan men niet gaan, zonder *Gevaar* van *Schipbreuk* te lyden. Meent zy dan aangenoomen te worden van de tedere Jeugt, by welke alle *Bedrog* en *Onwaarheid* onbekent behoorden te zyn, dan is haar den *Ingang* ook geſloten: Want, na dat de Ouden *Zingen*, zoo wil de jeugt *ſpringen*. Eindelyk, tracht zy by eenen *Geeſtelyken* Herberg te krygen, zy word wel gaarne *Ingelaten*; maar men *vertrouwt* haar niet te behouden; vermits men ten deeſen Tyde alleen zulke *Zielzorgers* en *Biechtvaders* hebben wil die meer door de *Vingeren* zien, als de *Waarheid* toelaat.

Maar wat *Nuttigheid* heeft een Kranken, die ſlegts eenen *Arts* begeert, welke hem een *Remedie* voorſchryft, die aangenaam is om in te nemen, maar de *Krankheid* niet verdryft? Ik wil zeggen: Wat brengt het eenen Zondaar voor *Gezontheid* aan zyne Ziele, wanneer een *Prediker* of *Biechtvader*, hem de *Waarheid* niet durft in 't Hart ſpreken, en voor de Zuyker der Oogluyking vry is, om de heylzame *Aloë* van ware Heylwerkende *Boete* te beezigen? Wanneer de *eene Blinde den anderen leyd, zoo zullen zy beyde in de Graft vallen.* Matth.

15: 14. Ach, helaas! Ach! de *Waarheid* zal zig vinden, wanneer de *Sneeuw* deeses ligtvergankelyken *Levens* vergaat. Daarom laat ons alle *Valsheid* vermyden, en de *Waarheid* Lief hebben, voor welke CHRISTUS heeft willen ſterven, en zig zelven de *Waarheid* noemen; Joh. 14: 6. Vermits de Leugenachtige *Lippen* voor GODT een grouwel zyn. Zie Prov. 12: 13. Ik wenſchte alſoo van Harte, dat een ieder wandele in het *Licht* der *Waarheid*, op dat hy kome aan dien gelukzaligen *Oort* en *Poort*, daar de inwoonende Koning een Heere der *Waarheid*, en de rechte *Weg* tot de *Waarheid* is; dog de allereerſte en rechte in de Schoole CHRISTI, is de *Ootmoedigheid*. Zie *Auguſt. Epiſt.* 56.

HET XVII. HOOFTSTUK.

Al wat u brand,
Wys van de Hand.

Als *Pilatus* uit de valſche Aanklagte der *Jooden*, verſtaan had, dat JESUS het Volk zocht te verleyden; van *Galilea* tot *Jeruſalem* toe; bemerkte hy aanſtonds, dat JESUS in dat Land, waar over *Herodes* Koning was, moeſt *opgetogen* zyn geworden. Derhalven wilde hy *Herodes*, die anders zyn *Vyand*

was, niet in zyn Koninglyk *Gezag* treden; maar ten einde zy misschien onderlinge Vriendschap, mogten maken, (zoo als ook daar op volgde,) zoo zond hy Jesus tot hem. Luc. 23.

Het gebeurt meenigmaal, dat twee Vyanden tot nadeel van eenen *derden* Vrienden worden, waar uit dan des anderen *Vyandschap* voortkomt. Want niets *Goeds* te werken, daar uit kan veel *Kwaats* ontstaan; dewyl een zulk Werk niet *goed*, maar *kwaat* gemaakt werd; want wie zal dat voor *goed* erkennen, wanneer ik mynen Naasten het *Zyne* neme, om my daar door te verryken? Wie kan dat *Loven* en *Prysen*, wanneer ik eenen anderen *beschimpe*, en hem daar door zoek voor te komen? wie zal het *roemen*, wanneer zig iemant van eenen *Misdaad* zuivert, daarom alleen, om eenen anderen daarmede te beschuldigen? Wie kan het *Recht* noemen, dat de één van den anderen *Kwaat* agter den *Rug* spreke, om zig daar door te *verschoonen*? *Detrahentia labia sint procul à te, Doet de Verkeertheid des Monds van u weg, ende de verdraaitheid der Lippen, doet verre van u.* Prov. 4: 24. En dan nog, wanneer men iemant *bespotten* en *belagchen* kan, zoo ontstaat daar uit de grootste Vreugde. Ja, men ziet te deeser Tyd, de zulken *zeer veel*, welke den gantschen Dag, tot den Opgang der *Avond-Ster*, geen ander Werk verrichten, dan alleen, om nu eens van *deesen* dan *geenen* agter den *Rug* veel *Kwaat* te spreken, als of zy van den Roomschen *Pasquini* Leer-Jongens en School-Kinderen waren; maar *hos devita*, zeid den *Apostel.* Zie 2 Tim. 3: 5.

Wagt

Wagt u voor de. zulken, en vermyd *haar*. Het laat zig tegenwoordig aanzien, als of 'er een andere *Momus* is opgeſtaan, die in geene *Kunſt* meer ervaren is, als om een ieders Werk te *bedillen*; of wel een nieuwe *Pirticus*, die met een *kleyne Mond* ieder een uitlachte, niettegenſtaande hy eenen *Smoel* had, daar wel een *Koe* konde uit drinken. Het is goed, wanneer men zig van de zulken verwydert. *Cum Detractoribus non comiſcearis*. Prov. 24: 21. Niettegenſtaande niemant meer het uitlagchen waardig is, als zulke *Eerbehoeftige* Gezellen, *Detractores Deo odibiles*, Rom. 1: 30. die waardig zyn, dat zy *Daphiten* verzellen, die van wegen zyne kwade Tong, op den Berg *Thorac*, tuſſchen Hemel en Aarde zyn *Loon* heeft ontfangen, want zy verdienen niet meer. *Abominatio hominum Detrector*. Prov. 24: 9. *De gedachten der Dwaasheid is Zonde: ende een ſpotter is den Menſche een grouwel.* Of wel moeſten zy met de *Rave* beloont werden, van welke de *Poeëten* verdichten, dat ze zeer ſchoon is geweeſt; maar van wegen haar *Geſwets*, in eenen ſchandelyken *Vogel* is verandert geworden; dewyl niemant aan hare *Spotterny* meer onderworpen is, als de *Bedroefde* en *Deugtryke* Gemoederen.

Zulks heeft ook op zynen tyd ondervonden den Koninglyken Propheet *David*, toen hy voor zynen Zoon *Abſalom* vlugtig was. Want, als hy tot *Achis* den Koning te *Gath* was gekomen, en de Knechten van *Achis* hem zagen, zeiden zy: *Is deze niet David, de Koning des Lands, zong men niet van dezen in de Reijen, zeg-*

gende: Saul heeft zyne duisenden verslagen, maar David zyne tienduysenden? 1 Sam. 21: 11. Hy evenwel nam dat woord ter *Harte*, en vreesde zeer voor het Aangezichte van *Achis*; veranderde zyn *gelaat* voor hem, en maakte zig zelven gek onder hare handen, en *Achis* zeide: *Waarom hebt gy hem tot my gebracht, hebbe ik dan rasende gebrek, dat gy deesen gebragt hebt* vers 14 en 15.? en wierde alsoo van *Achis* en zyne *Knechten* braaf uitgelagchen.

Alhoewel *David*, in veelen is geweest een Voorbeeld CHRISTI, leyd dog hier in een byzondere merkwaardige *Geheymnis*; vermits CHRISTUS niet minder in de handen der *Krygsknechten* kwam als *David* in die van *Achis*; en door die Knechten aan *Herodes*; is voorgestelt, die JESUM buiten dat, reeds lang begeerig geweest was te zien, niet om hem te *vereeren*, maar om alleen een *Teken* van hem te hebben; terwyl hy veel van Hem gehoort had, Hem *ondervragende van veele Zaken*. Zie Luc. 23.

Ach, hoe veele zyn 'er, welke zig inwikkelen in *allerhande Zaken*; dien het dog veel beter ware, zig *Zelven te kennen*! Hoe veelen zyn 'er, wier hoogste vlyt alleen daarin bestaat, hier in niet te leeren, dat Voordeelig voor de Ziel is en wat nieuws, maar veeleer wat *schrander* te hooren en te zien? Hoe veelen zyn 'er, welke zomtyds eene *Predicatie* bywoonen, niet om dat zy daar uit eenig *Nut* zouden trekken, maar alleen om de *Weetenschap* na te gaan, de *Uitspraak* of de *Welsprekenheid* des *Predikers*? Ja, wilde GODT dat

dat dit genoeg ware! Alleen, daar moet ook meenigmaal een *Prediker*, op onnutte *Tongen* rond gaan, en van het *meerderdeel* der Toehoorders *veracht* en *belacht* werden. Eene groote *Toeloop* van Volk is 'er wel veelmaalen, maar van kleyne *Nuttigheid*; vermits 'er veelen komen, om maar alleen hunne *Ooren* te vervullen, en niet om het Woord GODS ter Harte te nemen, hare *Zielen* te bezorgen, en een beter *Leven* te leyden. Veelen zyn 'er, welke zig wel begeven in de *Kerk*, om den Godsdienſt by te woonen; dog naauwlyks komen zy in den *Tempel*, of de *Slaap* en praat bevalt haar beter, als dat zy in GODS Huys aan GODT gedenken. Of zo zy al wat oplettende zyn, zy zyn als een *Zeef* of *Teems* welke, wanneer die in 't *Water* geſtoken word, ras *vol* word; maar weder uit getrokken zynde, geen *Droppel* behoud: Alſoo ook zulke Menſchen, die de *Predicatie* evenwel aanhooren, en met *Aandacht* vervult worden; maar nauwlyks heeft de *Predikatie* een einde, of dan is alles, wat zy in het *Harte* gevat hebben, verdwenen. *Cor fatui, quaſi vas confractum, omnem ſapientiam non tenebit*, zegt de wyſe Man; Eccleſ. 21: 17. *Het Hart der Narren, is als een gebrokene Pot*; *geene Wysheid kan het behouden.* Wat helpt het eenen *Hongerigen*, den Buyk met *Spys* aan te vullen, wanneer hy terſtond dezelve weder *van zig* geeft? Wat baat het, dat iemant *geboren* werde, maar op het eerſte gezicht van de Wereld in den *Dood* word overgegeeven? Wat *Nuttigheyd* is het, dat men de *Zaaden* in een gebroken *Zak* ſchud, de *Schryfletteren* in het

 Wa-

Water maakt, *Visschen* en *Vogelen* vangt, en dan terstond weder laat *loopen* en *vliegen*?

Het woord Gods moet steeds en wel behouden worden, op dat het de *Menschen* altyd in de Ooren komt te klinken. Het Woord Gods is die hemelsche *Hamer*, die de harde *Steenrotsen* der verstokten en verharde Harten *verbreekt*, *vermorzelt* en *verzagt* Zo als dan Godt ook door zynen *Propheet* spreekt: *Is myn Woord niet als een Vuur, en als een Hamer, die de harde steenrotsen te morsselen slaat?* Vermits dat Woord Gods ontsteekt de *Vroomen*, en als een *Hamer* te morsselen slaat de *verharde Harten*: terwyl even als den *Hamer* noodzakelyk is, om harde *Zaken* bekwaam te maken en om aan te doen nemen de *Gedaante*, welke men daar van begeert; soo ook het Woord Gods is zeer nuttig, om die verstokte Harten der *Zondaars* te beweegen, en in eene schoone *Gedaante* te brengen. *Jaël* heeft den sterken en Dapperen *Sisera* met eenen *Hamer* eenen *Nagel* door den Slaap zynes Hoofts gedreven, dat hy in de Aarde vast werd. Zie Jud. 4: 21. Op dezelfde manier ook de *Christelyke Kerke*, welke in de Goddelyke *Schrift* veelmaal by een *Wyf* werd vergeleken, doet de Zonden en den Zatan, als eenen *Vorst* der *Duisternisse* ombrengen, en met den *Hamer* van Gods Woord dooden. Daarom is het Woord Gods opmerkzaam aan te hooren, en zulks met alle mogelyke *Vlyt* na te komen. Want even als een *Kranke* niet gezont word door het bloote aanhooren der Woorden en des Raads van eenen *Medicus*, maar door het naarstig gebruik van de voorgeschrevene *Medicynen*, die hy hem voorgeschre-

ven

ven heeft. Zoo zegt de *H. Jacobus*: *Estote factores verbi*, & *non auditores tantum*, Jac. 1: 22, 23, 24. *Zyt Daaders des Woords*, *en niet alleen Hoorders. Want zoo iemant is een Hoorder des Woords*, *ende niet een Daader*, *die is een Man gelyk*, *welke zyn aangeboren Aangezicht bemerkt in een' Spiegel*; *Want hy heeft hem zelven bemerkt*, *ende is weggegaan*, *ende heeft terstond vergeten hoedanig hy was.*

Wanneer men begeert te weeten, of de Visch *vers* zy, kan men zulks uit haare *Kieuwen* ontdekken; want, wanneer die *bleek* ofte *stinkende* zyn, zulks is een Teken, dat de Visch *oud* en *bedorven* is; zyn in tegendeel hare *Kieuwen* root en *fris*, zoo volgt, dat de Visch ook zoo *gestelt* is. Op gelyke wyse, wanneer wy eene Mensche zien, die het Woord Gods niet vlytig aanhoort, of eenig *Verdriet* daar over gevoelt, heeft zulk eene als *bleeke Ooren*, en gevolglyk een stinkenke *Vuyligheid* by zig verborgen; daarentegen hy, die zulks met aandagtige *Opmerkzaamheid* in acht neemt, die heeft zig te vertroosten met de Eeuwige *Zaligheid*: *Beati qui audiunt verbum Dei*, *Zalig zynze die het Woord Gods hooren en bewaaren*: Luc. 11: 28. En, *Die uit* Godt *is*, *hoord de woorden* Gods: *daarom en hoort gylieden niet*, *om dat gy uit* Godt *niet zyt*, Joh. 8: 47.

In *Hessenland* had een *Dienaar* des *Woords* eenen *Hamel* of *Ram*, welken hy alsoo gewent hadde, dat hy hem overal waar hy ging, en zelfs tot in de *Kerk* navolgde, en voor den *Cantzel* of *Predikstoel*, wanneer hy *Predikte*,

zig nederleyde. Nu gebeurde het eens, dat een *Snyder* niet zeer vlytig op de *Predicatie* merkende, in ſlaap geraakte, en met het hooft begon te *Knikkebollen*; als den *Ram* dat zag, meende hy, dat de *Snyder* met hem *ſtooten* wilde: Waarom hy geſwind opſtond, en met zyne Kop den *Snyder* zoodanig tegen zynen *Bol* ſtiet, dat hy van den *ſtoel* tegen de *Grond* viel, en van een ieder helder wierd uitgelagchen. Zulken Opwekker hadden de *Catbolyken* ook wel van nooden, niettegenſtaande zy meenigmaal *vermaant* worden. Behalven dat het haar een groote *ſchande* is, dat de onvernuftige *Vogelen*, veel Opmerkzaamer zyn, als de met Vernuft begaafde *Menſcben.* Want *Geſnerus* ſchryft van drie *Nacbtegalen*, welke te *Regensburg* in de Herberg, de *Vergulde Kroon*, in 't jaar 1546. op den *Ryksdag* in den Lente, omtrent Middernacht, eenen *Twiſt* en *Stryd* met elkander hebben gehad; zoo dat zy alles wat zy den voorigen Dag van de *Gasten* hadden gehoord, in *Duytſcb* hebben geſproken; en wel zoo, dat geen van hun den anderen in de *Reden* is gevallen, maar wanneer 'er één te ſpreken ophield, heeft een ander aangevangen. Op deeſe wyſe behoorden wy ook *acbt te geven* op onſe *Zaligbeyd*, welke ons getoont word door den Prediker, *per Os ſanctorum*, en wy deeſe kleyne *Vogelen* niet terſtond weder vergeten.

Het *Tyger-Dier*, dat anders een zeer *wild Beeſt* is, en de Menſchen *vyandlyk* nazet, wanneer het den *klank* van eene *Trompet* ofte *Trommel* hoord, laat het zyne boosaartigheid

te-

tegen de *Menschen* zakken, raast en woed tegen zig zelf, en scheurt en vernielt zig met zyne eyge *klaauwen*.

O ondankbaren Mensch! O verstokten Zondaar! welke met zoo Ondeugende *Gedachten*, *Woorden* en *Werken*, uwen Goedigen GODT belêdigende; u in een trouwloos *Tyger-Dier* verandert. Waarom laat gy den billyken *Toorn* niet tegen u *zelven* uit? Daar gy dog hoord den *klank* des Woords GODS, en doet uw boosaartig *Leven*, met eene ware *dodiging* en Vruchtbrengende *Boete*, dagelyks wat *afnemen*. Beter ware het, den *Weg* der Geboden GODS niet te *weeten*, als de zelven te *kennen* en *verachten*; want *wie den Wille zynes Heeren weet, en niet doet, die zal met veele Slagen geslagen worden*; zie Luc. 12: 47. en zullen hunne *Traagheid* in de helsche Gevangenis voor *Eeuwig moeten boeten*. Het is niet genoeg het Woord GODS aan te hooren, maar men moet het *aangehoorde* ook doen. Het Werk looft den Meester. Wie van de straaten *wykt*, den Doolweg haast *bereykt*, en wie niet myd *Gevaar*, is van 't Verderf niet een *Hair*. Waarom de *Meylandische* Kerken-Leeraar *Ambrosius* uitroept: *O gy die verlaten hebt, het rechte Pad, en zyt heengegaan op den Weg der Duisternis! O gy die u verheugt in het Boose, en Juycht in boose Bekeering! Waarom verlaat gy den Weg der Geboden* GODS? Billyk zyn zulke bespotters te *beweenen*, welke slegts Lagchen en niet *Weenen* kunnen, die zulke Zaken begaan; die billyk te *beweenen* zyn, en zoo zy al zelve *Weenen*, zy hebben

dog

dog geene *Traanen* voor hare ſchuld. Waarom *Herodes* te beweenen is, wyl hy *lachten* en den *ſpot* dreef met zynen GODT.

Men vind veele Menſchen, die, wanneer zy met *Eerlyke* Perſoonen handelen zullen, *zorgeloos* zyn; wanneer zy met *Wyſe* Lieden ſpreken moeten, *eenvoudig* zyn; wanneer zy met *Voorzichtige* Gemoederen zullen omgaan, *onbezonnen* zyn; maar wanneer zy met *Narren* zullen handelen, meenen, dat zy *verſtandig* zyn. Een ieder *Nar* beeld zig in, dat zyn *Kolf* of *Knods* de ſchoonſte is. By *Danſſers* leert men *Danſſen*; by *Schranſſers* leert men *Schranſſen*; by *Zuypers* leert men *Zuypen*; By *Kuypers* leert men *Kuypen*; Met *Katten* vangt men *Muyſen*; By *Luysboſſen* vind men *Luyſen*; en wie zig verzelt met *Narren*, raakt haaſt daar meê aan '*t Warren*. Waarom evenwel dat? de *oorzaak* is, als men dat wel *betracht*, dat de een den anderen *maakt*. Gelyk als zulks de *H. Schrift*, van den Vreesachtigen getuigt: *Quis eſt homo formidoloſus & corde pavido, vadat & revertatur in domum ſuam, ne pavere faciat corda fratrum ſuorum, ſicut ipſe timere perterritus eſt.* Zie Deut. 20: 8. Jud. 7: 3. Hadde *Herodus* zulks *betracht*, zoo hadde hy met CHRISTUS niet den *ſpot* gedreeven, zoo als nu geſchied is. Dan, als hy na onderſcheydelyke Zaken JESUM vraagde, maar geen antwoord kreeg; heeft hy Hem met zyn Huisgezin *veracht*, Hem een *wit kleed* aangedaan, en wederom tot *Pilatum* gezonden, Luc. 23. welke *Verachting* en *Smaat-Reden* de eeuwige Wysheid, met alle *Zachtmoedigheid* en *Gedult* heeft verdragen. Wyl na den

den *H. Gregorium Lib. X. moral. C.* 17. Hem *liever* is geweeſt, van den *Stouten* en *Hovaardigen* veracht te werden, als van den *Ongeloovigen* eenen Lof aan te hooren.

Alſoo gaat het, helaas! by *Vorſtelyke* Hoven veel toe, daar men by veelen niets anders vind, als *boosaartige* Gemoederen, en *Aanleidingen* tot veele Ondeugden, zoo dat men wel mogt zeggen: *daar zyn alle Ontaarte en veelen niet ongelyk de onvernuftige Dieren by een*, want zy zyn *hovaardig* als een *jong Paard*, *loos* als een *Vos*, *geyl* als een *Bok*, *valſch* als een *Luipaard*, *praatziek* als een *Swaalf*, *Spotachtig* als een *Aap*, en *bytende* als een *Hond*: Alſoo dat 'er geen onderſcheid tuſſchen de *Wilde Dieren* en diergelyke *Hovelingen* is te vinden, om dat by deeſen de *Ondeugden* omgaan, bekleed met het *Beeldtenis* der *Menſchen*, maar de anderen bekleed zyn met het *Beeldtenis* der *Onvernuftige Dieren*. Dat te verwonderen, is, hoe hare *Moeders* hun negen Maanden geduldig hebben kunnen dulden, haar in hare *Lichamen* te dragen, daar men van haar op de Wereld zo dra zyn genoegen heeft. Ja, daar zyn diergelyken, welke haar zoo veel *inbeelden* als of zy alleen *Heeren* waren van de gantſche *Wereld*, en niemant *onderworpen* zyn, dien men echter wel mogt *toeroepen*, wat Keiſer *Henrik* de *Vierde*, tegen zulk eenen heeft gezegt: Want, als Hem diergelyk een *Hoveling* en onbekenden *Edelman* bejegende, vroeg hy hem: wien hy toebehoorde? Waar op hy antwoorde; dat hy hem zelve toebehoorde: De Keiſer zulk antwoord vreemt voorkomende,

de, zeyde: *Ey, zoo hebt gy dan wel een grooten Nar voor eenen Heere.* Dan nog meenen zy, hare deugdelyke Eygenschappen *bonderdmaal* te verkoopen; dog hebben veel Werk om hunne *Waaren* voor *Goed* flegts aan den Man te helpen: want Deugtryke *Gemoederen* bemind een ieder, maar voor zulke *Hovelingen* geeft niemant eenen oude koperen duit; dewyl by hun de *Stam* en 't *Geslacht*, veel hooger als de *Deugt* werd gehouden.

Dat echter zulke onhoffelyke *Hovelingen* by zommige Hoven gevonden worden, dient alleen tot *Eere* en *Cieraad* van anderen, die zig der *Deugt* bevlytigen. Twee Tegenstrydige *Dingen*, naast malkanderen geplaatst, doet het ééne boven het andere fraaijer verschynen. Een *Onvolmaakt* deelt aan een *Volmaakt*, een *Schandelyk* aan een *Welgesteld*, een grooteren *Cieraad* mede; en zulks word met de *Waarheid* bekrachtigt, ten deele in het *Burgerlyke*, in 't welke de *Volmaaktheid* eenes goeden *Burgers*, welkers Ampt is, het algemeene *Welvaaren* voor te staan, in vergelykingen van hem tegen eenen anderen, die flegts op zyn eygen *Voordeel* ziet, niet weynig blykt; ten deele ook in het *Zedelyke*, in 't welke de *Volmaaktheid* van eenen aan Godt overgegeven Mensch veelmeer en klaarder blykt, door de *Betrachting* van eenen *Ondeugenden*, en eyndelyk in den *Natuurlyken* Mensch: want wie niet verstaat, wat de *Brand* voor eene kracht hebbe, die stelle zig maar eens in *Yskoud* Water, en hy zal het ligt gewaar worden. Godt zelve, tot Cierlykheid van het Algemeen,

doet

doet onophoudelyk wonderlyke *Zaken* voortkomen; maar hoe zulks gefchied, daarvan verhaalt de *H. Albertus Magnus* 2. *Phiſ. Tract.* 2. *c.* 3. onder andere twee *Oorzaken:* Namelyk, dat zulks zig uit den *Afgang* van genoegzame *Stoffen*, of derzelver *Overvloet* gefchiet. Uit welken Oorzaak dan de *Dwergjes* geboren werden, daar *Nicephorus Lib.* 12. *Hiſt. Eccl.* van meld: dat hy niet meer als een *Veldboen* groot waar gewaffchen. Gelyk ook die groote *Reuſen* of andere met 6 Vingeren aan *ééne Hand*, twee *Neuſen* en diergelyken op de Wereld komen; Alfoo zyn ook zulke *beſpottelyke* Menfchen, die gebrek aan het *Verſtand* lyden, en in de *Boosheid* Overvloet hebben, in de Deugt *Dwergjes*, maar in de Ondeugt *Reuſen*, waar door der Deugtzamen *Cieraad* te meerder uitmunt.

Van *Achilao* Verdichten de Poeëten, dat, als hy met den Strydbaren *Hercules*, om de fchoone *Dianira* ftryden wilde, zig echter tegen eenen zoo dapperen *Held* te fwak bevindende, zig nu eens in eene *Slang*, dan in eenen *Stier*, en dan wederom in eene *rivier* veranderde.

CHRISTUS JESUS, die nu den *Stryd* met dien lelyken *Duyvel*, om de fchoone *Dianira*, de Menfchelyke *Ziel*, had; heeft zig ook niet minder, in onderfcheydelyke *Gedaantens* willen veranderen: want Hy is uitgegaan als een *Worſtelaar*, Pf. 18: 27. Hy heeft *geloopen* en gekroopen als een *Worm*, *gelegen* als een *Kind*, Luc. 2: 7. *gevloden* als een *Verdrevene*, Matth. 3: 23. *Gewandelt* als een *Vreem-*

de-

deling; *Gehoorzaamt* als een *dienstknegt*; *gedient* als een *Knecht*; en hoe heeft Hy niet *Gevast* als een *Boetende*, Matth. 4: 2. *Gestreden* als een *kampende*, Joh. 19. en is *gekroont* geworden als een *Overwinnaar*, Marc. 15. En hoe heeft hy niet bekleed de *plaats* van een *Arts* onder de *Kranken*, eene *Leermeester* onder de *Discipelen*, en eene *Vader* onder de *Kinderen*? Ja, wat nog meer is, Hy heeft zig Zelven *gegeven* tot eene *Spys*. *Eccles. in sigin.* Hy heeft zig belooft tot eene *Schenking*; Hy heeft *gesweet*, als een die *Zieltogende* legt; Hy is *gevangen* als een *Moordenaar*; *geslagen* als een *Lyfeygenen*; zyne *Oogen* verbonden als een *valsche Propheet*; *Aangeklaagt* als een *Verleyder*; *gebouden* als een *Godslasteraar*, Matth. 26: 65. en *bespot* als een *Dwaas*.

Komt dan hier, gy *Liefhebbers* van veele en nieuwe *Dingen*, en beschouwt eenen bovenaardschen *Archelaum*, eenen hemelschen *Proteum*, eenen goddelyken *Chamæleon*, die zig in allerhande *Verwen* en *Gedaanten* der Deugden heeft veranderd; dan de gedaante van eenen *Liefhebber*, dan van eenen *Ootmoedigen*, en dan van eenen *Geduldigen* aanneemt; beziet u in Hem, als in eenen volmaakten *Deugden-Spiegel*, en wilt u slegts een weynig verledigen om hem te *betrachten*, daar gy misschien eenige *Uuren* besteed voor uwe Christalyne *Raadgever*, om de Tweedragt uwer Hairen met eene onnoodige moeite te beslissen. Ach, komt hier by en behartigt, hoe gy 'er zoo *wanstaltig* in vergelykinge van hem uit zult zien, daar gy dog naar zyne *Evenbeeld*

zyt

zyt geſchapen. Bevlytigt u in alle *Deugden* Hem nâ te volgen. Legt af alle overtollige *Pracht* en *Hoogmoed*, en bemoeit u met den Geduldigen *Liefhebber* uwer *Zielen*, die zig den *Spot* der *Jooden* heeft onderworpen, om het Vleeſch aan den Geeſt *onderdanig* te maken. Looft en Eert Hem uit alle uwe *Krachten.* Bidt Hem aan voor zulken *Smaat*, in Geeſt en in Waarheid, Joh. 4: 24. in Geeſt en in Geloove, in Geeſt en in Liefde; in Geeſt en in de allerdiepſte *Ootmoedigheid*, voor zyne onmeetelyke *Hoogheid.* En, terwyl gy zulks verricht, wil ik te gelyk *noodigen* tot zynen *Lof*, wat geſchapen is tot Zyne *Eere.*

1.

Ach, gy Hemel boog verheven,
Ziet, hoe daar de hoogſte GODT,
Die is aller Menſchen Leven,
Lyden moet zoo grooten ſpot:
Neem dit eens in uw Gedachten,
Wilt een weynig dat Betrachten;
Hoe Hy, die u heeft gemaakt,
Word beſpot, beſchimpt, gelaakt.

2.

En gy uitverkoore Geeſten,
Zet u hier een weynig neêr;
Ziet gy allen, minſte en meeſten,
Hoe Uw GODT, *en uwe* HEER
Van die Valſche Jooden-*Schaaren,*
Word getrokken by de Hairen;

En zoo spotlyk uitgelacht:
Wie had ooit zulk vuyl verwacht?

3.

Hoe kund gy, O wilde Bronnen,
En ook gy, Onstuyme Zee;
Doen dees' Boosheid onbezonnen,
U weêrvaart nog Wee! op Wee!
Gy den Jonam *gaat verslokken,*
Als een Walvisch in wilt schokken,
Maar daar Godt *word uitgelacht,*
Hy niet toont zyn groote Macht.

4.

Waar onthoud gy u, ô Vlammen!
En gy Gramschaps Zulpher-Vuur!
Daar Gy eertyds met Vergrammen;
Sodoma *met haar Gebuur*
Strafte, en alles liet verteeren,
Wyl zig niemant wou bekeeren;
Waar is nu zulk eene Macht,
Daar men met God zelven lacht?

5.

Ach! waar zyt gy holle Klooven,
Die zomtyds raamt Wraake op Aard'?
Hoolen die niets goeds belooven;
Wen gy Steden, zo vermaard,
Eertyds zelfs niet wou verschoonen,
Dat men daar niet meer kon woonen;
En nu, nu Godt *word belacht,*
Toont niet uwe felle Macht?

6.

6.

Toon Æöol *met uw Gezellen,*
Toon Hier uwe groote Macht;
Daar gy kund ter neder vellen,
Wat gebouwd is met veel Pracht:
Gy den vroomen Job *gevaarlyk*
Hebt bezocht, ja zeer beſwaarlyk;
Maar nu, nu GODT *word belacht,*
Toont gy niet die groote Macht.

7.

Plant, Diana, *hier uw ſtandert*
Daar g' Actæon, *door uw reên,*
Voort hebt in een Hert verandert;
Doe geweld op 't Joodſch Gemeen,
Dat het als van eygen Honden,
Of van and'ren werd verſlonden;
Wyl het GODT *als niet geacht,*
Spottend zelfs heeft uitgelacht.

8.

Of als Penteus *verſcheurt is,*
Eertyds eens voor Angaë;
Waarom het dan ook gebeurt is,
Dat hem Charon *bragt op Zee;*
Waar Hy moeſt zyn Leven laten
Naderhand op Helle-ſtraaten,
Tot het Rad van Ixion;
't Loon, dat een Verrader won.

9.

Maar, wanneer wy recht betrachten,

 Waar

Waar van komt zoo groote ſpot?
Zullen wy 't dan daar voor achten,
Dat van ons beſpot werd GODT?
Wy zyn aan dat Lagchen ſchuldig:
Door ons Lagchen meenigvuldig,
En door ſtoute Kleeder-Pracht;
GODT *van ons word uitgelacht.*

10.

Heeft iets de Natuur gegeven,
Men den Vrede nogtans miſt.
Men zoekt veeltyds in zyn Leven,
Veele Vonde en valſche Liſt:
Men het Lyf doet koſtlyk praalen,
Maar men laat de Ziel ſteeds dwaalen
In den duyſtren Zonden-Nacht,
Daarom GODT *word uitgelacht.*

11.

Het geen duiſter was voor dezen
Moet thans eene roode Slek
Kleuren, op dat afgeweezen
En bedekt werde alle Vlek:
Men met half ontbloote Borſten
Gaat, daar veelen geil na dorſten:
En ook door die dartle pracht,
Word nog onze GODT *belacht.*

12.

Toorens boog gekrulde Lokken
Met den ſchoonſte Edelſteen,
Indiaanſche *Zyde-Vlokken,*
Zyn op 't hooft nu zeer gemeen.

Met

Met Robyn, op goude Gronden,
Daar meer Licht by word gevonden,
Als de Maan geeft in de Nacht;
Hier door word GODT *uitgelacht.*

13.

Ja de wilde Zomer-Vlekken,
In de Rimp'len diep gelegt,
Zoekt men nu vaak te bedekken
En te vullen, als men zegt:
Paarlen moeten by de wangen
Zuiver wit in de Ooren hangen,
En de Hals, zoo als men meent,
't Bloed door de Coraalen weent.

14.

Daarom Hemel hoog verheven,
Voor dien ongehoorden spot,
Wilt beginnen Lof te geven
Mynen JESUM, *mynen* GODT;
Hem den hoogsten Lof te zingen:
Lof betaamt den Hemellingen:
Zuiv'ren Lof en Prys en Eer
Geeft aan Uwen Opperheer.

15.

Hem moet Loven en verheffen,
Nu de gantsche Hemels-Loop,
Meer dan Iemant kan bezeffen,
Nu der Geesten schoonste Hoop:
Die op hoogste Hemel-Troonen
In de grootste Vreugde woonen;

En doen hooren hare ſtem,
Als weleer te Bethlehem.

16.

Hoogſten Lof moet Hem bewyſen
All het Boom- en Loof-Geſlacht;
Met haar Tongen Hem moet Pryſen
't Pluym-Gedierte Dag en Nacht:
Hem moet looven en vereeren,
Dien, die is een Heer der Heeren,
En Hem pryſen in de Zee
Al 't geſchobde Water-Vee.

17.

Dan, gy blaauwe Water-Wellen,
'T zy gy langzaam loopt of ſnel,
Wilt des Heeren Lof vertellen;
Doet dit, en zo doet gy wel:
Laat uw lieflyk en zoet ruyſſchen
Hooren, in plaats van uw bruiſſchen:
Zo word voor dien grooten ſpot,
Zeer gelooft uw groote GODT.

18.

Blazer, gy met alle Winden,
En gy aller Winden Aart;
Laat u ook hier by bevinden,
Kom, en loof GODT *pryſens waard;*
Doet verand'ren al uw ſuiſſen
In een zeer bekoorlyk ruiſen;
GODT *als tot een Lof-Gezank,*
Door een lieflyk Woorden-klank.

19.

19.

Ach! konde ook zyn Lof verkonden
Ieder korrel Zand aan Zee;
Dan wierd daarin ook gevonden
Het betaamlyk pryſen meê;
Ach! dat nog op myn begeeren,
Gras en Loof Hem wel mogt Eeren;
Zo 't dan waren Tongen ryn,
Waarmeê GODT *Gelooft moet zyn.*

20.

Ware een Tong, om GODT *te Loven,*
Ach! een ieder Water-Drop,
Of de Hairen, die men boven
Vind op ieder Menſchen kop:
Alles, wat 'er is te vinden
In Vuur, Aarde, Water, Winden,
En wat Hem ooit Loven mag,
Loof Hem alles, Nacht en Dag.

Als *Socrates* van eenen *Athenienſer*, wegens zyn Geſlacht beſpot wierd, vermits hy eene Vroedvrouws Zoon was, gaf hy tot Antwoord: *Gy moet weeten, dat myn Geſlacht myne Schande is, maar gy zyt een Schande van uw Geſlacht. Diogenes* achte het weynig, dat men hem *uitlachte*, wegens zyne geringe Wooning in een *Vat*: En, onaangezien deeſe *Wereld-Wyſe*, een zoo armzalig Leven leyde, zo heeft den groote *Alexander* zig niet geſchaamt, hem te bezoeken en te zeggen: Wanneer hy niet *Alexander* ware, dat hy *Diogenes* wilde worden. Ja als deeſe groote *Monarch* hem

zyne Genade aanbood, heeft hy dog niets begeeren nog ontfangen willen; maar alleen hem *gebeden*, dat hy hem dat geene niet wilde benemen, dat hy hem niet geven konde. Zie *Valer. Max. L. 4. C. 5.* Want, dewyl *Alexander* hem de Zon benam, zo begeerde hy dat hy uit de *Zon* zoude gaan, en haar schynsel hem niet mogt benemen. Zulk een Antwoord konde men billyk geven aan alle *Spotteren*, en die haaren Evennaasten *uitlagchen.*

Ten Tyden van den *H. Hieronymus* was 'er te *Rome* eene voorname *Matrone*, van het Geslacht der *Camillen*, met name *Puria*, van het *Geluk*, met eenen aanzienlyke *Rykdom*, en van de *Deugt* insgelyks met aanzienlyke *Gebaarden* begaafd. Deese *Matrone*, met eenen van gelyken Hoog-Adelyke Afkomst in *Huwelyk* getreden zynde, wierd kort daar na gedwongen die *Vreugde Kleeding* van haar Huwelyk af te leggen, en in eene smertelyke Lyk-statie te veranderen; alsoo haar *Echtgenoot* onder den *Sikkel* des *Doods* viel. Welke Vrouw ten einde zy haren Deugden-Glans, met een herhaalde *Hoogtyd-Dans*, niet benevelde, den *H. Hieronymus* ernstig bad, om haar gunstig eene *Weetenschap* tot eene grootere *Volmaaktheid* te willen mededeelen. De *H. Vader* bewilligde hier in gaarne, en onder anderen gaf hy haar deese Les: *Bediene u van de goede Gelegentheid, en maakt van den Nood eene Deugt.* Als wilde hy zeggen: *Vermits allen, die Godzaliglyk willen leven in* CHRISTO JESU, *zullen Vervolgt worden*, 2 Tim. 3: 12. dat zy zulks met *Gedult* moest aannemen: ja

als

als de *H. Chrysostomus* zegt: ***Niet aanzien de Verachting**, maar de Vrucht voor Oogen hebbende*: terwyl volgens den Engelschen Leeraar, het *Gedult* de Bestierder is die het *Boose* in het *Goede* veranderen kan. Want de geene, welke ons met Ondeugende *Woorden* aangrypen, kunnen ons niet *schadelyk* zyn; maar bevorderen ons meer tot het *Goede*, wanneer wy die met *Gedult* verdragen. Zie dien H. Kerkvader *Lib. 5. de Erudit. princ.* Het welke aan hem zelven blykt toen hy na de Intrede des *H. Ordens* van zyne *Moeder* en *Broederen*, als eene kostbare Paarle, in de *Vysel* der *Vervolgingen* als gestooten, en veele Traanen vol heylzame Leeringen van zig gegooten had, dat hy door den Brand der *Goddelyke Liefde*, en 't Inblaasen des *H. Geestes*, tot een Wonderbaar *Werk-tuyg* is geworden, dat anderen tot Heyl en Geluk heeft gedient. Ja de Allerhoogste GODT laat zomtyds de *Bespottingen* over ons gaan, om ons te *Verootmoedigen*, tot *Betering* onses Levens; terwyl zulke *Bespottingen* ons moeten aandryven, om te erkennen onse eyge *Nietigheid*, en geheel zondigen *Handel* en *Wandel*.

Petrus Gonsales, een Spanjaard, en der *Tadensischen* Kerker *Decanus*, verteerde de Geestelyke *Renten*, in Wereldlyke Dertelheid. Als hy eens met zyn *Gezelschap* te Paard door de Stad reed, is hy als een ander *Saulus* Act. 9. van het Paard gestort in eenen *Mist-Poel*, en gantsch met Vuyligheid beladen, daar uit getrokken, en van ieder een *bespot* en *belagcht*. Hy

daarentegen, maakte zig deese Bespotting en Belagching ten *Nutte*, en nam daar op eenen rechtmatigen *Toorn* tegen zig zelven, en zeyde: *Wyl my de Wereld in deesen alsoo uitlagcht, zoo wil ik dezelve ook uitlagchen.* Gaat alsoo heen, begeert het *H. Predik-Ordens-Habit*, doet in hetzelve groote *Boete*, en sterft in gelyke *Heyligheid.* Geen *Rook* byt zoo scherp de Oogen, als de *Verachting* den Hoogmoedigen smert; derhalven kan haar de Hovaardigen tot *Ootmoedigheid* brengen. Veele zyn 'er, welke de *Bespotting* van haar *Persoon* minder lyden kunnen, als een *Doorn* in het *Hart.* Alleen, men moet op alle *Snaakeryen* geen acht geven, die over den Kop vliegen; de *Maan* vraagt niets daar na, dat hem de *Honden* aanblaffen. *Men heeft my geslagen,* (*zult gy zeggen,*) *ik en ben niet Ziek geweest; men heeft my gebeukt, ik en hebb' 't niet gevoelt,* Prov. 23: 35. En genomen, men gaat met iemant om, als de *Jooden* met CHRISTUS, die Hem eenen *Koning* noemden, en te gelyk *geslagen* hebben, Joh. 19: 3. Zoo volge hy ook CHRISTUS in het Gedult na; want in *Vergruising* en *Bespottings-Smerten* is de beste *Artseny* 't Gedult. Wie gedenkt aan het Onlochenbaar *Exempel* onses *Zaligmakers*, welke voor de *Menschen*, den Menschen is tot *Spot* en *Hoon* geworden, die word ligt aangedreven, en krygt eenen *Yver*, om zig zelven te vervolgen. Van de Wereld *veracht* te werden, moet den Mensche tot het geduldig *Verdragen* aanspooren die *Glorieryken* overwinning, met welke GODT ons na deese

Stryd

Stryd zal bekroonen. Ter Oorzaak hiervan heeft *Bernhardus Colnagus*, een klaarschynend *Kleynood* der hoogdoorluchte *Societeit*, zynen *Rok* uitgetogen, daar tegen zig met eenige gescheurde *Lompen* en *Vodden* bedekt, met eenen *gordel* zig omgord, en eenen *Zak* op de schouderen, en dus eenen Onzinnigen meer als eenen *Bedelaar* gelyk, door de voornaamste *straaten* van de Wereld beroemde stad *Napels* gaande; de Wereld ten *Spot* heeft willen worden, tot eenen grooteren aanwas der Eere Gods, en byzonderen *Lof* van het nooit genoeg gepresen Genoodschap van JESUS.

HET

HET XVIII. HOOFTSTUK.

Wie het Zuure niet eens smaakt,
Niet ligt ook aan 't Zoete raakt.

Het is al een Oude Spreuk: *Daar 't Geweld komt, is 't Recht uit*: Onaangezien GODT de Allergerechtste beveeld: *Gerechtigheid, Gerechtigheid zult gy najagen*, Deut. 16: 20. ten einde door dit Middel de *Gerechtigheid* een ieder het Genoegen verschaffe, welke is eene zulke Deugt, die den

den *Wille* des *Menschen* neygt; om een ieder door rechtmatige *Middelen* regt te doen, welke in de *begeerlyke Kracht*, of in den *verstangen Wil* hare Wooning heeft, waardoor hy geleid word om een *Eerlyk Werk* te verrigten; namelyk, dat een ieder begeere en wensche te geeven, wat hem rechtmatiger wyse toebehoort; nademaal de *Wil* een zulke Deugt van nooden is, die hem leide, om dit te wenschen: want hy van wegen de *Eygen-Liefde*, en uit Aanmoediging tot zyn byzonder *voordeel* gevoelt in dat Geval veelmaals eene *moejelykheid*. Waarom by de *Eer-* en *Geldgierigen* de *Gerechtigheid* beswaarlyk gevonden word, wyl deese door al te groote *Liefde* tot de *Eere* en *Rykdommen* verhindert worden, een ieder het *zyne* te laten, of het *Ontnomene* weder te geven: niettegenstaande zulks inzonderheid by de *Richters* en *Voorstanderen* doorschynen moest; nadien zy in hogere *Ampten* en *Eer* gezet zyn, ja anderen met hare *Deugden* voorlichten moeten; want uit de *Gerechtigheid* spruiten alle andere Deugden. Zie *Aristot. L. 5. Ethic.* Daarom zegt *Cicero Lib. III. Offic. Wie eene rechte bestendige Eer wil hebben, die leggen zig op de Gerechtigheid toe.*

Weshalven de Keiser *Alexander Severus*, ten allen Tyden in groote *Eere* wierd gehouden, dewyl hy niets wilde besluiten, of hy hadde te vooren door *twintig* Rechts-Geleerden, die hy voor de *allerwysste*, *voorzigtigste* en *verstandigste* erkende, daarover gehoord, en met hun de Zaken overwoogen. En

van

van den Keiser *Trajanus* word in de *Roomsche Geschiedenissen* gemeld, dat hy op zekere Tyd, eene zeer *arme Weduwe*; wier Zoon van de *Zynen*, op een schoon en onbandig Paard gezeten zynde, zoodanig gekwetst was geworden, dat hy daar aan *Overleed*; zulken *Troost* en *Vergoeding* deed, dat hy haar zynen *Zoon*, in stede van den Overledenen, met de *Erffenis* des geheelen *Ryks* heeft geschonken. Een *Voorbeeld* zonder *Navolging*! Want men vind geene *Scipiones* meer, welke, als hy de *Discipline* van *Cyrus* by *Xenophon* had geleesen, met *brandende* begeerte verlangde, hem *gelyk* te worden. Men vind ook weynige *Julius Cæsars*, welke, als hy de heerlyke Daaden van *Alexander* had gehoord, yverde met den grootsten *Yver* over zyne *Dapperheid*. Men vind weynige diergelyken, maar waarom? Wanneer men het recht wil nagaan, zo komt het nergens anders van daan, dat GODT scherpe *Richters* en *Overheden* over de mensche steld, dan van de *Ondankbaarheid* en andere *Zonden* der Onderdaanen. Door welke Zonden de *Allerhoogsten* word aangezet, om hun *Voorstanderen* in zyne *Gramschap* te geeven. Waarom voormaalen de Godloosen *Sennacherib*, den grouwsamen *Nebucadnesar*, en den hardnekkigen *Pharao*, tot de *Kroone* zyn gekomen, als werktuygen der *Goddelyke Straffe*; weshalven ook die wreede Tyran *Attila*, *Gods Geessel*; en *Tamerlanus* die *Tartarischen* Koning, de Toorn van GODT genoemt worden: nadien, even als zig in het toekomende Leven, de allerhoogen *Monarch* van de

Duy-

Duyvelen bedient, om de *Verdoemden* te pynigen; zoo worden ook van Hem de ſtrenge *Regenten* en *Richters* op deze Wereld in de Regeering geſteld, tot *Dienaars* van zynen *Toorn*, om onſe Zonden te ſtraffen; zoo als zulks uit de Goddelyke *Schrift* te zien is, alwaar GODT door den Mond van *Jeſaias* den Propheet heeft geſproken: *Dat Aſſur of de Koning van Aſſyrien de Roede zynes toorns is, en zyne grimmigheid een Stok in zyne hand.* Eſaj. 10: 5. Zulk een *Roede* heeft den hemelſchen Vader ook gezonden in *Jeruſalem*, aan den Landvoogt *Pilatum*, om zynen Zoone CHRISTUM JESUM, voor de *Verloſſing* en *Genoegdoening* des gantſchen Menſchelyken Geſlachts, wiens Zonden, uit ondoorgrondelyke *Barmhertigheid* en *Liefde*, hy op zig genomen heeft, te tuchtigen; *& vulneratus eſt vehementer.* Van *Titus Manlius Torquatus* verhaalt *Textor*, een gedenkwaardig voorbeeld; namelyk, dat hy op zekeren Tyd, tuſſchen de *Macedoniers* als Klagers, en zynen *Zoon* als *aangeklaagden* moeſt Oordeelen, en deeſe *Sententie* en Uitſpraak deed: *Op Bewys, dat myn Zoon Tilanus dat Geld heeft ontfangen, verſtoot ik hem*; en heeft daarop zynen Zoon aan de Aanklagers overgegeven.

Een ſcherp *Oordeel* van eenen Vader tegen zynen Zoon. Alleen, nog ſcherper ging de *Allerhoogſten* te werk, die zynen *Eenig-geboren*, zonder eenige *Verſchoning*, zonder *Schuld*, zonder *Bewys*, maar alleen van wegen eene aangenomene *Liefde* jegens het Menſchelyke Geſlacht, aan zyne *Vyanden* laat overgeven; en

en daarom liet de Roomſche Landvoogt *Pilatus*, hem zoo ſchriklyk *Geeſſelen*; *ut graviſſimis vulneribus eſſet ſaucius*, zie Machab, 14: 45. dat zyn Lichaam van de felſte *Geeſſelſtreeken* verwond en als geſcheurd is geworden. Zyne Schoonheid, en ſchoone *Lichaamsgeſtalte* waren jammerlyker wyſe verandert; zyne klaarſchynende *Oogen* verlooren daar by het *Licht*; zyne zoete *Mond* leed den bitterſten *Dorſt*; zyn allerheyligſt *Hoofd* boog zig neder van *Smerten*: Ja, de Schoonheid was zo zeer van Hem geweken, dat tuſſchen Hem en eenen *Melaatſchen*, geen Onderſcheid was te vinden. Hy ſcheen als *Niets* te zyn, die dog de Goddelyke *Wysheid* was, en veel ſchoonder als dat Goddelyk *Wereld-Licht*, de *Zonne*, zo dat Hy alſoo niet ongevoegelyk mogt uitroepen: *tot wat eene verdrukkinge ben ik gekomen, en tot wat eenen grooten vloed, daar in ik nu ben*, 1 Machab. 6: 11. Die ik voormaalen zo bemind was. Daar zy zelve, die Hem te vooren met *Gejuych* en *Vrolykheid* in de Stad *Jeruſalem* hebben verzeld, die vermeerderen Hem de *ééne* Pyn over de *anderen*, den *éénen* Slag over den *anderen*, de *ééne* Wonde over den *anderen*; en maken dat 'er voortkomt *Bloed* by *Bloed*: tot dat zyn allerſchoonſte *Lichaam*, zodanig was, dat 'er geene *Gedaante* nog *Heerlykheid* meer aan Hem te zien was; dewyl Hy zoo veele *Slagen* heeft ontfangen, welke men niet *weet* of *tellen* kan; nadien Hy onſe *Zonden* heeft gedragen, welke, van wegen hare *Veelheid*, boven alle *Weetenſchap* en al het *Getal* gaan.

Ip-

Ipse vulneratus est propter scelera nostra. Esaj. 53: 5. O JESU! Gy Trooster myner Ziele! O schoonste onder alle Menschen Kinderen! O onschuldig Lam GODS! Ach, dat ik dog konde zulke *Slagen* en *Wonden*, voor U myn GODT *ontfangen* op 't *Verlangen*, voor myne Zonden. Ach, konde ik Navolgen, zo veele ontelbare *Martelaars* en *Heyligen*, welke ten allen Tyden *bereyd* zyn geweest, het *Bloed* des *Harten* alleen, of te gelyk dat van het Lichaam te vergieten, om U mynen GODT gelykvormiger te worden. Ach, wat voor *Troost*, wat voor *Zoetigheid*, wat voor *Verkwikking* zoude ik vinden in zulk een *Lyden*! want hoe veelen zyn 'er, welke niet alleen door *geduldig* lyden, zig tot den hoogsten Top der *Deugden* hebben verheven; maar ook door Betrachting van zulke harde *Geesselingen* en *Bloedvergietingen*, hun Leven gebeterd hebben? Veelen zyn 'er, die zig in den *Drek* der *Zonden* hebben omgewenteld, maar evenwel, door het nagaan van zulke Smerten, al het *Kruys* en *Lyden*, met brandende begeerte des Harten Ontfangen.

O hoogst voordeelige *Bloedstorting!* door welke veelen, die uit loutere *Tederheid*, naauwelyks iets verdragen konden, reden hebben gevonden, zig niet alleen veele aangenaame *Vermakelykheden* te onttrekken; maar ook nieuwe *Bevindingen*, van grootere *Gestrengheden* uit te vinden, ten einde zy zig den alsoo verwonden JESUM, ten Vriend maakten: En, die te vooren hun Lichaam al te zeer *beminden*, het zelve tegenwoordig alleen als ee-

nen *Knecht* verzorgen Veelen zyn 'er, welke te vooren als de wrede *Wolf*, met *Toorn* en *Gramschap* omgeven waren, tegenwoordig als *Zachtmoedige* Schapen, by allerhande *onteeringe* swygen en lyden: ja die haar *Geweeten* met smerten en 'l reuren, gelyk als met *ysere Banden* verstrikt hielden, kanten zig nu met *Vreugden* tegen alle *Dingen*, welke dit Aardsche dal, de Wereld geven kan, ja met eene grootere *Harte Vryheid*, vlieden zy met een vry *Gemoed* tot het hemelsche *Vaderland*, zig verwonderende, dat zy alsoo van de *Duisternisse* der *Wereld-Liefde* hebben kunnen *verblind* worden Veelen zyn 'er, welke door de *Betrachting* van dit smertelyke *Bloedvergieten*, van een *Waardshuis* in een *Godshuys*; van een *Trappelleeren* tot *Psalm-eeren*, van den *Dans* tot den *Roosen-Krans*, van het *Rapier* tot een *Brevier*, van *Drinken* en *Eeten*, tot het van de *Godsdienst* en *Mis* te weeten; van *Zingen* en *Springen*, tot *Geestelyke Dingen*; van *Vloeken* en *Sweeren*, JESUM ter Eeren, aangespoord worden. Veelen zyn 'er, welke door zo een *Bloedvergieten* ten deele door de *Betrachtingen* derzelve, ten deele door *Inbeeldingen* of *Verschyningen* zyn geleid geworden, van een Godloos *Leven* en *Handel*, tot eene *Godzaligen Wandel*. Veelen zyn 'er, welke ter *behartigingen* deeser *Smerten* niet genoeg was, veele en groote *Dingen* te Werken; wanneer zy niet daar benevens swaare *Aanstoot* te lyden hadden; want zy weeten wel, dat zy met dit Lyden GODT den HEERE hare *Liefde* en *sterk Geloove* des te duidelyker bewyse, wel-

welke de *Zynen* op diergelyke ſtrydplaatſen weet te oeffenen, op dat niet minder hun *Medelyden* als *Medewerking* van grootere *Dingen* en Mannelyke *Deugd* aan den Dag komen: om wier goede Begeerten GODT vervolgens, om ze meerder toetegeven, by den gelukkigen *invloed* der hemelſche *Genade*, hem ook de *Stormwinden* der *Wederwaardigheden* nooit liet ontbreken, op dat haar *Gedult* wel geoeffend, diepere *Wortelen* maakte, en de beproefde *Deugd* zig klaarder mogt openbaaren.

Onder anderen egter heeft zulks tot haar grootſte voordeel bevonden, zekere met groote *Vrindelykheid*, *Schoonheid*, en aangename *Gebaarden* begaafde, echter meer *Hoogmoedige* als *Ootmoedige*, meer *Verdachte* als *Aandachtige*, meer *Ontuchtige* als *Tuchtige*, meer *kwalyk Opgevoede* als *wel Opgevoede*, meer *Geyle* als *Heylige* Roomſche *Matrone*: Welke, dewyl zy eenige Aandacht tot de Hemelſche Maagd *Maria* droeg, GODT niet wilde Eeuwig laten *verlooren* gaan; maar als zy op eenen Tyd in de Stad *Rome* heen en weder wandelde, bejegende haar op de ſtraaten, een overſchoone *Jongeling*; die na gehouden minzaam *Geſprek*, door haar ter *Tafel* werd genodigt, en na zyn woord op het beſtemde uur verſcheen; jegens welke deeſe *Matrone*, met zulken innerlyke *Liefdes-Vlam* ontſteken wierd, dat zy zelfs niet konde bedenken, van waar zoo een ſterk *Liefde-Vuur*, vermengt met de grootſte *Eerbiedigheid*, zynen *Oorſprong* mogt hebben, zoo dat zy hem niet wel dorſt aanzien. Maar de Voorzie-

zienigheid GODS, om de zulke op den *Weg* der *Zaligheid* te brengen, liet ras hare ondoorgrondelyke *Toeleg* te voorſchyn komen. Want naauwlyks waren zy ter *Maaltyd* aangezeten, of het ſcheen deze *Vrouw* toe, dat al het geene deze *Jongeling* aanraakte met *Bloed* vermengt en beſprengt was; zy meenende, dat hy zig in den *Vinger* had geſneden; verlangende alſoo hem te helpen. Maar hy zeide: *Ik hebbe my niet verwond; maar is het niet recht, dat een Chriſten zyne Spyſe eete, en dezelve met dat Roſynverwige Bloed zynes* GODS *beſprengt hebbe*? Zulke *Reden*, in haar Huys ongewoon te hooren, bragten haar in groote *Verwondering*; alſoo dat zy als in eenen *Doolhof* van allerhande Gedachten raakte; behalven dat haar deeſe *Jongeling* meer en meer ſchoonder voorkwam; zoo dat zy zig inbeelde, dat de *Natuur* ſlegts proef trekken geſchetſt had by de Afbeelding van andere *Schoonheden*, die zy hier te gelyk als een uitgemaakt *Wonderwerk* van haare *Kragt* voorſtelde; derhalven wiſt zy niet wat zy denken zoude, dog ſprak hem ten laatſten in deeſer voegen aan: *Myn Heer, dewyl gy my zoo wonderlyk voorkomt, dat ik u niet vermag aan te zien, zoo bidde ik u, dat gy my niet wilt onthouden, te kennen te geven, wie gy zyt!* Hy daarentegen antwoorde: *Gy zult het wel haaſt bevinden.* Na dat nu het Avond-Eeten voleind was, en de halfgehoornde *Maan* zig aan het Hemelblaauwe *Veld* zien liet, bragt zy haren Gaſt in de *Slaapkamer*, om aldaar den GODT des *Slaaps* de gewoone *Schatting* te betaalen.

Maar,

Maar, zie daar een groot Wonder! terwyl zig de *Jongeling* als een ander *Chamæleon*, in onderſcheydentlyke *Gedaanten* veranderde; dan toonde hy zig als een *Jongman*, die zeer *bedroeft* en *aangevochten* was; dan met eene *Doorne Kroon*; dan met een *Kruys*; dan de *Handen*, *Voeten*, *Zyden*, getekend met versſche *Wonden*; dan over het gantſche Lichaam, met louter *Bloed* begooten, gelyk of hy die geene was, welke door de *Beulsknechten*, de *Jooden*, zoo grouwſaam was mishandelt geworden, CHRISTUS JESUS.

Geen wonder ware het geweeſt, wanneer zy over zulk een *Gezicht* in flaauwte was gevallen. Maar de Geliefde HEYLAND, die deeſe *Edele Gaſt* was, trooſte haar met vriendelyke *Woorden*, zeggende: *Het is genoeg, myne Dochter, het is genoeg; laat af van uwen Dwaalweg en uw ligtvaardig Leven, en denkt, hoe duur het my te ſtaan is gekomen; gaat af van den Weg des Verderfs; beken, en ziet my aan. Keer weder, en gâ in u zelven, gy armzalige en elendige Creatuur. Vergeet nooit, wat gy tegenwoordig gezien hebt; want dit is de eenige Weg uwer Verloſſinge*: Waar op Hy is verdweenen. Zy koelde hier door vervolgens haar geil *Liefdes-Vuur*, met een bitteren *Traanen-Vloed* harer Oogen; en dit was haar veel nuttiger, als wanneer zy haar gantſche jak met *Water* had begooten, om haren *brand* te leſſchen. Haare *Oogen* ſloot zy met byzonderen *Eerbied* voor de *Liefde-pylen* van den blinden *Cupido*, en het was haar veel beter, als wanneer zy de *Schuyfraamen* voor haare Gla-

zen by *Hagelwerpende* Winden, had toegemaakt. Hare *Handen* hield zy voor haar, tegen al het onbetamelyk *Aantasten*, en 't was haar veel beter, als wanneer zy met deese *gevoelt* hadde de kostelykste *Edelgesteente* en *Paarlen*. Hare *Hairen*, welke waren gelyk als *Koorden* en *Strikken*, in welke hangen bleven veele *gevleugelde Harten*, moesten van het *Hooft*; en dat bragt haar *veel meer* voordeel, als de Rykste Wild Vangst. Haare stoute *Kleeder-pracht* veranderde zy in eene *slegte Dragt*; want, daar zy te vooren wierd gezien in *Zilver* en *Goud*, bedekte zy nu haar *Maden-Blok*, met een *geringen Rok*; en verscheen veel schoonder op het blaauwe *Hemel-Gewest*, als wanneer zy in 't *Bond* gecierd waar, als een *Paauw* op zyn *Best*. Haar *Vleesch*, dat meenigmaal als een *Afgods-Beeld*, van de *Venus*-Boeven wierd vereert, veranderde zy door de *Discipline*, in een *Reukwerk* voor den Allerhoogsten GODT, en zulke Veranderingen waren haar Vruchtbaarder tot de *Volmaaktheid*, als alle *Artseny-Winkels*. Haar Lichaam *omgorde* zy met een *Cilicio* of *Hairen-Kleed*, waar door zy veel meer wierd *verzekert*, als de zeldzaamste *Bloem-Hof*, met *Doornen* omvangen. En ongeacht zy daarom veele *Wederwaardigheden* lyden moest, zoo hield zy zig als zekere *Visch*, welke een toekomend Onweêr voorzien kan, en dan te vooren eenen *Steen* met zig na *beneden* aan den *Bodem* der *Zee* neemt; op dat wanneer de *Golven* te zeer slaan, hy zig aan den zelven zoo kan houden, tot dat de *Storm* voorby

is.

is. Op gelyke wyse hield zig deese bekeerde *Matrone* aan den *Steen* des *Gedults*, onder de wildste *Golven* en *Baaren* van alle *Wederwaardigheden*, tot zy na eene waardige voortbrenging der *Boete* en by 't afneemen der bruissende *Winden* van dit *Jammerdal* *Zalig* is gescheiden.

De H. Aarts-Canselier *Lucas*, meld in zyn 16 Cap. van den *Ryken Man*, dat hy zig kleedde met *Purper* en kostelyk *Lynwaat*, leefde alle Dagen *vrolyk* en *prachtig*, en gestorven zynde, *begraven wierd in de Helle.* De *Maan* word nooit verduistert, als wanneer zy *vol* is; alsoo pleegen de Menschen in de *Liefde* en *Eere* GODS ook niet af te laten, tot zy overladen worden van den Rykdom; hoe *voller* de Maan is, hoe verder zy is van de *Zon.* Op dezelfde wyze, hoe meer de Menschen met *Goederen* verrykt zyn, hoe minder zy gedenken aan GODT, hoe verder zy van *Hem* afwyken; en volgen den *Ryken Man* niet alleen na, maar overtreffen Hem zelfs te veel. Ach! waardigste Harten, *overweegt* en *behartigt* het wel, dat deese *Ryke* zig niet heeft ingesloten in goude *Armbanden* en *Ketenen*; zig niet heeft bekleed met Kleeren van *Zilver* en *Goud*, met *Paarlen* en *Edelgesteente* bezet; de *Vingers* met de kostelykste *Ringen* niet heeft aangevult; en hy is nogtans *verdoemt* geworden. Gy echter neemt *Dagelyks* andere *Kleuren* als een andere *Chamæleon*; en verandert in onderscheydentlyke *Vormen* van *Kleederen*, als een andere *Proteus*; gy bedekt u met *Zilver*, *Zyde*, *Fluweel*, *Paarlen* en *Goud*, vreest

gy

gy niet dat gy in de *Eeuwige Pynen* zult geworpen worden? O *Zotte* eigewysheid! O eigenwyze *Zotheid*! die alſoo de Liefhebbers der Wereld *betooverd*, en de *Oogen* verblint, daar het helſche *Vuur* en de Bezolding deeſes *Braſſers* haar verlichten moet? Ik wil niet eens melden, dat hunne Kleederen veelmaalen met *Bloed* geverwt, en CHRISTUS in den Behoeftigen daar door is *berooft*, *geſlagen* en *verwond* geworden. Gedenkt gy dan niet, dat gy, door uwen *Wellust*, in het Eeuwige *Verderf* loopt: want de *Pracht-Hans*, ſterft even zoo wel als de *Smal-Hans*. Den *Dood* is alles gelyk, gelyk als de *Starren*, welke in het *Ooſten* opgaan, ten laatſten wederom in 't *Weſten* ondergaan; alſoo pleegen wy allen in de *Wieg*, als kleyne *Sterren*, in het Leven op te *gaan* en op te *ſtaan*; maar nogtans vallen wy ten laatſten te gelyk weder in *'t Graf*. Alleen helaas! op eene ongelyke Wyſe. Want zoo als in de Openbaring van *Johannes* geſchreven ſtaat: Apoc. 15. Zoo veele zig *heerlyk* hebben gemaakt, en in *Welluſten* geleeft, zoo veele ſchenkt haar *pyn* en *Lyden* in. Want billyk is het, dat die geenen met *Pynen* en *Smerten* vervult werden, welke door de Ydele Welluſt zynen GODT niet verſchoonen.

Arcagatus, een Heelmeeſter, welke deeſe Kunſt te *Rome* het eerſte geoeffent en overgebragt heeft: Als hy hadde begonnen, de *Patienten* ter bewaaringe van 't Leven, de *Leden* te branden en ook af te *ſnyden*, is hy zoo *gehaat* geworden, dat die van *Rome* hem niet

al-

alleen hebben *gedood*, maar ook door de gantſche Stad *geſleept.* Indien nu *Arcagatus* tot Nuttigheid der Kranken om die Verwonding is *gedood* geworden, wat voor een *Straffe* zal die geen te wachten hebben, van welken niet een Menſch, maar GODT zelf, uit loutere *Boosheid*, door zoo veelvuldige *Zonden*, waarvan elk eene den *Eeuwige Dood* verdient, alſoo grouwſaam *gekklooft* en *verwond* word. *Tunc vulneratus eſt.* 1. Mach. 16: 9. Te weynig zal zyn het *Rad* van *Ixion*; te gering de *Slangen-Geeſſel* van *Megera*, te *Zoet* de Swavel-Drank van *Pluto*; te *Mild* de Verſcheuring van den Driehoofdigen *Cerberus*; te *Koel* het Vuur van *Vulcanus*; te *zuyver* de ſtinkende poel van *Asmodæus*; te *zacht* het immerbrandende Bed van *Proſerpina.*

Daarom, O waardigſte Gemoed! neemt u wel in acht; en wilt met een *verbryſelt Hart*, de grootte uwer *Zonden*, waar mede gy het tederſte Lichaam uwes HEILANDS, zoo meenigmaal en grouwelyk hebt *verwondt*, overwegen: *Super dolore vulnerum meorum addiderunt.* Pſ. 68. Het Werk van eigen *Genoegdoening* gering achten, dat by uwe *Zonden* te vergelyken, niet meer te ſchatten is, als een *Dropje* tegen den *Oceaan.* Eert zyn zo koſtbaar *Bloed*, dat uit zyn Lichaam *gevloeit* is. *Sanguis ejus magno fluxu deflueret.* 2 Mach. 14; 45. van 't welk één éénig *Dropje* voor de Zonden van *duyſent Werelden* genoeg geweeſt ware: Vermits het van zulke groote *waarde* is, dat noch *Cræſus*! Overvloet, nog de zeldzame *Wenſch* van *Midas*, alle die oneindelyke

Goederen betalen kunnen, die in zulke Betrachting *verborgen* leggen: Alſoo, dat daar by niets kan en mag vergeleken worden. Maar, gelyk als de *Vrucht* van den *Boom* des *Levens*, onſen eerſten Vader den *Dood* niet heeft veroorzaakt, tot dat hy die had in de *Hand* genomen; alſoo is die *Vrucht* van den hogen *Boom* des *Kruiſſes* evenwel genoegzaam, het *Heyl* der *Wereld* uit te werken; dog is noodzakelyk, dat ons de *Vrucht* daar van te vooren toegeëigent werde. Eene *Artſeny* heeft wel de Kracht, de *Onpaſſelykheid* te *verdryven*, maar niet eer en voor dat zy *gebruikt* word. Het Bad-Water te *Bethſaida* genas allerley *Krankheden*, Joh. 5. Dog moeſten zig die *benaauwden* en *bedrukten* in dat zelve begeven, en op gelyke wyſe is het Lyden CHRISTI zo krachtig; dat één éénig *Dropje* zynes koſtbaren *Bloeds* veele duiſende *Werelden* verloſſen kan; alleen het kan den Zondaar het *Leven* niet wedergeven, ten zy deſſelfs *Werkingen* Hem niet *toege-eygent* worden. *Looft*, *Prys* en *Verheft* dan JESUS Barmhartigheid en Gedult. Ik zal onderwylen my met eenen treurzang *bevlytigen*, zulk vergooten *Bloed* te eeren.

I.

Chriſtus, gy myner Ziele Licht,
Myn Toevlugt, Trooſt en Leven;
Hoe word uw Lichaam toegericht,
Tot Geeſſ'len daar gegeven:
Hoe loopt U hier

Al

Al 't Bloed, ja ſchier,
Ziet men als beeken vlieten
Nogtans dit bloed
Is heilzaam goed,
Om Zonden uit te gieten.

2.

Hier word het edele Druyven-zap
Van d'egten ſtok genomen;
Geen Drank van zoeter Eygenſchap
Men ooit nog heeft bekomen:
Niemant heeft luſt
Of is bewuſt
Wat dat daar uit komt vlieten;
Den Hemel boog
Nog Aarden-Boog,
Zulk dierbaar vogt uitgieten.

3.

Robynen zyn ſlegts Dropjes kleen,
Hoe veel zy mogen gelden;
Ja tegen dat is de Ed'le Steen
Niet waardig om te melden:
Want deſſelfs kragt
Heeft in zyn magt,
Om Zielen te verkwikken;
Niets beter dan
Men vinden kan;
Niets kan ons meer beſchikken.

4.

In Hem, als in de roode Zee
Is Pharao *verdronken,*

Zyn

Zyn dus ook onſe Zonden meê,
In d'Afgrond als verzonken:
Hy voor ons Boet,
Om dat Hy moet
Alle onſe Schulden dragen;
Daarom by gaat,
En ook uitſtaat
Voor ons en Smerte en Plagen.

5.

Scinis *gantſch wild met zynen roof,*
In 't duiſtre Woud ging doolen;
Hy tuſſchen Boom en 't digte Loof
Houd zulken, vaak, verſcholen;
Tot by zig rekt
En neder trekt
(Die Boom mogt hem bedriegen;)
Die met gemak
Dien krommen Tak'
Den prooy doet opwaarts vliegen.

6.

Tyrannig zyn wel zulke daên;
Geen menſch kan ze immer looven;
Dog ziet men eens de Jooden *aan,*
Hoe zy den Menſch *berooven*
Wat is hun doen
Zo ſtout en koen?
In moedwil als verſopen?
Gods *eige Zoon,*
Kan na dien hoon
En ſlagen niet meer loopen.

7.

Veel leet heeft Hem toen aangevat;
Geen Lid was zonder Wonden;
Zyn gantſche Lyf, met Bloed beſpat,
Veel ſmerten heeft bevonden:
Niet ſlegts de Mond,
Op bleeken Grond,
Wierd met het Bloed omvangen,
Maar ook de Baard,
Met Bloed beſwaard,
Bragt ſmerte aan zyne Wangen.

8.

Syn gantſche rug, Ach, teder Hart!
Is open en verſlagen;
Door zulken ſlag, de grootſte ſmart
Moet Hy ook daarom dragen:
Ziet! zonder Tal,
Zyn Wonden al
En verſche geeſſel-blyken:
De pyn Hem doet
Met 't vloejend bloed
Pas na een menſch gelyken.

9.

Gelyk een Rank beſneden is
Ontydig hy zal Weenen;
Dog daar op is een Zap gewis,
Zeer Vruchtbaar weer verſcheenen:
Zoo ook dan hier,
Hy, Myn-tuinier,
Laat zig geen Arbeyd rouwen;

Hy legt de band
Aan rank en band;
Zyn werk, doet hem vertrouwen.

10.

Een liefl yk vogt van JESUS *vliet,*
(Geen Wynſtok kan zo weenen,)
Het welk zig overvloedig giet
Gantſch vruchtbaar elders heenen:
Wie het geniet,
Zyn Luſt dan ziet,
Veel vreugde komt na binnen;
Die dan ook wyd
Aan vrolykheid
Alle andere overwinnen.

11.

Gelyk de Wyn het Hert verblyd,
Zo kan het dit vermaaken;
Dog word daarby een onderſcheid
Beſpeurt, in veele Zaken:
Dewyl zulk Vogt
Aan hem, die 't zogt,
Geeft nieuwe Levens-kragten;
Het Spyſt en Drenkt,
Die het niet krenkt,
Noch d'invloed wil veragten.

12.

Ey loop dan, by 't gevoel van ſmert,
Tot deez' Genade wellen;
Gelyk een loopend dorſtig Hert,
Wen 't Jagers wilden vellen:

By

By deze Wel,
Zo rood, u ſtel,
En wil 'er ſteeds by blyven;
Die niet ontweek
Van zulken Beek,
Zal zynen Dorſt verdryven.

13.

Een ieder leyde zynen Zin
Om Welluſt te beſnoeijen;
De Wereld met de onegte min,
Daar Tegen ſtroomen vloeijen:
Daar meenigvoud,
In 't digten Woud,
Zig Zielen-Moorders wagen;
Tot Hy erlangt,
Wat Hy verlangt,
En met zig komt te dragen.

14.

Zo ſpoed zig dan een ieder voort,
Wiens Hart zo is ontſteken;
Gemoed en Zinnen, als 't beboort,
In Liefde laat uit breken:
Ik voor myn Deel,
Ik yl geheel
Na Hem, (ik kan 't niet ſwygen,)
By Dag en Nacht;
Heb ik getracht,
Hem tot myn Deel te krygen.

15.

Zoo veel men Welluſt daar in vind,

Zoo

Zoo ſterk zal men verlangen;
De waare vreugd, die men bemind,
Zal men hier ook erlangen:
Waarom ik my
Met andren vry,
Met Hem tragt te verryken;
Op dat Hy myn,
Voor altyd zyn
En nooit van my mag wyken.

16.

Elk ziet de Poorten tot de Zaal,
Na zyner Ziel verhoopen,
Te weten tot dit Wonden-Maal,
Door zyn bloedſtorten open:
Hy ſtelt zyn Zin
Op ons niet min,
Op dat zyn bloed ons laave;
Wilt daarom niet,
Terwyl dit vliet,
Verzuymen zulke Gave.

17.

Laat ons dan met een vryen Moed
Na Hem met ſpoed begeven;
En na zulk onwaardeerbaar Goed
Met alle krachten ſtreven:
Ik gâ vooraan,
Volg op die baan,
Wyl Gunſt ons komt beſtralen;
Zoo zullen wy,
Hem zeker vry,
Na korten Tyd inhalen.

18.

Troostryk 't my ware, wanneer ik
Uw wonden kon beschouwen,
Elk uur, ja ieder oogenblik,
Myn JESU, *myn Betrouwen:*
Om zulken vond,
Uit 's Harte grond,
Swoer ik te willen geven;
En al myn Goed,
En Lyf en Bloed,
Ja zelfs myn eigen Leven.

19.

Ik moet bekennen, Gy verlost,
Dat hebb' ik, vaak bevonden,
Door deesen zoeten Wonden-Most
En uwe purp're Wonden:
Want Gy zyt mee
Een Roode Zee,
Waarin men blyft behouwen.
Gelukkig Mensch,
Die na zyn Wensch,
Op JESUM *wil vertrouwen!*

20.

Sie aän, ô Wereld! deez' landsdouw,
Met alle Bloem-Cieraaden:
Of zy met aller Bloemen bouw
Niet ryk'lyk is belaaden?
Hoe men ook keur,
Der bloemen kleur
Moet voor dit purper wyken;

Niets komt zo ſchoon
Voor 't Oog ten toon,
'T moet alles daar voor ſtryken.

21.

Gy, Trots, ô ſchoone Hemel-ſtad,
Van het Albaſt gebouwd,
Waar men de ſchoonſte Vreugden bad;
In Zaalen van fyn goud:
Door uwe Poort,
Die 't oog bekoort,
Begeer ik niet te komen;
Dan op den grond
Van JESUS *wond*
Te worden ingenomen.

22.

Een Hart dat zig van de Aard' verheft,
En vaardig ryſt naar boven;
Dat JESUS *Kruis-Bloed wel beſeft,*
Zal ſteeds zyn Heyland loven;
Zyn GODT *en* HEER,
En immermeer,
Gelyk die Eng'len Schaaren;
Die overal,
Niet by Geval,
Steeds JESUS *Dienaars waren.*

23.

Wanneer zal ik Uw Aangezicht,
O *liefſte* JESUS! *merken,*
Wanneer zal zig eens in Uw Licht
De Ziel zig mogen ſterken?

Hoe

Hoe zal 'k dat Blok,
Het ligchaams jok
Dat my, vaak, maakt verlegen,
Afleggen? Gy
Zult geven my
Uw Bloeds Kracht en Uw Zegen?

24.

O ſmart! ben 'k om de Wereld dan
Te dienen ſlegts geſchapen?
Wagte ik geen and'ren Loon daarvan;
Dan dat ik zoude gapen,
Na al haar Goed,
En mynen moed
Op hare Dwaasheid zetten;
Die dog terſtond,
Door vuile Zond',
Het Lyf en Ziel beſmetten.

25.

Regt mild geſchapen heeft my GODT
Tot een volzalig leven;
Dog wyl ik leef in Zonde en Spot;
Kan zig niet recht begeven,
Tot Hem myn Hart
O groote Smart!
Zal ik dan niet genieten,
O hoogſte Goed!
Uw dierbaar Bloed,
En yſlyk Bloet-vergieten?

26.

Des Vleeſches dartl' en ſnoode Luſt

Laat in my niet meer Woeden;
Ik zet my op uw Borſt in Ruſt,
Want Gy kund my beboeden:
Laat myne Ziel,
Die U geviel,
Uw Bloed-Drank mogen proeven;
Dan weet ik, dat,
Als zy dien ſchat
Bezit, niets zal beboeven.

27.

Ey mogt ik, Arme! zyn bevryd,
Van allen Angſt en Vreeſen;
U nooit volpreſe zoetigheid,
Zou recht myn Leven weſen:
O zoete kracht!
Die ik verwacht,
En die ik reeds beminne;
Schoon me alles kneld,
Laat my als Held
Blymoedig Overwinne.

28.

Nu Liefſte myn, O helder Licht!
O Zoetigheid geen Enden!
O Vreugt! O vreede! O Toeverzicht!
Verkwik my in Elenden!
Neem my van hier,
My, Worm en Mier;
Uw Bloed leyd my tot Deugden;
Want Gy zyt myn,
Ik zal U zyn;
Daar hoop ik op met Vreugden.

De-

Dewyl wy nu door veele Verdrukkingen moeten ingaan, in het Koningryke GODS, Act. 14: 22. En de Heere der Heerlykheid zoo groote *ſmerten* uit zuyvre Liefde jegens ons *uitgeſtaan* heeft; zoo is billyk, dat wy, die Zyne vertrouwden *Vrienden* willen zyn, gantſch *geduldig* lyden, wat Hy over ons beſchikt en doet komen, tot het welke ons dan den H. Apoſtel *Petrus* vermaant, daar hy zegt: *Dewyl dan Chriſtus voor ons in 't vleeſch geleden heeft, zo wapent gy u met dezelve gedachten; (namelyk) dat wie in 't Vleeſch geleden heeft, die heeft opgehouden van de Zonde,* 1 Petr. 4: 1. Gelykerwys ook den H. *Paulus* ons opwekt met deeſe woorden: *Laat ons afleggen alle laſt, ende de Zonde die (ons) ligtelyk omringt, ende laat ons met Lydzaamheid loopen, de Loopbaane die ons voorgeſteld is: ziende op den overſten Leydsman, en Voleynder des Geloofs* JESUM, *dewelke voor de Vreugt die Hem voorgeſteld was, het Kruiſſe heeft gedragen, ende ſchande veracht.* Hebr. 12. 1, 2.

Niemant kan *Zalig* worden: niemant kan een *Burger* van het hemelſche *Jeruſalem* zyn, die niet geduldig bevonden word in de *Vervolgingen, Angſten, Droefheden*, en *Bekommerniſſen* deeſer *Wereld.* Zie 2 Cor. 5: 4. en Vervolgens. Het *Gedult* is dat geene, 't welke alle *Wederwaardige* Zaaken overwint, niet door *Stryden*, maar door *Lydzaamheid*; niet door *Onwilligheid*, maar in eene goede *Bereyding*; niet door *Morren* en *Knorren*, maar in GODT te *Loven* en te *Danken.* Het is een

Schip, dat alle *Godlievende Zielen* na de gewenschte *Haven* overvoert: het is een *Slot*, door 't welke de *Helle* gesloten en de *Hemel* geöpent word voor allen den geenen, die het *Omvangen* en *Lief* hebhen. Dan nog is het die *Deugt* zonder welke geen Mensch kan *gerechtvaardigt* worden. Zie Hebr. 10: 36.

In de *Oude Wet* plagt men alles met eene gelykmatige *Straf* te vergelden; als *Hand* voor *Hand*, Oog voor Oog, *Vinger* voor *Vinger*, *Leven* voor *Leven*, Zie Exod. 21. Maar in de *Evangelische Wet* worden wy onderwesen, dat wy het *Gedult* zullen gebruiken; onaangezien zulks ons aan ons *Goed*, tydelyke Welvaart, ofte ook andere Zaken *schadelyk* zy. Wat is 't dan, waardigste Hart, dat u zoo kan ontstellen. Ziet aan uwen HEYLAND, en betrachte, of uw *Lyden* het Zyne te *boven gaat*? Ach, gy zult zien, dat uw Lyden jegens het zyne als maar eene *Tydkorting* en een *Kortswyl* is. Is u in eene Zaak *onrecht* geschied, zoo gedenkt wat *Smaat*, *Spot-Reden* en valsche Lasteringen CHRISTUS heeft moeten aanhooren. Hebr. 12: 3.

Hebt gy by niemant eenigen *Troost*, zyt gy by andere onschuldiger wyse *gehaat*. Zo overwege, hoe de Jooden CHRISTUM met groote *Haat* hebben vervolgt. Joh. 15: 8 *Indien u de Wereld Haat, zoo weet, dat zy My eer dan u gehaat heeft.* Zyt gy misschien *berooft* geworden en *verarmt*, dat gy kwalyk *gekleed*, en derhalven schier *naakt* voor den Dag komt? zoo behartige CHRISTUM, hoe Hy by zyn *hoogste lyden* van zyne Kleederen *ontbloot* is

ge-

geworden. Zyt gy van de Uwen, *veracht* en *verlaten*? zoo gedenkt, hoe CHRISTUS van het *Hooft* der Apoſtelen, *Petrus*, verlochent, en van *Judas* is verraden geworden. Zie Matth. 25. Zyt gy van GODT met *Krankheid* en byzondere Smerten bezocht, zoo ziet op CHRISTUM, eenen Man van Smerten; in welken van de *Voetzoolen* af tot op zynen *Hooft-Schedel*, geene Gezontheid was te vinden Jeſ. 53. ja ziet op uwe Smerten. Met *Toe-eygening* deeſer gedachten, dat gy nog niet tot den *Bloede* hebt geſtreden. Deswegens neem de toegeſchikte en van GODT toegezonden ſmerten, *gewillig* aan; draag die met een *geruſt* en *bereid* Gemoed, en vereenigd dezelve met de ſmerten van JESUS.

HET XIX. HOOFTSTUK.

Die altoos oogt, op Roosen,
Moet Doornen, ook lief koosen.

Dat de *Kroonen*, ten allen Tyde, den *Keyseren*, *Koningen* en *Triumpheerende* opgezet wierden, is in 't gemeen bekent; waarom de *Heydenen* voor hare *Goden*, die zy wilden vereeren, ook *Kroonen* hebben gemaakt, zoo als een ieder in 't byzonder de zyne wierd *toege-eygent*; als namelyk, de Godin-

dinne *Juno* eene *Kroon* van *Wynstok-Ranken*; *Venus*, daarentegen wierd geciert met eene van *Mirthen*; *Hercules* met eene van *Populieren*; *Jupiter* met eene van *Eyken-bladeren*; *Apollo* met eene van *Laurier-bladeren*; *Bacchus* met eene van *Eyloof* of *Wintergroen*; en zoo voort: Ja, niet alleen den *Goden*, maar ook den *Heroen* en dapperen *Helden* wierden *Kroonen* opgezet, na hunne heerlyke *Verrichtingen* en *Staat*. Waarom by die van *Rome*, onderscheyde *Kroonen* gevonden wierden: Als de *Kroon* der *Triumpherenden*, de *Kroon* der *Burgeren*, de *Kroon* der *Belegerden*, de *Kroon* der *Muuren*, en de *Kroon* der op het *Water strydende* en *Zegepralenden*.

De *Triumpheerende* Kroon, wierd den Zege verkregen hebbende tot *Vereering* opgezet; gevlochten van *Laurier-Takken*, zoo als nog te deeser Tyd, aan de *Beeldtenissen* der *Keyseren* te zien is, welke kort daar na tot grooter Cieraad van *Goud* gemaakt zyn geworden. Zie *Garzonius de Inventione Coronar.* De *Kroon* der *Burgeren* wierd te *Rome* den geenen gegeven, die iemand in den *Oorlog* van het *Gevaar* des *Doods* gered had, en welke de Herculische Held, *Cicinius Dentatus*, veertienmaal op onderscheydene *Tyden* heeft verkregen. De *Muur-Kroon* is van *Goud* bearbeid geweest, *Coronas recte aureas habent*, Baruch 6: 9. en wierd den geene met groote Eeren *vereert*, welke in *Belegering* en *Verovering* eener *Stad*, de Eerste op des Vyands *Muuren* was geklommen; had ook derhalven de *Vorm* van het Opperste der *Stads-Muuren*.

De Eerſte die zulke *Kroon* heeft ontfangen, was *Manlius Capitolinus.* De *Kroon* der *Belegerden* wierd den geenen gegeven, welke eene *Bezetting* of *Veſting*, belegerd zynde, uit het Gevaar had gered. De Eerſte, die met de zulke is beſchonken geworden, is geweeſt *Quintus Fabius Maximus.* De *Kroon*, waar mede men de *Overwinnaars* te *Water*, plagt te vereeren, was uit *Goud* gemaakt, gelykende na het voorſte deel van een Schip; en die geene wierd daar mede beſchonken, die in een *Zee-gevecht* de Eerſte was op een *Vyandlyk Schip*: De Eerſte deeſer Kroone heeft verkregen eene *Marcus Agrippa.*

Billyk zyn deeſe, die diergelyke *Kroonen* ontfangen, alle *Lofwaardig*, en een ieder is te Kroonen na *Verdienſten.* Wie nu durft zig verſtouten, om zulke *Kroonen* in 't algemeen te verdienen? Niemand is 'er te vinden, die deeſe zoo door *Verdienſten* heeft verkregen, uitgenomen CHRISTUS JESUS, welke zy alle te gelyk toekomen, waarom de 24 *Ouderlingen* hunne *Kroonen* leiden voor Zynen *Throon*, en Hem alle andere *Kroonen* waardig achten. *Dignus es Domine, Deus noſter, accipere gloriam & honorem & virtutem.* Apoc. 4. Dan de *Kroon* der geene, die op het *Water* ſtryden, heeft Hy verdient, daar mede verciert te werden, als Hy zyne *Diſcipelen* in dien ſterken *Wind* op de *Zee* te hulp is gekomen; daar dan de Winden op zyne *beſtraffinge* haar *Waaijen* inhielden, en de bulderende Golven zig als *gevangen* gaven. Zie Matth. 8. De *Kroon* der *Belegerden* betaamde Hem, vermits

Hy

Hy zoo veele *Menschen*, als Steden GODS, in welken de *H. Geest* zyne Wooning had, van zoo veele *Vyanden*, de *Duyvelen*, heeft verlost. Luc. 11. en Marc. 7. De *Muur-Kroon* heeft Hy verøverd, toen Hy de *Eerste* is geweest op de *Muuren* des *Tempels*, om daar uit de *Koopers* en *Verkoopers*, die Vyanden des Allerhoogsten GODS waren, te verdryven. Matth. 21: 12. De *Kroone* der *Burgeren* behoorde Hem niet alleen, dewyl Hy 'er veelen by het *Leven* heeft behouden, maar dewyl hy de *Afgestorvenen*, zelfs tot het *Leven* heeft opgewekt. Zie Marc. 6. Matth. 9. Luc. 7. Joh. 11. De *Kroon* der *Triumpherende* heeft Hy ontfangen, als hy dat helsche *Monster* 't welke Hem verzoeken wilde, heeft *bestreden* en *overwonnen*. Matth. 4.

Zoo dat derhalve door alle zulke *Werken* de Geliefde HEILAND waardig is, om met eene byzondere *Kroon* vercierd te worden. Niet als de groote *Alexander*, na dat hy *Indiën* onder zyn Geweld had gebragt met *Eyloof* of *Wintergroen*, en *Laurier-Takken* gekroond, alle Steden en Landen doorgetrokken is: Niet met eene zulke *Kroon*, als de *Lacedemoniers* plagten te zamen te vlechten, en het Beeld *Juno* op te zetten; waar mede zy wilden te kennen geven en betuigen, dat zy van haar, als ééne der voornaamste *Godinnen* der lugt, schoon en bekwaam *Weër* verhoopten. Niet met eene zulke Kroon, als de *Poeëten* van *Prometheo* verdichten, dat hy allereerst de *Kroonen* heeft gebruikt, toen hy van zyne *Banden*, met welken hy op den Berg *Caucasus*

ſus geboeit geweeſt was, maar van *Jupiter* verloſt is; dewyl hy denzelven voorſpelde, dat de Zoon van *Thetis*, door een zonderling Beſtier der *Levens-Godinne* grooter zoude worden, als zyn *Vader*; waarop hy tot getuigeniſſe zyner *overwinninge*, waar door hy zyne *Straffe*, die hem van de *Goden* was opgelegt, uitgeſtaan en overwonnen had eenen Krans ofte eene *Kroon* te zamen heeft gevlogten, en dezelve op zyn Hooft gezet. Neen, met geene diergelyken; maar met eenen van *Rooſen*, *inarceſſibilem gloriæ coronam*, 1 Petr. 5: 4. *Eene onverwelkelyke kroone der Heerlykheid*; zoo als zulk een an Rooſen *Anacreon* heeft gedragen. Want de *Rooſen* beduyden niets anders als de *Deugden*, ten blyke, dat, gelyk als de Rooſen met *Doornen* zyn omvangen, de Deugt nooit zonder *Gevaar*, *moeite* en *Arbeid* is te vinden, en ook te verkrygen. Wie is nu *Deugdzamer*, *Beminnelyker*, als de Maagt *Maria* haar Zoon Jesus, om dien met *Rooſen* te kroonen? Alleen, gelyk als men ten allen tyden meer *Doornen* als *Rooſen* vind, en het *Goede* met het *Kwade* word beloont; alſoo werd ook de allerſchoonſte Jesus, in plaats van met Rooſen met *Doornen* gekroont. Zie Joh. 19: 2. Matth. 27: 29. Hier is de *Kroon* al, en nu word zy Hem opgezet: Ja niet alleen opgezet, maar alſoo in zyn allerheyligſte *Hoofd* ingedrukt, dat het zelve tot op de *Herſſenen* toe, doorboord wierd, en reykte deeſe *Doorne-Takken* den beminnelyken Heiland in zyn Godlyk *Aangezicht* zoo wyt na beneden, dat hy naauwlyks

de

de *Oogleden* konden verheffen, zonder zig aan de kanten daarvan te ſtooren. *Illum in capite vulneraverunt.* Ach, die onlydelyke ſmerten! Ach, die al te groote *Martelisatie*! Ach, erbarmelyk *ſpectacul*! *Data eſt ei corona & exivit.* Apoc. 6: 2.

Eene aandachtige Klooſter Jonkvrouw van *S. Dominicus* Orden, was ontſteken met eene *brandende* begeerte, CHRISTUM JESUM te zien, hoe Hy in zyn tederſte Kindsheid is geweeſt, uitroepende met de verliefde Bruid: *Wie geeft my, dat ik mynen Broeder, die Gy mynes moeders Borſten zuygt, daar buyten vinden en kuſſen moge, dat my voortaan niemant verachte.* Wanneer zy nu eens met een hartelyk *Verlangen* zulks in haare *Aandacht* begeerde, verſcheen haar CHRISTUS als een *kleyn Kind*, in eene *bundel* van ſtekende *Doornen*, als in doeken gewonden, zoo dat zy Hem niet krygen konde, maar greep met Ernſt in de *Doornen*. Na dat zy weder tot zig zelve was gekomen, bekende zy, dat wie dit *Kind* hebben wilde, die moeſt zig tot allerhande *Verdrukkingen* bereid houden. Vervloekt zy de Aarde in uwen Arbeyd, *Doornen* en *Diſtelen* zal zy u dragen; ſpreekt GODT tot *Adam*, na dat hy *gezondigt* hadde. Gen. 3. Over welke woorden de *H. Cyprianus gloſſeert*, dat GODT tot *Adam* zeide: De Aarde zal *Doornen* en *Diſtelen* dragen, zulks beduid, dat ons *Vleeſch* niet anders voortbrengen zoude, als *Zonde* en *Straf*, welke als ſcherpe *Doornen* ons *Geweeten* zouden ſteken, en onze Zielen *bloedig* maken. Ja eene vervloekte Aarde is ons *Vleeſch*,

dat

dat niet anders draagt als *doornen* van een kwaad *Geweeten*, *Distelen* der *Vermetelheid* en *Netelen* der *Boosheid*; en of ſchoon men het beneemt het *Zaad* der *Hovaardy*, zoo draagt het dog *doornen* van *Nyd*; en, of men ſchoon verdelgt het *Zaad* der *Gierigheid*, zoo brengt het egter voort *diſtelen* van *Toorns* overmoed en *doornen* van *Geylheid*, welke CHRISTUS veel ſmertelyker zyn, als de *Doorne-Kroon*. Want de Doorne-Kroon ſmertede Hem ſlegts éénen *Dag* maar onſe *Zonden* beledigen Hem alle *Dagen*; en zoo veel Zonden als wy dagelyks begaan, zoo veele *doornen* vlechten wy in de *Kroon* onſes HEILANDS, die Hem veel grooter *ſmerten* veroorzaken, als de Kroon van *Pilatus*; vermits de zulke niet dieper inging, als in het Hooft CHRISTI, maar de Zonden doordringen de Ziele: *Quoniam vulnerata eſt anima ejus*. Eccleſ. 27: 22.

Als op eenen Tyd CHRISTUS aan de H. H. Maagt *Catharina* van *Senis*, in eene welriekende Bloem uit den *Luſt-Hof* des hooghεyligen Patriarchs *Dominici* verſcheen, dragende in Zyne Handen *twee Kroonen*, ééne van het zuiverſte *Goud*, bezet met de koſtelykſte *Edelgeſteentens*, de andere gemaakt van de allerſcherpſte *doornen*; houdende deeſe haar voor 't Oog, welke zy daar van voor de *Beſte* zoude verkieſen. Niemant zal twyffelen, of zy heeft hare Handen uitgeſtrekt na zulk een koſtbaar *Geſchenk* der goude *Kroon*, om die op haar Hooft te zetten. Maar *Catharina*, om zig haren *Bruydegom* gelykvormiger te maken, begeerde veelmeer de *kroon* van *Doornen*, als

dat

dat uit onschatbare *Waarde* te zamen bereyde *Kleynood*, op dat zy uit vryen Hartegrond uitroepen konde: *myn Liefste is myn, en ik ben Zyn, die weydet onder de Lelien; tot dat den dag aankomt, ende de Schaduwe vlieden*, Cantic. 2: 16, 17. Over welke *Versen* de honingvlietende Leeraar *Bernhardus* ~~*Serm*~~. 67. *in* Cantic. zegt: *Wat is dit, dat zy spreekt: Hy is myn, en ik ben Zyn? Wy weten niet wat zy zegt, want wy gevoelen niet wat zy gevoelt.* Heylige Ziel! wat heeft dog u *Geliefde* met u, en wat hebt gy met *Hem* te doen? Ik bidde, wat is dit onder Ulieden voor een *Vriendlyk* en *Grootgunstig* vertrouwen jegens elkander? Hy jegens u, en gy insgelyks jegens hem? niets anders myns bedunkens als eene ware *Liefde*, welke in eene geliefde *Ziele* klinkt, en weder te rug galmt. Dan voor Hem wat *lyden*, of Hem helpen *lyden*, bewyst de ware *Vriendschap*; vermits niemant grootere *Liefde* heeft, als dat hy zyne *Ziele* zette voor zynen *Vriend*. *Majorem dilectionem nemo habet hoc, ut animam suam ponat quis pro amicis suis* Joh. 15: 13. *Niemant heeft meerder Liefde als deese dat iemant zyn Leven zette voor zyne Vrienden.* Zulk een Geheimnis der zoo smertelyke *krooning* heeft ook met byzondere *Vereering* die schoone reukhebbende *Limasche Rosa de Sancta Maria*; een heerlyk Juweel der *Indiaanen*, en een groote Cieraad der *H. Predik-Ordens*. Zie *Ambr. Rau. in vita C.* 6. Welke, ten einde de *Roosen* niet waren zonder *doornen*, altyd eenen *Doornbosch* op haar Borst heeft gedragen, waar door zy

dan geene geringe *Smerten* heeft geleden. Dit heeft zy alleen gedaan, op dat zy dien *Roosen-Stok* konde zyn, onder wien *Roosen* en *Lelien* de Geliefde geweyd word. Overmits het een Ding is, zoo als dat helder blinkend *Claravallische* Wereld-Licht, *Bernhardus*, *Serm.* 70. *in Cantic.* meld: *De geene, die alsoo gewyd word, ende die alsoo weydet onder de Roosen, die regeert in den Hemel onder de Starren, en de geene, die in de Hoogte een Heer is, die is in de Laagte een Geliefde: boven de Starren regeert Hy, en onder de Roosen is Hy een Liefhebber.*

Wyl dan de Liefhebber onser Ziele *wit* en *rood* is, zoo moeten wy ons ook bevlytigen, *witte* en *roode Roosen* te hebben; wanneer wy verlangen, die Liefhebber en Liefderyken *Inwoonder* der witte en roode Roosen te omarmen. Zie Cantic. 5. Onse *Werken*, onse *Vlyt*, en *Begeerten* moeten betoonen, dat zy loutere *witte* en *roode* Roosen zyn, byna als eene zedelyke *witte verwe* der *Reynigheid*, en goeden Reuk der roodbrandende Liefde: terwyl, vermits de Bruidegom de *Deugt* is Hy ook zyn Welgevallen alleen aan de *Deugtzamen* heeft. *Coronabit eum in vasis virtutis*, Eccles. 45: 9. Mogt het evenwel zyn, dat Hy zomtyds geen *behagen* aan onse *Werken* had, zulks is *Hem* niet toe te schryven, maar *alleen ons*; terwyl wy misschien die met te kleine *Liefde* verrichten, of wel met te groote *Nalatigheid*; waar door wy veroorzaken, dat zy van *Hem slecht* aangezien, en, daar zy niet zyn tot ons *Heyl*, van Hem niet *begunstigt*

tigt worden. Overzulks de *H. Gregorius* zegt: *Wanneer* GODT *ons van onse Handen laat regeeren, en ons alles laat toekomen na onsen lust en welgevallen, zoo is zulks een Teken, dat wy verloren en ter Hellen verdoemt zyn.* Want wie GODS Vriend is, en tot de *Glorie* is verkoren, die bejegent veel *Verdrukking*, *Droefheid* en *Kruys*. *Multæ tribulationes justorum.* Pf. 34: 22. *Veele zyn de tegenspoeden der Rechtvaardigen.* Terwyl niemant *twee Gelukzaligheden* kan deelachtig worden, want na Vreugde volgt *leet*, na den Herfst volgt de *Winter*, en na een *vrolyk* Hart, volgt altyd eene *Smart*; wie geniet de *Vrolykheid*, die houde zig voor '*t Kruys* bereyd, en wanneer vergaan de *Roosen*, zoo blyven dog de *Doornen.* Het *Geluk*, heeft verborgen *Druk.*

Policrates was op het Eiland *Samos* een machtig en ryk *Vorst*, welken allen zyne Zaken en Aanslagen *gelukkig* van de Hand gingen; alsoo dat hy nooit eenige *schade* leed, maar alles wat hy *wenschte* en *begeerde*, behield hy, of verkreeg het. Als hy evenwel het Geluk zelfs niet *vertrouwde*, en zig het gemeene *zeggen* te binnen bragt; dat namelyk, *geen Mensch, zonder Ongeluk en Wederwaardigheid, zyn Leven konde ten eynde brengen*, zoo heeft hy het *Ongeluk* zelfs na zig willen trekken, en eygenwilliger wyse te *gemoet* gaan; in meening, daar zoude alsoo zyne Onbestendigheid, in de *Gelukzaligheid* een *Genoegen* geschieden. Deswegens begaf hy zig op eenen Tyd in eene *Galey* op de *Onstuymige Zee*, en wierp zynen *Zegel-Ring*, die

gantſch koſtelyk gewerkt, en eenen grooten *Schat* waardig was, midden in het *Water*, en wel op aanraading van den Koning *Amaſis*, met welken hy *Vriendſchap* en een *Verbond* hadde gemaakt. Het gebeurde nu eenige Dagen daar na, dat een *Viſſcher* eenen grooten *Viſch* ving, die voor de Keuken van *Policrates* gekogt wierd. Als de *Kok* deeſen *Viſch* opende, vond hy 'er zynes Heeren *Ring* in: Hoewel nu ieder een dit voor een groot *Wonderwerk* hield, en *Policrates* voor een groot *Geluk* wierd uitgelegt, zoo heeft dog Koning *Amaſis*, als hy zulks had vernomen, hem alle *Vriendſchap* en *verbonden* opgezegt: dewyl hy meende, dat zonder allen twyffel een' zulk Gelukzalig Menſch een byzonder *Ongeluk* moeſt bereid wezen, zoo als zulks ook *geſchied* is: Vermits *Policrates* van *Oron*, des Konings *Darii* Veld-Overſten, *beöorloogt*, *gevangen* en *gebangen* geworden is. Wie derhalven oogt op *Rooſen*, die moet *Doornen* ook *liefkooſen*; anders zal hy nooit met *Waarheid* kunnen zeggen: *Coronemus nos roſis*, Sap. 2: 8.

De *Deugt* bedeelt de Ziel met eene byzondere *Schoonheid*; maar zulke *Deugt*, uitgenomen de *ingeplante*, word niet verkregen, dan door *Stryden* en *Overwinnen*. Hoe meer dan eene Ziele *werkt* en *overwint*, hoe Zegenryker, voller van deugd en *Gloriewaardiger* zy is. GODT beloont de *overwinning*, en kroont den *Arbeyd*; alſoo heeft zig de *H. Paulus*, door de *Lydzaamheid* en *Ootmoedigheid*, in de Liefde geoeffent, en van zig zelven gezegt: *Bonum*

num certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi Corona Justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex, 2 Tim. 4: 7, 8. *Ik hebbe den goeden stryd gestreden, ik hebbe den loop geëyndigt, ik hebbe het Geloove behouden. Voorts, is my weg-gelegt de Kroone der Rechtvaardigheid, welke my de Heere de rechtvaardige Rechter in dien Dag geven zal.* Met het welke overeenstemt de prophetische Harpenaar *David*, in zyne *Psalmen*, daar hy zingt: *Euntes ibant, & flebant mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.* Ps. 126: 6. Als wilde hy zeggen: „ Dat, die zig ter *Deugt* bevlytigen, zyn „ heen gegaan, *weenende*, en haar *Zaad* uit„ werpende; in 't *wederkomen*, zullen ko„ men met *gejuych*, en dragen hare *Schoven*". Want zy zaaijen het *Zaad* van *Goede Werken*, in veele *Moeiten* en *Ootmoedige* Harten, maar zy zullen zig *verheugen* in Eeuwigheid, van wegen hare geledene *Smarten*. Dat door den *Psalmist* elders word bekrachtigt: *Labores manuum tuarum manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Gy zult in het Sweet uwes Aangezichts eeten den arbeid uwer handen; welgelukzalig zult gy zyn en het zal u wel gaan;* Ps. 128: 2. Zalig zult gy hier zyn in *Hoope*, en hier namaals in uw *Werk* zelve, alwaar gy niet meer zult eeten het *Brood* der *Smarten*, waar in de grootste *Vreugde* uwes *Harte*; want GODT *zal alle Traanen als dan opdroogen.* Zie Apoc. 7: 17. Laat deswegens uwe Ziele hier een weynig

 Tyds

Tyds *bedroeft* zyn, op dat zy na eenen tyd van ramp, GODT behage, en zig in *Eeuwigheid* verheuge. Want alſoo belooft het de Eeuwige *Wysheid* zelve, Joh. 12: 25. *Die zyne Ziele haat in deeſe Wereld, zal het zelve bewaren tot het Eeuwige Leven.* Niemant nu kan het *Eeuwige Leven* verkrygen, die eenig *Gebrek* heeft, daarom moet hy *beproeft* worden door de *Wederwaardigheden*, naar de Woorden des wyſen Mans: *Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationes* Eccleſ. 27: 6. *De Oven bewaard de Vaten des Pottebakkers, maar de Verzoekingen en Droefheden de rechtvaardige Menſchen.* En gelyk als een *Pottebakker* aan zyne *Vaten klopt*, om te onderzoeken of zy *goed* zyn; alſoo klopt ook de Milddadigſte GODT, door de *Verdrukkingen*, aan de Menſchen, om te bevinden hunne *Lydzaamheid* en *Standvaſtigheid.* Wat nu zulk' een kloppen voor *Nuttigheyd* verwekt, verklaaren ons de Woorden *Davids*: *Secundum multitudinem dolorum meorum, lætificaverunt conſolationes tuæ animam meam*; Pſ. 94: 19. *Als myne gedagten binnen in my vermenigvuldigt wierden, hebben uwe vertrooſtingen myne Ziele verſchrikt.* Daarom zegt zeer fraay de *H. Auguſtinus* over deeſe Plaats des Pſalms: *Multi dolores, ſed multæ conſolationes, amara vulnera, ſed ſuavia medicamenta.* Daar zyn wel *veele ſmarten*, maar ook *Vrolykheid* des *Harten*; bitter zyn de *Klooven*, van *Wonden*, maar veel heil en *Zoetigheid* word in de Artzeny *bevonden*; vermits de *Hoope* der toekomende Verkwikkings-Volheid, veroorzaakt

in de *Droefheden* niet weynig *Troost*; en die zulken Troost *verhoopen*, die kunnen met *Paulus* zeggen, Rom. 5: 3. *Wy roemen ook in de Verdrukkingen.*

De H. *Hyerglosier* zegt elders uit het Boek *Baruch*: vers 6. *Ik heb gezien allerbande Vogels, die in den Hof op de Hegge zaten.* Deese *Vogels* zyn niet anders als de *Verzoekingen*, die wy lyden, en de *Verdrukkingen*, die wy moeten *uitstaan.* Alleen wy moeten ons door zulke *Vogels* en *Heggen* niet verschrikken laten; vermits de Zoon GODS zig heeft laten *Kroonen* met *Heggen* en *Doornen.* Wie de Kroon van CHRISTUS begeert deelachtig te worden, die begeeven zig tot eenen *Doornenstruyk* en *Hegge* eenes *gestrengen Levens*, en zy *Geduldig* in *Verdrukkingen*, zoo zal hy niet ongelyk worden dien *Doornbosch*, welke *Moses* gezien heeft, dat hy *brande* en niet *verteerde*, Exod. 3: 2. Hoe geschied zulks echter? hoor hier den *Seraphischen* Vader, *Bonaventuram*, daar hy over de aangetogene *Plaats* alsoo vraagt: *Wie is deese Doornbosch anders, dan de Mensch, met veele Droefheden en Wederwaardigheden omgeven? het Vuur is de Lydzaamheid, welke het Hart ontsteekt, dog niet verbrand; maar veelmeer veroorzaakt, dat, die het in zig heeft, van geene Verdrukkingen ontsteld, ook van zynen Geliefden geenzins kan afgescheiden worden.*

Zozomenus lib. 6. Hist. Tripart. schryft, dat als op eenen zekeren Tyd *Julianus Apostata* zyne Heydensche Goden *Offerde*, die geenen, welken dat Offer *bezichtigden*, in het

Ingewand een *Kruys* vonden, boven 't welke eene *Kroon* ſtond, waar over zy *verſchrikten* en *Voorzeyden*; dat zulks niets anders beduyde, als de *Kracht*, de *Overwinning*, en de *Eeuwigheid* des *Chriſtelyken Geloofs*. Op het welke dan ook ziet de Koninglyke *Propheet*, daar hy zegt: *Op zyn Hoofd zettet Gy eene Kroone van fyne goude*, Pſ. 21: 4. Dat niet anders te verſtaan is, als van de *Kroon* en het eeuwige Koningryk van Jesus; want, gelyk de *Eeuwigheyd* zonder *begin* en *eynde* is, zulks is aan eene *Kroon* even zoo *weynig* te vinden. Waarom ook *Bacchus*, om zyne Liefde jegens zyne *Echtgenoot* te vereeuwigen, hare *Kroon* onder de Starren van den *Hemel* geplaatst heeft: Wyl by de *Ouden* de Kroonen waren een bewys der Liefde, zo als *Clearchus Lib.* 1. *de rebus amator:* meld, en haar de *Minnaars* plagten te dragen; als wilden zy te *kennen* geven, dat zy onder de zigtbaare en gevoelige *Schoone*, de hoogſte en onbegrypelyke *Schoonheyd* aanbaden. Anders brengt ons in gedachten *Alexius* en *Hyppiſco* eene Kroon van Takken van *Vygen* en *Rooſen* gevlochten, terwyl, vermids de *Rooſen* de Moeijelykheid eenes *deugtzamen* Wandels, en de *Vygen* de *Zoetigheid* en *Ruſt* beduyden; deeſe *Kroon* wyſt aan, dat op een *deugtzaam* Leven, en het verdragen veeler *Verdrukkingen*, eene *Ruſt* volgt en een Vreugtvolle *Eeuwige Tydt*. Daarentegen hebben eenigen onder de *Oude Koningen* hare Kroonen in de Gedaante van een *Schip* laten maken, op dat de hier in afgebeelde Erinnering van dit weynige *Metaals*, dat zy op hun

hun Hooft zettede, 't welke vol *Onbestendigheid*, *Onrust*, en *Gevaar* was, altyd door hare *Gedachten* sweefde, en het zonder ophouden de *Waarschouwingen* als indrukt, dat de *Regeering* eene bedriegelyke en onzekere *Zee* zy, waarop de *Stuurman* niet te veel *vertrouwen* kan; maar wysselyk *bedugt* zyn moet, dat de thans zo stille *Wind*, en *Zee*, in korten Tyd, door onbeschryffelyke veele als op malkanderen gestapelde *Golven*, *Stormen*, en *Dwarrel-Winden* verontrust kan worden, als de *Propheet* voorzegt: *Corona coronabit de tribulatione*. Ezaj. 22: 18.

Wanneer Iemant aan het Hooft eenige *Wonden* ontfangt, zoo lyd hy daar veel grootere *Pynen* en *Smarten*, als wanneer die aan een ander *Lid* des *Lichaams* waren; na het gemeene Spreekwoord: *Wie pyn in 't Hooft, in de Herssenen, en in de Gedachten lyd, die is eene arme kranke Bloed, en heeft geene hulp ligt te wagten.* Voorwaar, een zeer groote *smart* was het, toen het Hooft CHRISTI met Doornen wierd *gekroont*, want dewyl wy eenen *Doorn* smertelyk gevoelen, wanneer wy met eene harde *Voet-Zoole* daar in treden; hoe veel smartelyker is het dan CHRISTUS geweest, toen men Hem zulke eene *Doorne-kroon* heeft opgezet, en alsoo in zyn allerheyligst Hoofd *ingedrukt*, dat alle de opperste *Deelen* root zyn geworden, van dat Rosynverwige *Bloed* des *Lams*; terwyl de uitterste deelen deeser *Doorn* in de tederste *Huyd* zynes Hoofds instaken. Wat moet het dan niet voor eene groote Smarten geweest zyn, welke de ge-

liefde HEILAND gevoelt heeft door zoo veel *Wonden*, die hem de *Doorne Kroon* veroorzaakte.

Een grooter medelyden bewees den hemelſchen *Vader* jegens Abrahams Zoon *Iſaäc*; want als *Abraham* bevolen was, deeſen zynen eenigen *Zoon* aan GODT, tot een *Brand-offer* op te Offeren, en zulks *voltrekken* wilde: Ziet, *de Engel des* HEEREN, *riep tot hem van den Hemel, ende zeyde: Abraham, Abraham: ende hy zeyde: Ziet (hier) ben ik: Doe zeyde Hy: En ſtrekt uwe hand niet uit aan den Jongen, ende en doet hem niet: want nu weete Ik, dat gy Godvreeſende zyt, ende uwen Zoone uwen eenigen, van my niet en hebt onthouden. Doe hief Abraham zyne Oogen op, ende zag om; ende ziet, achter was een Ram in de verwarde ſtruyken vaſt met zyne Hoornen: ende Abraham ging, ende nam dien Ram, ende Offerde hem ten Brand-Offer in zyns Zoons ſteede.* Gen. 22: 11, 12, 13. Wilde GODT! dat hier ook tegenwoordig ware zulke *Ram*, die daar hinge tuſſchen de *Doornen* dier *Kroon*, welke omvangt en doorſteekt het allerheyligſte *Hoofd* van den Eenig-geboren Zoon des Hemelſchen *Vaders*; of deeden zulke *Doorns* zoo weynig ſteken, als niet *verbrand* en niet *verteerd* is die *Boſch*, welke *Moſes* gezien heeft. Exod. 3: 2. Maar, Ach! deeſe grouwzaame *Doornen*, doorbooren *Huyd* en *Beenen*, doorſteken alle *Voegen* en *Naaden*, en ook alle plaatſen, daar anders de Aardſche *Keyſers* en *Koningen* haare Kroonen dragen; ſteken zy den Hoogſten Koning *dóór* en *dóór*. Ach! Koning-

ninglyke *Krooning!* by welken de *Vreugde-* en *Lofgezangen* niets anders zyn, als Godslasterlyke *Reden*, de *Scepter* een hol *Riet*, de Kroon een *Doornstruyk*, het *Kleed* een verscheurt *Purper*, de *Zalf-Olie* een stinkend *Speekzel*, de *Eerbied, Slagen*, de *Throon* een onbehouwen *Boomstam*, de *Trauwanten*, de *Beuls-knechten*, de *Hof-Bedienden*, de Godloose *Synagoge*, maar de Koning de Eeniggeboren Zoon van GODT, CHRISTUS JESUS; *in wiens verschyninge wy de onverwelkelyke Kroone der Heerlykheid zullen behalen*, 1 Petr. 4: 5. *Want Hy zal ten Geenen Dage den overgeblevenen van zyn Volk tot eene heerlyke Kroon en tot een cierlyke Krans zyn.* Esaj. 28: 5.

De kleyne *Vogelkens*, op dat zy hare *Eyeren* veilig uitbroeden, ja de Jongen *behoedzamer* voor de *Roof-Vogelen* bewaren en beschermen mogen; maken hare *Nestkens* liefst in de *Doornen-struyken*: Alsoo ook voor ons Menschen, wanneer wy begeeren, onse *Zielen* voor den Helschen *Roofvalk* veilig te houden, is het raadzaamste, dat wy ons heenwenden tot het Goddelyke maar *verwonde* Hoofd van CHRISTUS, onder die *Doorne Kroon*; vermits aldaar de waarachtigste *Zekerheid* is, de zekerste *Vryheid* en vryste *Toevlucht*, alwaar de Mensch geenen *Schaden*, nog *Gevaar* zal lyden, zonder zyn zelfs eige *Schuld*. Maar, Helaas! wy zyn zo ntyds, als zekere *Boeren-Meyd*, waarop een *Ruyter* verlieft was; en om deese *af te halen* bestemde hy eenen *zekeren Tyd*, wanneer zy ook beloofde in *Huys* te blyven. Als, het *uur* voorhanden was,

 ver-

vervoegde zich de *Meyd* in een *Vat* en verstak zig daarin, en meende alsoo haren *Maagdelyken-staat* wel bewaard te hebben. Ondertusschen komt de *Ruyter* voor dat *Huys*, klopt aan, zoekt haar, en, wyl hy haar niet konde *vinden*, nog *voor*, noch *achter*, nog *onder*, nog *boven*, en verder waar hy ook mogt *vermoeden*, begon daarop van toorn en spyt te woeden; waarom hy meenende *bedrogen* te zyn, daarop weder te *Paard* zettede, voornemens zynde om weg te *ryden*; maar de *Meyd* zulks ziende, riep door het *Sponde-Gat* driemaal luidkeels uit: *Koekoek*, *Koekoek*, *Koekoek*, en *verrade* alsoo zig zelven. Alsoo gaat het ook veeltyds met ons *Menschen*, wyl wy na te slechten *tegenstand* de *Zonde* inwilligen. De *Koekoek* legt zyne Eyeren in anderer *Vogelen* Nesten, om die daar uit te broeden; op dezelfde wyze maakt het die *rondgaande Duyvel*, welke zyne *Verzoekingen* in onse Herten werpt; op dat wy die door de *Bewilliging* dadelyk uitbroede. Daarom is het zeer *Goed*, wanneer wy onse Harten *verbergen* onder de Doorne-kroon CHRISTI JESU, alwaar geen *Toegang* heeft die *Helsche*, *Bengelsche*, *Stinkenden*, *Blinkende Koekoek*, de *Satan*.

Wat voor *Smarten* een in het Vleesch ontfangen *Doorn* veroorzaakt, geven zelfs te kennen de *Wilde Dieren*; want als Iemant eenen *Leeuw*, uit zynen Voet eenen scherpen *Doorn* had getrokken, deese Leeuw, na dat hy *gevangen* was, en de geene, die hem zulke *Goedheyd* had bewesen, mede in *Hechtenis* genomen,

en de Wilde Dieren wierd *voorgeworpen*: die wreede *Leeuw*, zeg ik, erkende het uittrekken van dien *Doorn* jegens zynen *Weldoender* zoodanig, dat, toen hy wierd *losgelaten* om hem te *verscheuren*, hem niet alleen geen *Kwaat* dede, maar hem in tegendeel de *Voeten* lekte; toonende alsoo zyne *dankbaarheid* voor de ontfange *Goeddadigheyd.*

Wanneer de *Goeddadigheyd* in verachting des *Smarten*, die één éénige *Doorn* den Leeuw had toegevoegt, met zulken *Dank* van een onvernuftig *Dier* betaald is; wat zoude dan niet de milddadigste GODT, die de *Goedheid* zelve is, voor Genade uit zyne overvloedige *Schat-kamer* mededeelen, wanneer wy zulke *Pyn* met een bezadigt Gemoed, zullen *behartigen* en *overdenken.* Wilde GODT! dat wy het recht *erkenden*, zoo zouden wy ons meer bevlytigen, ten einde ons *Binnenste* niet door eenige uiterlyke *Dingen* bedrogen wierd; maar dat wy ons *zelven* wel in acht namen, om met *Lydzaamheid* en *Dankbaarheid* alle Smarten te verdragen, verlangende onder de geenen te zyn, die zig *verheugen* voor CHRISTUS wat te lyden, en *Verdrukkingen* te ontfangen. Ik ondertusschen heb reden genoeg, om over mynen alsoo met *Doornen* gekroonden JESUM een *Treur-Gezang* op te heffen.

I.

Ach Smarten! waar zyn dan
De Vreugden heen verdweenen,
Die eertyds ons verscheenen,

In

In 't zien van Jesu, *man?*
Zoo ſchoon was zyn Gezicht,
Als men ooit kon betrachten
Meer als der Starren krachten,
Ja Phæbus *met zyn Licht.*

2.

Hoe men ook eertyds las
Van zwierige Hairlokken,
Goudſtraalende Hair-Vlokken,
Als Abſalons *hair was;*
Hoe ver dit ook mag gaan,
Al 't Hair moet daar voor wyken;
Zyn hair, niet te verg'lyken,
Was goudgeel aangedaan.

3.

Ach, Liefſte! ik weet klaar,
Dat Uw Gezicht, gepreſen,
Zoo ſchoon en uitgeleeſen,
Veel meer is als dat Hair;
Want ik verzekert werd,
Dat geen ſchoon is gekomen,
(Hy alleen uitgenomen,)
In eenes Menſchen hert.

4.

Die Oogen waren ſchoon,
Niet ongelyk aan Duyven,
En vol, gelyk de Druyven,
Van Engadi *ten toon:*
De Wangen waren root,
Met wit rondom omvangen,

Die

Die dan nog Reuk ontvangen,
Van Myrrhen Oli groot.

5.

Den uitverkoren Glans
Kan men niet meer beschouwen;
Geen kleur wil nu meer houwen,
Op die verheve schans:
'T Voorhoofd, wel gesteld,
Waar schaamte had geslagen
Haar Leger, dat moet wagen,
Zig in het oopen Veld.

6.

De bitt're smerten, ach!
My hebben ingenomen;
Heeft my de Vreugt benomen,
Daar 'k eertyds my in zag:
Want in dit schoone Veld
Zyn niet dan doorne-haaken,
Dat anders deed vermaaken
Het Starren Dak vermeld.

7.

En wat ik al meer klaag,
Hy is ook met veel koorden,
Met Schande en Laster-woorden,
Geplaagt dus alle Daag:
Helaas! Hy moest vol pyn
By 't Wezen te verand'ren,
Door Slagen op malkand'ren,
Onschuldig, schuldig zyn.

8.

Want, zyn zoo teeder Hooft
Had eene kroon omgeven,
Uit ſcherpe Doorns geweven,
Van alle Trooſt berooft:
De groote ſmert en ſtryd,
Door ſcherpe Doorne ſteken,
Is ook aan Hem gebleken,
In groote Bitterheyt.

9.

Is dat eene Eeren-Loon,
Die paſt voor elken Braaven,
Voor zyne Liefde en Gaven?
O, doorneryke kroon!
Is dat geen vremd gebruyk,
Den Koning zoo te kroonen:
En ſchandelyk te hoonen,
Met eene Doorne-ſtruik!

10.

O wilde Doorne-ſtruik!
Waarom doet men niet vinden,
Een Vuur, dat u verſlinde
In zynen brand en buyk:
Want Gy door zulke Pyn,
Hebt reên genoeg gegeven,
Om door de vlam te ſneeven:
Wil dan haar voedſel zyn.

11.

In groote Smerten-Laſt

Doet

Doet gy myn JESUM *bringen;*
Daar gy, door beftig dwingen,
Doet, 't geene u nooit en paſt:
Wel is zulk eene ſmart,
Om kwaaden te doen ſtraffen;
Maar gy doet die verſchaffen
Aan een onſchuldig Hart.

12.

Men met een Riet zelfs ſlaat
De Kroon, ô wond're dingen!
Tot doornen 't Hooft doordringen,
En 't Bloed uit wonden gaat:
De Oogleden naauwlyks dan
Een weynig zig bewegen:
Wie zonder Oogen-regen
Kon aanzien zulken Man?

13.

O, *nooit geboorde Smart!*
O, *nooit geboorde Plagen!*
O, *ſchouwſpel van die Dagen!*
O, *zulk onſchuldig Hart!*
Ach! Ach! ik billyk ween
By al die bitt're rampen,
Die 't hoofd en Ziele aanklampen,
En dringen door de Leên!

14.

Ach, deed men op zulk Hooft,
In plaats van doorn en Heggen,
Naar myn begeerte leggen

Een

Een Lauwer, fris gelooft;
Of voor zulk eenen Boom,
Van my daar toe gebeden,
Mogt desselfs plaats bekleeden,
Een zachte Veder-stroom.

15.

Helaas! scherp Doorn-gevlecht!
Ach, scherpe doorn van Heggen!
Dien men op 't Hoofd gaat leggen!
Ach, bitter Joodsch *Gerecht!*
Is u dan niet bekent,
Dat gy, en uwe Magen
Uit de Aarde moest opdagen,
Tot Vloek, die God haar zendt?

16.

Wat mag het echter zyn,
Die hem die kroon laat voeren,
Gevlochten met veel snoeren,
Gestoken gantsch onreyn?
'T is zuyvre Liefde-gloed,
Die JESUS *hield gevangen,*
Om ons te doen erlangen
Zyn heil, het beste Goed.

17.

Dan; dit de Liefde steef,
Dat zy gantsch onbescheyden,
Hem van des Hemels-Heyden
In deze Elende dreef;
En dat zulk waardig Goed

Met

Met ongeboorde Plagen,
Moeſt op zyn Hoofd toen dragen
Dien Doorn gevlogten Hoed.

18.

Hoe kund gy dat misbruyk,
Myn JESU! *langer dulden,*
Daar Gy zyt zonder Schulden,
Zoo harden Doornen-ſtruyk?
Ach, in des Zondaars ſtê,
Wien Straffe moeſt ontmoeten,
Wilt Gy de Schulden boeten
En lyden Harte-wee!

19.

O wonder lieflyk Hart!
Gy geeft zoo veel te roemen,
Wie kan het al op noemen;
Niet anders is Uw ſmart;
Als die gy, om wier Zond'
Uw Toorn niet wilde keeren,
Maar hebt hun, Heer der Heeren
Geſtraft, ter allen ſtond.

20.

Ey, lieve JESU! *maak,*
Dat ik voor zulke ſmarte
U minnen moge in 't Harte,
En bidde durve een Zaak!
Dees zal myn Bede zyn,
Dat ik my mag verſteken
In zulke Doorne ſteken,
Daar 't veylig is voor myn.

21.

Want gy weet het vooraf,
Dat Gy aan my, onrynen,
Ziet de oorzaak uwer Pynen,
En de oorzaak uwer ſtraf:
Vergun my, dat ik mag
Hier myne Zonden boeten,
En werpen voor Uw voeten;
Zoo eindigt myn Geklag.

De Godzalige *Thomas à Kempis*, in zyn eerſte *Boek* van de *Navolging* CHRISTI, ſchryft, dat zoo lang wy in deze *Wereld* leven, wy zonder *Verzoekingen* en *Droefheden* niet zyn kunnen. Daarom is in het Boek *Jobs* geſchreven: *Het Leven der Menſchen, is eene ſtryd op Aarden.* Job. 7: 1. En zulks verklaart ook de H. Geeſt in *Salomons* Hooge-Lied Cap. 2. daar die hier van ſpreekt: *Als de Lelien onder Doornen: alſoo is myne Vrindinne onder de Dochteren.* Hoogl. 2: 2. Welke Woorden de *H. Bernhardus* aldus uitlegt: *Zoo lange de Ziele in het Vleeſch is, bevind zy zig onder de Doornen, en 't kan anders niet zyn, dan dat zy van de Verzoekingen en Verdrukkingen; ontruſt werde.* Want GODT plagt om *twee Oorzaken* zulke ſcherpe Doornen der *Verdrukkingen* te zenden; de eene, op dat Hy ons door de zulke *Oeffene*, en de andere, ten einde wy geene *grootere* uitſtaan; of op dat ons niet onſe *Deugden*, door verſcheidene *Begeertens* benomen werden. Want gelyk als men goede Vruchtdragende *Boomen*,

zomtyds met Doornen omwind, op dat hare *Vrucht* niet te haaftig gerooft werde. Alfoo ook Jesus, ten einde ons de *Verdienften*, door eigen Welgevallen, niet *ontvreemt* werde, omvangt ons met eenen zulken *Doorne-Struyk.* Wie deefe met *Lydzaamheid* verdraagt, die zal zig niet befwaaren over de *Verdrukkingen*; byzonder, wanneer hy gedenkt, dat de *Roofen* onder de Doornen het *fchoonfte* bloeijen, en dat het ons ook de grootfte *Spot* ware, onder eenen met Doornen gekroont *Hoofd*, tedere *Leden te zyn.*

HET XX. HOOFTSTUK.

Die zig zelven hier wel kent,
Is gelukkig by zyn Endt.

Niets beweegt de Menschen meer tot *Medelyden*, als eene Smertelyke en Medelyden veroorzakende *Gedaante*, waar mede Iemant *aangetast* is: Waarom die geenen, die op de *Straaten* en *Wegen* leggen, *Verwonde*, *Lamme*, en *Kromme* den Voorbygaanden hare beschadigde *Leden* vertoonen, om haar te bewe-

wegen, dat haar een ieder te eerder een *Aalmoes* zoude geven. Niemant is 'er, die niet een *hartelyk* Medelyden betoone, ten opzigt van zulke *Bedrukten*, wanneer anders zyn *Gemoed* niet wilder is, als een *Tyger*. Voorzeker moet een *Hart*, 't welke een Medelyden dan weygert, harder zyn als een *Steen*; terwyl veele ſware *Lucht-* en *Onweer-buijen* zig milder vertoonen: Vermits men haar veelmaal ziet door eene verborgen *Eygenſchap*, als medelydende *Traanen* uitſtorten. Want, hoe kan men zonder *Erbarming* aanhooren, wat zulke *bedrukte* Lieden voor klagende *Woorden*, om hare Smerten te verklaren, *uitſtamelen*, en het *Gemoed* meer als de *Oogen* voorſtellen: Welke die uit de *diepte* harer *Zielen*, gelyk als Getuygen zulker *Droefheid*, en *hertensbiddende* hartbrekende Zuchten verzellen. Het geduldige en vrome Hart van *Job*, wiens Geeſt geweeſt is een geduurig Werk van *Gedult*, en wiens gantſche Lichaam *vervult* was met allerhande Smerten, alſoo dat van het *Hoofd* tot aan de *Voetzoolen*, niets gezonds aan hem was, is een genoegzaam *Exempel*. Zie Job 2. Hoewel hy ook GODT den Allerhoogſten zoo *aangenaam* is geweeſt, dat *zyns Gelyken op Aarde niet te vinden ware*, die zynen Wille in onveranderlyke oprechtigheid alſoo jegens GODT heeft gehouden. Nogtans heeft zyne *Tong* zoo veel *kracht* gehad, dat zy zyne groote *Elende* beklaagde, om zyne *Vrienden* en *Bloedverwanten* daar door tot *Medelyden* te beweegen; vermits hy alſoo het *Geweld* des *woedenden Duyvels* onderworpen was, dat hy

alles aan hem vermocht, wat hy begeerde; alleen zyn *Verlangen* durfde hy niet aan zyne *Ziele* te werk stellen: *Ecce in manu tua est, verum tamen animam illius serva*, Job 2: 6. *Ziet hy zy in uwe hand; alleen verschoont zyn Leven.*

CHRISTUS JESUS was ook overgegeven aan den *Wille* en 't *Geweld* niet van den *Duyvel*, maar evenwel aan desselfs *leden*, om alle hare Boosheid aan Hem te oeffenen; welke zy ook aan hem *grouwelyk* voltrokken, zo dat 'er niets *gezonds* aan zyn gantsche Lichaam te zien was; En wel zoo *verschriklyk*, dat ook den heidensche Landvoogt *Pilatus*, tot Medelyden werd bewoogen. Zie *S. Gregor. hom.* 16. *in Evang.* Ja om Hem van grootere *Pynen* en *Smerten* te bevryden, en het woeden des *Volks* te stillen, heeft hy Hem met deese *Woorden* voorgesteld: *Ecce Homo*: *Ziet den Mensch*! O dat treurig *Schouwspel*! O dat erbarmelyk *Gezicht*! O die jammerlyke *Vergruysing*! *Ecce Homo!*

JESUS, *ziet op trouwe Menschen*,
CHRISTUM JESUM, *waren* GODT;
CHRISTUS *zelfs een Man vol smarten*,
Ey wat leed die niet voor Spot?
Helpt Hem dragen door u wenschen,
O gy alle hoort, en leert;
Maakt hier by dat uwe Harten!
Onophoud'lyk Hem vereert.

Waar zyt gy alle medelydende *Gemoederen*? Waar zyt gy JESUM lievende *Harten*? nadert hier

hier, Ach, waardigste *Harten*! tot Jesu, vol van grootste *Smarten*! Ach, Jesu! Ach! door het duure en dierbare Bloed Jesu Christi gekochte Zielen! Ach, ontaartste *Jooden*! Waar heen zal ik nu myne *Penne* den Loop laten? Of wat voor eene *Harte-aandoening* zal ik in eenen Christilievende Ziel verwekken? Willen wy met een hartelyk Medelyden *beklagen* den beminnelykste onder allen *Menschen Kinderen*, maar nu gelyk eenen *Melaatschen*? En de nog niet vergotene Traanen, met zyn *onschuldig* vergoten Bloed vereenigen en vermengen? Maar, Ach! Deese verbaasde *Gedaante* zal zig door de Vochtigheid der *Zilververwe Water-Bronnen*, niet laten zuiveren! Zal ik met eenen rechtmatigen *Toorn* en welbevoegden *Onlust*, over de Godloosen *Jooden* Menschelyke *Wreedheid* uitbreken? Of melden, dat hare *Vaders* zyn geweest die woedende *Leeuwen*, en hare *Moeders* die verschrikkelyke *Tygers*? Hare Wooningen het woeste *Asiatische* Gebergte, en niet het heylige Land der *Landstreek* van *Jerusalem*? Maar, wat wil ik my met eenen regtmatigen *Toorn* ontrusten! Of zal ik my tot u *medelydende* Harten wenden? Ja tot u wil ik my *keeren*, en 'er te gelyk byzetten, deese beklaaglyke *Gedaante* Jesu! *Ecce Homo*!

Een Lam is Hy, Hy wil dragen
Kruys, en Lyden, Smert, en Pyn;
Christus *zal het Lyden wagen*,
En wil niet daar buyten zyn:
Handen, Voeten zyn vol Wonden,

Ook de Huyd van 't Vleesch ontbloot;
Men heeft Hem aldus geschonden,
O wat Smerten, al te groot!

My dunkt, ik hoore van veelen, by wien terstond die lieffelyke *Onstuymigheyd*, der wegens Medelyden veroorzaakte Smerten, zig te veel *uitgiet*, in welken, als in zoo veele bruyssende *Baaren*, haar Hart *Schipbreuk* lydt. My dunkt, ik merk reeds veelen by wien de schoon gekrulde *Hair-Lokken*, door het onedel gedrag van de uitrukkende hand hare gewoone plaats moeten verlaaten: en dit ware goed, wanneer deese uitgetrokke *Vlokken* zoo wel als het *Hair* van die heylige *Boetvaardige* konde afwasschen het in de *Wonden* geronnen *Bloed*, en te gelyk *wegnemen* allen smerten. My dunkt, ik zie 'er veelen, welke haare tedere *Borst* aanbieden, aan die ongenadige vuistslagen, met den *H. Hieronymus in vita & Rom. Br.* Zo dat het Bloed daarvan afliep: en zulks ware goed, wanneer daar door de beminnelykste en Liefderykste J e s u s zyne schoone *Gedaante* weder gegeven mogt werden, zoo als zy Hem door die grouwzame *slagen*, is benomen geworden. My dunkt ik verneme veelen, van welken uit hoofde van loutere *Smerten* en *Treurigheid* niet anders gehoort word, als eenen zachtwellenden *Traan-Regen*, die een weynig meer is, als de *Traanen* van zagt klinkende *Zuchten*; ja niet onbillyk, wanneer door zulke stomme *Reden*, die meer als *Marmer* en *Keysteenen* de harde Harten der woedende *Jooden* tot

na-

nalaating van haar *Raaſen* en *Tieren* konden bewogen worden. Maar, Ach! door zulken *Wind*, word meer het *Vuur* harer onmenſchelyke *Tyranny* ontſteken, en wel ſoo, dat zy uit den eenmaal opgevatten *Nyd*, nu voortaan uitbarſten in *Toorn*, van de *Toorn* in *Grimmigheid*, van de *Grimmigheid* in *Onſtuymigheid*, van de *Onſtuymigheid* in *Woeden* en *Raaſen*; vermits men niet anders hoord, als *Kruyſt Hem*, *Kruyſt Hem*, Joh. 19: 6.

Een gepurpert Kleed Hem kleedt,
Carmoſynroot is zyn ſtaat;
Groote Pyn, Hy daar in leedt
En voor ons ter Dood heen gaat:
Swaar is Hy met Leet omgeven,
Ook wil daar de Smerte zyn;
En zoo zinkt zyn ſwakke Leven,
En zyn Kracht door groote Pyn.

Ecce Homo: *Ziet de Menſch*! Ach, de Menſch! die voor de *ſterffelyke* Menſchen, alſo Hy de *Onſterffelyke* GODT was, is geworden tot eenen *Menſche*, heeft zig zelven *vernietigt*, de Gedaante eenes *Menſchen* aangenomen hebbende, en is *andere* Menſchen gelyk geworden. Zie Philip. 2: 7. Dog heeft thans de Gedaante eenes Menſche op *eenmaal* verlooren Ach, komt hier gy waardigſte Harten! en ziet met de Oogen uwes *Gemoeds* eenen *Menſche*, in welken geene Menſchelyke *Gedaante* is! Ziet hoe zyne Liefderyke *Kleur*, door die verſchrikkelykſte en grouwſaamſte

vergruyſing gantſch geweken is, ziet zyn zo droevig toegeſteld *Aangezicht!* Ziet, zyne in het *Bloed* verdronkene *Oogen!* Ach, Ach, ziet het aan! en *verdrinkt* uwe Oogen in eene Zee van Traanen. Ja, niet alleen *verdrinkt* u, maar *verandert* u zelfs met *Nerei* en *Socidis* Dochteren in eene *Traanen-Beek*; of herſchept u met dien *Herders-Knaap*, den welgemaakten *Acis*, in een Bron van Traanen, op dat ieder een in u, als in eenen klaren *Spiegel* van *Medelyden* zie, door uwe zoo heete Traanen, de groote *Smerten* des Liefderykſten *Liefhebbers* uwer Zielen, welke u meer bemind heeft, en nog liever heeft, als alle uwe *getrouwſte* Vrienden. Want, wanneer gy *Melaats* geweeſt of bevonden waart, zoo zouden uwe beſte Vrienden geen *Bloed-Bad* maken van haar *eygen Bloed*, op dat gy mogt gereynigt en gezont gemaakt worden: maar Jesus, de beminnelykſte Heiland, is om uwe Zonden, uit Liefde jegens U, op de *Wereld* gekomen, heeft uit Liefde tot u willen *ſterven*, en heeft u met zyn *Bloed* gewaſſchen; ja, op dat Hy u nooit zoude *vergeten*, Hy heeft U, uit *zuivre Liefde*, in alle zyne Leden ſchryven laten, en dat *Papier* was zyn tederſte Vel; De *Inkt* zyn allerkoſtbaarſte *Bloed*; De *Penne* de *Geeſſel*, *Doorn*, *Nagel* en *Speer*: de *Letteren* de *Wonden*; de *Schryver* de *Jooden*; welke Hem vermeerderden zyne *Wonden*, naar het getal onſer *Zonden*, om welke weg te neemen, Hem de *Liefde* op de Wereld heeft gedreven.

Ey

Ey, zie dog hoe Hy door Liefde
Kruys en Pynen op zig nam;
Kruys, hoewel 't de ziele griefde,
Nogtans, door de Liefde kwam:
Hy gewillig droeg 't met Vreugden;
(O wat groote Liefde-Brand!)
Maakend zig, door 't hoofd der Deugden,
Ook een Offer in dien ſtand.

Ecce Homo! Ziet de menſch! ach een beklagelyk en droevig gezicht! beziens waardig, op welk gezicht de oogen geen ander werk meer hebben, dan dat zy onophoudelyk de witte paarlen van traanen ſtorten. Ach! laat ons met den Propheet uitroepen: *Och! dat myn hoofd water ware, en myn oog een Sprinkader van traanen! zo zoud' ik dag en nacht weenen.* Jerem. 9: 1. Ach! giet u uit gy vloed! Komt gy Nimphen, verſchyn *Neptunus* met al uwen Stoet, en giet uw water op onze harten, op dat wy onzen JESUS, zo verwond, zoo onteert, zo vergruiſt, genoegzaam bewenen. Ach! deed thans het hoofd van *Meduſa* ons herſcheppen, niet in eenen ſteen, maar in eene levendige water-rots, ten einde zig de rykſte bronader van traanen door alle onſe aderen uitgoot! Ach! wie geeft ons niet ſlegts gewenſchte bronwellen van Oogen, maar van alle Leden, niet van Water, maar van Bloeddroppelen, om met bloedige traanen den met zyn eigen Bloed ten eenemaal overgoten JESUS te beweenen! Ach! glorie-waardigſte Martelaars, vergunt, ach! vergunt ons dog al uw Bloed! door de Martelingen uitgeperſt in on-

ſe

ſe harten, om het als in eene Spongie in te drukken, ten einde wy het met al het Water vermengt, tot heldre paarlen en roode Robynen in het hart maaken, en het aan Jesus voor zyn voor ons vergoten bloed, mogen opofferen: daarom

Eilt, ô gy getrouwe harten!
Tot u Jesus, *ziet dien man*
Christum, *eenen man van Smarten;*
Elk een, die aanſchouwen kan:
Houdt dog open, niet geſloten,
Open houdt uw Traanen-huys,
Maakt daarin zo veele Goten
Op de Wangen, by zyn kruis.

Ecce Homo: *ziet de Menſch!* wiens *Lyden* in de *Stal* te Bethlehem begon. Hy wierd van de gemeene *Herbergen* uitgeſloten; Hy was op het *Hooy* in de *Kribbe* gelegt; en heeft koude en andere Ongelegentheden uitgeſtaan, van welke de *H. Baſilius* getuygt, dat, even als Hy zyne *Ouderen* gehoorzaam is geweeſt, alſoo ook met haar alle *Elende* en groote *Moeijelykheden* verdragen heeft: En zoo als zyne Ouderen *arm* en *nooddruftig* waren, zoo heeft Hy als een *Heer* des *Hemels* ende der *Aarde*, met haar, om Lichaams nooddruft te hebben, gearbeid, op dat hy het Brood met hun mogt helpen winnen; vermits Hy van den Hemel is nedergekomen, op dat wy zouden *Zalig* worden. Hy heeft deze zyne armoede niet uit *Nood*, maar uit *Liefde* voor ons op zig genomen; op dat wy *Lydzaamheid* zouden leeren,

ren, en de tydelyke *Elende* gewillig verdragen. Want Hy heeft nooit *gezondigt*, en evenwel heeft Hy onze *Zonden* op zyne *Schouderen* gedragen. Hy heeft zyne *Hoogheid* en *Majesteit* aan eene zyde gezet, en ons *Vleesch* aangenomen Philip. 2. Hy is op eene onschuldige wyse *verwond* geworden, op dat Hy onse *Schuld* betalen, en ons *Zalig* maken konde. Hy, als de *Heer* heeft zyne *Knechten* met Water gewasschen, en, ten einde Hy dezelve zoude *Verlossen*, Hy heeft zig niet geschaamt, met zyn eygen *Bloed* overgoten te worden. Veertig Dagen heeft Hy *gevast* Matth. 4. Op dat Hy de *Hongerigen* en *Dorstigen*, met de Geestelyke *Spys* en *Drank* der Goddelyke *Genade* zoude verkwikken.

Eilt dan hier, om af te tappen,
Coraal-roode Druyven-Vocht;
CHRISTUS, *vol van vruchtb're sappen,*
Druyven die de Wynstok trocht:
Hy schiet hier uit zyne Ranken,
Opwaarts houdend 't ooge teer
Menig zuyvre Liefde-Dranken,
O Hy spaart, geen Dropje meer!

Ecce Homo: Ziet de Mensch! Maar wat voor een Mensch? Hoort den Koninglyken *Harpzanger*, wat hy van dien geenen in zynen *Psalm* zegt: *Wat is den Mensch, dat gy zyner gedenkt? ende de Zoone des Menschen, dat gy hem bezoekt. Ende hebt hem een weynig minder gemaakt dan de Engelen, ende hebt hem met Eere ende Heerlykheid gekroont; Gy hebt alles onder*

zy-

zyne Voeten gezet, Pf. 8: 5, 6, 7. Nu is hy geringer als de *Menschen*, en die met alle Eer *gekroont* was, is omhangen met een verscheurt *Purper*; dragende op zyn Hooft eene tot de Herssenen ingedrukte *Doorne Kroon*, als mede in zyne Hand tot eenen *Scepter* eenen holle *Rietstok*.

Effen loopt zoo van Hem eenen
Coraal-rooden Bloede-drank,
Kroon van Doorn is Hem verscheenen,
En die draagt Hy tegen Dank!
Heeft een Riet in zyne Handen,
Ongetroost Hy aldaar staat;
Mensch! doe Liefde tot hem branden,
O veel Troost van Hem uitgaat!

By de *Theologanten* word deze *Vraag* gedaan: Wie van beyde *Edeler* zy; de *Kennis*, of de *Liefde?* Tot Verklaring daaromtrent, laat ik *Verstandigen* aan hare Plaats *disputeeren*. Edog *één Ding is noodig*, als CHRISTUS zeid Luc. 10: 42. Maar, wat voor *één Ding*? De *Kennis*, namelyk dat wy erkennen, dat de *Nietigheyd* ons eygen zy. Wie zig bemoeit deese te *verkrygen*, heeft *met Maria het beste Deel*, ja het *allerbeste* verkosen. Zeer fraay zegt den *H. Bernhardus Comment. in Luc.* 10. *Gedenkt van waar Gy komt, en schaamt U: Gedenkt, waar gy zyt, en Zucht: Gedenkt waar gy heen gaat, en verschrikt*: Aan eene andere Plaats zegt hy aldus: *Daar zyn veele Weetenschappen der Menschen, alleen geene is beter, als deese, door welke de Mensch zig Zel-*

ven

ven leert kennen. Daarom waardste Gemoed! zoo u de Hovaardye *kittelt*, zoo menigmaal moet gy zonder eenig *Uitstel*, in u zelfs eyge *Erkentenis* en *Nietigheid*, na binnen keeren; ziet u zelven aan, wat gy *zyt*, wat gy *vermoogt*, en van waar gy uwen *Oorsprong* hebt; namelyk van eenen Onreine en Vuyle *Materie*, welke niet alleen in haar *zelve*, maar ook in allen Menschen *afschouwelyk* is. Nu, wat zyt gy geworden? insgelyks een onreyn *Vat*, vol boosen *Stank.* Daar komt geene zoo reyne en kostelyke *Spys* en *Drank* in u, welke niet in en van u eenen onverdragelyken *Stank* na zig neemt. *Wat verheft gy u, gy Aarde en Assche dan*? Ecclef 10. Ach, gedenk wie gy *zyn zult*, wanneer gy na Verloop van den Tyd uwes *Levens*, van den geenen, welke hun, die zoo trots, daar heen treden verootmoedigen kan, aanhooren moet: *Houwt dien Boom af, ende kapt zyne Takken af, stroopt zyn Loof af, verstrooit zyne Vruchten, dat de Dieren van onder hem weg swerven, ende de Vogelen van zyne Takken*, Dan. 4: 14. Namelyk, wanneer de grimmige *Dood*, zynen *Zikkel* in de hand neemt, en daar mede den *Draad* uwes snelloopenden *Levens* afsnyd. Erkenne u alsoo, en overdenke,

Wat u dan ook geschiede,
Als gy eens Sterven moet,
Niemand den Dood ontvliede,
Die komt zoo onverhoed:
Gedendt den edlen Tyd,
O wee die Bitterheid!

Die dus in uwe Zonden
Nog bezig word bevonden.

Ach! Ach, hoede u, O door den Dood van JESUS van den *Duyvel* verloſte Ziel, die gy wederom in het *vuil* der *Zonden* verzinkt, verſtikt, en daar in vervuylt. Houd u verzekert, wanneer gy uw *Leven* niet betert, en geen einde maakt van uwen onbandigen *Moetwil* om te Zondigen, zoo zal dat vervloekte *weefzel* uwer *Misdaaden*, met uw Leven *afgeſneden* worden, en het eynde van uw *Ondeugend* Leven een *Aanvang* des *Eeuwigen Doods* zyn, en in *Overdenking* daarvan ſchaam u gy elendige en vergankelyke *Creatuuren*, dat gy zo dikwils op tydelyke *Eer* en *Hovaardye* gedacht hebt. Buigt uwen *Hals* onder de *Doorne Kroon* der *Verdrukkingen*, neem in de Hand het *Riet* uwer *Nietigheid* en *Zelfskennis*, want de *Dag* zal aanbreken, op welken GODT ſtrenge *Rekenſchap* zyner *Gaven* zal afvorderen, die Hy tegenwoordig zoo Rykelyk; onder de Menſchen uitſtort, welke zy nogtans zoo *Slaapzuchtig* gebruyken, zonder eenige *Vreeſe*, Hy echter ondertuſſchen lydt tot in den *Dood*; op dat in Hem het volmaakte Lyden ge-ëindigt werde. Daarom zegt de *H. Paulus* tot de Hebreeuwen Cap. 12: 3. *Aanmerkt deeſen, die zoodanig een tegenſpreeken van de Zondaaren, tegen hem heeft verdragen, op dat gy niet en verflaauwt ende beſwykt in uwe Zielen.* Maar ſtyf en mannelyk alle *Verdrukkingen* verdraagt. Daarom

Elk verwacht Hy ſteeds met ſmerten,
CHRISTUS *zy uw Deel en al;*
CHRISTUS *vraagt na uwe Herten,*
Elk en alle, 't zyne zal:
Heyl en Trooſt voor u erlangen,
Ook in Leven en in Doodt!
Maak, de Dropkens op te vangen
Op dat Marmer leggend roodt.

Ecce Homo: *Ziet de Menſch*! die wil een *Schouwſpel* zyn van den *Hemel* en de *Aarde*, hoewel Hy alleen tot nu toe een *afſchrapſel* was. Zie 1 Cor. 4: 13. *Hy had geene Gedaante nog Heerlykheid*: *als wy Hem aanzagen*, *zoo en was 'er geen Geſtalte*, *dat wy Hem zouden begéert hebben*, Jeſ. 53: 2. Welke tot dit doel en Eynde is gekomen, op dat Hy ons in het *badwater* zynes *Bloeds* verberge, en ons alſoo van alle *Krankheden* der *Ziele* geneeſe; en in *behartiginge* daarvan beſchouw u zelven, zeggende met *Job* tot het *Graf*: *Gy zyt myn Vader*: *tot het Gewormte*, *myne Moeder ende myne Zuſter*, Job. 17: 14. Byzonderlyk, wanneer uw *Lichaam* zal nedervallen, en van de *Motten* gegeten zal worden, gy een *Overbedde* zult hebben van de *Wormen*. Zie Jeſ. 14: 11. Ja in uwe laatſte *Krankheid* zult gy alſo veracht en verworpen zyn, dat gy billyk kendet, wanneer de Smerten u zoo veel zullen toelaten, met dien *Zieken by het Badwater* te Bethſaida leggende, uit roepen: *Ik heb niet een Menſche* Joan. 5: 7. Als het *Voorhooft* zal ſtaan vol koude en bedroefde *Droppen* van *Doods-* en *Angſtſweet*: De *Oogen* vol *Doods-*

traanen: En de *Neus* vol ſtinkende *materie*, zoo dat men u als niet meer voor een *Menſch* kennen kan; en wanneer gy dan *ſterſt*, zoo erft gy *Slangen*, *Dieren* en *Wormen*; daar gy u tegenwoordig zoo *hoogmoedig* betoont? Ach, waardigſte Ziel!

Let dog op u zelfs ô ſnooden!
CHRISTUM, *Godes eigen Zoon*;
CHRISTUM *wilt dog niet meer dooden*,
Eer gy ſtraf krygt tot uw Loon:
Heete Bronnen door de Roeden,
Of door Geeſſels zonder Tal,
Maken JESUM *hevig bloeden*,
Onder 't ſmert'lyk Lot-Geval.

Waar zyt gy Hoog-adelyke *Dames* en *Jonkvrouwen?* ſteld u voor deeſen *Spiegel*, en beſchouwt u daar in een weynig, of gy zoo veel *Tyd* in de *Overdenking* deeſer groote *Smerten* doorbrengt, en u moeite geeft, om uwe Ziele in zyne *Navolging* te onderrichten; als gy in eenen gemaakten *Spiegel* leert, met heete *Yſers* uw *Hair* te krullen. Zet een kleyn weynig tyds op uw Hoofd Zyne *Doorne-Kroon*, en overweegt, hoe duur en zuur zy Hem geweeſt is. Gy wild hebben, dat gy *glinſtert* van Goud, Zilver en Edelgeſteenten; hier vind gy eenen gantſchen overvloet van de ſchoonſte *Robynen* zyner *Wonden*; neemt deeſe, en vercierd daar mede uwe *Ziel*: Gy begeert te *pronken* en te *praalen*, in *Fluweel* en *Zyde*, hier vindt gy een ſchoon *Purper-kleed*, om uwe meer als half ontbloote *Borſt* te bedekken. Gy begeert, dat

dat uwe *Wangen* rood verschynen, met een van *Zee-Slekken* gepurpert rood: Deese vind gy genoeg in het Aangezicht CHRISTI, van het Rosynverwige *Bloed*, om uwe door de Zonden tot den Dood verbleekte Ziel daarmede te *stryken*; waar door gy zult verkrygen eene *Schoonheid*, welke niet afgaat; maar veel meer van uwen *Bruydegom* zult aanhooren: *Gy zyt schoone, myne Vriendinne, ende daar en is geen Gebrek aan u.* Cantic. 4: 7. Want de *Schoonheid* der Ziele is de *allerschoonste* schoonheid: *maar eene schandelyke Zaak is het*, zegt de *H. Clemens L. 1. pæd. Cap. 2. dat die geenen, welke geschapen zyn na* GODS *Beeld en gelykenisse, een uiterlyk Cieraad willen aanstryken, en de boose Menschelyke Kunst het Werk* GODS *willen doen overtreffen.* Veel beter ware het, wanneer wy ons bevlytigden, de *Ziel* meer op te cieren als het *Lichaam*, zoo als ons ook vermaant de *H. Schrift*, daar zy zegt: *Wat zult gy dan doen, gy Verwoestede. Al kleedet gy u met Scharlaken, al vercierdet gy u met gouden Cieraat, al sierdet gy uwe Oogen met Blanketzel, zoo zoudet gy u (dog) te vergeefs oppronken*, Jer. 4: 30. *Al waschte gy u met Zalpeter, ende naamt u veel Zeepe, zoo is (dog) uwe ongerechtigheid voor myn Aangezicht getekent, spreekt de Heere* Jerem. 2: 21. *Wascht u, reynigt u, doet de boosheid uwer handelingen van voor myne oogen weg:* Ezaj. 1: 16. Betrachte, Ach, betrachte Waardigste *Gemoed*! hoe met veel *Pylen* getroffen, hoe met veel *Wonden* verscheurt is, hoe met veel doodelyke *steeken* gekwetst zy uw *ongelukkige*

Ziele! Wee! en nog eens Wee! Wanneer komen zal de *Dag* des *Toorns*, de *Dag* des *Gerichts*, de *Dag* der *Onzaligheid* en *Elende*; de *Dag* des *Woedens*, en de *Dag* der *Verschrikkinge*, wanneer alle de *Boeken* der *Conscientien* zullen geöpent worden. Zie Apoc. 6. Sap. 1. Job. 14. Ezech. 6. Daar zal gezegt worden, *Ecce Homo*: *Ziet den Mensch*, *en zyne Werken!* Aldaar zal de *Koningen*, niet baaten hare *Kroon* en *Scepter*: wanneer de HEERE verslaan zal de Koningen in den *Dag* zynes *Toorns*. Geen *Krygs-Held* zal zig *vry vechten* met zyn Geweer. Het zal een' Godgeweyd *Persoon* zyn *Geestelyk Kleed* niet helpen, dat hy zonder *Geestelyke Werken* heeft gedragen: nog eenen *Theologus* zyn kloek Verstand van GODT, om te *disputeeren*, welken hy zeer *slecht* gebruikt heeft. Eenen *Wereld-Wysen* en *Philosophus* niet te weeten of 'er iets ledigs kan zyn, ofte gegeven worden, daar hy gantsch *ledig* en *arm* van Deugden verschynt. Niets zal vervangen *Galeni* Artzeny-Kunst den Artsen en *Medicis*, daar Hemel en Aarde aan hare *Zielen-Krankheid* wanhoopt: Nog den *Juristen* haar kwalykluidende *Spreekwoord*: *si fecisti nega*, dat is: *Wanneer gy het gedaan hebt*, *zoo ontken het*. Vermits aldaar zal waar worden; *Niets is zoo kleyn gesponnen*, *of 't komt wel aan de Zonne*.

Daar helpt niets: maar welk regt de strenge *Richter* geven zal; zulks zal in een *Oogenblik* voltrokken worden. „ Zoo als de HEERE,
„ wanneer Hy Iemant zal vinden, wanneer
„ Hy roept, zoo zal Hy hem ook richten."

Het

Het zal alles aan den *Dag* komen. Alhoewel veele *Venus-Kinderen*, haare Spelen by *Nacht* bedreeven hebben, zy zullen dog veel *klaarder* gezien worden van de gantſche Wereld, als by de klaarſten *Zonneſchyn.* Daarom ſprak de Propheet *Nathan* tot *David*: *Gy hebt het in 't verborgen gedaan: maar Ik zal deeſe zake doen voor gantſch Iſraël, ende voor de Zonne*, 2 Sam. 12: 12. Daar zal de *Woekeraars* niet baaten haar *Goud*, den *Gierigen* haar *Zilver*, den *Bedriegeren* haare *liſten* en *ſtreeken*, nog den *Kooplieden* haare te korte *Ellemaat*, en te ligt gewigt; daaromtrent zullen veel *te kort* komen. Zondig deswegens een ieder *zoo veel* hy wil, vlied een ieder het *Licht* en de *Getuygen*, zo veel het hem believt, zyn *Leven* en *Bedryf* zal dog aan den Dag komen. Want alſoo zegt de Propheet: *Ik (wil) aan u, ſpreekt de* HEERE *der Heyrſchaaren, ende ik zal uwe Zoomen ontdekken, boven uw Aangezichte, ende ik zal den Heydenen uwe Naaktheid, ende den Koningryken uwe ſchande wyſen*, Nah. 3: 5. Als de ſchaamteloofe *Cham* de ſchaamte zynes dronken Vaders *Noach* ontbloot, en hem te gelyk beſpot hadde, ontwaakte *Noach*, en hem vervloekende ſprak hy: *Vervloekt zy Canaân: een Knecht der Knechten zy by zynen Broederen.* Geneſ. 9: 25. Ach, gy ondankbare *Kinderen*, en verſtokte *Zondaren!* Tegenwoordig ſlaapt wel CHRISTUS in het *Bed* der *Barmhertigheid* op het blaauwe Geweſt door de *Liefde*, jegens u ingedronken; maar Ach! *Gy* ontbloot Hem door uwe *Zonden*, en beſpot Hem door allerhande *Ondeugden.*

Alleen ten geenen *Dage* des *Gerichts* zal Hy *als een sterke ontwaken*, Ps. 77. Die als van den Wyn *dronken* is geweest, en zynen Vloek tegen uw uitspreken, en u van zyn *Gezelschap* berooven *Eeuwiglyk. Ite meledicti in ignem æternum; Gaat weg gy vervloekte in dat eeuwige Vuur.* O verschrikkelyke *Donderslag* deeser Woorden! byzonderlyk, daar dat *Vuur voor Hem heen gaat, en verbrand rondom alle zyne Vyanden*, Zie Ps. 97: 3. Wyl de Koningin van *Scheba* voor de meer als Koninglyke Majesteit *Salomons* verstomde, en haar *de Geest als ontvlood*; 1 Reg. 10. Wyl de Koningin *Esther* voor het *Aangezichts* des grooten *Ahasueri* vreesde, en niet *tot hem gaan durfde*, Esther 4. wyl *Daniel* voor het *Aanschouwen* des *Engels* versmachte, en *krachteloos* ter *Aarde* nederviel, Dan. 10. Wyl een *hoogverstandige Persoon* eener *Gemeente* zig alsoo ontzet heeft voor de Majesteit van *Leopoldus Primus*, dat hy geen *Woord* heeft kunnen voortbrengen; wat zal u dan geschieden, O *Zondaars* en *Zondaressen*! Wanneer gy voor GODT zelven den *Richter* aller *Menschen*, zult moeten verschynen, en daar voor *verzamelt* worden? Matth. 25: 32. Wyl die *Krygs-Schaar* en *Soldaten* der *Jooden*, welke CHRISTUM JESUM vangen wilden, op het hooren van deese twee woorden: *Ego sum: Ik ben 't* Joh. 18: 6. Dermate met *verschrikking* wierden aangedaan, dat zy *agterwaarts gingen, en ter aarde vielen.* Ach, wat zal dan u geschieden! Wanneer gy zult zien, hoe de Allerrechtvaardigste *Richter*, op de *Vleugelen* der *Winden* ge-

gedragen, en met de Allerhoogste *Majesteit* op zynen *Throon* zal zitten, dien *gegeven is alle macht in Hemel en op Aarden*? Matth. 28: 18. Wyl de Broederen *Josephs* haren *Broeder* zagen heerschen over gantsch *Egypten*, en te gelyk *herdachten*, wat zy te vooren tegen hem *begaan* hadden; wierden zy met zulk eene *Vrees* overladen, by deese Woorden, welke *Joseph* sprak: *Ik ben Joseph, uw Broeder, die gy na Egypten verkocht hebt*, Gen. 45: 4. dat zy *geen één éénig Woord* konde spreken. Wat zult gy doen, wanneer gy *den Geenen*, welken gy met uwe *Zonden*; zoo meenigmaal, tot *Toorn* hebt bewogen, zult zien in het *Gerichte* zitten? Wanneer Hy met eene *verschrikkelyke Stemme* tot u spreken zal: Ik ben GODT, welken gy zoo *veelmaal* beledigt, en zo meenigmaal tot *Toorn* gedwongen, zoo *Spottelyk* gelasterd en versmaad hebt? Wat zult gy hier op zeggen? Ach, geen één *Woordje*: Maar *gy zult willen gaan in de Spelonke der Rotzsteenen, ende in de Holen der Aarde van wegen den Schrik des* HEEREN, *ende van wegen de Heerlykheid zyner Majesteit*, Jes. 2: 19.

Dat dan een ieder zig *kenne*, en zyn *Geweeten* wel navorssche, hoe hy van alle zyne *Gedachten*, die by de Wereld als voor *Tolvry* worden gehouden, *Rekenschap* zal konnen geven: hoe hy zal bestaan met alle zyne *Ontuchtige* kwalyk sprekende *Eerrovende*, *Lasterlyke*, *Smadelyke*, en alle *Zondige* Woorden, met de uitterlyke *vyf Zinnen*; hoe hy dezelve uit het *Zien*, *Rieken*, *Hooren*, *Smaken*, en

Voelen gebruikt of misbruikt hebbe? Hoe zal hy zig *verantwoorden*, wegens alle *Genaden* en *Gaven* des Lichaams, der Ziele, en *Tydelyke Goederen*, hoe die *gewonnen* en *bezeten* zyn geweeſt? Een Jaar heeft 8766 *uuren*, waar zyn die *gebleven*? Hoe heeft zig een ieder die ten *Nutte* gemaakt? Een ieder doorzoeke zyn *Doen* en *Laten*, zoo zal hy zien, wat voor een *Menſch* hy is, welke na een kleyn *Bedt* maakt een grooten *Straaten-tredt*, en bemind meer den *Dans* als *Rooſen-Krans*; meer het *Waards-Huis*, als *Gods-Huis*; meer eene goede *Compagnie*, als heylige *Communie*; meer het *Rooven* als *Gelooven*; meer het *Buiten* als *Biechten*; meer het *Springen* als *Zingen*; niettegenſtaande hy ook meenigmaal met een *Ju*, *Ju Geſchreeuw* geheele *Straaten* en *Stegen* vervult, en als een ander *Woud-Eſel* daar heen Brult. Dat werkt de *Wyn*, als men vol en met een *Roes* wil *zyn*.

Eenen wonderlyken *Roes* moet gehad hebben *Vincentius Ferrerius*, toen hy door *Ju*, *Ju*, de geheele *Wereld* verſchrikte. Zekerlyk *vol* was hy *Dol*; maar alleen van Goddelyke *Liefde*, en een ongemeenen *Zielen-Yver*; zyn Aangezicht brande, niet van eenen *Muscaat* of *Malvezy-Wyn*; maar het was ontſteken van het innerlyke *Vuur* des *Zielen-Heyls*. Zyne *Oogen* waren hem wel opgeſwollen en opgeloopen, maar alleen van het veelvoudig *Weenen* over de *Zonden* der *Menſchen*. Hy riep, ſchreyde, en vervulde alle *Straaten*, met een den Menſchen onaangename *Ju*, *Ju*, *Ju*,

maar

maar zulks was niets anders, als het verſchrikkelykſte *Ju*, *Ju*, *Judicium*, of *Gerichte* GODS. Dit Gerichte verkondigde hy 't allertyd, om den *Zondaar* te beweegen tot eene ware *Boete*, op dat hy *Genade* verkryge, wanneer hy voor zulk ſcherp *Gericht* moet verſchynen, en *Rekenſchap* van zyn *Leven* en van zynen allerminſte *Gedachten* moet geven. Waaromtrent den *H. Auguſtinus*, de grootheid zyner Zonden bewuſt, en ten uiterſte beducht, aldus om *Genade* geroepen heeft! *Ach*, *myn* JESU! *Erbarm U myner*, *op dat ik niet vertzage*; *en of ik ſchoon verdient heb*, *dat Gy my kund Verdoemen*, *zoo zult Gy dog my Verloornen Zalig maken. Gedenk aan uwe Goedheid jegens Uw arm Creatuur*, *dog niet na Uwe Gerechtigheid jegens my Zondaar. Laat my te vooren proeven den Drank Uwes Kelks*, *ten einde ik waardig werde*, *my met U te verzoenen.*

Ey, *hebt Gy voor my ontfangen*
CHRISTI! *zoo veel Pyn en ſpot*;
CHRISTI! *gy zyt myn Verlangen*,
Eer en **Pryſenswaardig** GODT:
Houd my dog by Uwe Schapen,
O, *gy Zoon uit* Davids *Stam*!
Maak, *dat ik kan veylig Slaapen*,
O! *maak my*, *U tot een Lam!*

Een ieder Menſch behoorde zig te *bevlytigen*, door de *doodingen* zyner Zinnen, om tot een Deugtryken *Wandel* te geraken. Zyn *Licbaam* moet vergruiſen en doorſteken de

Liefde GODS en deſſelfs *Vreeſe*; het *Purper* moet zyn de *Doodinge* der uitterlyke *Begeer-lykheden*; Het *Riet*, de *Erkentenis* zyner eige *Swakheid*; de *Doorne-Kroon* een *Doorne-Struik* der Vruchtbrengende *Deugden-Rooſen*; de *Strikken* en *Banden*, de *Overgeving* zyns eygen *Wille*; door welken hy verbonden word met den *Goddelyken*; de *Bloot-* en *Naaktheid* de *Verachting* van alle het *Overvloedige*: op dat van hem in *Waarheid* gezegt werde, *Ecce Homo*: *Ziet de Menſche.*

HET

HET XXI. HOOFTSTUK.

Niets zoo zeer men ooit bemind,
Of de Liefde 't Overwint.

Als *Isaäk* van zynen Vader *Abraham*, tot een *Slacht-Offer* zoude Opgeoffert worden, moest hy zelfs het *Hout*, dat daar toe van nooden was, op zyne *Schouderen* dragen. CHRISTUS JESUS, die van zynen Hemelschen *Vader* in deese Wereld gezonden was, om voor onse Zonden te *voldoen*, en een *Zoen-Of-*

Offer op te Offeren, dat Hy zelfs zoude zyn, draagt niet minder het *Hout* des *Kruysses* op zyne *Schouderen.* Dan, dewyl Hy begeerde voor onse Zonden te *voldoen*, hy moeste ook de *straf* dragen. Die straf nu, waar door voor onse Zonden voldaan moest worden, is geweest het *Kruys*; daarom droeg Hy zulks op zyne *Schouderen*, wyl Hy daar toe *geboren* was, dat Hy zulks, als een *Kenteken* van zyn Ryk en Heerschappy voerde, na deese Woorden: *Een Kind is ons geboren, een Zoone is ons gegeven, ende de Heerschappy is op zyne Schouder*, Jes. 9: 5. Wat is nu zyne *Heerschappy*? Niets anders als zyn *Kruis*, door 't welke Hy den *Duivel* heeft overwonnen, en de gantsche *Wereld* van haare *Dienstbaarheid* verlost, en tot de Kennisse Christi, en tot zyn *Genaden schat* heeft geroepen.

„ Als *Zamson* binnen de Stad *Gasa* was ge-„ komen, *toen omringden hem de Philistynen*, „ *ende leiden hem de gantschen Nacht lagen in* „ *de Stadspoorte; dog zy hielden zig den gant-* „ *schen Nacht stille*, *zeggende; Tot aan 't Mor-* „ *gen-Licht; dan zullen wy hem dooden. Maar* „ Zamson *lag tot Midder-Nacht; ende hygreep* „ *de deuren der Stadspoorte met de beide Pos-* „ *ten, ende namse weg met den Grendelboom*, „ *ende leydese op zyne Schouderen, ende droeg-* „ *se opwaarts op de hoogte des Bergs, die in* „ *het gezichte van Hebron is*". *Apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis & sera, impositasque humeris suis portavit ad verticem montis, qui respicit Hebron.* Jud. 16: 2, 3.

De eeniggebooren *Zoon Gods*, als de sterk-

ſte *Zamſon*, was ook met veele Vyanden omringd; maar evenwel nam Hy de *Deuren* der *Poorte* (ik wil zeggen, die twee *Houten* des *Kruyſſes*,) die de rechte Poorte is, tot het *Hemelſche Paleis*, en droeg die op den Berg *Calvaria*. Zie Matth. 27. en Joh. 19.

De *H. Auguſtinus Meditat. Cap.* 39. in Overdenking van het ſmertelyke *Kruisdragen*, roept uit: *Ziet* O HEERE! *myne Misdaaden zyn over myn Hoofd gegaan, als eene ſware Laſt zynze my te ſwaar geworden; en zoo Gy 't niet, wiens Eigenſchap is, altyd zig te ontfermen en te verſchoonen, de Hand uwer Majeſteit 'er onderlegt, zoo werd ik gedrongen, erbarmelyk nedergedrukt te worden.* O, myn JESU! zekerlyk gaan wy verlooren, als gy niet helpt; maar uwe *Barmhertigheid* laat zulks niet toe, na dien Gy U al voor zoo veele *Eeuwen* hebt voorgeſteld, om ons te redden, en uwe Hand onder ons te leggen. Ja, niet alleen hebt Gy uwe *Hand* 'er onder gelegt; maar ook het gantſche *Lichaam* aangeboden. Wie zal zig dan niet van gantſcher Harten voegen tot een gering *Kruys*, wanneer Hy zig daar door met U geheel-en-al vereenigt?

De Zalige *Amandus* of *Henricus Suſo Dialog*. Cap. 2: leert: met welken GODT in het *Harte*, of met welken Hy zo innerlyk *vereenigt* is, dat het *Kruys* hem ligt te dragen voorkomt, die heeft geen Oorzaak van klagen. Niemant ontfangt uit Hem meer ongewoone *Zoetigheid*. als alleen die geene, welke met deszelfs onaangenaamſte *Bitterheid* verzadigt is. Want die geen klaagt 't meeſte, over de *Bitter-*

terbeid der *schaalen*, dien de Zoetigheid van 't *Pit* verborgen is, ende de *smaak* nog niet heeft bevonden.

Daar spreken wel zeer veelen in den voorspoed van het *Kruis*, maar de werkelyke *tegenwoordigheid* daarvan veroorzaakt smerte, ja die verzochte Menschen geraaken zomtyds van *Angst* zoo verre, dat zy meenen dat GODT haar geheel heeft *vergeten*, en dat zy al het *Kruis* alleen dragen: Maar, Ach! waardste *Gemoederen*! Beschouwt uwen HEILAND, en heft uwe Oogen op, na uwen onder het *Kruys* gebogenen JESUM; en bedenkt, of gy een gelyke *Elende*, *Lyden*, en *Vernedering* aan uw zelven hebt uitgestaan. Overweegt, of 'er eene *Pyn* en *smerte* zy, als die geene, welke *Hy* lydt. Zie Thren. I. vers. 12. En uit aanmerkinge daarvan, die Hem alsoo met den *Last* des *Kruisses* beswaart in zyn Hart en Gemoed aanziet, kan zig niet *beklagen*; maar zal zig veel meer, onder alle hem overkomende *Verdrukkingen*, met een verheugt *Gemoed* weg werpen, en de zulke met geringe *smerte* verdragen. Een ieder meent wel, dat zyn *Kruis* het *swaarste*, *hardste*, en *onverdragelykste* zy; maar Hy houde zulks alleen tegen dat geene, 't welke de geliefde JESUS op zyne zo tedere *Schouderen* heeft gedragen, en hy zal bevinden, dat het nog *zeer zoet* zy.

Misschien werpt *gy tegen* en zegt; wanneer zulk een *Kruis* u. schuldigen, ware *opgelegt* geworden, dan zoud gy dat *gaarne* dragen. Maar hoor: *Zyt gy onschuldiger* als de onschuldigste JESUS? Gy begeert te weeten, wat

voor

voor een *Misdaad*, *Zonde* of *Ondeugd* u door eene *Krankheid* op het *Bedde* heeft geworpen? Zeg my wat voor eene *Mishandeling* heeft JESUM gebragt onder den *Last* des *Kruysses*? Zyt gy misschien zonder *Zonden*, als *Hy*? welke is het *onschuldigste Lam*, 1 Petr. 1: 19. Gy beklaagt u te zeer, over de *On-Eer*, met welken men uw *goed Gedrag* bevlekt. Is niet CHRISTUS als een *Verleyder* des *Volks*, en een *Duyvels-Kunstenaar*, aangeklaagt geworden? Gy hebt misschien geenen *Troost* van de *Aarde*? maar draagt evenwel alles met *Gedult*, en zulk een gebrek zal u de Hemel vergoeden. Want zulk een, *Est discipulus ille, quem diligebat* JESUS, is die Discipel, welken JESUS lief hadde, Joh. 21: 15, 16, 17.

Daar had eens Iemant zyn *Wyf*, van wegen hare ongemeen groote *Luyheid* geslagen, waar over zy *schreeuwde*, ende sprak: Waarom *slaat* gy my, daar ik dog *niets* doe? De Man antwoorde: *daarom sla ik u, gy luije Kreng, om dat gy niets doet.* Alsoo maakt het ook de Goedertierenste GODT met ons *Menschen!* Hy *slaat* en *plaagt* ons zomtyds, met allerley *Kruys* en *Lyden*, met *stokken* en *blokken*, met *steken* en *wreeken*, met *Geessels* en *Roeden*, tot het *bloeden*; daar wy dog meenen, dat wy zoo schoon schynen, als het Aangezichte van *Moses*, Exod. 34: 29 en 35. en roepen meenigmaal uit *Kleynmoedigheid* en *Verzaagtheid*: Ach! waarom slaat my, de regtvaardigste GODT, met dit of dat *Kruys*? met deeze of geene *Droefheid*? met deze of geene *Bekommernis*? Wel eene harde *Noot*! en willen

len evenwel met den *Blinden* aan den weg daar van los zyn, en roepen alzins: JESU, gy *Zoone Davids, ontfermt u myner*, Luc. 18: 38. Ach, waardigste *Gemoed!* weet gy niet, *dat dien de Heere lief heeft, Hy Kastyd*, Hebr. 12: 6. ten einde hem geen grooter *Kwaat* bejegene. Zoo als dit dan ook met eene byzondere Vreugde *getuygt* de Koninglyke *Propheet*, daar hy zingt: *De* HEERE *heeft my wel hard gekastyd, maar Hy en heeft my ter dood niet overgegeven*, Ps. 118: 18. Welken hy *wel verdient* hadde. Ik staa wel toe, dat gy *veel goeds* verricht, en Oeffend; maar bedenkt, hoe veel Tyds verloopt, dien gy met *Ledig-gang*, en allerlerhande *Tydkortingen* doorbrengt en verslyt. Daarom doet u de Mildrykste HEILAND met diergelyke wederwaardigheden aanspooren, om vlytiger te zyn, en meer *Deugden* te vergaderen, niettegenstaande van zulke Ongelegentheid veelmaalen de *Zonde* de Oorzaak is.

Als *Joab* de stad *Avel* belegerde, van wegen den *Rebel Zeba*, en voorts zig toerustede om op dezelve te *stormen*; toen riep daar een *wyze Vrouw uit de Stad: waarom wilt gy de Stad omkeeren, die eene Moeder is in Israël verderven? waarom soudet gy het erfdeel des Heeren verslinden? Joab antwoordde, en zeide: Het zy verre, het zy verre van my; dat ik zoude verslinden en dat ik zoude verderven. De Zaak is niet alsoo, maar een Man van het gebergte Ephraims, wiens naam is Zeba de Zoone van Bicbri heeft zyne hand opgeheven tegen den Koning tegen David; levert hem alleen, zoo*

zal

zal ik van dese Stad aftrekken. 2 Sam. 20: 16. 19--21.

Desgelyks doet ook de rechtvaardige Godt, wanneer de *Zonde* in de Menschen na binnen *sluypt*, als de ergste *Vyand* Gods; dan belegert Hy de zulken met veelerley *Kruys* en *Lyden*: Hy werpt op, onderscheydelyke *Bolwerken* en *Batteryen* der *Geswellen*; Hy zet zulke eene Plaats in het *Water* van allerley *Vochtigheden* en *Waterzucht*: Hy maakt verscheyde *Loop-Graaven*, *Mynen*, door den vreetenden *Kanker*: Hy *beschiet* de zulken, met menigerley *Kunst-Vuuren* van den warmen en kouden *Brand*: Hy werpt de Muuren hares *Vleesches* ter neder, door de *Verswakkingen* der Ledematen. Maar, waarom is de allergoedigste Heiland zoo scherp tegen de Menschen, welke dog *niet wil den Dood des Zondaars, maar dat hy zig bekeere en leve*, Ezech. 33: 11. De Oorzaak is *alleen*, Ach, waardigste Hart! wyl gy de Zonde *inlaat!* werpt die na buiten over de *Wal* uwer *Lippen*, door een Berouwvolle *Biecht*, zoo zult gy van alle zulke *Elende* verlost worden.

Eene bedroefde en zeer aangevochte Ziel stelde, op eenen Tyd, haar Kruys voor, aan den met het *Kruys* beladenen Jesus; by de hartelyke Overdenking van desselfs zoo zwaar *Kruys*, en hare *Swakheid*, hoorde zy als eene stemme in het binnenste hares Harte: *Draagt zulks met Liefde, myne Dochter, want ik wil, dat gy de Bitterheid mynes Kruysses beproeft; ten einde gy aan my alleen door Liefde verbonden blyft: Ik wil, dat gy de bitterheid van myn*

Kruys smaakt, op dat gy als dan ook de Zoetigheid myner Vreugden meer moogt erkennen. Ik wil dat gy veracht zyt, en gedrukt met Kruys en Lyden, op dat gy myn Vriendinne zyt, in de Eeuwige Vreugde. Zie *Joan. Taul. in Concio*: Wanneer een *Schip* in Gevaar is, van *Schipbreuk* en *Ondergang*, en alsoo van de *Winden* op de *Zee* herwaards en derwaards word gedreven; echter het *Scheepsvolk* daar van ziet, dat een *ander Schip* het Land of de *Haven* bereykt, word het *Volk* van dat *eerste Schip* met Hoope gesterkt, om ook op gelyke wyse het Land veilig te bereyken: gelyk ook een *Soldaat*, wanneer hy bemerkt, dat zyn *Kapitein* met vliegende *Vaandel* des Vyands *Muuren* beklimt, een *Hart* als onder de *Riem* word gestoken, om hem na te volgen, en de Stad te veroveren: Alsoo is de Wereld eene *onstuymige Zee*, in welken wy dagelyks veele *Gevaaren* en *Moeijelykheden* onderworpen zyn; dewyl wy nu weeten, dat zoo veele *Uitverkorenen* de *Haven* des *Heyls* bereykt, en als met *vliegende Vaanen*, in het dragen des *Kruysses*, over alle *Schanssen* en *Bolwerken* des *Hemels* klimmen; wy moeten manmoedig wezen, om ook daar heen te geraken, en de *Wapenen* des *kruysses* ridderlyk voeren; *want het Koningryk der Hemelen word Geweld aangedaan, en de Geweldigers nemen 't zelve met geweld.* Matth. 11: 12.

In de Boeken der *Koningen* 2 Reg. 6. leest men, dat de Kinderen *Israëls* ten tyde van *Elisa*, Hout hieuwen by de rivier de *Jordane*; waar by het gebeurde, dat Iemant een *Hout*

vel-

velde, en het *Yser* of de *Byl* in het *Water* viel. *Elisa* sneed daar op een *Hout* af, en wierp het in 't *Water*, en deed het *Yser* boven swemmen. Tot ons *Voornemen* dient zeer fraay het geene de *H. Hieronymus* zegt: Hier is *Elisa*, om met het *Hout* te zoeken de *Byl* die in het *Water* zinkt, en ze na boven heeft doen swemmen. Want, het *Menschelyke Geslacht*, dat door het verbodene *Hout* tot in de diepte der *Helle* is gevallen, is wederom door het *Hout* van CHRISTUS Kruys, en den *Doop* des *Waters* in het *Paradys* ingeswommen. Daarom, dewyl de *Wereld* niets anders is als eene *onstuymige Zee*, op welke de Mensch als een onervaren *Zeeman*, rond vaart, roept de *H. Augustinus Soliloq. C.* 35. uit: O *Christo* JESU! *eenige Hoope des Menschelyken Geslachts, wiens Licht van verre, onder de dikke en duistre Nevelen, op de Onstuimige Zee te voorschyn komt; verlicht onse* Oogen, *als een Glans der Zee-Sterre, op dat wy tot U, als eene. zekere Stad, geleid werden; Regeere en stuur ons Schip met Uwe Hand, en met het stuur-roer Uwes Kruysses, ten einde wy niet verzinken in de Baaren; op dat ons de Onstuimigheid des Waters niet onderdrukken, en de Diepte ons niet verslinde; maar trek ons met het Hakken en Houwen des Kruysses uit deze Zee, tot U, onsen eenigen Troost, dien wy meer blinkende als de Tooren* Pharos *in Egypten, van verre op ons wachtende, aan de Haven des Hemelschen Vaderlands, nauwelyks met weenende oogen aanschouwen.*

Dit *Hout* des *Kruysses*, van 't welk de *H.*

Augustinus spreekt, en dat CHRISTUS op zyne *Schouderen* heeft gedragen, is dat *Eere-Teken*, in 't welke de *Leeraar* der *Heidenen* roemt; zeggende: *Het zy verre van my, dat ik zoude roemen anders, dan in het Kruysse onzes Heeren* JESU CHRISTI, *door welke de Wereld my gekruyssigt is, en ik der Wereld.* Gal. 6: 14. Waar uit men kan afnemen de ware *Navolging*, door welke de Mensch begeert zynen Liefhebbenden JESUS na te volgen: want niemant een Navolger CHRISTI kan zyn, als die alleen, welke alle *Kruys* en *Verdrukkingen*, met *Lydzaamheid* verdraagt. Daarom ook CHRISTUS zegt: *Wie zyn Kruys niet en draagt, ende my na en volgt, die en kan myn Discipel niet zyn*, Luc. 14: 27. Niettegenstaande die geen welke meent en zig bemoeit, het *Kruys* en alle *swarigheden*, om CHRISTUS na te volgen, te ontgaan, die valt onder een ander *Kruys*, dat hem veel *bitterder* zal worden. Want, dewyl hy het zachte Jok CHRISTI niet dragen wil, zal hy door de beschikking der Goddelyke *Gerechtigheid*, met veele en swaare *Lasten* beladen worden, onder welken hy *Vermoeid* leggen zal. Elk een van JESUS toegezonden *Kruys* is een tot het Hart gezonden *Liefde-Boode*, en alle *Verdrukkingen* zyn kostelyke *Genade-Tekenen* zyner Honigvlietende Liefde. Die nu deeze haren *Genaden-Penning*, met de grootste *Blydschap* omdragen, en op het *vlytigste* bewaaren; zullen alsoo alle *Wederwaardigheden*, *Angst* en *Nood*, met *Gedult* verdragen, en in hunne Harten, als kostbare *Juweelen*

len

len influyten, ten einde zy door *Ongeduld* hen niet ontnomen worden. Want, niets *schooners*, *kostelyker*, *aangenamer* en *gewenschter* kan 'er voor eene verliefde *Ziele* zyn, als het *Kruys* te dragen en *Verdrukkingen* uit te staan: want, by aldien 'er in deese Wereld iets geweest was dat *edeler*, *kostelyker*, en den Mensche *nuttiger* geweest was als de *Verdrukking*, GODT dan zulks zynen Eenig-gebore *Zoone* had gegeven: Maar, dewyl 'er niets *Edeler* en *Kostbaarder* voorhanden was, zoo heeft GODT willen hebben, dat Hy meer heeft moeten *Lyden* en *Uitstaan*, dan alle *Menschen*; want des Lydens *Loon*, is eene drievoudige *Kroon*. Daarom is

1.

Zalig, ja Zalig, die zig zelfs kan geneeren,
Het Lyden te dragen, en smerten en stryd;
Terwyl ze na deez Vergankelykheid leeren,
Steeds met zig te voeren, dat eeuwig verblyd:
Zalig, die alles geduldig wil dulden,
Vermits zy den Hemel wil dubbel verschulden;
Een ieder tot Lyden zig daarom bereyd.

2.

Tydelyke Smerten en rampen te lyden
Schynt nu wel onmoog'lyk by veelen te zyn;
Maar alle verdrukking brengt eeuwig verblyden,
Eene Eeuwige Vreugde voor eeuwige Pyn:
Het tydelyk Lyden heeft immers een Ende,
Daar God ons de Eeuwige Vreugd' voor zal zende;
Wie wil 'er dan zonder het lyden ooit zyn?

3.

In 't Tydelyk Lyden zyn ſmerten te vinden;
Dog het tydlyk lyden vergaat ook als ſneeuw;
Verdwynende ras als verdwynende Winden:
Op tydlyke Wellust volgt wee van alle Eeuw:
De ſmerten der Helle zyn zonder een Ende;
In tydlyke ſmerten, wanneer God ze u zende;
Zyt moedig en dapper en ſtryd als een Leeuw.

4.

Alle eindige Plagen zyn ligtlyk te dragen,
Wanneer men ze ziet by eene eeuwige kwaal;
De Tyd'lyke Smerten en Plagen ons jagen
Tot de eeuwige blydſchap in 's Hemelſch-Zaal:
De Tydlyke pynen en bittere ſmarten,
Gevoelen wel zeker vereenigde harten;
Maar blydſchap die vergoed het te eenemaal.

5.

De Bruiſſchende Baaren de Rotſen wel knellen;
Zy ſlaan in de Woede zeer ſuiſſend na haar;
Maar diepe Steen Rotſen, die ruiſſchende Wellen
Niet agten, ſtaan pal by zulk woedend misbaar;
Dewyl zulk een bruiſſchend en woedend fel kraa-
ken
Haar ſlegts zo veel ſchooner en zuiverer maaken:
En zo is 'er ook by het Kruis geen gevaar.

6.

Indien goede Vruchten zal dragen onze Aarde,
Dan moet zy bearbeid en wel zyn bebouwt;
Waarop zy na 't ploegen eerſt krygt haare waarde,

Terwyl men haar anders niets veel toebetrouwt:
Met 't ſcherpe Ploeg-Yſer moet men haar verſcheuren,
Zo wakker als nodig, waarop zal gebeuren,
Dat zy hare Vrucht brengt meer als honderdvouwt.

7.

Zo nodig als ooit, moet een tuin dan af wachten
Den Tuinman, met Spaden, en Ryven en Lyn,
Zal hy zyne Bloemen voortbrengen in krachten,
Van zo veele kleuren, die aangenaam zyn;
Zo moet ook elk Menſche, die niets is als Aarde,
Vaak, omgekeerd worden, om vrugten van waarde
Te dragen, die blyven, in lyden en pyn.

8.

Wanneer men uit eene blok wilde formeeren,
Naar 't oogmerk een heerlyk en welgemaakt Beeld;
Dat ieders oog ſtreelde, en ieder moeſt eeren,
Zo is 't ſlegts, dat dit blok de ſtoffe meêdeelt;
Maar hamer en bytel moet dan nog beſnoeijen,
Hem van zyne takken die ſtonden te groeijen,
En alles, het geen den Beeldbouwer verveelt:

9.

De Potaarde worden bewerkt en gekneeden;
Zy word van den Werker zeer leenig gemaakt,
Bevochtigt, gedrukt, en met voeten getreden,
Zo lang de begeerte van hem daarna haakt;
Zo wil GODT *ook menigwerf met ons hier leven,*
Wanneer ons de pynen en ſmerten doen beeven,

Want Hy tot ons beste zo over ons waakt.

10.

Gelyk in den Moolen het Koorn word gemaalen
Tot een zo wit zuiver als kostelyk Meel
En men het door steenen in Zakken ziet daalen;
Zo gaat het ook, vaak met den Mensche geheel:
CHRISTUS *zal op dat zyn Graan moge blyven,*
Hen door de Kruys-steenen dryven en wryven,
Op dat zy niet werde der' Helle ten deel.

11.

De Ballen de slagen in hoogte doen jagen,
De Hamer brengt 't Zilver ook eenigen Cier;
De Boomen en Planten meer Vruchten steeds dragen,
Wanneer haar bewerken een' goed Hovenier:
De Wynstok brengt nu met de Druyven behangen,
Waar na niet dan allen zo kragtig verlangen,
En die men ziet grypen met zo veel pleisier.

12.

Ontfangt men een Wonde, m' is nog niet geschonden,
Om dat hier geleden, gestreden moet zyn;
Geen Buit zonder stryden, wierd immer gevonden,
Het stryden en lyden brengt buit aan niet klein:
Wie dan begeert voor zig een schat te vergaaren,
Die moet hier ook lyden ontelbaar Beswaren;
Het perssen der Druiven maakt eindelyk Wyn.

13.

Hoe sterker een Bal wierd op Aarde geslagen,

Hoe

Hoe meerder en sterker hy over zig springt;
Hoe dieper een Boompje zyn Wortel wil wagen,
Hoe hooger het vocht zig na boven toe dringt:
Hoe dieper de Baaren in d'Afgrond als vallen,
Hoe hooger zy maaken als zoo veele wallen;
Met 't drukken der snaaren den toon men als dwingt.

14.

De bittere smerten het Hart wel aanranden;
Verdrukkingen zyn 't wel, die bitter ons slaan;
Maar alle nogtans zyn veele kaarssen, die branden,
Die alle verlichten de Hemelsche baan:
Niemant moet tegen dit Lyden dan schelden,
Wyl zulks in den Hemel ons zeer veel doet gelden,
Zo wy maar in Godsvrugt manmoedig voortgaan.

15.

Verdrukking in deze tyd is als niets te achten,
Tegen die eeuwige en vreeslyke pyn;
Byzonderlyk, als wy volstandig betrachten,
De Hemelsche blydschap, om daar in te zyn:
Want allen op JESUS *verlievende Harten*
Is niets aangenamer als deeses tyds smarten,
Bemin gy dan JESUM, *zoo word gy reyn.*

16.

De Tyd'lyke Pynen zyn zo veele smarten,
Dewelke verkrygen den cierlykslen krans;
Dewelke beschutten voor Zonden de Harten,
Als eene zeer sterke gemaakte schans:
Wanneer zig by Avond de Zon heeft verborgen,
Is zy voor de Menschen den volgende Morgen,

Veel ſchooner en liever in ſtraalende Glans.

17.

Wanneer zig den Dag heeft bekleed met het Duiſter,
En zig heeft bedekt met een treurig Gewaat;
Schynt my de Karbonkel in grooteren Luiſter,
En werpt zyne ſtraalen voor ieder te baat:
Zo ook eene Ziel, met ſmerten omgeven,
Door Kruys en door Lyden in 't Duiſter gebleven,
Schynt hier na te klaarder in Zaligen ſtaat.

18.

Hoe ſterker dan blaaſen de Stormen en Winden,
Op den breede groenbruiſſchende Waterplas;
Hoe ſnelder een Scheepken de haven zal vinden,
Verdeelende vaardig zulk verbreeklyk Glas:
Zo ook Kruys, Pynen, en Smerten, en Lyden,
Wanneer wy van deeſe Waereld dan ſcheyden,
Die maken ons open ten Hemel een' Pas.

19.

O Heilig dan Lyden, wie zoude u ooit myden?
Zulk myden is ſcheyden en wyken van GODT;
Geen Menſch zal ooit myden, zo koſtbaar een Lyden,
Zo hy niet wil worden hier Namaals ten ſpot:
Het Lyden zal zeker in Vreugden verkeeren,
Ja 't Lyden zal zeker de Vreugde vermeeren,
Op Lyden volgt zeker het Zalige lot.

20.

Wie 't Lyden dan lief heeft, die leeft ook in Vreugden,

Wyl

Wyl al het beminde het Harte verkwikt;
En 't Lyden leyd ons op tot alle Deugden,
Als men het bezadigt recht weegt en het wikt:
Bemin dan Pyn, neem in de ſmerten genoegen,
Dank GODT, *die het alles ten Beſte wil voegen.*
En lyd zo geduldig wat Hy u beſchikt.

Nu mogte mogelyk Iemant tegenwerpen, wanneer het *Kruys* en *Lyden* zoo *nuttig*, *heuglyk*, en *hoog* geacht werd; waarom is het dan zo *beſwaarlyk* en *moeijelyk* te dragen?

Ik bemerke hier *driederley* Oorzaken. *Eerſtelyk*, van wegen te *kleyne Liefde*, die wy tot CHRISTUS onzen Verloſſer hebben; ten *anderen*, dewyl wy zoo weynig aan die groote *Nuttigheid*, welke ons uit de *Verdrukkingen* ontſtaan, overdenken; ten *derden*, wyl wy zoo weynig betrachten, het heylige *Lyden* en *Sterven*, het welke CHRISTUS ONZEN HEILAND, om ons elendige Menſchen, heeft geleden; derhalven zegt de *H. Gregorius*: In gevalle het Lyden CHRISTI ONZES HEEREN, ons recht in het *Gemoed* wierd gebragt, zoo zoude ons geen Ding zoo *hart*, *droevig*, en *bitter* zyn, dat wy niet met *Lydzaamheid* onſes *Harte*, zoude willen verdragen. GODT bewyſt geene geringe *Genade* en *Eer* aan den geenen, welke in deeſe Wereld met *Verdrukkingen* aangevochten wordt. Maar, Hy maakt de zulken Hem zelven *gelyk*, en deeld met hen zyne uitgeſtaane *Angſt*, *Moeite*, *Verdrukking*, en *Vervolging*. Het is wel zo, dat zulk Verdragen van *Wederwaardigheden* ſmerten veroorzaakt, want daar door word zyn *Naam* verdedigt; dog het *Kruys* brengt maar eene *korte*

en

en *kleyne* Pyn, en daar na eene *eeuwige* Vreugde. Dien alleen valt het ook ſlegts beſwaarlyk en verdrietelyk, wien het tegen ſtaat; maar welke het *Lief* heeft, is het zeer aangenaam, na de Wereld wel *verachtelyk*, maar by GODT in groote *Eere*; vermits het Kruys den Toorne GODS veel eerder uitbluſcht, als eene geheele *Traanen-Zee.* Het Kruys veroorzaakt den Menſch den Goddelyken *Genade-Vloed* en de *Vriendſchap*, en maakt van eenen *Aardſchen* een *Hemelſchen* Inwoonder. Het Kruys verciërd den Menſche met veellerhande *Deugden*, trekt hem van de *Wereld* af, en leid hem tot de Goddelyke *Eeuwige Gemeenſchap*; want het Kruys is de zekerſte en kortſte weg daar heen. Het Kruys heeft eene zoo groote *Nuttigheid* by zig verborgen, dat die geenen, welke het regt kennen, het niet anders zullen aanmerken, als een onſchatbaar *Geſchenk* van de Hand GODS; Ja, den mildrykſten GODT dag en nacht, onophoudelyk, *Bidden*, om de Genade, van eenig *Kruys* te mogen ontfangen; Om kort te zyn; het Kruys is niet ongelyk het *Duiſent-Gulden-Kruid*, dat den Menſche behoed voor eenen gevaarlyken *Val*, en de Ziel in *Ootmoedigheid* behoud. Veroorzaakt *Zelfskennis*, leert de *Wysheid*, beſchut de *Kuysheid*, en brengt de *Kroone* der Eeuwige Zaligheid.

Maar hoe veelen zyn 'er, welke gevaarlyker en nader aan haar *Verderf* waren, als een verzinken tuſſchen *Scyllis* en *Charybdes*, die echter nog door het *Kruys* zyn *gered* geworden? Hoe veelen zyn 'er, welke als *Wilde* onvernuftige *Dieren* hebben geleeft, en zig

ſchan-

ſchandelyker wyſe in het *vuil* der *Zonden*, als *Swynen*, hebben omgewenteld, maar door het *Kruys* op den rechten *Weg* zyn geraakt? Hoe veelen zyn 'er, welke aan de *Lieflykheid* harer *Zielen*, gantſch verwelkt ſcheenen, en door het *Kruys*, als eene Lieffelyke *Rooſe*, van den *Dauw* van de groenen *May*, bevochtigt zyn geworden? Wat heeft *Nebucadnezar*, Dan. 4. na zyn Zondig *Leven*, weder tot de Boete *gedreeven*, als alleen het *Kruys*? Wat heeft *Manaſſe*, toen hy de *Afgoden* Offerde en Vereerde, wederom op den *Waaren Weg* gebragt, als het *Kruys*? Want na dat hem zyne Vyanden gevangen hadden weg-gevoert, en hy met *Berouw* over zyne *Zonden* was aangedaan, hy is in zig zelven gegaan, en heeft zyn Leven *gebeterd*. Zie 2 Chron. 33. Wat heeft den *Moordenaar* aan het Kruys, deeſe goede *Woorden* te wege gebragt: *Heden zult gy met myn in het Paradys zyn*, wanneer hy JESUM heeft gebeden, *gedenk myner als Gy in uw Koningryk zult gekomen zyn*, als alleen het *Kruys*? Zie Luc. 23: 42, 43. Nademaal het Kruys maakt van eenen van *Schlensburg* eenen Vry-Heer van *Debetman*, waar door men moet en als gedwongen word tot het *Goede*. Dus is dan het Kruys die *Magneet*, welke den Menſche tot GODT trekt, hy *wil*, of hy *wil niet*. Het Kruys is als een zoete *Balſem Reuk*, voor het Aangezichte der Goddelyke Majeſteit, waar over zig het gantſche Hemelſche *Jeruſalem* verwondert. Het Kruys bekleedt de *Ziele* met een bovenmaten ſchoon *Kleed*, bekroont dezelve met *welriekende Rooſen*, en begaaft
haar

haar met eenen zeer ſchoonen *Scepter*, van den allergroenſten *Palmboom.* Wat heeft de *Martelaaren* verſterkt, om zoo veele *Pynen* te lyden, als zulke *Eigenſchap* des *Kruyſſes*? Wat is de Oorzaak geweeſt, dat zy met een verheugt Gemoed, zig alle *Tormenten* hebben onderworpen, als zulke Eigenſchap des Kruysſes?

Daar meld een zeker *Doctor* by *Joh. Gerſon*, L. de trib. Conc. 4. dat, of ſchoon een Mensch zo *Rechtvaardig* en *Heilig* konde zyn, dat hy gantſch *reyn* en *onbevlekt* van alle zonden ware; ja, dat hy zelfs waardig wierd gemaakt, om met de *Engelen* te ſpreken, (in vita ejus) zoo als een zekere heilige *Boetvaardige* gebeurt is; zoo zoude dezelve dog, zoo veel niet *verdienen*, als die geen, welke maar éénen éénigen Ramp met ware *Lydzaamheid* in deeze Werelt om CHRISTUS heeft verdragen, in eene waare Liefde, om Hem na te volgen.

Wie geeft my dan het Kruys van CHRISTUS, ten einde ik het drage, en Hem navolge. Ach, zoetſte JESU! geef my, dat ik U lief hebbe, en uit begeerte tot U aflegge allen *laſt* van *vleeſſchelyke Neigingen*, en de allerſwaarſte Laſten der *Aardſche Welluſten*, welke myne arme Ziel beſtryden en beſwaren: legt my dan *Uw Kruys* op, op dat ik U navolge, en met Uwen *Apoſtel* my moge beroemen, een *Navolger* van uw Lyden te zyn. Zie Gal. 6. Zoude dan een onvernuftige *Eſel*, dien de Natuur een *Kruis* op zyn *Rug* heeft afgebeeld, beter zyn als ik, die na het Evenbeeld GODS, en tot eenen Navolger CHRISTI, ben geſchapen?

Neen,

Neen, neen; maar, O myn Godt! druk my ook in, eene *Afbeelding* des *Kruysses*, op dat den Last wel op myn *Licbaam*, maar de Zoetigheid in myne *Ziele* ruste. Dog ik bid te gelyk ook om *Gedult* en *Lydzaamheid*, om U te kunnen *Navolgen*; O myn Jesu! onder den aangenamen *Reuk* Uwer *Zalven*, Cantic. I: 3. Ondertusschen wil ik ter *Navolging*, noodigen alle Harten, met welken Gy uw vermaak hebt, op dat, wanneer ik *slaap*, myn Hart nogtans *wake*, en met haar te gelyk begeere, U onder den Last des *Kruysses* te verzellen.

1.

Komt, gy Liefste, u wilt bereyden
U vergiet in Traanen ryk;
Mynen Jesum, *wilt geleyden,*
Ey, kom hier, en loop gelyk:
Voegt u hier, blyf niet lang staande,
Want myn Jesus *is hier gaande,*
Met zyn Kruys beladen swaar;
Kom dan allen met malkaâr.

2.

Hoe veel slaan moet Hy verdragen,
Onder swaaren last gedrukt;
Niemant kan genoeg hier klagen;
Hem beweenen; daar gebukt
Hy geduldig zynen Rugge
Voor den last niet hield te rugge;
Daar Hy dezen zwaaren last
Houd, nogtans, geduldig vast.

3.

Hercules *wil men berichten*
Was van eenen ſterken ſtand,
Dragend, als Poeëten *Dichten,*
Zelfs den Hemel op zyn hand;
Hy gebruikte dog de Zynen,
Die dan ook daar by verſchynen,
Miſſchien aan Vermoeitheid vaſt;
Draagt Hy zoo dien ſwaren laſt.

4.

David *heeft weleer verſlagen*
Goliath *tot zyne ſtraf,*
Hebbend ſlechts by zig gedragen
Eenen ſwakken Herders-Staf:
Maar de Slagen, vol van waarde,
Aan den Vyand van deze Aarden
En den Hemel niemand gaf,
Dan ſlegts Chriſtus Herders-Staf.

5.

Samſon *nam wel beide Poorten,*
Droeg die ligt, en onverzaagt;
Maar ziet JESUS *andre ſoorten*
En veel ſwaarder Poſten draagt:
Nooit iets ſwaarder is gevonden,
Dan alleenig onſe Zonden;
JESUS *was voor zulke alleen*
Slegts een Drager, anders geen.

6.

Als ik verder noch betrachte,

Hoe

Hoe Gy, O myn hoogste GODT!
My de Vreugd en Wellust brachte,
Voor de Wereld gantsch ten spot:
Dan mag ik my niet beroemen,
Nog ook my gelukkig noemen,
Of 'k moest zyn, en zo alleen.
Harder als metaal of steen.

7.

Als ik voor 't Gemoed en Harte,
Breng zoo groote Quaal en Pyn;
Is terstond van groote smarte,
Gantsch ontroert het Harte Myn:
Het moest my geheel ontzinken,
Wyl Gy gaat myn Kruiskelk drinken
En verwond word door 't gespuis,
Dat u klinkt aan 't hooge Kruys.

8.

Daarom, hoe zou het zig schikken,
Als ik zonder Kruys zou zyn?
Wil my door uw Kruys verkwikken,
En wegnemen myne Pyn?
Neen, Neen, dit zal niet geschieden,
Wyl ik voor geen Kruys wil vlieden,
Dragend zelfs myn Kruys tot U;
Zoo als my betaamt op nu.

9.

Wyl gy dan het Kruys wilt dragen,
Voor my, met zoo swaare Pyn;
Ik zal niet van 't Kruys ontslagen
Ooit, en zonder Pynen zyn:

Zal ik immer u gelieven,
Dan moet my uw Kruys wel b'lieven,
En genieten groote Vreugd;
Van Uwe allerhoogſte Deugd.

10.

Wyl Gy zyt de waare Liefde,
Die altyd het Kruys geleid;
Die U tot het Kruyſſe griefde,
Maak my tot het Kruys bereyd:
'k Min de Doornen meer als Rooſen,
Die myn Liefſte heeft verkooſen;
Op dat door den Doornen-ſtruik,
Ook de Roos voor my ontluik.

11.

Want, ik kan het Kruys niet ſchelden,
Wyl het my by Uwen Throon;
Onuitſpreeklyk veel doet gelden,
En brengt een' gewenſchten Loon:
Hebt Gy niet ook veel geleden,
En tot op het Bloed geſtreden?
Waarom zoude ik zonder pyn,
Zonder Kruys en Lyden zyn?

12.

Daarom wil ik gaarne dragen,
Wat my ſchikt de lieve GODT;
't Kruys my altyd zal behagen,
Met de Pynen, Smert, en Spot:
Wil met Vreugden zulks nooit haten,
Nooit en nimmermeer verlaten,
JESUS *volgen en den haat,*

Hy

Hy droeg ſchande, ſmart, en ſmaadt.

13.

Kon ik mynen Arm verand'ren,
In een' ſterk geboeiden Band;
En die Banden met malkand'ren
Doen aan de eene en and're Hand:
Ach, hoe zoude ik niet heen loopen,
Zulken Band voor my te koopen,
My te binden aan dat Kruys;
Dat ik had ſteeds in myn Huys.

14.

Ach, hoe zou ik het omvangen,
Als een Vriend de Bruid omvangt;
Want na Hem is myn Verlangen,
En na Hem myn Hart verlangt:
Niets ik liever wilde erkennen,
Om my aan Hem te gewennen,
Liever als O Kruys! zeer zoet,
U te hebben in 't Gemoedt.

15.

Want Gy zyt die gulde ſchaale,
Daar in legt verborgen wys;
Dat, waardoor men 's Hemels Zaale,
Open doet, het Paradys:
Zonder U, alle Eeren-Tyken
Moeten immer van my wyken;
Gy zyt my de Liefſte Gaaf,
En, ik zonder U een Slaaf.

16.

Een' Liefde-Boode 'k U noeme;
Want Gy my de Liefſte zyt,
Waar op ik altoos zal roeme,
Wat myn hart verborgen lyd:
Wanneer dat Gy 't Hart doet oopen;
Kan ik alles van U hoopen,
Daarom, ik U in myn Huys;
Lief heb, O Eerwaardig Kruys!

17.

Wyl Gy op de Ziel doet ſpreiden,
Zulk een heerlyk Bruiloft-kleed,
Waar door men na 't korte lyden,
Leeft in alle Vreugde en Vreed':
Kan een Zeilſteen ooit zoo trekken?
Gy wilt my tot vreugd verwekken:
Daarom Gy myn hoogſte gaaf
Zyt, het, bid ik, die my laaf!

18.

Gy wilt dog de Ziel bekroonen,
Cieren met een goude Kroon;
En haar eeuwiglyk beloonen-
Als zy u dient, Godes Zoon:
Ja Gy bluſcher haarer Zonden,
Houdt haar vaſt aan U Verbonden,
Meer als ooit een Heer zyn Slaaf,
Door de zoetſte Kruyſſes Gaaf!

19.

O Gy Zaligſte der rampen,

Die

Die gy met gewenschten Dwang,
Veelen hebt aan willen klampen,
En gericht hebt hunnen Gang:
Van des Werelds woest gewemel,
Op den rechten Weg ten Hemel;
Daarom ik U in myn Huys
Lief heb, O gy waardste Kruys!

20.

Ey, zoo kom dan Pyn en Kwaalen,
En wat nog al meer daar by;
Dog met Uw Genade-Straalen,
JESU, *kom bestraal ook my:*
Op dat ik na Kruys en Lyden
Niet van U meer moge scheyden,
Maar na Kruys en zuiv're deugd
Eeuwig zy met U in Vreugd.

Ja wel: wanneer wy de verborge *Zoetigheid* kenden, welke in de *Verdrukkingen* legt; dan zouden wy de *Zeylen* onser *Begeerten* veel wyder uitspannen, tegens derzelver bruysschende *Winden*, als tegens de liefkoosende *Luchten* der Goddelyke *Vertroostingen*; terwyl wy ons met eenen zeer grooten *Schat* van *Droefheden* kunnen verryken; waar tegen wy groote *Verantwoording* van wegen de *Vertroostingen* hebben. Ach! waar waren 'er tegenwoordig veelen, als zy de *Scheepvaart* hares *Levens* richten, na de *Noordstar* van haare *Neygingen*, wanneer haar GODT niet in den *Weg* had gestaan, door het toegezonden *Kruys*? Ontelbaar waren zy reeds gedragen geworden

door de *Wind* der *Dertelheden*, in de wilde *Woestenye* der *Ydelheid.* Zoo is dan het Kruys een gelukzalig *Onweder*, dat veelerley loopende Begeertens afwend, zo dat zy gedwongen worden, te zeilen in de zekere *Haven* der Goddelyke *Liefde* en *Vreese*, daar zy anders op een *Bed* zouden zyn gestorven, alwaar de *Dieven* haar Leven eindigen zonder *Krankheid*; en niet ongevoeglyk: want voor zulke *Guyten* behoort eene zulken oneerlyke *Rustplaats.* Het is een gewenschte *Dwang*, welke veel meer aanspoort tot het *Goede*, als het *Tuchthuis* te *Amsterdam*; en niet te Onrecht, want op zulke *Boeven* past gelyke *Tuchtiging*, en voor zulke *Vogels* eene niet ongelyke *Kevie.* Het is een zoet *Geweld*, 't welke veelen meer gedreven heeft, buyten haar toedoen tot de *Deugd*, als de *Roeden* van *Hercules*: en waarlyk niet onbillyk, want tot zulk een *Stokvisch-beuken* behooren zulke *Hamers*, en tot eenen zulken *Dans* vereischt men een gelyken *Hakkebordslager.* Het is een Gelukkig *Lyden*, welke den Mensch eenen onwaardeerbaaren *Schat* der *Hemelsche Verdiensten* geeft; en niet te onregt; want voor zulke *Armen* behoort eene zulke *Aalmoesse*, uit welke hy, die ze ontfangt, de *Liefde* en *Genegenheid* des geenen kennen kan, die ze schenkt.

Het is wel zo, dat alle *Tuchtiging*, die zoo lang duurt, ons niet *Vrolyk* voorkomt, maar als iets treurig; *want alle Kastydinge, als die tegenwoordig is, en schynt geen (zake) van Vreugde, maar van Droefheid te zyn: dog daar na geeft ze van haar eene vreedzame Vrucht der Gerech-*

rechtigheid, den geene die door dezelve geoeffent zyn, Hebr. 12: 11. *Want dien de Heere lief heeft, kastyd hy, ende Hy geesselt eenen jegelyken Zoone, dien Hy aanneemt*, Vers 6. *Wanneer nu* Godt *den Zoone geesselt*, zegt de *H. Augustinus* in Ps. 9: 14. *dan verzorgt en heelt Hy hem onder de Hand des Vaders. die Hem geesselt; vermits, als Hy hem geesselt, om zyn Erfdeel aan te neemen, hy hem onderricht van de Erffenis, en sluyt Hem van dezelve niet uit terwyl Hy Hem straft, maar daarom Tuchtigt Hy hem, op dat Hy de Erffenis zoude ontfangen.* Want gelyk als *Goud* en *Zilver* in het Vuur werd *gezuivert*, alsoo worden de Menschen, die Godt behagen, in den *Oven* der *Verdrukkingen* bewaart; daarom moeten wy *roemen in de Verdrukkingen, weetende dat de Verdrukkingen Lydzaamheid werkt; ende de Lydzaamheid bevindinge, ende de Bevindinge hoope; ende de Hoope en beschaamt niet, om dat de Liefde Gods in onse Herten is uitgestort, door den H. Geest die ons is gegeven*, Rom. 5: 3, 4, 5. Inzonderheid, wyl wy daar toe *Geroepen* zyn; vermits ook Christus *voor ons geleden heeft, ons een Exempel nalatende, op dat wy zyne Voetstappen zouden navolgen*, 1 Petri 2: 21. Hoe wy nu Denzelven moeten *navolgen*, leert zeer fraay de *H. Ambrosius* in Ps. 37: daar hy zegt: *De Rechtvaardige begeert zyn Leven aan te stellen, na de Gelykheid zynes Geliefden; hy swygt op de Aanklagte, beledigt zynde, laat hy de schuld vaaren; en acht de Bespottinge niet, ten einde hy Denzelven navolge, welke als een Lam tot de*

Slacbtbank geleyd, *zynen Mond niet opgedaan heeft*; *want hy weet zeer wel*, *dat de* HEERE *naby den geenen is*, *die verslagen van Geeste zyn*, *en helpt dien*, *die nedrig van Harte zyn*. Zie Pf. 37. Waarom ook *David* zingt: *Al ging ik ook in een Dal der Schaduwe des Doods*, *ik en zoude geen kwaad vreesen*, *want gy zyt met my*. Pf. 23: 4. Hoe bemerken wy nu, dat GODT by ons in de *Droefheden* en *Verdrukkinge* is? daar kan ons de *H. Bernhardus* op antwoorden in Pf. 90: 16. daar hy zegt: *Als wy met Verdrukkingen bezocht zyn zo laat ons op Godt hoopen*, *want wie zoude de allerminste wederwaardigheden zonder Hem kunnen uitstaan*? *zonder zyne Tegenwoordigheid*, *zouden wy zyn in de Verdrukkingen als een roerloos Schip by bruyssende Winden*, *onder de onstuymige Baaren*.

Als *David* verhaalde, wat voor kostelyke Zaken in de *Schatkamer* der *Goddelyke Majesteit* gevonden worden, noemt hy voornamelyk de *Wind*, en *Onstuimigheid* der *Wederwaardigheden*. *Qui producit ventos de Thesaurus suis*, Pf. 135: 7. *Hy brengt de Wind uit zyne Schatkameren voort*. Alle *Oud-Vaders* verstaan deese Plaats van de *Wederwaardigheden*. Daarom, als de *Bruid* haren *Geliefden* in alles begeerde te behagen, als mede om hem tot hare *Liefde* aan te zetten, bereyde zy voor Hem eenen *Hof*; plantte allerhande *Boomen* daar in, verkwikte en verfrischte dien met *levendige Bronnen*, en vervulde hem met de schoonste *Bloemen*, met eene nodiging van den *onstuimigste Wind*: *Surge Aquilo & Veni*

Au-

Auster, Cantic. 4: 16. O*ntwaakt Noorden-Wind, ende komt gy Zuyden-Wind, doorwaait mynen Hof, dat zyne Speceryen uitvloeijen.* De Zielen der *Uitverkoornen* zyn de Bruyd GODS, en een *Lusthof*, in welke de *Boomen* der *Deugden*, de *Bronnen* der *Genaden*, de *Bloemen* der goede en heilzame *Begeerten*, en de *Vruchten* der *Verdiensten* geplant zyn; dit alles nu kan niet *wassen*, nog zig in de *hoogte* verheffen, by aldien de Wederwaardigheden des *Noorden-* en *Zuyden Winds* zig niet verheffen, en hem *doorwaaijen*: maar by Doorwaaijing deeser *Winden* kan eene zulke Ziele zeggen: *Als een Palmboom ben ik verhoogt geworden*, Eccles. 7. Want hoe meer de *Palmboom* gedrukt en beswaart word, hoe meer hy in de *hoogte* wast: Alsoo ook eene *Ziel*, hoe meer zy door *Wederwaardigheden* en *Verdrukkingen* aangevochten word, hoe meer zy den *Hemel* nadert.

HET XXII. HOOFTSTUK.

Wie ſtryd tot op de laatſte Man,
Zig billyk dan beroemen kan.

Als *Iſaäc* zynen Zoone *Jacob* beval, uit zyn *Vaderland* te gaan, en zig in *Meſopotamien* te begeven, ten Huyſe van *Bethuël* zynes Moeder *Vader*, om zig in Huwelyk te begeven met eene der Dochteren *Labans*, zyner Moeder *Broeder*; zoo volgde hy 't Bevel zyns Vaders, en vertrok van *Berſeba*: Maar, na

na dat hy aan eene Plaatſe was gekomen, daar hy na den *Ondergang* der *Zonne* ruſten, en ſlaapen wilde, nam hy eenen van de *Steenen*, die daar lagen, leyde die onder zyn *Hoofd*, en ſliep aan dezelve Plaats. In den *Slaap* zag hy eene *Ladder*, die op de *Aarde* ſtond, welker Top aan den *Hemel* reykte; ook zag hy de Engelen GODS op dezelve, op en nederklimmen, en de HEERE zig op die *leunen*. Gen. 28.

Een niet veel ongelyker *Ladder* ſtrekt zig ook van de *Aarde* tot aan den *Hemel*, en die word ons ter betrachtinge alhier voorgeſtelt, namelyk het heylige *Kruys*; op welke niet alleen *leunt* de goedertierenſte HEILAND, maar is ook zelfs aan dezelve *gehecht*; ten einde Hy niet wykende van voor de *Oogen* onſes *Gemoeds* tegenwoordig blyve, gelyk als een ware *Noord-Star*, na welke ons Hart zig met rechte *Wending*, zonder eenige *Dooling* neygen moge. Want, dewyl de Wereld niet anders is, als eene groote *wyde Zee*, op welke de arme Menſch van de *Baaren* der *Wederwaardigheden* omgedreven word; zoo is het heylige *Kruys*, een aan den Oever vaſtgewortelde *Boom*, aan wiens *Stam*, wy het Scheepken onſes *Gemoeds*, dat van verſcheydene Beweegingen *heen* en *weder* geworpen word, vaſt kunnen maaken. Want de Wereld anders niets is, als het Doolhof van *Dedalus*, in welken de helſche *Minotaurus*, de Menſchen na de Ziel *ſtaat*, zoo is het heylige *Kruys*, als eene behulpzame Draad van *Ariadne*, door welke hy werd *uitgeholpen*; wanneer de *Wereld*

veld anders niet is, als eene gelyk *Egyptische*, door de Zonden als tastelyke *Duysternis*; Zoo is het heylige *Kruys*, die schitterende Tooren *Pharos*, aan welken men uitgestoken zien kan het helder straalende Licht JESUS CHRISTUS. Wanneer de Wereld anders niets is, als een *vreemd Land*, door 't welke de Nakomelingen van *Adam*, na het ware *Vaderland* moeten reysen: Zoo is het heylige *Kruys* hen by de groote Hitte der buytenspoorige *Minnevlammen*, een gewenschte *Schaduw brengende* Boom, onder welken de Mensch zig kan *verkwikken*. Daarom, wanneer ik zulks aanschouw, zoo dunkt my, ik zie den *Boom* des *Levens*, die midden in het *Paradys* geplant was, Gen. 2: 9. of de Staf van *Moses*, die de *Slangen* der *Egyptenaars* verslonden, en het Water te *Mara* zoet gemaakt heeft, Exod. 7 en 15. Wanneer ik myne *Oogen* na het zelve richte, zoo dunkt my, ik zie den Throon van *Salomon* die op *Leeuwen* stond, 1 Reg. 10. Den *Tabernakel* des *Verbonds*, die met Vleugelen der *Cherubynen* bedekt is, Exod. 25. Of wel den sleutel *Davids*, die de Eeuwige *Deur* opsluyt; den Staf *Jacobs*, met welken wy door de *Jordane* deeser *Wereld* gaan, Gen. 32. Den Slinger *Davids*, met welken wy den helschen *Reus* ter neder vellen, 1 Sam. 17. en de Ladder *Jacobs*, op welke wy ten *Hemel* klimmen, Gen. 28. De geliefde HEILAND zegt van zig zelven; *Ego sum Pastor Bonus*, Joh. 10: 11. *Ik ben de goede Herder*.

Nu, wanneer een goede *Herder* ziet, dat zyne *Schapen* hier en daar verstrooit zyn, zoo plagt

plagt hy zomtyds op eene *hoogte* of *Heuvel* te klimmen, ten eynde hy van haar te beter mogt *gehoort*, en hy aldaar ook zelf mogte *gezien* worden. CHRISTUS JESUS, de ware *Herder*, als Hy in deese Wereld gekomen is, en heeft waargenomen, dat de *Meenigte* des *Menschelyken Geslachts*, als verstrooide *Schapen* waren, en door de *Zonden* verdorven; Zoo is Hy op den Berg *Calvarie* geklommen, ja zelfs tot den top des *Kruysses*, en heeft *Zevenmaal* met eene *sterke Stemme*, zyne Schapen toegeroepen, dat Hy ten laatste *Hees* wierd, *&* *clamans voce magna exjuravit*, Luc. 23: 46. en Hem de *Stem* met de *Ziele* ontvlogen is:

In het *Philippynsche* Eyland *Manilla*, word een wonderzeldzame *Boom* gevonden, welke den Inwoonderen, zoo wel als de Water-Boom in *Canarien*, voor eene levendige *Bron* dient, en eene groote menigte met overvloedig Water voorziet; dog niet op gelyke wyse: vermits deese gemeenlyk met eenen *Nevel* of eene *Wolke* staat bedekt, en laat zyn Water van de *Bladeren* naar beneden druypen; maar de andere groeit aan eenen *dorren Oord*, uit welken, wanneer hy aan den *Stam* of *Tak* een weynig gescheurt werd, een lieflyk *zoet Water* voortspringt. Een hooge en ruuwe Oord is de Berg *Calvaria*, op welken een zulke *Boom* van krachtige *Verkwikking* te zien is; namelyk, het *heylige Kruys*, dat niet minder aan zyne *Takken* en *Stam* van den daaraan uitgestrekten *Voeten*, *Handen* en *Harte* van JESU verwond, eenen meer als lieflyken zoeten *Drank* ons geeft, en zig uitbreyd tot eene aan-

ge-

genaame *Schaduwe*, waar onder zachtelyk is te ruſten; want niets aangenamer kan 'er zyn, als by heete *Zonneſchyn* de ſchaduwe is. Waarom ook de Propheet *Jonas* zig zeer verheugde over den *Wonderboom*, toen die hem eene *Schaduwe* veroorzaakte, Jon. 4: 16. *Nathanaël* verkwikte zig ook onder de *Schaduwe* eenes *Vygenbooms*, Joh. 1: 49. Gelyk ook die geen niet minder verlangde, welke ſprak: *Ik hoope onder de Schaduwe der Vleugelen des* HEEREN *te ruſten.* Daarom zegt niet ongevoegelyk *Origenes Homil.* 3. *in Cantic. die door Liefde gewond zyn, zoeken haren Trooſt onder de Boomen.* Weshalven de verliefde *Bruid* zig verheugende, ook uitriep: *Ik hebbe groote luſt in zyne Schaduwe*, Cantic. 2: 3. van dien ik begeere; namelyk de verliefde Bruyd of *uitverkoorne Ziel*, onder de Schaduwe CHRISTI JESU; vermits Hy zyne *Hand* heeft uitgeſtrekt, op dat Hy de gantſche *Wereld* zoude *overſchaduwen.* Want, zo als de *H. Ambroſius* zegt: *Zyn wy niet in de Schaduwe, daar wy door de bedekking zynes Kruyſſes, van Hem beſchermt worden? daar op Hy geleunt heeft, op dat Hy onſe Zonden op zig neme, daar wy door de Hitte onſer Misdaden en Overtredingen afgemat zyn.* Daarom, O waardigſte Hart! bedwing uwe *Oogen* opwaards te zien, na den geenen, die daar aan hangt. Zie aan zyne onſchuldige *Geſtalte*; Zie aan, Zyne Lelie-witte *Borſt*, die overal *verwond*, en met *Bloed* beſprengt is. Betrachte, hoe het *Cryſtal* zyner *Oogen* in de *Schaduwe* des Doods is verduyſtert, en het *Coraal* zyner *Lippen* verbleekt is!

Brengt

Brengt u te binnen, hoe zyn allertederſte en uitgemergelde *Leden* verdorren! Neem ter Harten, hoe uit zyne *geopende Zyde*, doorboorde *Voeten* en *Handen*, ſpringen de aangenaamſte Beekjes van zyn allerheyligſte Bloed! Overweeg, hoe zyn Koninglyk *Aangezicht* bevlekt door *Speekzel*, *Slagen*, en de *Doorne-Kroon* is vervallen! Zyne uitgebreide *Armen* verſtyven, en zyn anders met alle *Schoonheid* begaaft Lichaam niet anders bedekt zy, als met purperverwige *Wonden*! waar Hy zig heen wend, daar werd Hy met bittere *Angſten* omgeven; want Hy alleen de *Perſſe* heeft getreden, en heeft den bitteren *Kelk* voor alle Menſchen Smaaken en Drinken moeten. Zie Jeſ. 63: 3. Ja; zo ſchriklyk was zyne *Martelisatie*, dat veel eerder de welſprekendheid aller *Redenaars* zouden verſtommen, en de *Vloed*, aller harer *Woorden* opdrogen, wanneer zy zig verſtouten wilden, zulken droevig *Treurſpel*, met gelyke droevige *Verwen* af te maalen. Dan, wie kan genoegzame *Klaagwoorden* vinden, om te beſchryven die zeer groote *Pynen* en *Smerten*, die Doodelyke *Zuchten*, dien Vloed der *Traanen*, welke met Bloed gemengt, over het geheele Lichaam *nedervloeiden*; alſoo dat het ſcheen, (zoo als het ook was) of alle *ſmerten* te zamen in den gekruiſigden Jesus waren byëen vergadert.

Welk *Gemoed* zal zig kunnen *onthouden* van bittere *Traanen* te vergieten, in Overweging, wat de geliefden Jesus aan het *Kruys* heeft uitgeſtaan? Waarlyk het moeſt een Doof en Ongevoelig *Steenklippig* Hart zyn, dat in Overden-

denking deeſer *Pynen* en *Smerten* zig niet liet beweegen. De *Liefde* jegens den gekruiſigden JESUS moet daar wel zeer *koud* zyn, welke niet kan *uitperſſen* eenige *Traanen* jegens hem die voor ons al zyn Bloed heeft uitgegoten. Ach, allen! gy die van een *oprecht Hart* zyt, Ach! word dog *bewoogen* door dat purpere Bloed, dat uit zyne *Wonden* voortvloeide! Allen, zoo veelen gy eenige *Harte Droefheden* lydet, merkt op en ziet, hoe geene ſmerten te *vergelyken* zyn, by den geenen, die alle onſe *Smerten* draagt. Het ware niet te *verwonderen*, wanneer in *Overweeging* deeſes, onſe *Herten berſtede*, en wy van wegen groot *Medelyden* machteloos daar heen zonken; nadien by zyn Lyden zelfs de *Steen-Rotſen* ſcheurden, de *Aarde* beefde, de *Zon* met een *bedekt* Aangezicht, zig in een ſwart *Rouwkleed* kleedde, en hare *Straalen* introk, ten einde zy haren *Schepper* een *Medelyden* bewees. Zie Matth. 27: 51. Wanneer dit Ongevoelige *Schepſelen* hebben gedaan, hoe veel te meer paſt dat *ons*? wyl *Hagar*, als zy haren Zoon *Iſmaël* in de Woeſtyne *Berſeba* had verlaten, en het *Kind* grooten Dorſt zag leiden, te rugge is gegaan, ja hem niet langer aanzien mogt; maar zeyde uit een bedroeft Harte: *Non videbo morientem puerum*, Gen. 21: 16. *Op dat ik het Kind niet en zie ſterven.* Hoe veel meer *Medelyden* zullen wy dan hebben met CHRISTO JESU, welke uit loutere Dorſt jegens onſe *Zielen* ſterft? Ach, waardigſte Hert! hoe is het mogelyk, dat gy ook niet *ſterft*, wanneer gy hoort, dat uw GODT den Dood is geſtorven?

Het

Het gantſche *Joodſche-Land* beklaagde den Dood van den dapperen Krygsman, *Judas Machabæus*, en beweende hem met deeſe Woorden: *Quomodo cecidit potens, qui ſalvum faciebat populum Iſraël!* 1 Mach. 9: 21. *Hoe is de Grootmachtige gevallen, die Iſraël zoo veel verloſt heeft?* Waarom wilt gy dan ook *alſoo* niet doen, dewyl gy *ziet* en *hoort*, dat CHRISTUS JESUS, om uwe Ziel te verloſſen, in den *ſtryd* en *ſlag* is omgekomen? *David*, als hy had vernomen den *dood* van zynen Zoon *Abſolom*, riep hy uit: *Abſolom, myn Zoone! Myn Zoone Abſolom! Och, dat ik, voor u geſtorven ware Abſolom, myn Zoone, myn Zoone!* 2 Sam. 18: 33. Ach myn JESU! wie geeft my, dat ik voor u ſterve! daar Gy den *Dood* uit zuyvre *Liefde* voor my uitſtaat; dat ik uit *Jegen-Liefde* ook voor U *ſterve*. Geene *Verdrukking*, *Vervolging*, *Pynen* nog *Smerten* zyn 'er te vinden, welke my *verhinderen* zouden, met eenen *Laſt* U na te volgen, door veelerley *Verachting*, *Spot* en *Smaat*, tot in den *Dood*. Onderwylen is my de grootſte *Smerte*, dat ik zonder *Verlangen* des *Levens*, nog *Leven*, en niet veel meer met U *ſterven*. Want het *Leven* is my een *Dood*, en myn *rechte* Leven ware wanneer ik uit *Liefde* tot U mogte ſterven; wyl ik anders niet vermag te *ſterven*. Alleen

1.

Zoet ontſteekt myn Hart tot lieven,
Goddelyke Liefdes-Brand;

 Daar

Daar met kan ik my gerieven,
Zuchtend' in dien Liefde-ſtand,
Ach! ik leef, en dog niet leve,
Wyl ik ſlegts in Hoope ſweve,
Die alleen daar heen zig richt,
Dat ik ſterf uit Liefde-Plicht.

2.

Zoete Hoope, met zoet Lyden,
Hoope, vol van Kruys en Pyn!
De Vertrooſting in 't Verblyden,
In myn leven; zoetſte Myn!
Ik in Vrees en Hoope leve,
Zoo lang ik op Aarde ſweve;
En alleen my dat verdriet,
Dat ik ſtervend ſterve niet.

3.

Als twee Harten zyn geſcheyden
Van elkanderen wat ver;
Zoo lang zyn zy in het lyden,
En ſchynt geen Vreugtvolle Ster:
Zoo ook wanneer ik moet lyden,
Zyn van JESU *hier geſcheyden;*
Die aan 't Kruys zyn Bloed uitgiet,
Dan ſterf ik, en ſterf dog niet.

4.

JESUM *aan het Kruys gehangen,*
Houd de zoete Liefde-Brand;
Doet myn Hart daar na verlangen
In gewenſchten Vryheids-ſtand:
Maar, Helaas! ik ging te gronde,

Wyl

Wyl ik aan U niet had gevonde,
JESUM, *dat zo Godlyk Licht,*
Daar ik ſtervend my na richt.

5.

Ach! hoe is het zoo verdrietig,
In de Elende zyn zoo lang;
Die ik achte dog gantſch nietig,
Daar ik leef in Liefde-Dwang:
O gy Kerker myner Leden!
Schenk my U en Uwen Vreden;
Waar zyt Gy? geef my nu iet,
Eer ik ſterve van verdriet.

6.

Abſolom, *als die moeſt miſſen,*
Zynes Davids *Aangezicht,*
Stierf ook *(regt in 't gewiſſe,)*
En verliet, naar 't hart, het Licht:
Hoe zal ik dan langer leven,
En verbannen beenen ſweven
Van dat heerlykſte Aangezicht?
Ach, ik ſterf! dog ſterf in 't licht.

7.

Zig zoo wyt de Elenden ſtrekken,
Dat myn Leên 'er Krank van zyn,
'k Kan my met geen' trooſt bedekken
Nog verdragen zulke Pyn:
Ach! myn Hart breekt van het waaken,
Smerten zyn 't, die 't als doorſtaaken;
Wyl zoo lang het GODT *niet ziet,*
Sterf ik, dog en ſterve niet.

8.

Waar men GODT *niet kan genieten,*
Is het Leven als een Gal;
Ja, dat Wachten doet verdrieten;
Derf ik Hem, ik derf het al.
Ach, myn JESU! *doet my leven,*
Om U myne Ziel te geven,
Aan dat Kruys-Hout dat Gy bied,
Wyl ik ſtervend, ſterve niet.

9.

Word ik van den Dood bekroopen,
Dan Leeve ik in Hoope nog;
En my zeker maakt myn Hoopen,
Dat ik ſterve, en leve dog:
Ach! hoe lang zult gy uitblyven,
Om Bitter-zoet my te ontlyven;
O Dood! die my gunſte bied;
Wyl ik ſtervend ſterve niet.

10.

Niets zal my van JESUS *ſcheyden,*
Geen Verdrukking, Angſt en Nood;
Geene Smerten Kruys en Lyden,
Ja zelfs niet de felle Dood:
Wyl dit is myn grootſt Verlangen,
Om met Hem aan 't Kruys te hangen,
Want zo lang men dit niet ziet,
Sterf ik, dog en ſterve niet.

11.

Zag ik van den boog gevlogen,

Dood, in deze zelfde ſtond,
Eenen pyl, uit mededoogen,
Waardoor ik myn ſterven vond!
Ik verwachtte U met Verlangen;
Wanneer zal ik dog erlangen,
Dat gy uwen boog afſchiet;
Wyl ik ſtervend ſterve niet.

12.

Leven! laat my hier niet ſwerven,
Sterk Ach! is de Liefde-Kracht;
Leven! laat my U ſlegts derven,
't Kruys is my en zoet en zacht:
Leven! 'k wil u gaarn verlaten,
Dood! wil myne Vreugde baaten,
Uwen Pyl op my afſchiet;
Wyl ik ſtervend ſterve niet.

13.

Zoet is 't ſterven, en verwerven,
Wat men wenſcht zoo meenigmaal;
Gy myn Leven! myn Verderven,
Ach, Verderven! zoete Kwaal!
Leven! waar uit is ontſprooten,
Dat Gy houdt zoo lang geſlooten
Leven! 'k bid u, van my vlied,
Wyl ik ſtervend ſterve niet.

14.

Ach, myn GODT! *Gy zyt myn Leven,*
Wat zou my meer waardig zyn,
Als dat ik tot U verheven,

Nu verlies het Leven myn?
Doodt! doe myne Leên verſtyven,
Om by mynen GOD *te blyven!*
Ik zyn Liefde niet geniet;
Wyl ik ſtervend ſterf nog niet.

15.

Al moet ik dan zyn geſcheyden
Van myn' allerzoetſten GODT!
Ja, zoo lang ik Hem moet myden,
Is myn leven Dood, ja ſpot:
Ach, dat ik niet kan verwerven,
Met U aan het Kruys te ſterven;
JESU! O! *dog op my ziet,*
Wyl ik ſterf en ſterf dog niet.

16.

Ik in groote Elende ſweve,
Die my overal doet Kwaad;
Stervend' ik myn Hart Hem geve,
Wyl ik ſterf, en 't Leven baat:
Waarom zoude ik my Vermeeten?
Waarom van geen Kruys bezeten?
Van dat Kruys dat ik niet vlied,
Daar ik ſtervend, ſterve niet.

17.

Waar zyt gy, O *Doodt! te vinden,*
Met den Boog en Pees en Pyl;
Om van 't Leven my te ontbinden?
Gy vertoeft te lange wyl,
Om my langzaam te verwonden,

Laat

Laat een pyl my zyn gezonden;
My beroof van 't Levens-Licht,
Om u zo te zyn verplicht.

18.

Als ik zie myn GODT *verborgen,*
Onder 't witte Bloemen-Veld;
Hoopt zig myne hoop met zorgen;
Alles myne Ziele kweld:
Hoope maakt my veel Verdriet, en
Wyl ik, om haar te genieten,
Ben berooft, dog van my vlied;
Wyl ik ſterf, en ſterf dog niet.

19.

Om in Hoop Hem aan te ſchouwen;
Is myn Hart zeer aangedaan;
Om op haar nogtans te bouwen,
Vrees en Smert my komen aan:
Een verlies (ik vrees) voor handen,
Wyl voor my nog Kruys nog Banden,
Is met JESUS *opgericht;*
En zo houde ik 't Levens-licht.

20.

Ik beweenen wil myn Leven,
En betreuren mynen Dood;
Wyl de Zonden my aankleven,
Die voor mynen GODT *zyn bloot:*
ESUS! *Ach, laat my verwerven,*
Aan het Kruys met U te ſterven,
Om oprecht te zeggen; Ziet!
HEERE, *ik ſterf, en ſterf dog niet.*

Als *Absolom* aan eenen *Eykenboom* bleef hangen, wierd hy van *Joab*, met drie *pylen* doorstoken, 2 Sam. 18: 9, 14. De *Zoon* des Konings van *Hemel* en *Aarden*, JESUS CHRISTUS, is ook door de *Strikken* der *Liefde* hangen gebleven, aan den *Boom* des *Kruysses*, en wierd niet minder met drie *Nagelen* doorboord, en aan beyden *Handen* en *Voeten* aan het *Hout* des *Kruysses* gehecht. Tot een voorbeeld hiervan stelt ons *Moses* Num. 21. de kopere *Slange* vóór, zoo als hy dezelve in de *Woestyne* heeft opgerecht; ten eynde de geenen, die van *vuurige Slangen* zouden gebeten worden, deese *kopere Slange* aanzien en levendig mogten blyven: Alsoo moest des *Menschen Zoon verhoogt worden*, op dat alle die *in Hem gelooven*, *niet verlooren zouden gaan*, *maar het eeuwige Leven hebben*, Joh. 3: 14, 16. Want dit heylige *Kruys* is een *Sleutel*, welke voor onse Deugden den Hemel zal openen. O kostelyk *Kruys*! Heerlyke en schoone *Boom*. O *Ceder-Boom* van den Berg *Calvaria*! O altydgroenende *Lauwer-Boom*! welke ons voor den vuurigen *Blixem* van GODS Toorn beschut! O hemelsche *Olyfboom*! door welken de *Barmhertigheid* beduydt wordt! O Edel met *Wonderwerken* vervult Kruys! U vreesen de *Duivelen*, U Eere de *Engelen*, en U bidden de *Menschen* aan. Gy zyt die hooge *Therebinthus* aan welkers *Wortel* onse *Jacob*, CHRISTUS, de Afgods-Beelden van *Laban*, die de Zonden der *geheele* Wereld zyn, heeft begraven, Gen. 35: 4. Gy zyt die *sterke Kelder*, daar die groote *Wyn-Druyf* der Menschelyke Natuu-

tuure CHRISTI JESU, in uitgeperst is geworden. Door dat *Kruys* is gevolgd de *Glorie* des Hemels, de *Schrikken* der Helle, de *Hoope* der Wereld, de *Vergeving* der *Zonden*, de *Vermeerdering* der *Genade*, de *Troost* van alle *Bedroefden*; vermits het Kruys is als het *Bethsaidasche* Bad-Water, met de *vyf pypen* der *Wonden*, waaruit dat heilzame *Water* vliet, dat onse Zielen kan *reynigen* en *gezont* maken. Dit Kruys is als een *Schild*, 't welke voor onse Voeten alle *Pylen* der *Wederwaardigheden*, kan doen nedervallen. Het is een *Teken*, door 't welke wy alle onse Vyanden overwinnen; want CHRISTUS JESUS strekt zyne lieffelykste armen uit, om alle onse drukkende *Smerten* op Hem te nemen, en alsoo onse *Zielen* te beschutten; gelyk de *H. Augustinus Libro* 13. *Confess. C.* 3. daar meede ook overeenstemt, daar hy zeyd: *Hoc tantum scio, qui male mihi est præter te, non solum extra me, sed etiam in me ipso; & omnis copia, quæ Deus meus non est, egestas mihi est:* ***Dit weet ik alleen, dat my zeer verdrietig is zonder U, niet alleen buiten my, maar ook in my zelven; ja, allen Overvloet buiten*** GODT, ***is myn Armoede en Gebrek: dit Kruys is my eene aangenaame Fonteyne, uit welke vyf der aangenaamste bronnen springen, tot Troost alle der geenen, die met een byzonder Verlangen, het frissche en levendige Water, als een Hert begeeren***; *quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum*, Ps. 43: 2. ***Gelyk een Hert schreeuwt na de Waterstroomen, alsoo schreeuwt myne Ziele tot U***, O GODT! Laat ons dan zulke

Genade-Bron ook zoeken, op dat wy hem *vinden.*

Alleen roept *Origenes Homil.* 10. *in diverſ.* uit: *Wie zal my wyzen, dien myne Ziele lief heeft? Wee my! waar zal ik Hem vinden?* De *Putten*, *Bronnen* en *Fonteynen*, zyn gemeenlyk op de *Markten* der *Steden*, daarom zegt de *Bruyd* Cantic. 3: 2. *Ik zal nu opſtaan, en in de Stad ommegaan, in de Wyken ende in de Straaten, ik zal Hem zoeken, dien myne Ziele lief heeft.* Maar zulks keurt niet goed de *H. Hieronymus Epiſt.* 22. *ad Euſto* daar hy meld: *Ik wil niet, dat gy den Bruidegom zoekt op de Straaten; ik wil niet, dat gy zult omloopen in de hoeken der Stad, of op de Markten, om te vragen na den geenen die uwe Ziele lief heeft.* Maar waarom dat? Dit beantwoord de *H. Ambroſius Lib.* 3. *de Virgin.* nadien hy zegt: CHRISTUS, *aan het Kruys hangende, als een levendige Bron, word niet gevonden op de Markten, nog op de Straaten; want* CHRISTUS *is de Vrede, dog op de Markten is 'er Twiſt;* CHRISTUS *is de Gerechtigheid, dog op de Markt is 'er Ongerechtigheid;* CHRISTUS *is Arbeydzaam, dog op de Markt is de ydele Ledig-gang;* CHRISTUS *is de Liefde, op de Markten is 'er Haat en Nyd;* CHRISTUS *is het Geloove, maar op de Markten is 'er Bedrog en Meyn-eedigheid* Hoe, en waar zullen wy Hem dan vinden? *Quæritis me & invenietis, cum quæſieritis me in toto corde veſtro*, Jer. 29: 13. *Gy zult my zoeken, ende vinden: wanneer gy na my zult vragen, met uw gantſche Harte.* Waar evenwel, en aan welke Plaats? In het Hoogelied *Salomons*

Cap.

Cap. 7: 8. ſpreekt den *Bruidegom* zelfs: *Ik zal op den Palmboom klimmen, ik zal zyne Takken grypen.* Over welke woorden de *H. Bernhardus in ſerm.* 61. *in Cantic.* zegt: Door den *Palmboom* word verſtaan het *H. Kruys* 't welke het *Kenteken* is van zynen Stryd, en de *Verloſſing* van ons allen van de *Gevangenis* van den *Vorſt* der *Duiſterniſſe*; alwaar Hem zyne Handen en Voeten *doorboord*, en zyne Zyde met een *Speer* wierd doorſtoken. Door dezelve Openingen is ons geöorlooft, den *Honing* uit den *Steen*, en de *Oly* uit de hardſte *Steenrotſen* te zuygen, ook te *ſmaaken* en te *zien*, dat de HEERE *zoet* is. De doordringende *Nagels* aan, *Handen* en *Voeten* zyn drie *Liefde-Tekenen*, die ons als drie opſluitende *Sleutels* zyn teder *Licbaam* openen, om daar uit te proeven de zoetigheid van zyn *bitter Lyden*, die den *H. Paulus* alſoo had ingenomen, dat hy niet twyffelde te zeggen: *Ik hebbe niet voorgenomen, iet te weeten onder u, dan* JESUM CHRISTUM, *en dien gekruiſſigt.* 1 Corinth. 2: 2. Daarom zegt zeer wel de *H. Auguſtinus* in Pſ. 104: *Eſt ſine fine quærendus, quia ſine fine amandus.*

O Zalig! en overzalig is die geene, welke zulken aan het Kruys hangenden JESUM altyd voor *Oogen* heeft; want daar in is de *Volheid* der *Gerechtigheid* gezet, de *Volkomenheid* der *Weetenſchap*, de *Rykdom* des *Heils*, en de *Overvloet* der *Verdienſten* ingeſloten; hier in proeft zomtyds eene medelydende *Ziel* eenen *Dronk* van heylſame *Bitterheid*, en eene zoete *Zalving* des *Trooſtes*.

Als

Als de *H. Gregorius Homil.* 33. *in Evang.* van de Boete van *Maria Magdalena* ſpreken wilde, zeide hy: *Wanneer ik aan de Boete van Maria Magdalena denke, zoo wilde ik liever Weenen als ſpreken*; dat wy veel billyker van het *Lyden* en *Sterven* Jesu Christi bekennen mogen; byzonderlyk, wanneer ons de *Spreuk* van den Propheet Jeremia Cap. 9: 1. voorkomt. *Och, dat myn Hoofd water ware, ende myn Oogen een Spring-Ader van Traanen, zoo zoude ik Dag en Nacht weenen.*

Toen *David* had vernomen, dat zyn Krygs-Overſten *Abner*, door *Joab* omgebragt was geworden, *verſcheurde hy zyne Klederen, zuchte niet alleen over zyn Perſoon*; maar hy *vermaande* en *begeerde* dat ook anderen desgelyks zouden doen, gelyk hy ſprak: *ſcheurt uwe Kleederen, ende gord Zakken aan, ende Weeklaagt over Abner heenen*, Pſ. 3: 31. Hoe veel te meer voegt dit ons *Chriſtenen*, van wegen den Dood Jesu? Want met even deeſe woorden kan ik U, waardſte Harten, indachtig maken, dewyl wy op deeſe *Wereld* eene beklaaglyke *Treurigheid* veelal hebben; terwyl voor onze Oogen ſtaat het lichaam Christi Jesu, wien de *Jooden* zoo ſmadelyk hebben *gekruiſigt*; verſcheurt niet uwe *Kleederen*, maar uwe *Harten*, Joël 2: 13. en *weent* mede by het Lyk onſes gekruyſigden Heylands.

Zoo dra de Oude Patriarch *Jacob* den bloedigen *Rok* zyns Zoons *Joſephs* had gezien, ontroerde hy zig dermaten daar over, dat hy zyne kleederen *ſcheurde*, en viel tegen de *Aarde*; vervullende Hemel en Aarde met zyn

Wee-

Weenen en *Zuchten*, en wilde volſtrekt geenen *Trooſt* aannemen; want alzoo zegt de H. Schrift: Gen. 37: 34. *Doe ſcheurde Jacob zyne Kleederen, ende leide eenen Zak om zyne lendenen, ende by bedreef rouwe over hem veele dagen.* Maar een nog veel klaaglyker *Treurſpel* word ons aan den *Stam* des H. Kruysſes voor oogen geſteld; namelyk de bloedige *Rok* der Menſcheid Christi, en deſſelfs ſmadelyke *Doodt.* Wie zoude dan niet geduurig *Weenen.*

Als de *Vrienden* van *Job* hem gezien hadden, dat hy op eenen *Miſthoop* zat, gantſch erbarmelyk met *Wonden* en *Sweeren*, Job 2. daar by zich indachtig makende, dat hy te vooren zoo een ryk en aanzienlyk *Heer* was geweeſt, hadden zy een groot medelyden met hem, en konden in geen *zeven Dagen* één Woord met hem ſpreken. Wie is 'er nu onder U, door het Bloed Christi Jesu gekochte Zielen, welke, wanneer hy *overdenkt*, in hoedanige Geſtalte de Zoone Gods aan het *Kruys* gehecht, met *Doornen* gekroont, met *Geeſſelen* geſlagen, met *Nagelen* doorboord, met *Lanciere* doorſtoken; zyn H. Aangezicht vol *Bloed*, en dat hy zoodanig *bevlekt*, *gekklooft* en *geſpleeten* is, welke te vooren een *Vorſt* der *Engelen* was, een *Keyſer* der *gantſche Wereld*, en een *Hoofd* aller *Creatuuren*, zig hier over niet *verwonderen*, *ontzetten*, *zitteren*, en den gantſchen *Tyd* zynes Levens zoude verſtommen?

De *H. Chryſoſtomus Homiliæ in Pſal.* 41. meld; dat de regte *Minnaars* dit gebruyk hebben,

ben, dat zy de *Liefde* niet verbergen konnen; zonder zig *uit te laten* aan hunne *Vrienden* en te zeggen; dat zy deese ofte geene Persoon *recht lief hebben*: want de Liefde is een *vuurig Ding*, en de Ziele kan geensins *verdragen*, dat zy zulks in *stilte* behoude. Alsoo ook de verliefde Bruydegom CHRISTUS JESUS, die als van Liefde brand, kan het mede niet *verbergen*, dat hy zulks niet zoude te kennen geven, hoe brandiger Liefde Hy jegens het *Mensche-lyk Geslacht* hebbe: maar verlangt, dat een ieder aan den *Stam* des *Kruysses* zoude zien: Want, gelyk als niemant eene *Kaarsse* aansteekt, en zet die onder eene *Koorn-Mate*, maar op den *Kandelaar*, *en zy schynt allen, die in het huis zyn*, Matth. 5: 15. Alsoo wilde ook dat *Goddelyk Licht*, het welke *een ieder Mensche verlicht die in deese Wereld komt*, Joh. 1: 9. zyne *Liefde-vlammen* niet verborgen houden, maar wilde gezet zyn op den *Kandelaar* des *Kruysses*, op dat het eenen iegelyken *bestraalen* zoude en verlichten. Hoe kunnen wy dan iets *anders* aanzien, als dit helderstralende *Licht*? Wat beweegt ons dog, iets *anders* aan te schouwen? Waarom is ons niet alles *onsmakelyk*, en word alles van ons *veracht*? Zie *S. Bonav.* 2. *p. Stimul. Cap. Octavo.*

Wanneer de Koninginne *Esther* tot den Koning *Ahasveros* in zyne kamer ging, verliet zy zig op hare *Schoonheid*; dog zoo dra als zy zyne groote *Majesteit*, *Hoogheid*, *Glans* en *Heerlykheid* zag, ontstelde zy zoodanig, dat zy van dat gezichte in *Onmacht* viel, Esther 5. Wat

zul-

zullen wy dan doen, waardigste Harten! wanneer wy in de *Kamer* van onsen Koning *Assuerus* en *Verlosser* Christus Jesus gaan, den Berg *Calvaria* met aandachtige *Betrachtingen* besoeken, zyne *Ootmoedigheid*, *Armoede*, *Smaad*, en *Pyn* aanschouwen? Meent gy niet, dat wy meer *oorzaak* zouden hebben, ons daar over te ontzetten, en van enkele *Verwondering* verrukt te worden? daar aan het Kruys Godt lyd en sterft; de *Schepper* van zyn eygene *Schepselen* gekruyzigt word? *wie heeft gelooft, dat wy geboort hebben*? Jes. 53: 1. Wie heeft zig inbeelden kunnen, dat Godt, die *onsterflyk* is, heeft konnen *sterven*? Daarom spreekt de *H. Paulus*: *Wy Prediken* Christum *den gekruisigden, den Jooden wel een Ergernisse ende den Grieken eene Dwaasheid*, 1 Cor. 1: 23. En nogtans is het niet anders, Godt is *gekruisigt*, de Schepper aller Dingen aan den *Stam* des *Kruysses* gehecht, *en alle zyne beenderen heeft men kunnen tellen*, Ps. 22: 18. O ongehoorde Liefde Christi Jesu! Niets moet ons deswegens liever zyn, als de aan het Kruys hangende Jesus. Ontbreekt ons iets aan de noodwendige *Onderhouding* der *Natuur*, laat ons verheffen ons *Gemoed*, en aanschouwen den armsten Jesum, welke zig niet ontzien heeft de aangenome *Menschelyke Natuur*, met gebeedelde *Spys* en *Drank* te onderhouden, en in overweeging daarvan, laten wy ons ook *vernederen* in de diepste *Armoede* onses gekruysten Heilands. Worden wy *onderdrukt*, *vernedert*, in 't geheel *niet geacht*, laat ons bedenken, hoe de Allerhoogste Godt,

by

by zyne *Intrede* in deese *Wereld*, zig vernedert heeft, onder de allerverachtelykste Menschen; die van Eeuwigheid de *Allerhoogste* was, heeft in den Tyd de *Allerlaagste* willen worden: Ja de *Onbegrypelykste* begrypelyk, de *Onmeetelykste* kleyn, en de *Ongeschape eeuwige Wysheid* heeft, een Onmondig *Kind* willen zyn. Worden wy aangevochten van *Hoogmoed* en *Hovaardy*, zoo laat ons bedenken, hoe CHRISTUS JESUS zig op de allerveragtste wyze heeft *vernedert*, terwyl Hy den smadelyksten *Dood* des *Kruysses*, in hoogste *Schande* en *Spot* heeft geleden; en uit aanmerkinge daarvan zullen wy ons in onsen geliefden HEYLAND gantsch vernederen, en op den *Weg* der *Ootmoedigheid* na vermogen Hem *gelykformig* werden; dragende de Wonden en het Lyden CHRISTI in onse Herten.

Ja, op dat ook een ieder op zyne Wyse de Goddelyke *Goedheid* zynes *Verlossers* dankbaar moge zyn, zoo moet hy zig *zelfs*, en zynen eygen *Wille*, ja al het zyne aan zynen allergoedigsten *Verlosser*, met een vrolyk Hart Opofferen, en niets meer *te rug* eysschen; alsoo word hy met CHRISTUS van zyne *Kleederen* ontbloot. De omswervende *Oogen*, eigenwyse *Samenspraken*, nieuwsbegeerige *Ooren*, alle Verlustiging der *Zinnen* moet hy dooden, en zig bevlytigen, die te *verdryven*, of te drukken onder de *Doorne-kroon* der *Mortificatien*.

En, ten einde hy CHRISTO JESU, aan den Stam des Kruysses *gelykvormiger*, en met Hem aan zulken *Kruys-Boom* aangehecht werde, hy moet

moet niets *overvloedig*, niets *onnodig*, nog *onbetamelyk* aangrypen; zoo werden hem zyne *Handen* vast genageld, ja door *standvastigheid* in *Goede Werken*, en Onthouding der buytensporige *Gemoeds-beweegingen*, worden zyne Voeten aan het *Kruys* gehecht. En wanneer hy nooit die *krachten* der *Ziele*, door het Vleesch in eene *Laauwheid* laat geraken, maar in het aangevangene wil *Standvastig* zyn, als dan zullen zyne *Armen* met de Armen JESU, aan het Kruys *uytgespannen* blyven, of wel met de gelukzalige *Zondaresse* aan de Voeten JESU zitten, met den ongeloovigen *Apostel* zyne *Handen* tasten, met den gelukkigen *Moordenaar* hangen onder zyne *Armen*, en met dien *Discipel*, welken Hy lief heeft, leggen op Zynen *schoot*: waar door hy zal verkrygen, dat hy ook met Hem sterve aan het *Kruys*, en na het *Kruys* leven in alle *Eeuwigheid*. Ondertusschen wil ik in de *Schaduwe*, die ik begeere, den *Tyd* verdryven, met de navolgende *Verssen*, en overwegen.

I.

Hoe alles loopt, en ieder hoopt,
Van Hitte zig te koelen
De schaduw na, om alsoo dra
Krachtloos de kracht te voelen;
So wil ik op dit oogenblik,
By 't Lommer my verkwikken;
Eer ik van Hitte, in 't dorre zit,
En moet op 't Veld verstikken.

2.

Een teeder Schaap zal zynen ſlaap,
By heeten Zomer raamen;
Van Droogte zat gantſch moê en mat,
Zig tot de Ruſt bekwaamen:
Om regt van pas, zig na het gras,
Ter Weyde heen te ſtreven;
En dit daarom, hem wellekom,
En ſchaduw word gegeven.

3.

Een Hert zoekt ſtruyk na zyn gebruyk,
In heete Zonneſtraalen;
Na ſnellen loop, en goede hoop,
In 't Lommer neer te daalen:
Als het verhit, in ieder Lid,
Moeſt rennen door de Heyden;
In zekerheid, den Vyand weid,
Den Dood meend te vermeyden.

4.

Een Wandelaar maakt zig ook klaar,
De ſchaduw op te zoeken;
Zyn Ruſt beſtemt, (in 't Hart beklemt,)
In Lommerryke Hoeken:
Wen heete ſtraal, van s' hemels Zaal,
Phæbus *ſchiet over velden;*
Die hem zoo ſnel, in zyn geſtel
By 't gaan vervelend kwelde.

5.

Hy te gelyk, verlangt ter Wyk

Een

Een Water-Bron te ontmoeten;
Om door die beld're Water-wel
Den beeten Dorst te boeten:
Hy wenscbt in 't woudt, dat bem een koud
Zoet water moge drenken;
En dat een springende Fonteyn
Hem 't rustend moge scbenken.

6.

Ik my ook zoek een Lommer-boek,
My onder baar te strekken;
Die frisch beloofd, om zo myn Hoofd
Met scbaduwe te dekken:
Als men my ras nu wel van pas,
Zulk eene wilde scbikken;
Dan mogt myn Hart, na zulke smart,
Op nieuw zig weêr verkwikken.

7.

Wie zal aan my, Ach, Dooden! vry,
Dog die verkwikking geven;
Die door zyn kracbt en zuiv're macbt,
My zeer gerust deed Leven?
Waar is een Boom, aan Beek of Stroom,
Daar onder ik kan rusten?
En alsoo dan genieten kan
Myn 's barte waare Lusten.

8.

Gy, Gy alleen, zyt dien ik meen,
Die my zult kunnen laven;
Die sterk uitvliet, en van zig giet,
Meer als Engaddi's *Gaven:*

Gy, Gy alleen en anders geen,
Dien God zelf wilde planten;
Door zynen Geeſt, die Wysheid meeſt,
Beloofd aan alle kanten.

9.

Deeſ' boom gewis, zo ik niet mis,
Geeft ons zeer zoete Dranken,
Een' goeden Drank, voor Zielen Krank,
Hy uitgiet; wilt Hem danken:
De Vrucht mede is voor ieder fris,
De kracht van JESUS *krachten;*
Die heylig, vroom, zig aan een' boom,
Liet ons zyn Na-gedachten.

10.

Hier wil ik ſtaan, niet verder gaan,
Hier is myn hoogſt Verlangen;
Ach, mogt ik zyn met Hem gantſch ryn,
En aan dien Kruysboom hangen!
Ook wil ik zyn, waar JESUS *myn*
Zig nu heeft heen begeven;
Want zonder Hem, en Zyne ſtem,
Geef ik haaſt op myn Leven.

11.

Ziet! hoe Hy is door ſpeer gewis
In zyne Zyd' doorſteken;
De Liefde had hier plaats gevat,
Veel Wonden 't Lichaam breken:
Ziet! hoe zoo held're Levens-Wel,
Uit deze Wond komt vlieten;
Ziet! hoe zo goed drie bronnen zoet
Verwonde Leden ſchieten.

12.

Dit is het Zap, des Levens Trap;
Het zal myn hart verkwikken;
En JESUS *zal, in 't aardsche dal,*
Daardoor zyn heil beschikken:
Een Dropje *kleyn zal meerder zyn,*
Als alle schat der Aarde;
Ach, had ik dog! voor 't sterven nog
Zulk Dropje, vol van Waarde.

13.

By deesen Stam, en Liefde-Vlam,
Zig gantsch heeft uitgegooten
Het beste deel, 't heil groot en veel,
Is ons daar uit gesprooten:
Ach! ziet dan aan dien Pellicaan,
Die elk Jong zo wil spysen
Met eygen bloed; O *Hoogste* Goed!
Wil ons Genáe bewysen!

14.

Daarom aldaar, meen ik voorwaar,
Myn Leger meê te stellen;
Al ware 't schoon, dat my tot Loon
De Nagels mogten knellen:
Ik zeg het vry, en blyf daar by,
Als gy het wilt gedogen;
En U genaê zo vroeg als spaê,
My ondersteune mogen.

15.

Ik heb gewagt, en lang getragt
Om dit U voor te dragen.

Hoe ik zo zeer na U begeer,
Uw schaduw kan behaagen:
Ik wenschte my, dat ik was vry,
En steeds by U mogt blyven,
En zulke Kwaal der heete straal
By u bly kon verdryven.

16.

Ach, dat ik dog, het geen ik nog
Zeg, van U kon erlangen;
Ik wilde in yl, U, als myn Heyl,
Verlangend zoet ontfangen:
Ik strek tot U, myne armen nu,
Myn schat, U op te wachten;
Want in myn Werk, min ik U sterk,
En niet slegts in Gedachten.

17.

Daarom voortaan ik nooit zal gaan,
Noch denk van hier te vlieden;
Wyl Gy 't al torst, O schaduw Vorst!
Gy hebt my te gebieden:
O, Schaduw-Throon! O Vreugden-Woon!
Na U staat myn verlangen;
Dit is de Zaak, al myn Vermaak,
Die 'k wenschend hoop te erlangen.

18.

Daarom my laaf, O Lommer-gaaf!
Wil harte-brand verdryven;
Dewyl thans ik, dit doelwit mik,
In hoop, by U te blyven:
Want U myn deel, myn Jesu! *veel*

Zogt

Zogt ik my vast te stellen;
Uw lieflyk zoet, 't welk zielen voedt
Troost heilzaam in 't verzellen.

19.

JESU, *myn schat! myn Rust bevat,*
Uw Kruys geeft my Genaden;
Voor Linden koom my uw Kruys-boom;
Bekragtig myne Daaden;
Ten einde ik rust, van Gunst bewust,
Die Gy my toe wilt zenden
En mynen Tyd, in zekerheid
En vreugde mag vol-enden.

20.

Bekwaam
uw Hand
is, mynen
Brand en
Hitte te
verdryven; Ook anders ziet!
de Schaduw niet, vermag by
my te blyven: Deez' Boom zeer
schoon, voor elk ten toon, by
U dog laat
in keeren;
Ik sluit
hem dus; 'k
zal met een'
Kus, hier
deszelfs
vruchten
Eeren.

Wanneer wy nu dus onſe *Ruſtplaats* nemen, onder dien lieflykſten *Schaduw-Boom* des heyligen *Kruyſſes*, zoo moeten wy dat recht voor *Oogen* ſtellen, en den beminnelykſten JESUM alſoo aanzien, dat zyn *H. Lichaam* ons zy als een geopent *Boek*, zo als de *H. Johannes* heeft gezien: *Librum ſcriptum intus & foris ſignatum ſigillis ſeptem*, Apoc. 5: 1. Een *Boek* geſchreven *inwendig* en *uitwendig*, en verzegelt met *zeven* Zegelen, 't welke de *Apoſtel Paulus* zoodanig had doorleeſen, dat hy bekent, alle Erkentenis gehaalt te hebben; en in 't geheel niets anderswiſt, dan alleen JESUM en dien *gekruyſt: Non enim Judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi* JESUM CHRISTUM, *& hunc crucifixum*, 1 Cor. 2: 2. *Want ik hebbe niet voorgenomen onder u iet te weten, dan* JESUM CHRISTUM *en dien gekruyſigt:* waaromtrent wy ons behoorden te *bevlytigen*, en de navolgende onderwyſingen te leeren.

De *eerſte* is de vrywillige *Armoede*, welke wy in dat gemelde *Boek* te leeſen hebben, wanneer de allerzoetſte JESUS gantſch naakt aan het *Kruys* gehecht is; ten einde wy uit rechte wederliefde, ook gaarne *arm* willen, en moeten zyn; terwyl Hy om onſent *wille* zodanig arm geworden is, dat, of ſchoon Hem alle *Rykdommen* in eigendom toebehooren, Hy dog niet *zoo veel* voor zig heeft willen *behouden*, dat zyn *bloote* Lichaam aan den *Stam* des *H. Kruyſſes* konde bedekt worden; Waarom Hy zelve heeft gezegt: *Beati pauperes ſpiritu*, Matth. 5: 3. *Zalig zyn de Armen van Geeſte.*

Want

Want de *Armoede* is eene *Moeder* der *Tucht* en *Eerbaarheid*, een *Stichteresse* der *Aandacht*, eene *Behoudster* der *Ootmoedigheid*, eene *Aanwyster* tot de *vreese* GODS, eene *Vermaanster* der *Heyligheid*, eene *Plantster* van alle *Deugden*, en eene *Ontfermster* der *Hemelen*.

De Armoede nu is *tweederley: uitterlyk* en *innerlyk*. De *eerste* bestaat in de Overgeving en verachting aller *tydelyke Dingen* om GODS wille; en is een *Euangelische Raad*, daar aan ieder een niet verbonden is; maar alleen hy, welken GODT door innerlyke *Inspraken* vermaant, alles te verlaten, geene Lichaams *Nooddruften* te verzamelen, op dat zy de uitterlyke Menscheid CHRISTI JESU, in den hoogsten *Trap* navolgen, gelyk *Dominicus* met zyne Gezellen *in vita ipsius*, en veele *andere* Heilige hebben gedaan. Tot deese *uiterlyke Armoede* behoort ook de *innerlyke* des *Geestes*, en de rechte *Ootmoedigheid* des *Harte*. Gelyk als de *uitterlyke* Armoede veroorzaakt allen tydelyken *Troost*, alsoo levert de *innerlyke*, te verlaten alle andere *Verkwikkingen*; welke wy niet uit aller Deugden gevoelige *Aandacht*, en innerlyke Vreugden ontfangen mogen.

De *andere* Onderwysing is de *volkome Gehoorzaamheid*, welke CHRISTUS betoond heeft, toen Hy gehoorzaamde, of *gehoorzaam is geworden tot den Dood des Kruysses*, Phil. 2: 8. Zulke gehoorzaamheid *zullen* en *moeten* wy veel overdenken, op dat wy ook te gelyk tot eene zelfde *ontstoken*, en daar in *gesterkt* mogen worden. Want, wie niet tot in de

laatste stond in de Deugt der *Gehoorzaamheid* word bevonden, die heeft van de Gehoorzaamheid des Gehoorzaamsten JESU geen deel te verwachten.

De *derde* is de *Reynigheid* en *Schaamte*, welke CHRISTUS ons heeft geleert, toen Hy alsoo *naakt* ende *bloot*, aan het *Kruys* voor de gantsche Wereld is gehangen geworden. Deese naaktheid, na eeniger *Meeninge*, zoude Hem grootere innerlyke *smerten* veroorzaakt hebben, als het vast hechten aan *Handen* en *Voeten*. Waar door wy *leeren* zouden, ons ten allen tyde te bevlytigen, de *Reynigheid* des *Licbaams* en der *Zielen* in acht te neemen, op dat aan ons niets gezien werde, dat een kuys *Oog* en *Hart* ergeren en beschamen kan.

De *vierde* is de *Eerbiedigheid* jegens den *Ouderen*, welke Hy betoonde, toen, alhoewel Hy in groote *Smerten* aan het *Kruys* gehecht was, hy evenwel zyne Smerten-volle *Moeder*, niet zonder *Troost*, heeft willen laten zyn, maar haar aan zynen lieven Discipel *Johannes* heeft bevoolen, Joh. 19: 26. om ons te *onderwysen*, dat wy onse *Ouderen* te *Eeren* hebben; zoo als ook het eerste *Gebod met eene belofte* zulks medebrengt. Zie Exod. 20. en Eph. 6: 2.

De *vyfde* Onderwysing is de onbeweeglyke *Standvastigheid*, welke hy daar in heeft beweesen, toen hy zyne *Voeten* aan het *Kruys* heeft laaten nagelen; om aan te wysen, dat hy onbeweeglyk aan het Kruys heeft willen *blyven*, en in de *Gehoorzaamheid* bestendig wilde

de zyn tot den *Dood*, om Ons daar door te *leeren*, dat, wanneer wy iets *goeds* hebben voorgenomen, dat nuttig is tot een *Loffelyk* en hem *welbebaaglyk* Leven, wy bestendig daar in blyven, en ons *Boet-kruys* tot den Dood toe moeten dragen. Ja, wy moeten aan het *Kruys* eenes *Deugtvollen* Levens, alsoo gehecht zyn, dat ons niets daar van meer scheyden kan, ten einde wy volhardende tot het Einde *Zalig* worden, Marc. 13.

Het *zesde* is het geduurige *Gebed*: Nademaal hy schier den gantschen *Tyd*, als Hy aan het Kruys heeft *gehangen*, tot zynen Hemelschen *Vader* heeft gebeden; Ja eenige schryven, dat hy van den 21sten *Psalm* heeft voortgebeden tot op die *Woorden* van den 30sten *Psalm vs.* 6. *In uwe handen beveele ik mynen Geest*; om Ons daar door te *Onderwysen*, dat wy in alle onse *Droefheden* en *Verdrukkingen* niet moeten *vertzagen*, maar ons vertrouwen in en door het *Gebed* op GODT stellen, hem om *Hulp* aanroepen, ten einde wy niet komen *onder* te leggen. Want alsoo vermaant ons de H. Apostel *Jacobus* 5: 13. *Is Iemant onder u in lyden, dat hy bidde*; als wilde hy zeggen: Overvalt Iemant *Kryg*, word Iemant van den *Honger* aangegreepen, van *Krankheden* bezocht, word Iemant met *Versoekingen* aangerand, overladen van *Droefheden*, verwydert van *Vertroostingen*, die Bidde: Is Iemant bezocht met Lichaams *swakheden*, beangst in het *Geweeten*, en beswaaren Iemant zyne *Zonden*, die Bidde. Want het *Gebed* blufcht

uit

uit de *Zonden*, na de Woorden van Matth. 18: 32. *Alle die Schuld heb ik u kwyt geſcholden, dewyl gy my gebeden hebt.* Overmits het *krachtige Gebed* des *Rechtveerdigen veel vermag*, Jac. 5: 16. Laat ons deswegen dan *Bidden*, en GODT altyd eene Offerhande des Lofs opofferen, *dat is, de Vrucht der Lippen, die zynen Name belyden*, Hebr. 13: 15.

E I N D E.

REGISTER
VAN
ZAKEN
Over beide de DEELEN.

A.

B.

C.

D.

G.

Ge-

H.

In

J.

K.

Leeuw,

M.

beyd

N.

O.

P.

R.

S.

T.

V.

W.

Won-

X.

Y.

Z.

Zatans, II. Deel 39. Zoo veele als de Mensch begaat, zoo veele Doornen vlecht hy in den Kroon des HEYLANDS, II. Deel Pag. 206.

Zophyrus, om zynen Koning te behaagen en dienst te doen, om de Stad *Babylon* te veroveren, liet zig zelven de Neus afsnyden, en aan het gantsche Lichaam verwonden, II. Deel 53.

REGISTER VAN BOEKEN.

By S. VAN ESVELDT *gedrukt, en te bekomen.*

Pater *Abraham* Welvoorziene Wynkelder, 8. *f* 1 : 5 : -

Alle de Anatomische Werken van den Professor *Ruysch*, 4. 3 delen, met platen. *f* 16 : 0 : -

Almanach der *Hoveniers*, behelzende alles wat men in de *Moestuinen*, *Boomgaarden*, *Bloemtuinen*, *Oranjeryen*, *Queekeryen*, *Plantagien &c.* van Maand tot Maand doen, en waar voor men zorg dragen moet; welke *Vruchten* de Moestuinen en Boomgaarden ieder Maand uitleeveren, en hoe men veele derzelve des Winters kan bewaren: welke *Peeren* en *Appelen* ieder Maand ryp en goed zyn om gegeeten te worden: En welke *Bloemen* in de Bloemtuinen en Oranjeryen, ieder Maand, bloeijen. Nog is hier bygevoegt een Lyst van allerhande Vruchten:

Als mede een algemeene Lyst van alle bekende inlandse en uitheemsche *Gewassen*, met een korte Beschryving van ieder soort. Nevens een naauwkeurige Verhandeling van het broeijen en voortteelen der *Ananassen*, door den zeer Geleerden en Beroemden Heere *Bradley*. Lid van het Koninklyke Genootschap der Geleerden in Engeland; en Hoog-Leeraar in de Kruidkunde te Cambridge. Vertaald, proefkundig onderzogt, en met noodige zaaken en Aanmerkingen vermeerdert, door *C. S. A. V. L.* in Octavo, f : - 11 : -

Boekzaal der Juffers, door *Steele*, 8. 3 delen. op de Pers om te Drukken.

—— der Heren, door *Steele*, 8. mede op de Pers.

Blombart Nederlands Geschiedenis, 8 1 : 10 : -

—— —— vervolg door *Rotterdam*, 8. 1 : 10 : -

Bossuet Algemene Historien, 8. 3 delen. 3 : 10 : -

Boxhorn Nederlandsche Historie, 8. 2 deelen, met platen na *Luyken*, 1 : 16 : -

Beschryving der Stad Utrecht, behelzende derzelver opkomst en voornaamste Lotgevallen, mitsgaders de opvolging der Bisschoppen tot het einde der twaalfde Eeuwe. Benevens eene Verhandeling over de Vyf Collegiale Kerken, Voornamelyk die van St. Marten, en St. Salvator. Uitgegeven door Mr. Valentyn Jan Blondeel. Met platen in groot 8, de prys 1 : 4 : -

Christen Held, door *Steele*, 8. 0 : 11 : -

Clercq Nederlandsche Geschiedenissen, fol. 3 delen met platen. 32 : 0 : -

—— op groot papier. 45 : 0 : -

—— in quarto, 4 deelen 12 : 12 : -

De

De Gevallen van Vlaamſe Mie en Yrſe Beth, 8. f 1 : 2 : -

De Vrouwen, Vryſteren en Kinderen Doctor, 8. 0 : 10 : -

De Princelyke Hoefſmit, om alle Paarden te genezen, en de konſt om Paarden te leeren kennen, 8. 0 : 8 : -

De Ervaren Koetzier, of konſt om wel te leeren ryden. 0 : 8 : -

De Ervaren Keukemeeſter, 8. 2 delen. 1 : 0 : -

De Gevallen van David Simple, 8. 2 delen, met platen. 1 : 10 : -

De Gevallen van Joſeph Andrieſſen, broeder van Pamela, 8. 2 delen, met platen. 1 : 16 : -

De Duyzent en Eene Nacht Arabiſche Vertellingen, 8. 12 delen. 4 - 0 : -

De Vrouwelyke Lakey, of het Leven van Clorimena, 8. 1 : 0 : -

De Merkwaardige Levensgevallen van de Gravinne G*** 8. 2 delen met platen. 0 : 14 : -

De Zegenpralende Deugd, of de Gevallen van Milord A..... 8. 2 delen met platen. 0 : 18 : -

De Sileſiſche Robinſon, 8. 2 delen, met platen, 1 : 16 : -

De Spaanſche Robinſon ofte de zeldzame Levensgevallen van Don Blas de Soria Origuela, *Speelpop van 't Fortuin.* Na een Spaans Handſchrift in 't Nederduitſch vertaalt, met kopere platen. 1 : 0 : -

Hiſtoriſche Beſchryving der Reizen met conſiderabele Caarten en platen, 4. 19 delen. 80 : 0 : -

Het zelve boek groot papier. 100 : 0 : -

Hiſtoriſche Beſchryving van alle harde Winters, 8. 0 : 8 : -